

Raport o stanie sektora małych i średnich przedsiębiorstw w Polsce w latach 1997-1998

**WERSJA PUBLIKOWANA NA STRONACH WWW POLSKIEJ FUNDACJI PROMOCJI
I ROZWOJU MAŁYCH I ŚREDNICH PRZEDSIĘBIORSTW
www.parp.gov.pl**

**Polska Fundacja Promocji i Rozwoju Małych i Średnich Przedsiębiorstw
USAID GEMINI Small Business Project
Fundacja im. Friedricha Eberta**

Warszawa 1999

Publikacja pod redakcją Włodzimierza Dzierżanowskiego

Autorzy:

dr Mieczysław Bąk
Krzysztof Berger
dr Józef Chmiel
Beata Cywińska – Stachowicz
Andrzej Dziurdzik
dr Maciej Grabowski
Krystyna Gurbiel
Waldemar Kamiński
Barbara Kaśnikowska
Tomasz Kiliański
dr Przemysław Kulawczuk
Natalia Letki
Łukasz Lutostański
Cezary Miżejewski
Artur Nowicki
Marcin Nowicki
Renata Olech
dr Zofia Pawłowska
prof. dr hab. Bogdan Piasecki
dr Anna Rogut
Agnieszka Rybińska
Małgorzata Sikorska
Małgorzata Skrzek-Lubasińska
dr Edward Stawasz
Aleksandra Sztetyło
Elżbieta Wojnicka
Iza Wójtowicz
prof. dr hab. Leszek Zienkowski
Anita Żuk

© Copyright by Polska Fundacja Promocji i Rozwoju Małych i Średnich Przedsiębiorstw

ISBN 83-910601-3-6

Wydane przez: PAB-Font
na zlecenie: USAID GEMINI Small Business Project

Skład i łamanie: PAB-Font
Druk i oprawa: ARS-Druk

Projekt okładki: KONTUR Studio

SPIS TREŚCI

Wprowadzenie: Krystyna Gurbiel - Dyrektor Generalny Polskiej Fundacji Promocji i Rozwoju Małych i Średnich Przedsiębiorstw	7
Zamiast streszczenia	11
1. Zmiany makroekonomiczne w Polsce w latach 1997-1998	15
1.1. Wzrost gospodarczy	17
1.2. Inflacja.....	17
1.3. Finanse publiczne	18
1.4. Sytuacja finansowa przedsiębiorstw	18
1.5. Inwestycje.....	19
1.6. Wynagrodzenia	19
1.7. Rynek pracy.....	19
1.8. Handel zagraniczny	20
1.9. Przekształcenia własnościowe.....	21
1.10. Podsumowanie. Polska na tle Europy	21
2. Stan sektora MSP w 1997 roku. Trendy rozwojowe w latach 1993 – 1997.....	23
2.1. Udział małych i średnich przedsiębiorstw w wytwarzaniu PKB i wartości dodanej brutto.....	25
2.1.1. Udział MSP w tworzeniu PKB.....	25
2.1.2. Udział MSP w tworzeniu wartości dodanej brutto.....	26
2.2. Liczba przedsiębiorstw	27
2.2.1. Przedsiębiorstwa zarejestrowane	27
2.2.2. Przedsiębiorstwa aktywne	27
2.2.3. Dynamika zmian liczby przedsiębiorstw aktywnych	28
2.3. Pracujący w sektorze MSP	29
2.3.1. Liczba pracujących w MSP w 1997 roku.....	39
2.3.2. Tempo zmian liczby pracujących w latach 1996 – 1997.....	31
2.3.3. Pracujący w szarej strefie gospodarki	31
2.3.4. Struktura zatrudnienia w sektorze MSP	32
2.4. Sytuacja finansowa MSP.....	33
2.4.1. Dochody przedsiębiorstw najmniejszych	33
2.4.2. Rentowność brutto i netto w przedsiębiorstwach różnej wielkości.....	34
2.4.3. Intensywność inwestowania firm różnej wielkości	37
2.5. MSP w układzie regionalnym (wojewódzkim).....	38
2.5.1. Przestrzenna koncentracja MSP	38
2.5.2. Zmiany w przestrzennym układzie MSP w latach 1994 – 1997.....	40
2.5.3. MSP a rynek pracy w regionach	41
2.5.4. Przychody ze sprzedaży produktów, towarów i materiałów	42
2.5.5. Przestrzenne zróżnicowanie nakładów inwestycyjnych w przedsiębiorstwach	43
2.6. Podsumowanie.....	44
3 Rola MSP w handlu zagranicznym	45
3.1. Dynamika handlu zagranicznego MSP na tle kraju w latach 1993 – 1997.....	47
3.2. Dynamika eksportu i importu w branżach gospodarki.....	48
3.3. Zmiany struktury MSP w handlu zagranicznym	49
3.4. Główne kierunki handlu zagranicznego MSP	50
3.4.1. Udział MSP w wymianie handlowej z poszczególnymi grupami krajów	50

3.4.2.	Główne kierunki eksportu MSP	52
3.4.3.	Główne kierunki importu MSP	53
3.5.	Zróźnicowanie regionalne handlu zagranicznego MSP	54
3.5.1.	Eksport w ujęciu regionalnym.....	54
3.5.2.	Import w ujęciu regionalnym	57
3.5.3.	Saldo wymiany handlowej MSP w układzie wojewódzkim	59
3.6.	Struktura towarowa handlu zagranicznego MSP.....	60
3.6.1.	Struktura towarowa eksportu MSP	60
3.6.2.	Struktura towarowa importu MSP	61
3.6.3.	Saldo handlu zagranicznego MSP w poszczególnych grupach towarów	61
3.7.	Handel targowiskowy jako źródło nierejestrowanego eksportu MSP	62
3.8.	Skutki integracji z UE i liberalizacji wymiany międzynarodowej dla handlu sektora MSP	65
4.	Wpływ integracji europejskiej na sektor MSP	67
4.1.	Polska droga do Unii.....	69
4.1.1.	Układ Europejski.....	69
4.1.2.	Przygotowania do spełnienia polityczno – gospodarczych warunków członkostwa w UE.....	72
4.1.3.	Swoboda przepływu kapitału, osób, usług i towarów w okresie przedakcesyjnym.....	72
4.1.4.	Możliwe scenariusze integracji Polski z UE i ich konsekwencje dla MSP.....	73
4.1.5.	Bariery rozwoju MSP w okresie przedakcesyjnym i szanse na ich zniesienie po przystąpieniu do Unii	75
4.2.	Skutki integracji europejskiej dla małych i średnich przedsiębiorstw	77
4.2.1.	Efekty integracji ekonomicznej	77
4.2.2.	Zagrożenia dla MSP związane z integracją europejską.....	79
4.2.3.	Szanse MSP wynikające z integracji	80
4.3.	Podsumowanie	82
5.	Przedsiębiorcy o integracji z Unią Europejską.....	83
5.1.	Opinie przedsiębiorców o integracji europejskiej na tle opinii społeczeństwa	85
5.1.1.	Wiedza o Unii Europejskiej	85
5.1.2.	Poparcie dla integracji Polski z UE	86
5.1.3.	Opinie przedsiębiorców na temat wpływu integracji na różne dziedziny życia.....	86
5.2.	Skutki procesu integracji dla MSP.....	87
5.2.1.	Zagrożenia.....	88
5.2.2.	Szanse.....	90
5.3.	Potrzeby przedsiębiorców z sektora MSP w zakresie programów dostosowawczych.....	94
5.4.	Kształtowanie polskiego stanowiska w negocjacjach z UE w opinii przedsiębiorców	96
5.5.	Podsumowanie	97
6.	Polityka wobec MSP.....	99
6.1.	Polityka państwa. Dokumenty programowe.....	101
6.1.1.	Strategie społeczno – ekonomiczne	101
6.1.2.	Strategie integracyjne	102
6.1.3.	Polityka przemysłowa	104
6.1.4.	Polityka wobec MSP	105
6.1.5.	Polityka wobec obszarów wiejskich.....	107
6.1.6.	Polityka rynku pracy	107

6.1.7. Polityka regionalna.....	108
6.2. Realizacja polityki państwa wobec MSP w 1998 r.	109
6.2.1. Działania parlamentarne.....	109
6.2.2. Polityka przemysłowa i polityka wobec MSP.....	109
6.2.3. Polityka finansowa	110
6.2.4. Programy związane z polityką rynku pracy	112
6.2.5. Programy rozwoju obszarów wiejskich.....	114
6.2.6. Polityka regionalna.....	115
6.2.7. Działania związane z usuwaniem skutków powodzi.....	116
6.3. Pomoc publiczna dla przedsiębiorstw w Polsce i Unii Europejskiej	118
6.3.1. Reguły pomocy publicznej w Unii Europejskiej	118
6.3.2. Pomoc publiczna w Polsce a przepisy obowiązujące w Unii Europejskiej	120
6.3.3. Porównanie udzielonej pomocy publicznej w Polsce i Unii Europejskiej	121
6.3.4. Wnioski.....	124
6.4. Podsumowanie.....	125
7. Środowisko prawne funkcjonowania MSP w 1998 r.	127
7.1. Wykaz aktów prawnych, uchwalonych w 1998 r., mających wpływ na działalność MSP.....	129
7.2. Dostosowanie polskiego prawa do norm europejskich	154
7.2.1. Podstawy i procedura dostosowywania prawa.....	154
7.2.2. Porównanie prawa polskiego z europejskim	155
7.3. Najważniejsze zmiany i tendencje w prawodawstwie w 1998 roku	165
7.3.1. Reforma administracyjna kraju	165
7.3.2. Reforma systemu ubezpieczeń społecznych	166
7.3.3. Swoboda działalności gospodarczej.....	168
7.3.4. Zmiany w prawie podatkowym.	169
7.3.5. Inne zmiany w prawie finansowym.....	170
7.3.6. Zmiany w prawie pracy i przeciwdziałaniu bezrobociu.....	170
7.3.7. Zmiany w prawie celnym	171
7.3.8. Zmiany w prawie karnym	172
7.3.9. <i>Vacatio legis</i> ¹³⁴	172
7.3.10. Akty prawne istotne dla MSP w trakcie procesu legislacyjnego	173
7.4. Najistotniejsze problemy związane z funkcjonowaniem prawa.....	174
7.5. Podsumowanie	176
8. Otoczenie biznesu	177
8.1. Instytucje wspierające przedsiębiorczość.....	179
8.1.1. Analiza działalności instytucji opisanych w bazie danych Polskiej Fundacji MSP	179
8.1.2. Jednostki wspierania biznesu.....	182
8.1.3. Krajowy System Usług	186
8.2. Reprezentacja przedsiębiorców	190
8.2.1. Podstawy prawne działania organizacji zrzeszających przedsiębiorców	190
8.2.2. Działalność organizacji przedsiębiorców w 1998 roku.....	191
8.3. Polska Fundacja Promocji i Rozwoju Małych i Średnich Przedsiębiorstw.....	195
8.3.1. Informacje podstawowe	195
8.3.2. Wspieranie rządu i środowisk kształtujących politykę państwa wobec MSP	196
8.3.3. Upowszechnianie wiedzy, promocja przedsiębiorczości oraz tworzenie korzystnego klimatu w środowiskach opiniotwórczych i wśród szerokiej opinii publicznej	197
8.3.4. Program Wspierania Przedsiębiorczości w Polsce– STEP.....	197

8.3.5. Promocja współpracy międzynarodowej: program EXPROM II	198
8.3.6. Program Unii Europejskiej Odbudowa.....	198
8.3.8. Program Unii Europejskiej Phare TOURIN III	199
8.3.9. Dostęp MSP do informacji	200
8.4. Programy na rzecz rozwoju przedsiębiorczości realizowane ze środków Unii Europejskiej ..	200
8.4.1. Zmiany w funkcjonowaniu Programu Phare	200
8.4.2. III Wieloletni Program Unii Europejskiej dla Małych i Średnich Przedsiębiorstw.....	202
8.5. Podsumowanie	203
Bariery rozwoju MSP	205
9.1. Bariery rynkowe	207
9.2. Bariery finansowe.....	208
9.2.1. Bariery wynikające z dostępu do kapitału	208
9.2.2. Obciążenia finansowe w przypadku ubiegania się o zamówienia publiczne.....	208
9.2.3. Terminy płatności	209
9.3. Bariery wynikające z polityki wobec MSP.....	209
9.3.1. Polityka Rządu wobec MSP	209
9.3.2. Bariery wynikające z postaw polityków	209
9.3.3. Bariery wynikające z polityki rynku pracy oraz rozwiązań w dziedzinie ubezpieczeń społecznych.....	210
9.3.4. Bariery wynikające z polityki fiskalnej	210
9.4. Bariery prawne.....	212
9.4.1. Bariery związane ze stanowieniem prawa	212
9.4.2. Bariery wynikające z wykonywania prawa	213
9.5. Bariery wynikające z braku dostępu do informacji	214
10. Rekomendacje	217
10.1. Polityka	219
10.2. Prawo	219
10.3. Dostęp do kapitału	220
10.4. Dostęp do informacji	220
10.5. Edukacja	221
10.6. Działania organizacyjne.....	221
Aneksy.....	223
Aneks 1. Tabele statystyczne obrazujące stan sektora MSP w Polsce w 1996 r.	225
Aneks 2. Wybrane akty prawa wspólnotowego ważne dla MSP.....	250
Aneks 3. Wykaz sekcji i działów PCN. Udział MSP w eksporcie i imporcie wg sekcji PCN.....	259
Aneks 4. Organizacje reprezentujące przedsiębiorców	263
Aneks 5. Lista instytucji reprezentowanych w Radzie Polskiej Fundacji Promocji i Rozwoju Małych i Średnich Przedsiębiorstw	266
Bibliografia.....	267
Spis używanych skrótów	268

Wprowadzenie

Szanowni Państwo,

Z przyjemnością przekazujemy Państwu trzecią edycję *Raportu o stanie sektora małych i średnich przedsiębiorstw w Polsce*. Celem *Raportu* jest przedstawienie danych, analiz i informacji o różnych aspektach funkcjonowania sektora małych i średnich przedsiębiorstw w latach 1997–1998 oraz stanu przygotowań sektora MSP do integracji z Unią Europejską.

Coroczne *Raporty o stanie sektora MSP* umożliwiają obserwację trendów rozwojowych w obrębie sektora. Liczymy, że pomoże to w identyfikacji i wyeliminowaniu zjawisk oraz procesów niekorzystnych dla sektora małych i średnich przedsiębiorstw, którego rola w rozwoju gospodarki Polski zwiększa się z roku na rok. Obserwacja roli sektora MSP w gospodarkach państw członkowskich Unii Europejskiej skłania do twierdzenia, że wraz z przystąpieniem Polski do Unii Europejskiej znaczenie małych i średnich firm zapewne jeszcze wzrośnie.

Tegoroczny *Raport* został przygotowany przez Polską Fundację Promocji i Rozwoju Małych i Średnich Przedsiębiorstw we współpracy z programem GEMINI – Small Business Project, finansowanym przez Amerykańską Agencję Rozwoju Międzynarodowego (USAID) oraz Fundacją im. Friedricha Eberta. Wśród autorów są specjaliści z zakresu ekonomii, prawa, finansów i socjologii oraz praktycy bezpośrednio zaangażowani w działalność na rzecz sektora MSP.

Rozpoczęte w 1998 roku negocjacje dotyczące warunków przystąpienia Polski do Unii Europejskiej były zasadniczym powodem, który sprawił, że zagadnienia integracji i stan przygotowań sektora MSP do akcesji są tematem wiodącym w *Raporcie*. Mamy nadzieję, że przedstawione analizy będą przydatne dla instytucji i osób zaangażowanych w proces negocjacji oraz staną się ważnym źródłem informacji dla wszystkich interesujących się sytuacją polskich małych i średnich przedsiębiorstw w przededniu przystąpienia do Unii. W 1999 roku rozpocznie się realizacja *Polityki rządu wobec małych i średnich przedsiębiorstw do roku 2002*. Liczymy, że *Raport* będzie wykorzystany w pracach nad realizacją zadań określonych w tym dokumencie.

Przygotowując *Raport* staraliśmy się uwzględnić otrzymane od Państwa uwagi i komentarze dotyczące jego poprzednich edycji. Wynikiem tego jest m.in. podjęcie przez nas problematyki udziału MSP w eksporcie oraz konfrontowanie naukowych opinii o stanie i barierach rozwoju sektora MSP z opiniami przedsiębiorców. Zgodnie z Państwa sugestiami staraliśmy się również jak najwięcej danych zaprezentować w układzie regionalnym. Zdajemy sobie jednak sprawę, iż nie opisaliśmy wszystkich zjawisk zachodzących w sektorze MSP. Z racji wielkości i różnorodności sektora nie jest to możliwe. Staraliśmy się skupić na kwestiach najważniejszych.

Mimo wielu wysiłków nie udało się nam zdobyć niektórych informacji. Mamy jednak nadzieję, że te niedostatki nie zaważą na Państwa ocenie całości i nie zmniejszą wartości opracowania. Jak co roku liczymy na Państwa opinie o *Raporcie*, na wskazanie niedociągnięć i przedstawienie propozycji zagadnień, które powinny zostać uwzględnione w przyszłych edycjach. Zwracamy się również o współpracę w zbieraniu informacji na temat sektora, które wykorzystamy podczas prac nad kolejnym wydaniem *Raportu*.

Za szczególne zaangażowanie i merytoryczny wkład w powstanie *Raportu* pragnę podziękować Pani Dyrektor Izabeli Zagoździńskiej i Pani Dyrektor Marii Sierpińskiej oraz pracownikom GUS zaangażowanym w prace nad *Raportem*. Za życzliwość i pomoc w zbieraniu informacji pragnę podziękować także Panu Tadeuszowi Chrościckiemu (Rządowe Centrum Studiów Strategicznych), Pani Ewie Dobrzyńskiej (Ministerstwo Gospodarki), Pani Agacie Grudzień (Ministerstwo

Gospodarki), Panu Andrzejowi Gruszczyńskiemu (Kancelaria Sejmu), Panu Pawłowi Krzeczunowiczowi (USAID), Pani Danieli Pakos (Ministerstwo Gospodarki).

Wierzę, że tegoroczny *Raport* stanie się dla Państwa pomocą w pracy dla rozwoju małych i średnich przedsiębiorstw.

Krystyna Gurbiel
Dyrektor Generalny
Polskiej Fundacji Promocji i Rozwoju
Małych i Średnich Przedsiębiorstw

Zamiast streszczenia

Zmiany makroekonomiczne w Polsce w latach 1997-1998

Wskaźniki makroekonomiczne w Polsce w 1997 roku sprzyjały rozwojowi małych i średnich przedsiębiorstw. W roku 1998 sytuacja uległa pogorszeniu. Spadło tempo wzrostu PKB, nie zmniejszył się poziom bezrobocia, zmalała dynamika produkcji przemysłowej. Równocześnie jednak spadła inflacja i nastąpiło nieznaczne obniżenie obciążeń podatkowych. Polska w dalszym ciągu należała do najszybciej rozwijających się krajów europejskich.

Stan sektora MSP w 1997 roku

Rok 1997 to okres rozwoju MSP. Wskaźniki ekonomiczne przedsiębiorstw były lepsze niż we wszystkich poprzednich latach. Małe i średnie przedsiębiorstwa podobnie jak w latach poprzednich stanowiły siłę napędową polskiej gospodarki. Wytworzyły 51,5 % wartości dodanej brutto i zatrudniały 61,1% pracujących w gospodarce. Spadek zatrudnienia w dużych firmach był równoważony jego wzrostem w sektorze MSP. Gorsza sytuacja makroekonomiczna spowodowała jednak zwolnienie tempa rozwoju przedsiębiorstw w roku 1998. Zmniejszył się udział podmiotów wykazujących zysk netto. Gorsze niż przed rokiem były wyniki finansowe brutto i netto.

Rola MSP w handlu zagranicznym

W latach 1993-1997 udział MSP w eksporcie zmniejszył się z 23,2% do 21,9%, a w imporcie z 35,5% do 33,0%. Handel zagraniczny Polski pozostaje więc zdominowany przez duże przedsiębiorstwa. W kontekście coraz bliższej integracji europejskiej szczególnie niepokojącym sygnałem jest malejące znaczenie sektora MSP w eksporcie do krajów Unii.

Wpływ integracji europejskiej na sektor MSP

Sytuacja polskich przedsiębiorstw po przystąpieniu do Unii Europejskiej będzie zależeć od rozwoju sytuacji społeczno – gospodarczej w Polsce w okresie poprzedzającym integrację. Najkorzystniej na stan sektora MSP wpłynie przyspieszenie reform, przeprowadzenie zmian strukturalnych w gospodarce i szeroko zakrojona prywatyzacja. Wpływ integracji na polskie MSP będzie jednak różny w zależności od sektora gospodarki, w jakim poszczególne przedsiębiorstwa działają oraz w mniejszym stopniu od regionu, w jakim są zlokalizowane. Bez względu na sektor integracja najkorzystniejsza będzie dla firm silnych, a najwięcej zagrożeń przyniesie firmom w trudnej sytuacji.

Przedsiębiorcy o integracji z Unią Europejską

Przedsiębiorcy patrzą na zjawisko integracji w sposób racjonalny, uznając przystąpienie do Unii Europejskiej za proces pożądany, który w perspektywie przyniesie Polsce i Polakom wiele korzyści. Jednocześnie dostrzegają, że wejście kraju do struktur UE wiąże się z wieloma kosztami. Godząc się na ich ponoszenie, oczekują pomocy władz publicznych w okresie dostosowawczym.

Polityka wobec MSP

W 1998 roku nie udało się stworzyć dokumentu stanowiącego podstawę skoordynowanych działań wobec sektora MSP. Poważnym problemem był również brak jednoznacznego stanowiska Rządu wobec najistotniejszych dla przedsiębiorców zagadnień, szczególnie wobec reformy systemu podatkowego. Najkorzystniejszym dla MSP zjawiskiem w polityce było upowszechnienie poglądu o znaczeniu małych i średnich firm dla rozwoju regionalnego. Może to być zapowiedź podjęcia szerszych działań na rzecz sektora MSP przez władze centralne, regionalne i lokalne.

Środowisko prawne funkcjonowania MSP w 1998 r.

Rok 1998 charakteryzowała znaczna niestabilność prawa. Szczególnie często modyfikowano akty prawne wydawane przez władzę wykonawczą. Niestabilność wynikała przede wszystkim z procesu dostosowywania do wspólnotowego porządku prawnego oraz z wprowadzania poważnych reform społecznych. Pozytywnym sygnałem, który pojawił się w minionym roku jest wyraźna tendencja ograniczania administracyjnej ingerencji w gospodarkę.

Otoczenie biznesu

1998 rok był okresem postępującej konsolidacji instytucji i organizacji związanych z przedsiębiorczością. Rozpoczął się proces tworzenia Samorządowych Sejmików Gospodarczych, który ma na celu poprawę skuteczności działań organizacji reprezentujących środowiska przedsiębiorców. Rozbudowa Krajowego Systemu Usług dla MSP i poszerzanie zakresu współpracy i wymiany doświadczeń pomiędzy ośrodkami potwierdzają tezę o wzrastającej potrzebie integracji otoczenia biznesu.

Bariery rozwoju MSP

W 1998 roku instytucje zajmujące się rozwojem przedsiębiorczości, sami przedsiębiorcy a także naukowcy zwracali uwagę przede wszystkim na bariery rynkowe, bariery wynikające z dostępu do kapitału, bariery wynikające z polityki państwa wobec MSP, bariery wynikające z braku dostępu do informacji, bariery prawne. Coraz dotkliwiej odczuwana jest niewydolność systemu funkcjonowania prawa i przewlekłość postępowań, które w drobnych sprawach potrafią ciągnąć się latami. W związku z tym przedsiębiorcy często rezygnują z dochodzenia roszczeń, a straty ponoszone przez MSP z tego tytułu są trudne do oszacowania.

Rekomendacje

Identyfikacja barier rozwoju MSP nie jest równoznaczna z podejmowaniem działań zmierzających do ich usunięcia. Zapowiadane przez przedstawicieli władz, partii politycznych oraz samorządów działania na rzecz rozwoju przedsiębiorczości często pozostają w sferze deklaracji. Rozwój sektora MSP wymaga większej aktywności instytucji, które mogą przyczynić się do poprawy warunków funkcjonowania firm.

Rozdział 1.

Zmiany makroekonomiczne w Polsce w latach 1997-1998

Wzrost gospodarczy

Inflacja

Finanse publiczne

Sytuacja finansowa przedsiębiorstw

Inwestycje

Wynagrodzenia

Rynek pracy

Handel zagraniczny

Przekształcenia własnościowe

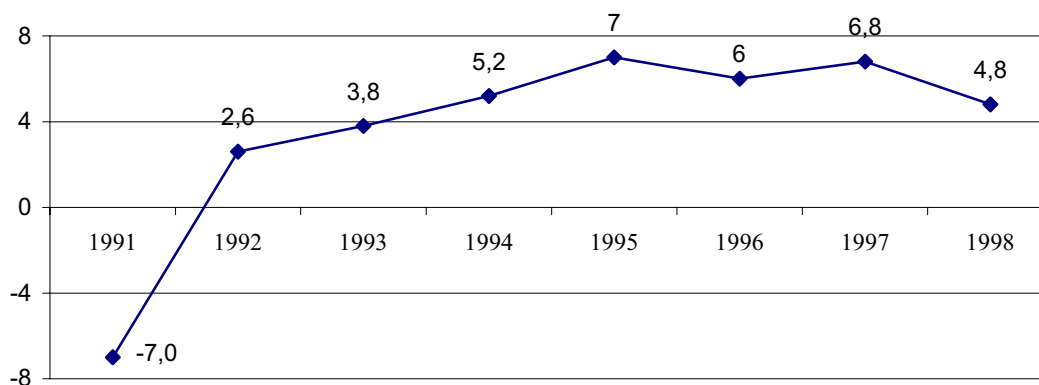
Podsumowanie. Polska na tle Europy

Rozwój małych i średnich przedsiębiorstw jest ściśle powiązany z rozwojem całej gospodarki. W poniższym rozdziale opisana została więc sytuacja społeczno-ekonomiczna Polski w roku 1998 oraz dynamika zmian. W rozdziale wykorzystano dane GUS opublikowane w *Informacji o sytuacji społeczno-gospodarczej kraju. Rok 1998.* oraz w raporcie przygotowanym przez Rządowe Centrum Studiów Strategicznych *Ocena sytuacji społeczno-gospodarczej w 1998 roku wraz z elementami prognozy na 1999 rok.*

1.1. Wzrost gospodarczy

W 1998 roku odnotowano osłabienie dynamiki gospodarczej w Polsce. Według szacunków GUS produkt krajowy brutto wzrósł realnie o 4,8% (wobec 6,8% w roku 1997 i 5,6% założonych w ustawie budżetowej).

Wykres 1.1. Dynamika wzrostu PKB w Polsce w latach 1991-1998 (w %)

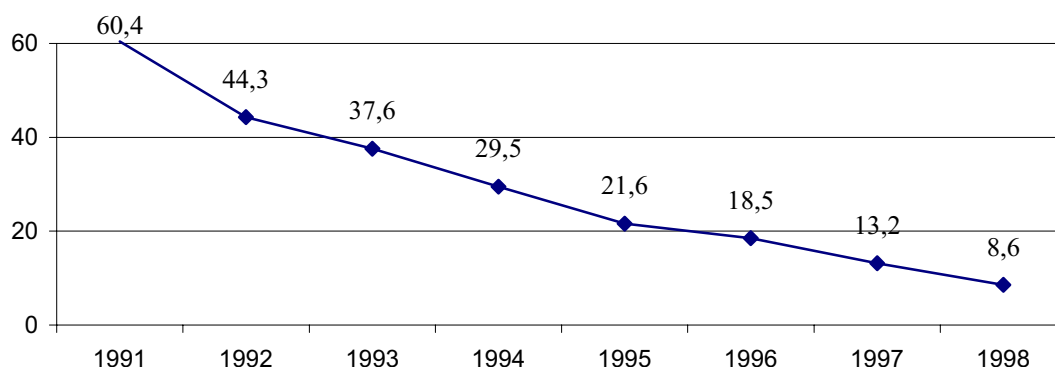

W roku 1998 zmalała także dynamika produkcji przemysłowej. Produkcja sprzedana przemysłu wzrosła o około 4,8% wobec 9,1% założonych w ustawie budżetowej i 11,5% w roku 1997. Pomimo 1% wzrostu nadal niski jest udział produkcji o wysokich parametrach technicznych w ogólnej produkcji (12,2% wobec 11,2% w roku ubiegłym). Przyczynami spadkowej tendencji produkcji przemysłowej oraz wolniejszego tempa wzrostu PKB były czynniki zewnętrzne (kryzys rosyjski ograniczył możliwości eksportowe na ten rynek) i wewnętrzne – regres popytu krajowego (konsumpcyjnego i inwestycyjnego).

1.2. Inflacja

W 1998 roku nastąpił znaczny spadek inflacji do poziomu 8,6% wobec 13,2% w roku 1997. Jest to wartość niższa niż przewidywano w ustawie budżetowej (9,5%). Tak dobry wynik osiągnięto głównie dzięki mniejszej dynamice cen artykułów żywnościowych oraz niskim światowym cenom paliw i surowców.

Wykres 1.2. Inflacja w Polsce w latach 1991-1998 (w %)

Wyższy niż zakładano w ustawie budżetowej był średni roczny wzrost cen towarów i usług konsumpcyjnych – 11,8% wobec zakładanych 11% (w 1997 roku – 14,9%). Największym wzrostem charakteryzowały się ceny usług. Wskaźnik wzrostu cen produkcji sprzedanej przemysłu w 1998 roku w stosunku do roku poprzedniego wyniósł 7,3% (w 1997 roku – 12,2%). Najbardziej podniesiono ceny zaopatrzenia w energię elektryczną, gaz i wodę.

1.3. Finanse publiczne

W 1998 roku nie osiągnięto założonych w ustawie budżetowej dochodów państwa, które wyniosły 126,5 mld złotych wobec planowanych 129 mld. Niedobór wyniósł 1,9% i wynikał z mniejszych niż zakładano wpływów z podatków pośrednich (akcyza, VAT), wolniejszego niż prognozowano tempa wzrostu gospodarczego oraz niskich wpłat z zysku NBP i ceł.

Wydatki budżetu państwa wyniosły 139,8 mld złotych i były o 2,5% niższe niż założone. W strukturze wydatków nadal dużą rolę odgrywały wydatki tzw. „sztywne”, związane z obsługą długu publicznego oraz dopłatami do zabezpieczeń społecznych, które w istotny sposób ograniczają działalność rozwojową. W roku 1998 stanowiły one 30% wszystkich wydatków budżetowych wobec 28,8% w roku 1997.

1.4. Sytuacja finansowa przedsiębiorstw

W 1998 roku pogorszyła się sytuacja finansowa przedsiębiorstw. Zmniejszył się udział podmiotów wykazujących zysk netto. Gorsze niż przed rokiem były wyniki finansowe brutto i netto. Wynikało to głównie z wolniejszego wzrostu przychodów ze sprzedaży produktów i materiałów niż kosztów ich uzyskania. Odnotowano osłabienie wszystkich podstawowych wskaźników finansowych przedsiębiorstw, pogorszyła się również sprawność rozliczeń między przedsiębiorstwami.

W całym roku 1998 inflacja spadała szybciej niż stopy oprocentowania kredytów i depozytów. Sprzyjało to wzrostowi oszczędności i działało hamująco na rozmiary kredytów. Stopa procentowa 12-miesięcznego kredytu konsumpcyjnego w 20 największych bankach przewyższała dynamikę cen detalicznych o 13,9 punktów procentowych w grudniu 1997 roku i o 14,8 punktów rok później. Pomimo wysokich realnych stóp procentowych nie zmalały rozmiary kredytów udzielonych przedsiębiorstwom. Realne tempo wzrostu kredytów zaciągniętych przez przedsiębiorstwa wyniosło 21,5% wobec 16,2% w roku 1997. Zadłużenie przedsiębiorstw osiągnęło 114,5 mld złotych.

1.5. Inwestycje

Mimo gorszych wyników finansowych w 1998 roku utrzymała się wysoka aktywność inwestycyjna przedsiębiorstw. Nakłady inwestycyjne wzrosły o około 20%. Szybciej rosły nakłady inwestycyjne w sektorze prywatnym. Jednak i w sektorze publicznym – pomimo zmniejszenia liczby jednostek w tej grupie – nastąpił wzrost inwestowania. Zaobserwowano także korzystne zmiany w strukturze alokacji nakładów inwestycyjnych: najszybciej rosły nakłady na modernizację i rekonstrukcję parku maszynowego, co sprzyjało poprawie konkurencyjności polskiej gospodarki. Wzrosły także inwestycje finansowane ze środków publicznych. Budżet państwa wydatkował na inwestycje realnie o 4,2% więcej niż w roku ubiegłym, budżety gmin o około 16% więcej. Według Państwowej Agencji Inwestycji Zagranicznych w 1998 roku wpłynęło do Polski 10,1 mld USD zagranicznych inwestycji bezpośrednich (3,5 mld USD więcej niż w roku poprzednim).

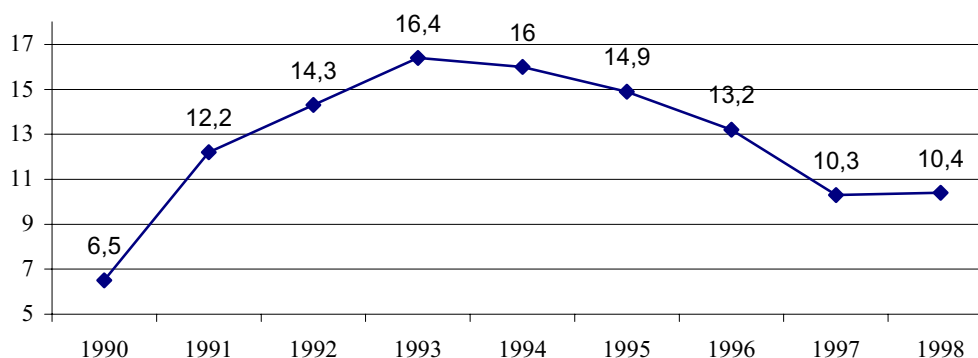
1.6. Wynagrodzenia

Przeciętne wynagrodzenie brutto w sektorze przedsiębiorstw w 1998 roku wyniosło prawie 1 350 złotych, a netto – 1 115 złotych. Realnie wynagrodzenia w skali roku wzrosły o 3,8%. Odnotowano jednak spadek tempa wzrostu płac realnych. Kolejny rok, wzrost wynagrodzeń realnych netto (5%) był szybszy od wzrostu płac brutto – co oznacza zmniejszenie obciążeń podatkowych. Przeciętna emerytura i renta pracownicza brutto wyniosła w 1998 roku 733 złotych i była realnie o 1,9% wyższa niż przed rokiem. Przeciętne świadczenia dla rolników indywidualnych nieznacznie przekroczyły 500 złotych, w ciągu roku wzrosły realnie o 2,2%.

1.7. Rynek pracy

W 1998 roku, w porównaniu z rokiem poprzednim o 0,8% obniżyła się liczba pracujących w gospodarce narodowej (do 16,1 mln osób). Nastąpiło też zahamowanie obserwowanej w ostatnich latach tendencji spadku bezrobocia. Pod koniec 1998 roku stopa bezrobocia wynosiła 10,4% (wobec 10,3% w 1997 i 10,1% założonych w ustawie budżetowej). Liczba bezrobotnych w końcu 1998 roku przekroczyła 1,83 mln osób i była nieznacznie wyższa od stanu z końca roku 1997. W 1998 roku w urzędach pracy zarejestrowało się 2 127,8 tys. osób (w 1997 roku – 2 051,3 tys.), a wyrejestrowano 2 122,8 tys. osób (przed rokiem 2 584,4 tys.)

Wykres 1.3. Stopa bezrobocia w Polsce w latach 1990-1998 (w %)

W 1998 roku wzrost bezrobocia odnotowano w 22 województwach, podczas gdy w roku ubiegłym bezrobocie we wszystkich województwach spadało. Nadal obserwowano duże zróżnicowanie stopy bezrobocia w zależności od województwa. Wahala się ona od 2,6% w województwie warszawskim do 20,5% w województwie śląskim. Poniższa mapa przedstawia stopę bezrobocia w grudniu 1998 roku według nowego podziału terytorialnego kraju.

Mapa 1.1. Stopa bezrobocia w grudniu 1998 roku.

Źródło: Dane Krajowego Urzędu Pracy.

W 1998 roku zmniejszyła się liczba osób, które podjęły stałą pracę oraz osób skierowanych do robót publicznych i prac interwencyjnych. Spadła ilość ofert pracy zgłaszanych do urzędów pracy. Na jedną ofertę przypadało 251 osób bezrobotnych (przed rokiem 153 osoby). Nadal młodzież, kobiety oraz osoby bez przygotowania zawodowego należały do grupy najbardziej zagrożonej bezrobociem. Kobiety stanowiły prawie 58,5% zarejestrowanych bezrobotnych, mimo że wzrost bezrobocia w 1998 roku dotknął bardziej mężczyzn. Liczba bezrobotnych mężczyzn wzrosła w ciągu roku o 7,6%, kobiet – o 3,1%.

1.8. Handel zagraniczny

Rok 1998 był trzecim, kolejnym rokiem szybkiego narastania deficytu obrotów towarowych z zagranicą. Relacja deficytu do wpływów z eksportu zwiększała się z 8% w 1995 roku do 41,5% w roku 1997 i 43,6% w roku 1998. Szacuje się, że w całym roku 1998 wpływy z eksportu wzrosły o około 11,5%, wypłaty za import o około 14%, a deficyt płatności towarowych osiągnął 13,6 mld USD (wobec 11,3 mld USD w roku poprzednim). Deficyt obrotów bieżących bilansu płatniczego stanowił ponad 4% PKB wobec 3% w roku ubiegłym. Na takie wyniki handlu zagranicznego wpłynął głównie wysoki i realnie rosnący kurs złotego (nominalny kurs USD zwiększył się o 6,5% a marki niemieckiej o 5,1%), który niekorzystnie oddziaływał na eksport i równocześnie zwiększał popyt na import. Nastąpiło także ograniczenie handlu przygranicznego oraz generalne załamanie dostaw do Rosji – w roku 1998. Stanowiły one około 30% dostaw z roku poprzedniego.

1.9. Przekształcenia własnościowe

W 1998 roku sprywatyzowano dużo mniej przedsiębiorstw państwowych niż w latach ubiegłych. Nadal dominowała prywatyzacja bezpośrednia. Zakończono 47 rozpoczętych w tym trybie prywatyzacji (o 41 mniej niż w roku ubiegłym). Przychody z prywatyzacji bezpośredniej wyniosły 427,1 mln złotych. 16 jednoosobowych spółek Skarbu Państwa sprywatyzowano drogą kapitałową (w roku 1997 – 41) dzięki czemu do budżetu państwa wpłynęło 5 066,2 mln złotych (bez banków), w tym z transakcji zawartych w ubiegłym roku 4 286,5 mln złotych.

Według danych Ministerstwa Skarbu realizacja powszechnej prywatyzacji przebiegała zgodnie z założeniami programu. Do końca 1998 w 15 Narodowych Funduszach Inwestycyjnych dopuszczonych do publicznego obrotu uczestniczyło 512 przedsiębiorstw. Spośród nich 166 pozyskało inwestora zewnętrznego, 31 upadło, 8 znajduje się w likwidacji, 21 – w obrocie giełdowym na Warszawskiej Giełdzie Papierów Wartościowych, 14 – w obrocie pozagiełdowym (na wtórnym publicznym regulowanym rynku pozagiełdowym). Do końca 1998 roku zdematerializowano 94% wszystkich wydanych Powszechnych Świadectw Udziałowych. 76,7% tych świadectw zamieniono na akcje NFI.

1.10. Podsumowanie. Polska na tle Europy

Mimo pogorszenia koniunktury w roku 1998 Polska należała, podobnie jak w latach 1995-1997, do najszybciej rozwijających się krajów europejskich. Czwarty rok z rzędu wzrastała wartość produktu krajowego brutto, malała inflacja a bezrobocie utrzymało się na poziomie sprzed roku. Pomimo faktu, że przeciętne tempo wzrostu PKB było wyższe niż w krajach Unii Europejskiej, nadal utrzymuje się ogromny dystans między osiągniętym poziomem rozwoju w Polsce i Europie Zachodniej. Wartość PKB w przeliczeniu na jednego mieszkańca licząc kursem walutowym, przekroczyła poziom 4 tys. USD (3,7 tys. USD w roku 1997), a uwzględniając siłę nabywczą złotego, wartość 2-krotnie wyższą. Dla porównania w roku 1997 na 1 mieszkania Unii Europejskiej przypadało odpowiednio 21,6 tys. USD oraz 20,2 tys. USD. Szczegółowe dane przedstawia Tabela 1.1.

Tabela 1.1. Sytuacja gospodarcza Polski na tle Europy

	PKB na 1 mieszkańca (w tys. USD) 1997	Dynamika PKB w % w stosunku do r. 1997 (ceny stałe), dane za I-III kwartał 1998	Inflacja (średnioroczna) dane za I-III kwartał 1998	Stopa bezrobocia rejestrowanego w % w III kwartale 1998
Unia Europejska	21,6	3,3	1,8	9,9
Francja	23,8	3,3	0,7	11,9
Grecja	11,4	brak danych	4,9	brak danych
Hiszpania	13,6	3,9	2,0	18,3
Niemcy	25,8	3,0	1,0	9,2
Portugalia	9,9	3,6	2,7	4,7
W. Brytania	21,7	2,8	3,6	6,6
Włochy	19,9	1,6	1,8	12,4
POLSKA	3,7	5,6	12,8	10,3
Czechy	5,2	-2,1	11,8	6,8
Węgry	4,3	5,3	15,2	7,7

Źródło: Informacja o sytuacji społeczno-gospodarczej kraju. Rok 1998, GUS, Warszawa 1998.

Rozdział 2.

Stan sektora MSP w 1997 roku. Trendy rozwojowe w latach 1993 – 1997

**Udział małych i średnich przedsiębiorstw
w wytwarzaniu PKB i wartości dodanej brutto**

Liczba przedsiębiorstw

Pracujący w sektorze MSP

Sytuacja finansowa MSP

MSP w układzie regionalnym (wojewódzkim)

Podsumowanie

Stan sektora małych i średnich przedsiębiorstw w 1997 roku opisany został na podstawie danych GUS. Małymi przedsiębiorstwami, tak jak w poprzednich edycjach *Raportu*, nazywamy przedsiębiorstwa zatrudniające¹ do 50 osób, a średnimi - od 51 do 250 osób. Ze względu na zmianę metody liczenia niektórych wskaźników przez GUS (doszacowanie szarej strefy), podane w tym rozdziale liczby mogą się nieznacznie różnić od wartości zawartych w *Raporcie* z roku ubiegłego.

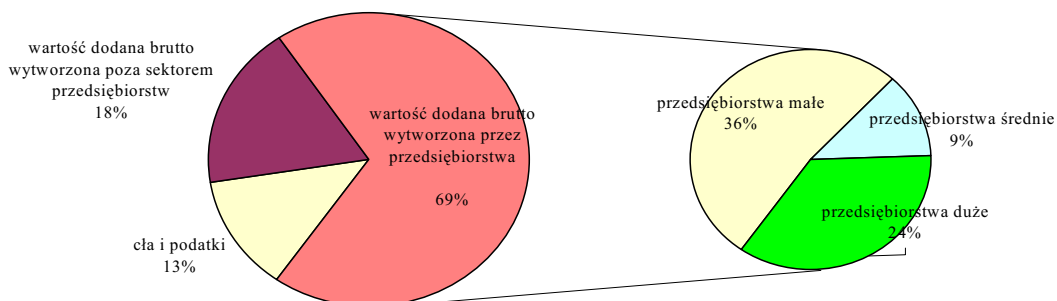
2.1. Udział małych i średnich przedsiębiorstw w wytwarzaniu PKB i wartości dodanej brutto

2.1.1. Udział MSP w tworzeniu PKB

Udział MSP w tworzeniu produktu krajowego brutto² wyniósł w 1997 roku około 45%. Wielkość ta uwzględnia wartość PKB wytworzoną przez MSP działające w tzw. szarej strefie gospodarczej.

Udział MSP w tworzeniu produktu krajowego brutto w 1996 roku uwzględniając tylko dane ubiegłoroczne wyniósł około 40%, natomiast po uwzględnieniu szarej strefy wzrósł do około 44%. Duża różnica pomiędzy powyższymi wartościami wynika z faktu, że szara strefa gospodarcza występuje najbardziej intensywnie w sektorze małych przedsiębiorstw. Strefa ta jednak według GUS relatywnie się zmniejsza, a więc jest w niej wytwarzany coraz mniejszy procent PKB. Wpłynęło to na niewielki wzrost udziału MSP w tworzeniu produktu krajowego brutto w latach 1996-1997.

Wykres 2.1. Struktura PKB w 1997 r.

¹ Wielkość przedsiębiorstwa ocenia się zgodnie z liczbą osób zatrudnionych w danej jednostce na podstawie stosunku pracy (umowa o pracę, powołanie, mianowanie lub wybór). Liczba zatrudnionych w przedsiębiorstwie nie obejmuje właścicieli i współwłaścicieli. Uwzględniając, obok zatrudnionych, także właścicieli i współwłaścicieli, mówimy o liczbie pracujących w przedsiębiorstwie.

² Mówiąc bardzo ogólnie, PKB jest sumą wartości dodanej brutto oraz kwoty podatków (w tym VAT) i ceł, które wpłynęły do budżetu w danym roku, pomniejszoną o wielkość dotacji. Kwoty podatków i ceł, których udział w PKB w latach 1996-1997 wyniósł około 13%, nie dzieli się między sekcje gospodarki ani między przedsiębiorstwa różnej wielkości (nie ma technicznej możliwości przeprowadzenia takich szacunków). Dlatego jako udział MSP w PKB przyjmuje się relację wartości dodanej brutto wytworzonej przez MSP do ogólnej wartości PKB. Do tych obliczeń wykorzystuje się wartość dodaną wytworzoną przez MSP w tzw. sektorze przedsiębiorstw. Do sektora przedsiębiorstw nie zalicza się podmiotów zajmujących się rolnictwem, leśnictwem, rybołówstwem i rybactwem, a poza tymi rodzajami działalności gospodarczej - także jednostek i zakładów budżetowych, gospodarstw pomocniczych zakładów budżetowych, środków specjalnych i funduszy celowych oraz różnego rodzaju organizacji społecznych, politycznych i wyznaniowych. Udział wartości dodanej wytworzonej w sektorze przedsiębiorstw wyniósł w latach 1996-1997 około 68-69% PKB. Dla pełnej jasności trzeba dodać, że stosowana tu definicja sektora przedsiębiorstw odbiega od definicji sektora przedsiębiorstw w tzw. Rachunkach Narodowych, gdzie np. zakłady osób cywilnych, zatrudniające do 5 osób, zalicza się do tzw. sektora gospodarstw domowych, a nie sektora przedsiębiorstw.

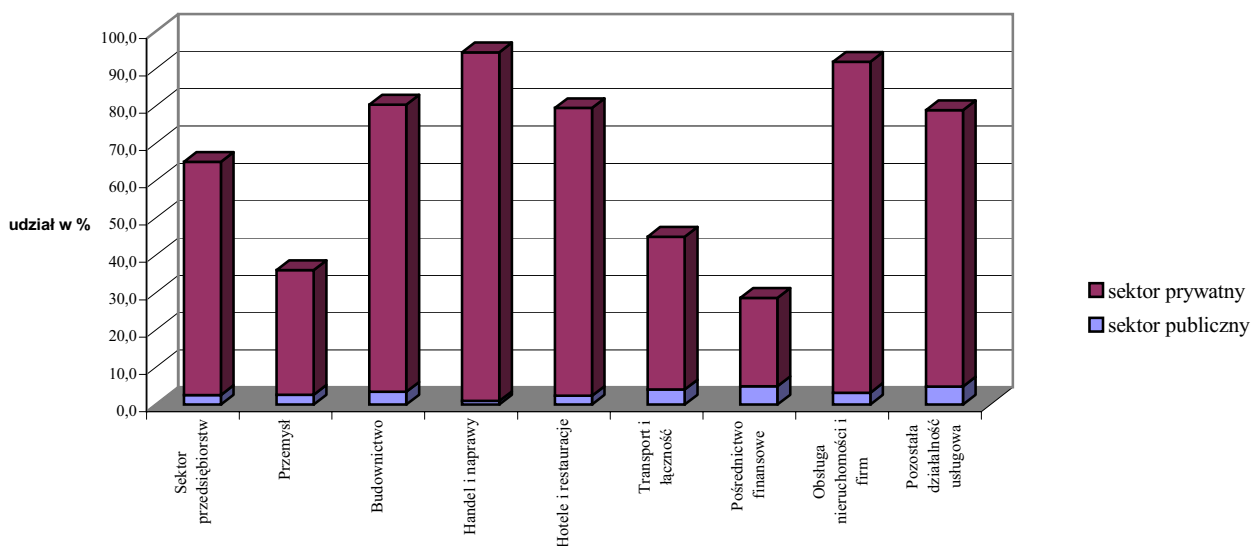
2.1.2. Udział MSP w tworzeniu wartości dodanej brutto

W 1996 roku MSP wytworzyły około 50,5% ogólnej sumy wartości dodanej brutto wytworzonej w całej gospodarce. Udział ten zwiększył się w 1997 roku do 51,5%. Niewielki przyrost wartości tego wskaźnika należy tłumaczyć, tak jak w przypadku tworzenia PKB, relatywnym zmniejszeniem się zakresu szarej strefy gospodarczej.

Przyjmując za 100% wartość dodaną wytworzoną w tzw. sektorze przedsiębiorstw, udział MSP wyniósł w obu latach około 65% tej wartości, przy czym udział firm małych zmniejszył się między rokiem 1996 a 1997 z około 54 do 53%, natomiast firm średnich wzrósł z 11 do 12%. Przedsiębiorstwa średnie były więc jedyną grupą przedsiębiorstw wyodrębnionych ze względu na wielkość, których udział w tworzeniu wartości dodanej wzrósł w 1997 roku.

Przyjmując z kolei za 100% wartość dodaną brutto wytworzoną w 1997 roku przez przedsiębiorstwa należące do odpowiedniej sekcji gospodarki, najwyższy udział w jej wytwarzaniu miały MSP działające w sekcji handel i naprawy. Wyniósł on około 94%. Na drugim miejscu z udziałem około 92% znajdowała się obsługa nieruchomości i firm. Udział w granicach 80% wykazywały MSP w sekcjach budownictwo, hotele i restauracje oraz tzw. pozostała działalność usługowa, komunalna, socjalna i indywidualna. W działalności produkcyjnej oraz transporcie, gospodarce magazynowej i łącznie MSP wytwarzały około 45% wartości dodanej brutto, natomiast w pośrednictwie finansowym - około 29%. Najniższy udział MSP obserwowany był w sekcjach zaopatrywanie w energię elektryczną, gaz i wodę (około 7%) oraz w górnictwie i kopalnictwie (4%), gdzie ze względów technologicznych małe firmy odgrywają rolę marginalną. W handlu i naprawach, budownictwie oraz pozostałej działalności usługowej udział MSP w wytwarzaniu wartości dodanej zmniejszył się w 1997 roku w porównaniu z rokiem poprzednim. Spowodowane to było ekspansją dużych przedsiębiorstw. Zwłaszcza w handlu począwszy od roku 1995 intensywnie rozwijają się duże firmy o kapitale zagranicznym.

Wykres 2.2. Udział wartości dodanej brutto wytwarzanej przez sektor MSP w podstawowych sekcjach gospodarki w 1997 roku

2.2. Liczba przedsiębiorstw

2.2.1. Przedsiębiorstwa zarejestrowane

Na koniec 1997 roku w rejestrze REGON zarejestrowane były 2 493 623 podmioty gospodarcze poza rolnictwem, leśnictwem, rybołówstwem i rybactwem oraz tzw. pośrednictwem finansowym. Z tej liczby 60 091 zaliczono do sektora publicznego, a pozostałe 2 433 632 jednostki - do sektora prywatnego. W sektorze publicznym tylko około 5 800 podmiotów miało status przedsiębiorstw działających na zasadach komercyjnych. Reszta to tzw. jednostki budżetowe, świadczące usługi całkowicie nieodpłatnie lub w dużej części dotowane.

Liczba zarejestrowanych podmiotów gospodarczych zwiększyła się w 1997 roku o ponad 155 tys. Nowych podmiotów zarejestrowano ponad 461 tys., zaś skreślono z rejestru około 306 tys.

2.2.2. Przedsiębiorstwa aktywne

Pod koniec 1997 roku liczba przedsiębiorstw aktywnych³ w tzw. sektorze przedsiębiorstw⁴ oprócz pośrednictwa finansowego wynosiła 1 583 606 i była wyższa niż pod koniec 1996 roku o 239 983. Przyrost liczby przedsiębiorstw aktywnych był więc większy niż przyrost netto liczby podmiotów zarejestrowanych w systemie REGON o prawie 85 tys. jednostek.

Z ogólnej liczby przedsiębiorstw aktywnych tylko 5 800 zaliczało się do sektora publicznego, a 1 577 806 - do sektora prywatnego. W roku 1997 w porównaniu z rokiem poprzednim liczba przedsiębiorstw sektora publicznego zmniejszyła się o 580, głównie w wyniku realizacji programu NFI. Relacja liczby prywatnych przedsiębiorstw aktywnych do zarejestrowanych wyniosła w 1997 roku 64,8%, czyli ponad 5 punktów procentowych więcej niż w 1996 roku. Stopień aktualności rejestru REGON wyraźnie się poprawił.

Liczba małych przedsiębiorstw aktywnych wyniosła w 1997 roku 1 567 413, co stanowiło około 99% wszystkich działających firm. Przedsiębiorstw średniej wielkości było 12 774 (około 0,8%), a dużych - 3 419.

Tabela 2.1. Przedsiębiorstwa aktywne (bez jednostek budżetowych i przedsiębiorstw pośrednictwa finansowego) w 1997 roku według liczby zatrudnionych

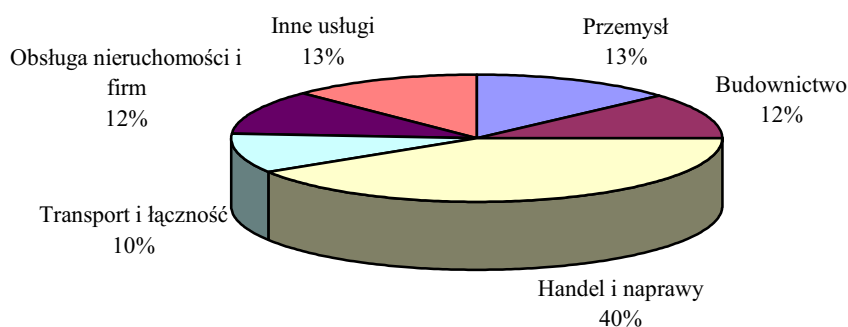
Kategoria przedsiębiorstw	Liczba	Procent
Małe (0-50 zatrudnionych)	1 567 413	98,98
Średnie (51-250 zatrudnionych)	12 774	0,8
RAZEM MSP	1 580 187	99,78
Duże (ponad 250 zatrudnionych)	3 419	0,22
RAZEM	1 583 606	100

³ Przedsiębiorstwo aktywne to przedsiębiorstwo prowadzące rzeczywiście działalność gospodarczą w odróżnieniu od nieaktywnego, które zawiesiło lub zaprzestało działalności i nie zgłosiło tego faktu do GUS. Liczbę przedsiębiorstw aktywnych oszacowano na podstawie liczby jednostek przysyłających do GUS tzw. ankietę strukturalną lub sprawozdanie finansowe. W odniesieniu do małych jednostek, które sprawozdań nie przysyłają, szacunek liczby przedsiębiorstw aktywnych oparty został na wynikach badań GUS, przeprowadzonych metodą reprezentacyjną. Metodą reprezentacyjną nie są objęte małe firmy zajmujące się pośrednictwem finansowym (biura maklerskie, kantory wymiany walut). Szacunek liczby przedsiębiorstw aktywnych w tej sekcji nie był możliwy.

⁴ Definicja sektora przedsiębiorstw podana została w przypisie 2.

Tylko 2 123 przedsiębiorstwa małe należały do sektora publicznego i liczba ta nie zmieniła się w porównaniu z 1996 rokiem, mimo iż zmieniały się liczby małych firm zaliczanych do sektora publicznego w poszczególnych sekcjach gospodarki. Liczba średnich przedsiębiorstw sektora publicznego była w 1997 roku równa 2 362 i zmniejszyła się od końca 1996 roku o 116 jednostek. Najbardziej zmalała liczba dużych przedsiębiorstw sektora publicznego (z 1 779 pod koniec 1996 roku do 1 315 pod koniec 1997 roku), głównie, jak wspomniano, w wyniku realizacji programu NFI.

Wykres 2.3. MSP w podstawowych sekcjach gospodarki poza rolnictwem w 1997 roku (w %)

Aż 41,1% ogólnej liczby aktywnych MSP zajmowało się handlem i naprawami. Kolejne 13,4% to przedsiębiorstwa przemysłowe. Na trzecim miejscu pod względem udziału (11,7%) znalazły się firmy budowlane, a tuż za nimi (11,5%) przedsiębiorstwa zajmujące się obsługą nieruchomości i firm (m.in. różnego rodzaju doradztwem, np. prawnym oraz obsługą firm w zakresie księgowości, marketingu i reklamy, a także pośrednictwem przy sprzedaży nieruchomości). 9,8% aktywnych MSP specjalizowało się w usługach transportowych i łączności. 4,2% sektora MSP miały jednostki z zakresu ochrony zdrowia (przychodnie lekarskie, stomatologiczne i weterynaryjne), a 4% zajmowało się tzw. pozostałą działalnością gospodarczą (m.in. pralnie, zakłady fryzjerskie, kosmetyczne i pogrzebowe, działalność z zakresu sportu i kultury). Stosunkowo niewiele, (tylko 3,2% MSP) to hotele i restauracje, a 1,1% to firmy specjalizujące się w szeroko rozumianej edukacji, głównie firmy prowadzące szkolenia językowe i zawodowe.

2.2.3. Dynamika zmian liczby przedsiębiorstw aktywnych

Liczba przedsiębiorstw aktywnych zwiększyła się w 1997 roku o 18,2% w porównaniu z rokiem poprzednim⁵. Tempo wzrostu liczby przedsiębiorstw było więc w 1997 roku bardzo zbliżone do tempa obserwowanego w 1996 roku, kiedy liczba przedsiębiorstw wzrosła o 17,8%. Ze względu na dominującą liczbę małych przedsiębiorstw w zbiorze przedsiębiorstw aktywnych, tempo wzrostu liczby małych firm było bardzo podobne jak wszystkich przedsiębiorstw ogółem i wynosiło w 1997 roku 18,3% (w 1996 roku - około 18%). Wyższe niż w 1996 roku było natomiast tempo wzrostu liczby przedsiębiorstw średniej wielkości. Wynosiło ono w 1997 roku 8,1%, podczas gdy rok wcześniej - 6,6%.

⁵ Zwiększenie się liczby przedsiębiorstw aktywnych nie oznaczało oczywiście w każdym przypadku utworzenia nowego przedsiębiorstwa, ale również np. podział istniejącej firmy na mniejsze.

Małe przedsiębiorstwa

Pomijając takie dziedziny jak górnictwo i kopalnictwo, zaopatrywanie w energię elektryczną, gaz i wodę, edukację i ochronę zdrowia, gdzie prywatne przedsiębiorstwa odgrywają ciągle rolę marginalną, najbardziej, bo aż o 38%, wzrosła liczba małych przedsiębiorstw budowlanych. W kolejnych wymienionych sekcjach liczba ta wzrastała następująco: hotele i restauracje (o 28,5%), pozostała działalność usługowa (o 24,4%), obsługa nieruchomości i firm (o 19,5%). W tempie niższym niż średnia krajowa wzrastała natomiast liczba małych firm w transporcie, gospodarce magazynowej i łączności (wzrost o 16%), handlu i naprawach (o 14,3%) oraz działalności produkcyjnej (wzrost o 9,5%).

W większości wymienionych dziedzin gospodarki tempo wzrostu liczby małych firm było w 1997 roku bardzo zbliżone do obserwowanego w 1996 roku. Do wyjątków należało budownictwo - gdzie wspomniane tempo było w 1997 roku aż o niemal 15 punktów procentowych wyższe niż rok wcześniej - oraz transport, gdzie przeciwnie było o ponad 11 punktów niższe niż w 1996 roku. Charakterystyczne, że mimo ekspansji dużych firm z kapitałem zagranicznym, liczba małych firm handlowych wzrastała w okresie 1996-1997 stosunkowo szybko, bo o około 15% rocznie.

Średnie przedsiębiorstwa

Liczba przedsiębiorstw średniej wielkości w rekordowym tempie rosła w ochronie zdrowia, głównie jednak dzięki zmianom organizacyjnym sektora publicznego.

Poza tym, najszybszy przyrost liczby przedsiębiorstw średniej wielkości obserwowany był w 1997 roku w sekcji hotele i restauracje (o 18,2%), a następnie w działalności produkcyjnej (wzrost o 10,2%). Działalność produkcyjna była jedyną dziedziną gospodarki, gdzie tempo wzrostu liczby firm średnich wyprzedziło tempo wzrostu liczby firm małych.

Wyższe niż przeciętne tempo obliczone dla wszystkich przedsiębiorstw średniej wielkości wykazywał w 1997 roku również sektor przedsiębiorstw średnich w górnictwie i kopalnictwie (wzrost liczby przedsiębiorstw o 9,3%) oraz obsłudze nieruchomości i obsłudze firm (wzrost o 8,2%). W tempie poniżej krajowej przeciętnej rosła liczba przedsiębiorstw średniej wielkości w transporcie, gospodarce magazynowej i łączności (7,3%), zaopatrywaniu w energię elektryczną, gaz i wodę (6,8%), handlu (5,6%), budownictwie (4,5%) oraz pozostałej działalności usługowej (1,4%). W trzech podstawowych sekcjach gospodarki, a mianowicie działalności produkcyjnej, budownictwie i handlu, tempo wzrostu liczby aktywnych firm średniej wielkości było niemal identyczne w roku 1996 i 1997. Znaczne przyspieszenie rozwoju odnotował natomiast sektor przedsiębiorstw średnich w transporcie, obsłudze nieruchomości i firm oraz w sekcji hotele i restauracje.

2.3. Pracujący w sektorze MSP

2.3.1. Liczba pracujących w MSP w 1997 roku

Według stanu na 31 grudnia 1997 roku, w gospodarce (oprócz rolnictwa, leśnictwa, rybołówstwa i rybactwa) pracowało nieco ponad 11,4 mln osób⁶, w tym prawie 7 mln (61,1%) - w jednostkach małych i średnich. Część tych jednostek to jednostki budżetowe, zgrupowane najliczniej w takich

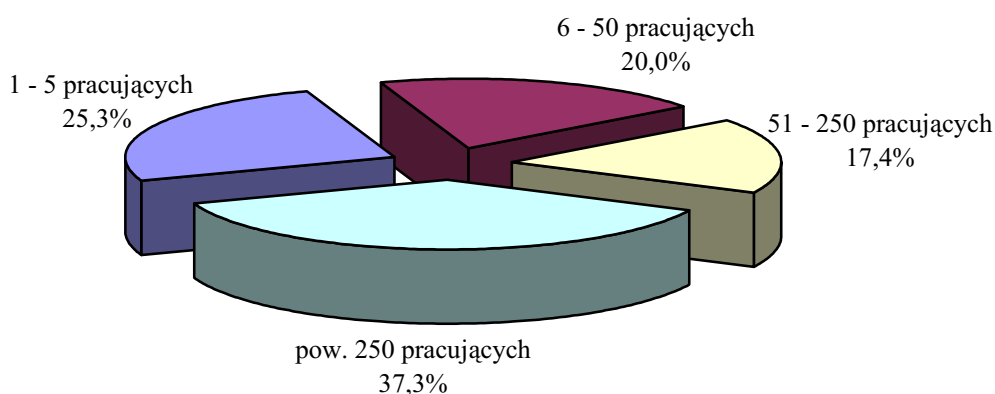
⁶ Dane o pracujących dotyczą osób wykonujących pracę przynoszącą im zarobek lub dochód, bez względu na miejsce i czas trwania pracy. Do pracujących zalicza się osoby zatrudnione na podstawie stosunku pracy, pracodawców i pracujących na własny rachunek oraz osoby wykonujące pracę nakładczą.

dziedzinach jak administracja publiczna, edukacja oraz ochrona zdrowia. Te trzy dziedziny, tworzące tzw. sektor z przewagą usług nierynkowych, zatrudniały na koniec 1997 roku 20,7% ogólnej liczby pracujących w gospodarce, ale tylko 1,5% pracujących w przedsiębiorstwach prywatnych oraz 1,8% pracujących w prywatnych MSP.

W pozostałych dziedzinach działalności gospodarczej, czyli tzw. sektorze rynkowym⁷, pracowało pod koniec 1997 roku nieco powyżej 9 mln osób.

W MSP znalazło zajęcie 62,7% wszystkich pracowników sektora rynkowego. Około 4,1 mln osób (45,3%) pracowało w przedsiębiorstwach małych (w tym 2,3 mln, czyli 25,3% w najmniejszych, do 5 zatrudnionych), a nieco poniżej 1,6 mln (17,4%) w przedsiębiorstwach średniej wielkości.

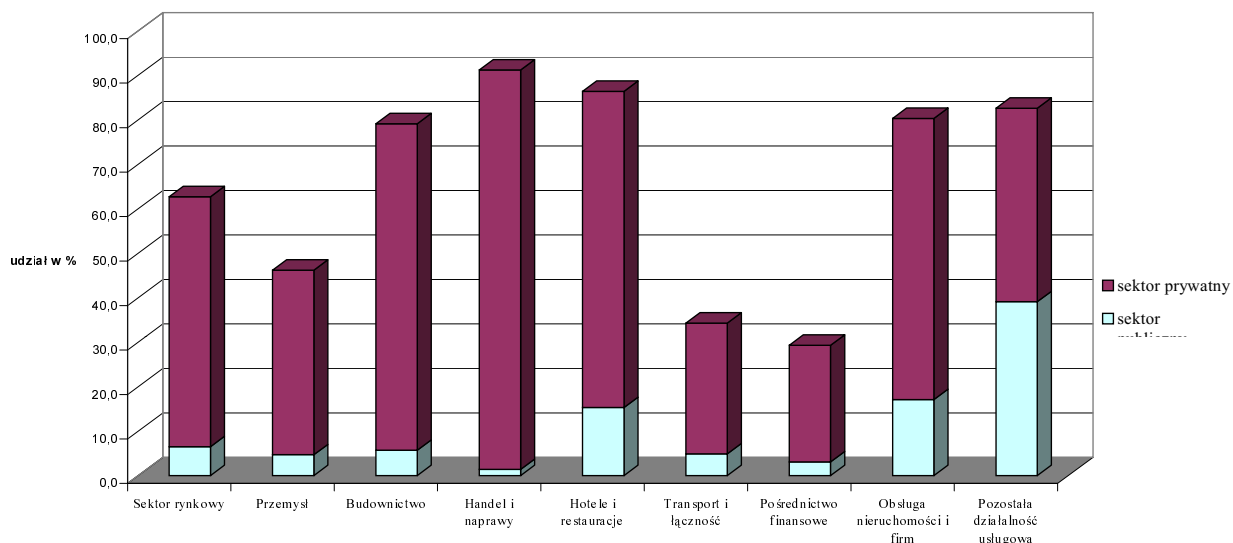
Wykres 2.4. Udział przedsiębiorstw różnej wielkości w zatrudnieniu w sektorze rynkowym

Na ogólną liczbę 4,1 mln pracujących w przedsiębiorstwach małych, 3,9 mln pracowało w firmach prywatnych. W przypadku przedsiębiorstw średniej wielkości w prywatnych firmach pracowało prawie 1,2 mln spośród 1,6 mln osób. W prywatnych MSP znalazło więc zajęcie 56,2% ogólnej liczby pracujących w sektorze rynkowym, o 3,5% więcej niż w roku 1996. Udział pracujących w dużych przedsiębiorstwach prywatnych wynosił w 1997 roku 15,9%, o 4,8 punktu procentowego więcej niż przed rokiem. Przyrost był znaczny, lecz głównie dzięki realizacji programu NFI. Przyjmując za 100% liczbę pracujących w danej sekcji gospodarki, najwyższy udział pracujących w MSP odnotowano w handlu i naprawach (91,1%), a następnie w sekcjach: hotele i restauracje (86,4%), pozostała działalność usługowa (82,6%) oraz obsługa nieruchomości i firm (80,3%) i budownictwo (79,1%). W pozostałych sekcjach wspomniany udział był już dużo niższy. W działalności produkcyjnej wynosił on 52,8%, w transporcie, gospodarce magazynowej i łączności był równy 34,3%, w pośrednictwie finansowym kształtował się na poziomie 29,3%, podobnie jak w zaopatrywaniu w energię elektryczną, gaz i wodę (23,5%). Tradycyjnie najniższy był udział MSP w górnictwie i kopalnictwie (4,5%).

⁷ Z braku odpowiednich informacji dane dotyczące liczby pracujących podawane będą dla tzw. sektora rynkowego, a nie dla sektora przedsiębiorstw jak poprzednio. Do sektora przedsiębiorstw nie zalicza się jednostek budżetowych istniejących w rynkowych sekcjach gospodarki (to znaczy sekcjach z pominięciem rolnictwa i leśnictwa, rybołówstwa i rybactwa oraz administracji publicznej, edukacji i ochrony zdrowia). Z kolei do sektora rynkowego nie zalicza się przedsiębiorstw w sekcjach nierynkowych (głównie edukacja i ochrona zdrowia). Jednostki budżetowe odgrywają jednak zupełnie marginalną rolę w sekcjach rynkowych, podobnie jak przedsiębiorstwa w nierynkowych. Dlatego pojęcia sektora przedsiębiorstw i sektora rynkowego są do siebie bardzo zbliżone, chociaż bynajmniej nie identyczne.

Wykres 2.5. Udziały pracujących w MSP w podstawowych sekcjach gospodarki w 1997 roku

2.3.2. Tempo zmian liczby pracujących w latach 1996-1997

Na koniec 1997 roku liczba pracujących w sektorze rynkowym była o 2,7% wyższa niż 31 grudnia 1996 roku. Najszybciej, bo o 7,4%, wzrosła liczba pracujących w przedsiębiorstwach średnich, a następnie w małych (o 5,7%), z tym że liczba pracujących w przedsiębiorstwach najmniejszych (do 5 zatrudnionych) zwiększyła się aż o 13%. Liczba pracujących w przedsiębiorstwach dużych zmalała o 2,6%. Tak więc cały przyrost zatrudnienia w sektorze rynkowym dokonał się dzięki rozwojowi sektora MSP.

Rekordowy wskaźnik wzrostu liczby pracujących, jaki w 1997 roku osiągnęły przedsiębiorstwa średniej wielkości, nie był przypadkowy. Podobne wskaźniki wzrostu zatrudnienia osiągały przedsiębiorstwa średnie również w latach 1995-1996. Nowym zjawiskiem jest bardzo szybki wzrost liczby pracujących w przedsiębiorstwach najmniejszych (w latach 1995-1996 liczba pracujących rosła tam w tempie zaledwie nieco powyżej 1,5%). Niższe tempo wzrostu zatrudnienia w grupie przedsiębiorstw małych (0-50 zatrudnionych osób) niż w najmniejszych (0-5 osób) oznacza, że liczba pracujących w firmach o załogach liczących 6-51 osób gwałtownie zmalała. Było to m.in. wynikiem przejścia w 1997 roku do grupy firm średnich niektórych przedsiębiorstw zatrudniających rok wcześniej niewiele poniżej 50 osób.

2.3.3. Pracujący w szarej strefie gospodarki

W 1997 roku szara strefa była najbardziej zauważalna w sekcji handel i naprawy⁸. W sekcji tej pracowało 2.295 tys. osób, w tym około 250 tys. osób, czyli 11%, w szarej strefie. Z tej ostatniej liczby około 180 tys. osób traktowało handel jako działalność uboczną, zajmując się nim bez zgłoszenia tego faktu odpowiednim władzom, a 70 tys. osób to nierejestrowani pracownicy zatrudnieni w legalnie działających przedsiębiorstwach, głównie w małych.

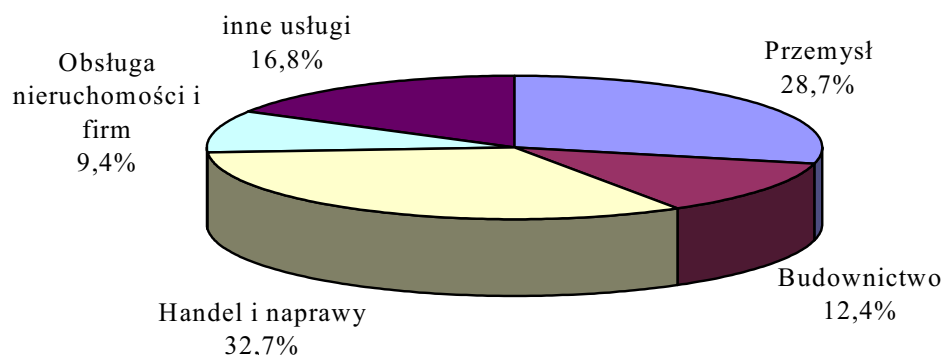
⁸ Dane na temat przeciętnej liczby pracujących w latach 1995-1997 z uwzględnieniem szarej strefy podane są w Roczniku Statystycznym 1998 w tabeli 14 (549), natomiast bez uwzględnienia szarej strefy – w tabeli 7 (152).

Szara strefa miała również istotne znaczenie w budownictwie. Przeciętna liczba pracujących wynosiła w nim około 986 tys. osób, a z tego 78 tys., czyli 7,9%, pracowało nielegalnie. Byli to w znacznej części obcokrajowcy. Przyjmując, iż byli oni zatrudnieni głównie w przedsiębiorstwach małych, co siódmy faktyczny pracownik małych prywatnych przedsiębiorstw budowlanych pracował w 1997 roku nielegalnie. Z kolei w pozostałej działalności usługowej na 406 tys. osób pracujących 36 tys. osób, czyli 8,9%, było nierejestrowanymi pracownikami przedsiębiorstw. Jeżeli byli oni wszyscy pracownikami małych firm, a jest to bardzo prawdopodobne, to w 1997 roku nielegalnie zatrudniona była prawie co piąta osoba pracująca rzeczywiście w małych prywatnych firmach usługowych. W odróżnieniu np. od handlu i budownictwa, szara strefa, zgodnie z wynikami opublikowanymi przez GUS, odgrywała rolę zupełnie marginalną w działalności produkcyjnej, transporcie i innych podstawowych dziedzinach gospodarki.

2.3.4. Struktura zatrudnienia w sektorze MSP

W 1997 roku prawie 1/3 (dokładnie 32,7%) ogólnej liczby pracujących w MSP zaliczanych do sektora rynkowego stanowili pracujący w sekcji handel i naprawy. Niemal równie wysoki udział (28,7%) miała działalność produkcyjna, wyprzedzając trzecie pod tym względem budownictwo (udział 12,4%) przeszło dwukrotnie. W tych trzech sekcjach znalazło zatrudnienie prawie 3/4 ogólnej liczby pracujących w MSP. Kolejne trzy miejsca pod względem udziału w ogólnej liczbie pracowników sektora MSP zajmowały: obsługa nieruchomości i firm (9,4%), transport, gospodarka magazynowa i łączność (5,3%) oraz pozostała działalność usługowa (5,2%). Na cztery ostatnie, nie wymienione wcześniej sekcje przypadło tylko niecałe 6,5% udziału pracujących w MSP, przy czym najwięcej na hotele i restauracje (3,2%), podczas gdy górnictwo i kopalnictwo zatrudniało tylko ułamek procenta (dokładnie 0,3%) wszystkich pracujących w MSP.

Wykres 2.6. Struktura zatrudnienia w sektorze MSP

Podane powyżej udziały pracujących czasami odbiegają od udziałów wartości dodanej brutto wytwarzanych przez poszczególne sekcje. Tak np. udział handlu i napraw w ogólnej liczbie pracujących w MSP wyniósł około 33%, podczas gdy w wartości dodanej - 39%. Udział działalności produkcyjnej wynosił 29%, a udział w wartości dodanej brutto - dokładnie 20%. W przypadku budownictwa oba wskaźniki były niemal równe i wynosiły około 12,5%. Obsługa nieruchomości i firm zatrudniająca niecałe 10% wszystkich pracujących w MSP wytwarzała aż 16,8% wartości dodanej brutto sektora.

Porównując wielkości wskaźników dotyczących struktury zatrudnienia i wytwarzania wartości dodanej należy jednak pamiętać, że wartość dodana uwzględnia istnienie szarej strefy

gospodarczej, której rozmiary były w 1997 roku dość znaczne, a dane dotyczące liczby pracujących w MSP szarej strefy nie uwzględniają.

2.4. Sytuacja finansowa MSP

Oceniając sytuację finansową małych przedsiębiorstw (0-50 zatrudnionych) należy je podzielić na trzy grupy, ponieważ bezpośrednie porównanie ich sytuacji nie jest możliwe z uwagi na różnice definicji stosowanych tam kategorii przychodów i kosztów. Pierwsza grupa to przedsiębiorstwa najmniejsze, czyli zakłady osób fizycznych i spółki cywilne zatrudniające do 5 osób (badane przez GUS metodą reprezentacyjną). Druga grupa, licząca około 3,8% wszystkich małych firm, to przedsiębiorstwa prowadzące pełną księgowość. Sytuacja finansowa tylko tych małych przedsiębiorstw może być porównywana z sytuacją firm średnich i dużych. Trzecią grupę, obejmującą około 1,7% wszystkich MSP, stanowią jednostki prowadzące uproszczoną księgowość (tzw. księgę przychodów i rozchodów). Przedsiębiorstwa te nie przesyłają do GUS informacji, niniejszy *Raport* nie zawiera więc omówienia ich sytuacji. Wszystkich małych przedsiębiorstw dotyczą natomiast dane o nakładach inwestycyjnych.

W odróżnieniu od informacji na temat sytuacji finansowej małych firm, dane dotyczące firm średnich obejmują pełną ich zbiorowość.

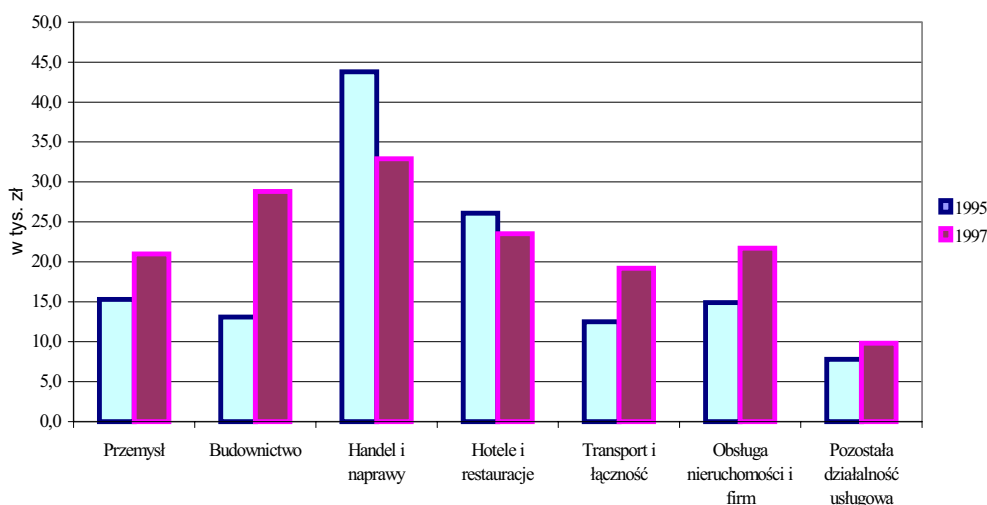
2.4.1. Dochody przedsiębiorstw najmniejszych

Sytuację finansową przedsiębiorstw najmniejszych oceniano na podstawie wielkości dochodów (przychody minus koszty) przypadających na jedno przedsiębiorstwo⁹. Dochody te wynosiły przeciętnie w 1997 roku 25,6 tys. zł (ceny bieżące) i były tylko nieznacznie wyższe niż w 1996 roku (24,9 tys. zł) i niższe niż w roku 1995 (27 tys. zł). Spadek wynika przede wszystkim z sytuacji sekcji handel i naprawy, wypracowującej ponad 50% dochodów wszystkich przedsiębiorstw najmniejszych. Dochody przypadające na jedno przedsiębiorstwo zmniejszyły się w między rokiem 1995 a 1997 z 43,8 tys. zł do 32,9 tys. zł. Obok handlu, niewielki spadek dochodów na przedsiębiorstwo obserwowany był jedynie w sekcji hotele i restauracje, gdzie między rokiem 1995 a 1997 dochody spadły z 26,1 tys. zł do 23,5 tys. zł.

Mimo wspomnianego spadku, w 1997 roku prowadzenie przedsiębiorstwa handlowego było w dalszym ciągu najbardziej atrakcyjne finansowo, wyprzedzając budownictwo (28,8 tys. zł), hotele i restauracje (23,5 tys. zł), obsługę nieruchomości i firm (21,7 tys. zł), przemysł (21,0 tys. zł) oraz transport (19,2 tys. zł). Najniższe dochody przypadające na jedno przedsiębiorstwo obserwowane były w sekcjach: edukacja (9,9 tys. zł), ochrona zdrowia (6,2 tys. zł) oraz pozostała działalność gospodarcza (9,8 tys. zł). W przypadku edukacji i ochrony zdrowia właściciele prywatnych przedsiębiorstw, często jednoosobowych, obok prowadzenia własnej firmy mają z reguły inne źródła dochodów, np. pracę w publicznej służbie zdrowia czy oświacie. Natomiast, istnienie silnej szarej strefy gospodarczej uniemożliwia obiektywne policzenie wielkości dochodów na przedsiębiorstwo w sekcji pozostała działalność usługowa.

⁹ Wszystkie dane przytoczone w tym fragmencie pochodzą z cyklicznych publikacji GUS zatytułowanych *Działalność gospodarcza małych przedsiębiorstw* z podaniem roku, którego opracowanie dotyczy. Dotychczas ukazały się trzy takie publikacje, pierwsza obejmująca lata 1993-1995 i kolejne - rok 1996 oraz 1997.

Wykres 2.7. Dochody w przeliczeniu na przedsiębiorstwo najmniejsze według sekcji gospodarki w roku 1995 i 1997

Pomijając trzy specyficzne dziedziny: edukację, ochronę zdrowia oraz pozostałą działalność gospodarczą, w pozostałych sekcjach między rokiem 1995 a 1997 można zaobserwować tendencję do wyrównywania się dochodów przypadających na przedsiębiorstwo. O ile w 1995 roku dochody na przedsiębiorstwo w handlu były wyższe niż dochody na przedsiębiorstwo w transporcie, ostatnie w klasyfikacji, aż o ponad 3,5 - krotnie, to w 1997 roku - już tylko około 1,7. Jest to zgodne z klasyczną zasadą gospodarki rynkowej, która zakłada wyrównywanie się dochodów w wolnokonkurencyjnym sektorze gospodarki, a za taki uchodzić może sektor przedsiębiorstw najmniejszych.

2.4.2. Rentowność brutto i netto w przedsiębiorstwach różnej wielkości

Rentowność obrotu brutto

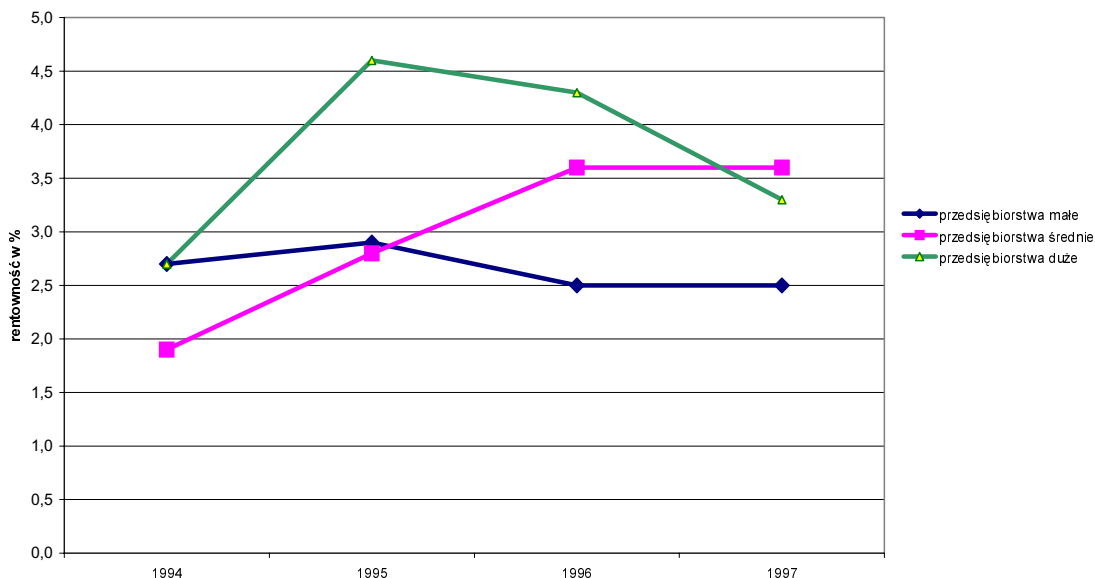
W roku 1997 rentowność obrotu brutto¹⁰ przedsiębiorstw przysyłających bilans do GUS utrzymała się na poziomie z roku poprzedniego i wynosiła 3,2%. W okresie czterech lat zaobserwowano jednak spadek rentowności wszystkich przedsiębiorstw ogółem z 3,8% w 1994 roku i 4,0% rok później do wspomnianych 3,2% w latach 1996-1997.

Rentowność brutto małych przedsiębiorstw, tak jak w przypadku wszystkich firm ogółem, utrzymała się na poziomie z roku poprzedniego (2,5%). W firmach średniej wielkości rentowność brutto zmalała z 3,8% w 1996 roku do 3,4%, a w dużych wzrosła z 3,3% do 3,5%. Spadek rentowności przedsiębiorstw średnich spowodowany był pogarszającą się sytuacją w sektorze publicznym, gdyż średnie firmy prywatne utrzymały swą rentowność na poziomie z poprzedniego roku, czyli 3,6%. W 1997 roku została więc zatrzymana spadkowa tendencja rentowności małych

¹⁰ Rentowność obrotu brutto i netto są wyrażonymi w procentach relacjami odpowiednio wyniku finansowego brutto i netto do przychodów z całokształtu działalności przedsiębiorstw. Wynik finansowy brutto to różnica między przychodami i kosztami przedsiębiorstw z całokształtu działalności, skorygowana o saldo strat i zysków nadzwyczajnych. Wynik finansowy netto powstaje zaś przez odjęcie od wyniku finansowego brutto tzw. obowiązkowych obciążeń, głównie podatków.

przedsiębiorstw. Zahamowaniu uległa niestety również wzrostowa tendencja rentowności brutto przedsiębiorstw średnich.

Wykres 2.8. Rentowność obrotu brutto prywatnych przedsiębiorstw różnej wielkości w latach 1994-1997

Inaczej wyglądała sytuacja w sektorze przedsiębiorstw prywatnych. W 1997 roku średnie przedsiębiorstwa prywatne ustabilizowały swoją rentowność na poziomie 3,6%. Rentowność dużych przedsiębiorstw spadła z 4,3% do 3,3%. Stało się tak głównie ze względu na włączenie do tej grupy mniej efektywnych przedsiębiorstw w ramach programu NFI. Najmniej rentowne, podobnie jak przed rokiem, były małe przedsiębiorstwa z rentownością brutto wynoszącą 2,5% w obu latach.

Tabela 2.2. Rentowność brutto małych i średnich przedsiębiorstw prywatnych w niektórych sekcjach EKD w 1997 r.

sekcja EKD	% rentowności	
	małe przedsiębiorstwa	średnie przedsiębiorstwa
budownictwo	4,0	6,6
obsługa nieruchomości i firm	3,8	5,0
działalność produkcyjna	3,6	4,7
transport	2,4	1,7
pozostała działalność usługowa	2,3	1,1
handel i naprawy	2,1	2,1
hotelarstwo i gastronomia	1,9	1,4

Rentowność obrotu netto i stopa obciążeń zysku

Relacje rentowności obrotu netto między grupami przedsiębiorstw różnej wielkości kształtowały się w 1997 roku nieco inaczej niż pod względem rentowności obrotu brutto. Najwyższą rentowność netto wykazywały, zarówno w 1996, jak i 1997 roku, przedsiębiorstwa średnie (odpowiednio 2,2% oraz 1,9%), następnie duże przedsiębiorstwa (1,3% w 1996 roku i 1,7% rok później), a najmniej rentowne były firmy małe (1,1% oraz 1,3%).

Tabela 2.3. Rentowność obrotu brutto i netto przedsiębiorstw różnej wielkości

	1996		1997	
	brutto	netto	brutto	netto
Przedsiębiorstwa ogółem				
ogółem	3,2	1,5	3,2	1,6
sektor publiczny	3	0,9	3,5	1,5
sektor prywatny	3,4	1,9	3,1	1,7
Przedsiębiorstwa małe				
ogółem	2,5	1,1	2,5	1,3
sektor publiczny	1,5	-1,1	1,2	-0,6
sektor prywatny	2,5	1,2	2,5	1,3
Przedsiębiorstwa średnie				
ogółem	3,8	2,2	3,4	1,9
sektor publiczny	4,8	2,7	2,6	0,8
sektor prywatny	3,6	2,1	3,6	2
Przedsiębiorstwa duże				
ogółem	3,3	1,3	3,5	1,7
sektor publiczny	2,9	0,7	3,7	1,6
sektor prywatny	4,3	2,6	3,3	1,7

Przyczyną różnic w kolejności grup przedsiębiorstw różnej wielkości pod względem rentowności brutto i netto są m.in. odmienne stopy obciążeń ich zysku brutto¹¹. Stopa obciążeń zysku brutto, obliczona dla całego sektora przedsiębiorstw, wynosiła w 1997 roku około 33,7%, a więc była niższa niż rok wcześniej (35,1%). W przypadku przedsiębiorstw średniej wielkości stopa obciążeń zysku była równa 31,9%, a dużych wynosiła aż 37,0%, głównie ze względu na szczególnie wysoki poziom tego wskaźnika w dużych przedsiębiorstwach publicznych (40,2%). Dlatego przedsiębiorstwa duże, wykazujące w 1997 roku wyższą rentowność brutto niż średnia, ustąpiły pierwszeństwa średnim firmom pod względem rentowności netto.

W 1996 roku, dzięki umiejętności wykorzystywania różnego rodzaju ulg podatkowych, duże prywatne przedsiębiorstwa w takich sekcjach jak działalność produkcyjna czy hotele i restauracje, odprowadzały do budżetu procentowo niższe kwoty niż prywatne małe firmy, a w działalności produkcyjnej również średnie prywatne przedsiębiorstwa wykazywały niższą stopę obciążeń zysku niż małe. Była to sytuacja nieco paradoksalna, zachęcająca małe przedsiębiorstwa do ucieczki w szarą strefę. Sytuacja małych firm we wspomnianych sekcjach zmieniła się jednak zasadniczo w 1997 roku. Stopa obciążeń zysku w przypadku małych przedsiębiorstw prywatnych zaliczanych do sekcji działalność produkcyjna zmniejszyła się z 31% w 1996 roku do 26,9% w 1997 roku i była niższa niż stopa obciążeń zysku firm średnich (29,0%) oraz prywatnych dużych (31,1%). Podobnie w hotelarstwie i gastronomii stopa obciążeń zysku małych firm prywatnych była najniższa (28,9%) w porównaniu z analogicznymi wskaźnikami obliczonymi dla przedsiębiorstw średnich (32,4%) oraz dużych (40,5%).

¹¹ Stopa obciążeń zysku brutto, czyli wyrażona w procentach relacja różnicy zysku brutto i netto do zysku brutto, oznacza w przybliżeniu udział zysku brutto, odprowadzany w postaci podatków (stopę tę oblicza się tylko dla firm przynoszących zyski brutto, a pomija jednostki przynoszące straty). Im wyższa stopa obciążeń zysku brutto, tym większe stają się różnice między rentownością brutto i netto.

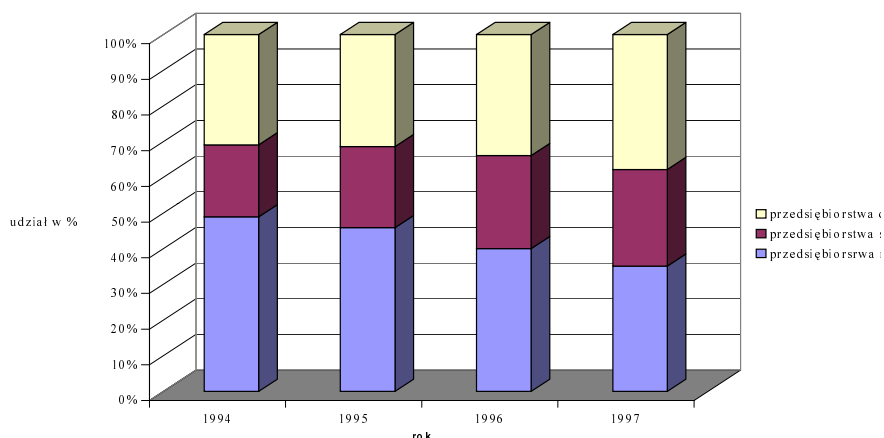
2.4.3. Intensywność inwestowania firm różnej wielkości

Udział MSP w nakładach inwestycyjnych

Udział MSP w nakładach inwestycyjnych wszystkich przedsiębiorstw wyniósł w 1997 roku 41,4%, podczas gdy rok wcześniej - 37,1%. Wzrósł więc bardzo znacznie, jednakże głównie dlatego, że nakłady inwestycyjne dużych firm państwowych i komunalnych rosły w 1997 roku w dość umiarkowanym tempie (około 90% nakładów sektora publicznego to nakłady dużych firm). Udział małych przedsiębiorstw w nakładach inwestycyjnych wszystkich firm ogółem wzrósł bardzo nieznacznie, bo z 21,3% w 1996 roku do 22,6% w roku 1997. Lecz nawet mimo tego wzrostu niższy był niż w roku 1994, kiedy to wynosił 23%. Rósł natomiast szybko udział przedsiębiorstw średnich - z 15,8% w 1996 roku do 18,8% w 1997 roku (w 1994 roku wynosił on 12,4%).

Inaczej kształtują się jednak proporcje nakładów inwestycyjnych w przedsiębiorstwach różnej wielkości, gdy rozpatrywane są wyłącznie firmy prywatne. W latach 1994-1997 udział MSP w ogólnych nakładach inwestycyjnych firm prywatnych spadł o prawie 7 punktów procentowych (z 69,1% do 62,2%), przy czym w roku 1997 o prawie 4 punkty w porównaniu z rokiem poprzednim. Winą za wspomniany spadek obciążone mogą być jednak wyłącznie małe przedsiębiorstwa, których udział zmniejszył się między rokiem 1994 a 1997 z 48,9% do 35,1%. Wzrósł natomiast z 20,2% do 27,1% udział firm średniej wielkości w ogólnych nakładach inwestycyjnych sektora prywatnego.

Wykres 2.9. Struktura nakładów inwestycyjnych sektora prywatnego w latach 1994-1997

Spadek udziału małych przedsiębiorstw w nakładach inwestycyjnych nie oznacza oczywiście, że zmniejszył się ich bezwzględny poziom inwestowania, lecz że tempo wzrostu inwestowania było tam niższe niż w grupie średnich i dużych firm prywatnych. Między rokiem 1994 a 1997 nakłady inwestycyjne małych firm prywatnych, liczone w cenach porównywalnych, zwiększyły się szacunkowo o 75%, podczas gdy średnich - około 330%, a dużych - około trzykrotnie. Takie dysproporcje między tempem inwestowania firm małych z jednej strony, a średnich i dużych z drugiej spowodowane były przyspieszonym napływem kapitału zagranicznego do przedsiębiorstw średnich i dużych po 1994 roku.

Podobnie jak przed rokiem, zwiększenie intensywności inwestowania w dużych przedsiębiorstwach prywatnych dokonało się w bardziej korzystnym kierunku niż w sektorze MSP. W dużych firmach najszybciej wzrastały bowiem nakłady na zakup maszyn i urządzeń, podczas gdy w małych i średnich przedsiębiorstwach – na budynki i roboty budowlane.

Nakłady inwestycyjne na jednego pracującego w MSP

W 1997 roku nakłady inwestycyjne w przeliczeniu na jednego pracownika małego prywatnego przedsiębiorstwa wynosiły około 3,7 tys. zł, na pracownika prywatnego przedsiębiorstwa średniej wielkości - około 9,6 tys. zł, a na jednego pracującego w dużym przedsiębiorstwie - około 10,9 tys. zł. Różnica między nakładami przypadającymi na jednego pracownika średniego i dużego przedsiębiorstwa była więc niewielka.

W przeliczeniu na jednego pracującego nakłady średnich firm zwiększyły się o nieco ponad 54%, a dużych - tylko o ponad 25%. Sektor dużych prywatnych firm powiększył bowiem aż o ponad 48% liczbę pracujących w wyniku realizacji programu NFI. Na tym tle niezłe wyniki osiągnęły również przedsiębiorstwa małe, gdzie nakłady inwestycyjne w przeliczeniu na jednego pracownika, wyrażone w cenach bieżących, wzrosły między rokiem 1996 a 1997 o około 37%.

Nakłady inwestycyjne na jednego pracującego według sekcji EKD

Nie można porównywać bezwzględnych wielkości nakładów inwestycyjnych na jednego pracującego w poszczególnych sekcjach i na tej podstawie wyciągać wniosków o ich intensywności inwestowania. Dzieje się tak ze względu na specyfikę technologiczną poszczególnych sekcji. Stworzenie stanowiska pracy w pośrednictwie finansowym jest dużo bardziej kosztowne niż w budownictwie. Dla przykładu, nakłady inwestycyjne na jednego pracownika małej firmy prywatnej w sekcji działalność produkcyjna wynosiły 3,1 tys. zł, a w budownictwie - 2,3 tys. zł. Były więc w obu przypadkach niższe niż średnia krajowa (3,7 tys. zł). Jednocześnie jednak obie te sekcje były rekordowymi ze względu na dynamikę wzrostu nakładów inwestycyjnych w przeliczeniu na jednego pracownika małej firmy prywatnej. Wzrost ten wyniósł odpowiednio w działalności produkcyjnej 61,9%, a w budownictwie 60,8%. Znajdujące się na kolejnych dwóch miejscach handel i naprawy oraz hotele i restauracje miały już wskaźniki wzrostu nakładów na jednego pracującego w małych firmach prywatnych niższe od średniej krajowej (wzrost odpowiednio 31,1% oraz 30,9%).

W grupie średnich prywatnych przedsiębiorstw najszybciej, bo prawie pięciokrotnie, zwiększyły się nakłady na jednego pracującego w pośrednictwie finansowym. Było to związane z wchodzeniem do naszego kraju zagranicznych banków i instytucji ubezpieczeniowych, które wyposażały siedziby swoich polskich przedstawicielstw. Relatywnie szybko rosły też nakłady na jednego pracującego w transporcie, gospodarce magazynowej i łączności (o około 156%), górnictwie i kopalnictwie (o 77%), zaopatrywaniu w energię elektryczną, gaz i wodę (o 76%) oraz w handlu (o prawie 63%). W działalności produkcyjnej nakłady na jednego pracującego w prywatnych firmach średniej wielkości rosły w tempie niższym niż średnia krajowa (o 39%), lecz wyraźnie powyżej poziomu inflacji, podczas gdy w pozostałych sekcjach, nie wymienionych osobno, rosły w tempie równym lub poniżej poziomu inflacji.

2.5. MSP w układzie regionalnym (wojewódzkim)

2.5.1. Przestrzenna koncentracja MSP

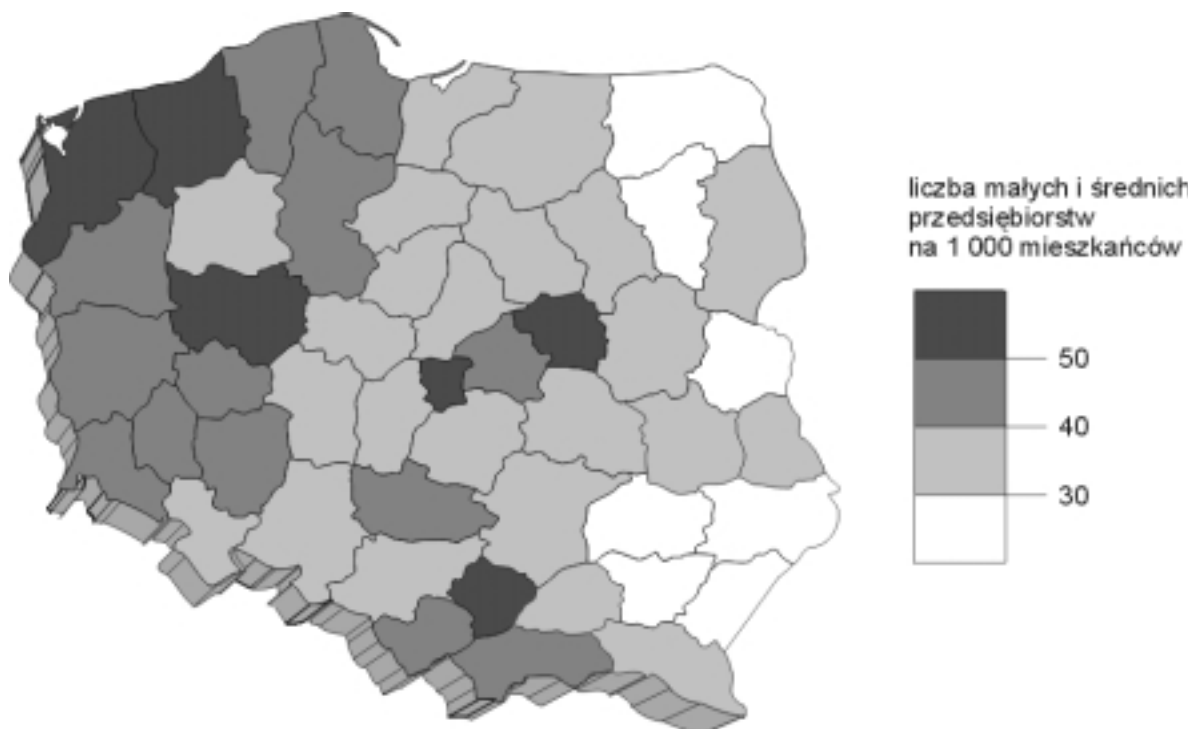
Rozwój małych i średnich przedsiębiorstw odgrywa bardzo ważną rolę w rozwoju regionów. Pozwala efektywniej wykorzystywać ich wewnętrzny potencjał. Do rozwoju MSP dużą wagę przywiązuje się zwłaszcza w tych regionach, które przeżywają trudności wynikające z dokonującej się restrukturyzacji gospodarczej. Specyfika MSP, a zwłaszcza ich duże możliwości adaptacyjne do niestabilnego popytu i zmieniających się rynków zbytu, pozwalają upatrywać w funkcjonowaniu

tej kategorii przedsiębiorstw remedium zarówno na słabnącą lokalną koniunkturę, jak też na wysoki poziom lokalnego bezrobocia.

Jedną z cech wyróżniających wszelką działalność gospodarczą jest tendencja do jej przestrzennej koncentracji. Dotyczy to wszystkich przedsiębiorstw, niezależnie od ich wielkości. Lokalizację przedsiębiorstw zarówno małych, średnich, jak i dużych charakteryzuje przestrzenne współwystępowanie, co oznacza, iż w regionach, w których zlokalizowana jest duża liczba przedsiębiorstw dużych znajduje się równie duża liczba przedsiębiorstw średnich, małych i *vice versa* - małej liczbie przedsiębiorstw dużych towarzyszy relatywnie niewielka liczba przedsiębiorstw małych i średnich.

Przestrzenne skupiska MSP powstają w obrębie dużych aglomeracji miejskich oraz w okręgach o dobrze rozwiniętym i zróżnicowanym przemyśle. Przemysł przetwórczy i ludność aglomeracji miejskich oraz okręgów przemysłowych decydują o potencjalnym popycie na produkcję MSP, a relacja między liczbą MSP i przeciętną liczbą mieszkańców określa przestrzenną dostępność społeczeństw lokalnych Polski do produkcji oraz usług świadczonych przez MSP. Dostępność ta jest znacznie większa w zachodniej części kraju w porównaniu z częścią wschodnią oraz na obszarach zurbanizowanych w porównaniu z obszarami wiejskimi. W 1997 r. w trzech najbardziej zurbanizowanych województwach Polski, tj. łódzkim, warszawskim i katowickim (łącznie w miastach wyżej wymienionych województw zamieszkiwało 27% ogółu ludności miejskiej Polski) na ogólną liczbę ok. 1,6 mln aktywnych MSP zlokalizowanych było 357 tys. MSP, tj. około 22% ogółu przedsiębiorstw tej wielkości.

Mapka 2.1. Przestrzenna koncentracja małych i średnich przedsiębiorstw w Polsce w 1997 roku (liczba MSP w przeliczeniu na 1 000 mieszkańców)

W analizie przestrzennego rozmieszczenia MSP w Polsce na szczególną uwagę zasługują przedsiębiorstwa małe o liczbie pracujących do 5 osób. Jednostki te, nie dość, że tworzą najliczniejszą klasę przedsiębiorstw, to z uwagi na dużą swobodę lokalizacyjną są

przedsiębiorstwami powszechnie reprezentowanymi na terytorium całego kraju (wysoki stopień przestrzennego rozproszenia). Nieco inne preferencje lokalizacyjne sprawiają, że większość przedsiębiorstw małych, lecz zatrudniających od 6 do 50 pracujących, skupia się w niewielkiej liczbie województw. W 1997 r. 31,3 tys. przedsiębiorstw tej wielkości, tj. prawie 36% ogólnej liczby przedsiębiorstw małych o liczbie pracujących od 6 do 50 osób koncentrowało się na obszarze 5 województw (warszawskiego, katowickiego, gdańskiego, poznańskiego i krakowskiego). Wydaje się, że przyczyną silnej tendencji do skupiania się przedsiębiorstw o liczbie pracujących od 6 do 50 osób jest profil działalności prowadzonej przez firmy tej wielkości. W przeciwieństwie do działalności przedsiębiorstw najmniejszych wymaga ona znacznie szerszego współdziałania z przedsiębiorstwami średnimi i dużymi.

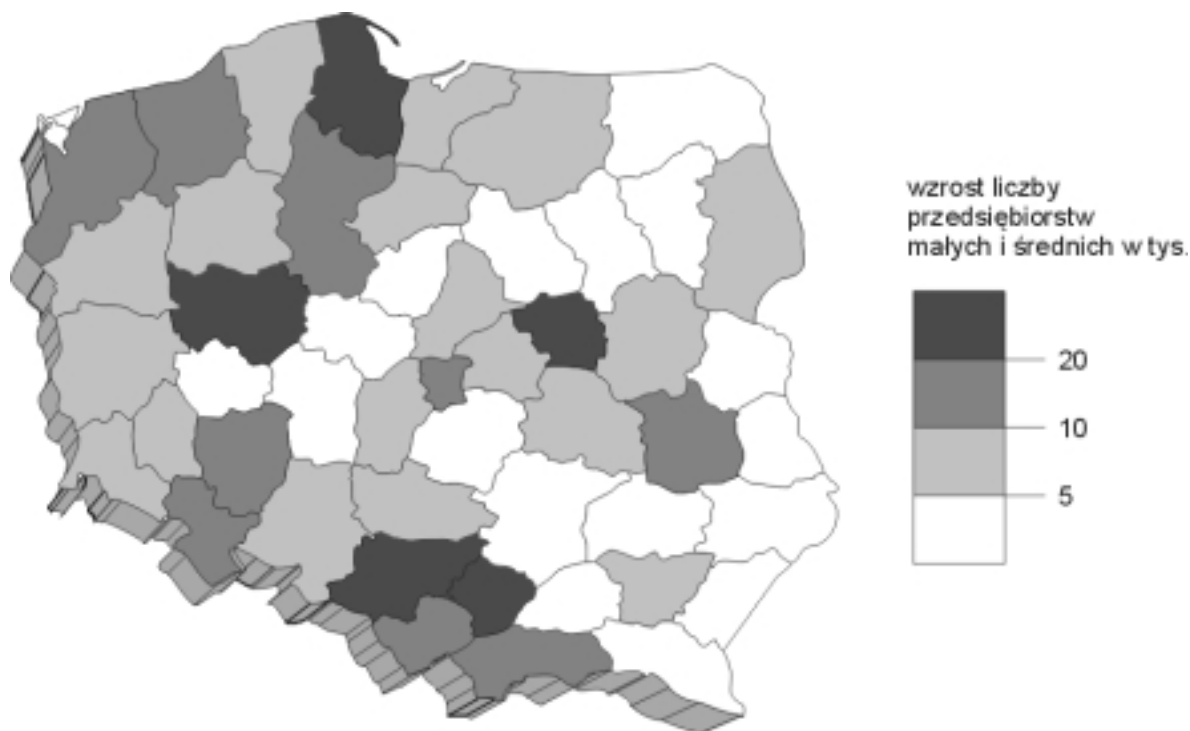
Dla rozwoju regionalnego ważna jest nie tylko liczba przedsiębiorstw zlokalizowanych na danym terenie, ale także standard prowadzonej działalności. Duża część MSP zlokalizowanych w województwach wysoce zurbanizowanych i o wysokim poziomie uprzemysłowienia to przedsiębiorstwa o bardziej zaawansowanej technologii wytwarzania, dużej dynamice wzrostu, często próbujące swoich sił na rynku międzynarodowym. Z kolei strefa, w której przeważają województwa o profilu gospodarczym z dużym udziałem rolnictwa to obszar dominacji przedsiębiorstw małych, dostarczających produkcji o charakterze lokalnym, w tym głównie na potrzeby wsi.

W województwach z dużym udziałem sektora rolnego ograniczona chłonność rynków wiejskich stanowi istotną barierę rozwoju dla wszelkiej kategorii przedsiębiorstw, w tym także MSP bez względu na charakter działalności.

2.5.2. Zmiany w przestrzennym układzie MSP w latach 1994-1997

W latach 1994-1997 liczebność aktywnych MSP zwiększyła się o 478 tys.

Mapka 2.2. Zmiany w liczebności przedsiębiorstw małych i średnich w latach 1994-1997

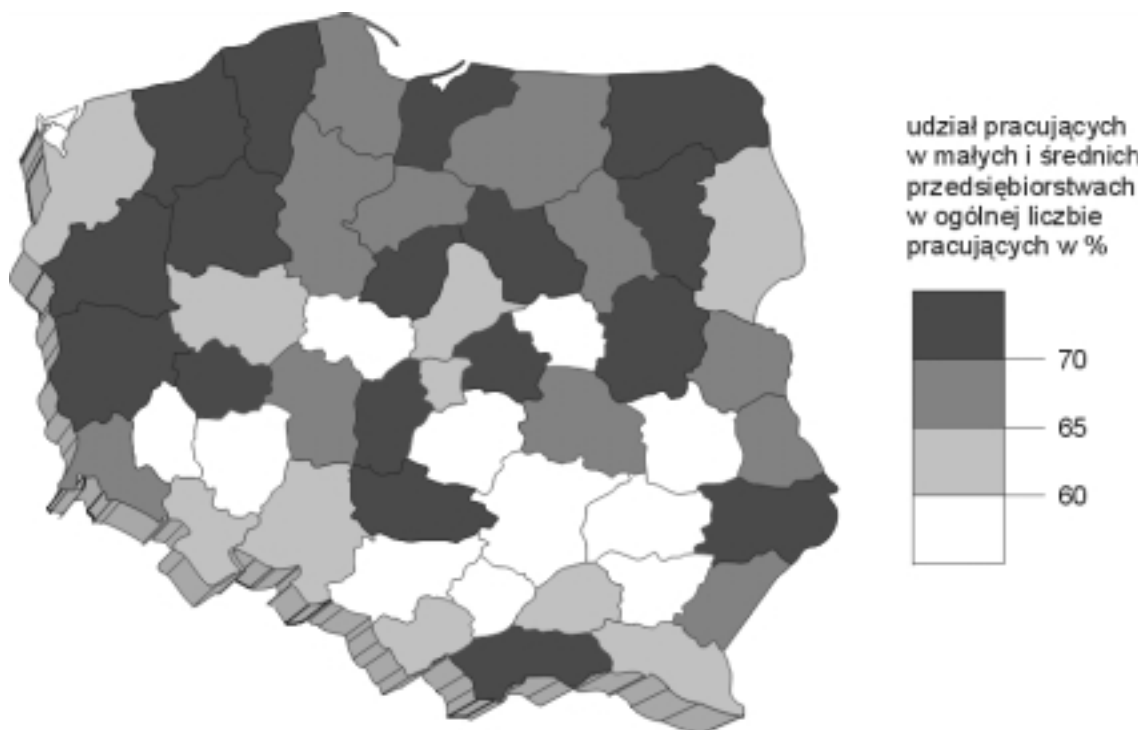
W latach 1994-1997 liczebność MSP najbardziej wzrosła w województwach warszawskim, poznańskim, katowickim, krakowskim i gdańskim, które już uprzednio były miejscem ich znaczącej koncentracji. Łącznie w latach 1994-1997 na obszarze tych pięciu województw liczba MSP zwiększyła się o 164 tys., co oznacza, iż prawie 1/3 całkowitego przyrostu liczby przedsiębiorstw małych i średnich miało miejsce na terytorium wyżej wymienionych województw. Mimo tak silnej tendencji, przestrzenny układ MSP w Polsce w latach 1994-1997 ewoluował jednak w kierunku układu bardziej rozproszonego. Zadecydował o tym wzrost aktywności gospodarczej obszarów przygranicznych i znaczący przyrost liczby MSP głównie w województwach położonych przy granicy południowej (nowosądeckie, bielskie i wałbrzyskie) oraz przy zachodniej granicy państwa (przede wszystkim w województwie szczecińskim). W czterech województwach przygranicznych w latach 1994-1997 liczba MSP wzrosła o ponad 53 tys., co stanowiło 11% przyrostu wszystkich przedsiębiorstw tej wielkości.

2.5.3. MSP a rynek pracy w regionach

Największą liczbę spośród osób pracujących w MSP zatrudniały firmy zlokalizowane na obszarze woj. warszawskiego i katowickiego (11,2% oraz 9,2%). Nieco mniejszy odsetek pracujących znalazł zatrudnienie w MSP woj. poznańskiego, gdańskiego i krakowskiego (odpowiednio 4,6%, 4,5% i 3,8% ogółu pracujących w MSP). Łącznie MSP zlokalizowane na obszarze wyżej wymienionych 5 województw zatrudniały w 1997 r. 1/3 ogółu pracowników MSP.

Na wielu lokalnych rynkach pracy znaczenie MSP jest jednak daleko większe niż w woj. warszawskim, katowickim, poznańskim, gdańskim czy krakowskim. W części województw, MSP stanowią miejsce pracy dla ponad 65% ogółu pracujących w gospodarce danego województwa, a w koszalińskim, pilskim, słupskim i suwalskim MSP zatrudniają ponad 3/4 ogółu pracujących.

Mapka 2.3. Rola MSP w rynku pracy

W 1997 r. szybko rosła liczba pracujących w przedsiębiorstwach najmniejszych, o liczbie pracujących do 5 osób. Szczególnie wysokie tempo wzrostu pracujących (o ponad 40%)

zanotowano w przedsiębiorstwach najmniejszych zlokalizowanych na obszarze województw lubelskiego, ciechanowskiego, włocławskiego i opolskiego.

Zjawiskiem dość powszechnym był natomiast spadek liczby pracujących w przedsiębiorstwach małych o liczbie pracujących od 6 do 50 osób. Objął on swoim zasięgiem 20 województw. Najbardziej spektakularny wymiar miał w województwach: katowickim (o 9,8%), krakowskim (o 5,7%), poznańskim (o 5,6%) i łódzkim (ok. 5,5%). Spadek ten, któremu w wielu województwach towarzyszył jednoczesny wzrost zatrudnienia w przedsiębiorstwach najmniejszych (do 5 pracujących), oraz w przedsiębiorstwach średniej wielkości, świadczy, że przedsiębiorstwa małe są jednostkami gospodarczymi najmniej „trwałymi”. Najczęściej dochodzi do podziału tej kategorii przedsiębiorstw na szereg mniejszych jednostek, bądź też w wyniku wzrostu liczby pracujących do przekwalifikowania przedsiębiorstw małych w kategorię przedsiębiorstw średniej wielkości.

2.5.4. Przychody ze sprzedaży produktów, towarów i materiałów

W 1997 r. udział MSP w sprzedaży produktów, towarów i materiałów uległ nieznacznemu zwiększeniu (o 1,4 punktu procentowego), co oznacza, że dynamika sprzedaży produkcji przedsiębiorstw tej kategorii była nieco wyższa w porównaniu z dynamiką osiągniętą przez przedsiębiorstwa duże o liczbie pracujących powyżej 250 osób. Na kształtowanie się relatywnie wysokiej dynamiki sprzedaży MSP w 1997 r. decydujący wpływ wywarło tempo wzrostu produkcji sprzedanej średnich przedsiębiorstw.

Wyraźnie wyższą - w porównaniu do średniej krajowej - dynamikę sprzedaży produktów, towarów i materiałów uzyskały MSP zlokalizowane w województwach warszawskim i poznańskim. Jest przy tym rzeczą wartą podkreślenia, iż w 1997 r. przychody ze sprzedaży produkcji, jakiej dostarczały MSP zlokalizowane na obszarze wymienionych województw, stanowiły 24% wartości przychodów ze sprzedaży tego sektora. Zwraca także uwagę słabnące tempo wzrostu przychodów ze sprzedaży produktów, towarów i materiałów MSP działających w województwach katowickim i krakowskim.

Podobnie jak w latach poprzednich¹² wzrost udziału MSP w wartości sprzedaży produktów, towarów i materiałów w poszczególnych województwach był odwrotnie proporcjonalny do poziomu sprzedaży MSP w roku 1994. Im wyższy był udział MSP w wartości sprzedaży w 1994 roku, tym wolniej rosła sprzedaż produktów, towarów i materiałów w latach następnych. Oznacza to, że ekspansja sprzedaży produktów, towarów i materiałów, stanowiących efekt działalności produkcyjnej MSP, napotyka na coraz większe bariery w obszarach o relatywnie dużym nasyceniu produkcją przedsiębiorstw tej wielkości. Oczywiście bariery powstrzymujące wzrost sprzedaży mogą mieć różnoraki charakter, taki jak ograniczona chłonność lokalnego rynku, nasilona konkurencja ze strony przedsiębiorstw dużych, jakość dostępnej na lokalnym rynku pracy siły roboczej czy też niemożność osiągnięcia określonego poziomu produkcji bez wzrostu zatrudnienia.

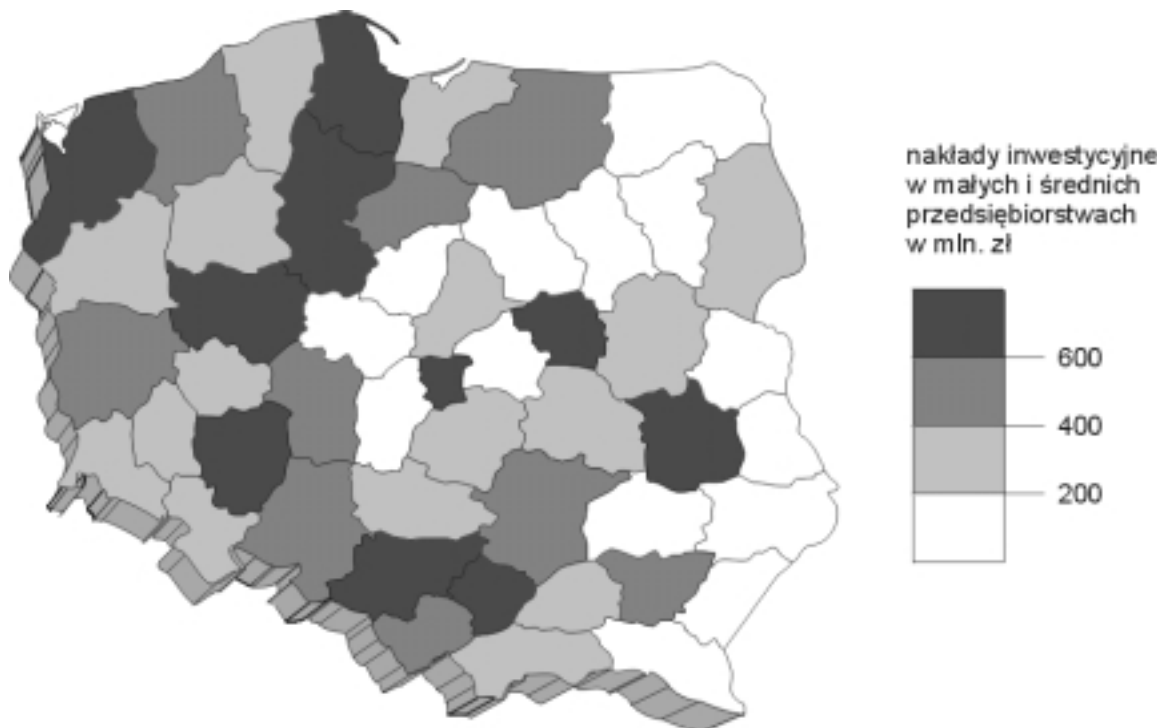
W takiej sytuacji coraz większa liczba MSP zmuszona jest poszukiwać rynków zbytu poza granicami kraju, co jest zadaniem bardzo trudnym. W wielu przypadkach sama wielkość przedsiębiorstwa (zbyt małe) może być istotnym progiem uniemożliwiającym wzrost sprzedaży. Ponadto, poszczególne małe i w jakimś stopniu także średnie przedsiębiorstwa są zbyt słabe ekonomicznie, by samodzielnie prowadzić działalność eksportową bądź inwestować w nowe technologie. Jedną z dróg prowadzących do pokonania tej przeszkody jest stworzenie sieci małych przedsiębiorstw. Geograficzne sąsiedztwo jest pierwszym krokiem w kierunku tworzenia tego rodzaju sieci.

¹² „Stan i rozwój sektora małych i średnich przedsiębiorstw w latach 1994-1996” (red. L. Zienkowski), Polska Fundacja Promocji i Rozwoju Małych i Średnich Przedsiębiorstw, Warszawa 1998.

2.5.5. Przestrzenne zróżnicowanie nakładów inwestycyjnych w przedsiębiorstwach

Największe nakłady na inwestycje, podobnie jak to miało miejsce w latach minionych, zlokalizowane zostały w obszarach o najwyższym poziomie uprzemysłowienia¹³ w województwach warszawskim, katowickim, poznańskim, gdańskim, wrocławskim i krakowskim. W 1997 r. łączna wartość środków wydatkowanych w tych województwach na nowe inwestycje stanowiła 53% ogółu nakładów przeznaczonych na inwestycje w MSP.

Mapka 2.4. Wielkość nakładów inwestycyjnych w MSP w 1997 roku

Poziom wydatków ponoszonych na inwestycje pozostaje w ścisłym związku z wartością środków dotychczas zainwestowanych¹⁴. Wyższa efektywność nowych inwestycji realizowanych w obszarach o wysokim poziomie inwestowania w minionych okresach skłania przedsiębiorców do inwestowania w tych regionach, co pogłębia dotychczasowe zróżnicowanie w poziomie inwestycji. Koncentracja nakładów jest również - do pewnego stopnia - efektem określonej inercji procesów inwestowania, związanych z cyklami inwestycyjnymi. Nie bez wpływu na koncentrację nakładów inwestycyjnych w obszarach o wysokim poziomie uprzemysłowienia jest również wspieranie restrukturyzacji starych okręgów przemysłowych. Procesy te oznaczają w praktyce odchodzenie od zasady zrównoważonego rozwoju w kierunku rozwoju bardziej spolaryzowanego.

¹³ Poziom uprzemysłowienia mierzony liczbą pracujących w przemyśle w przeliczeniu na 1 000 mieszkańców.

¹⁴ „Wkład małych i średnich przedsiębiorstw w rozwój gospodarki polskiej”, (red. L. Zienkowski), Polska Fundacja Promocji i Rozwoju Małych i Średnich Przedsiębiorstw, Warszawa 1997.

2.6. Podsumowanie

Rok 1997 był rokiem pomyślnym dla sektora MSP. Liczba przedsiębiorstw małych zwiększyła się o ponad 18%, a więc rosła szybciej niż w 1996 roku. O ponad 8%, czyli również w tempie nieco szybszym niż rok wcześniej, wzrosła liczba przedsiębiorstw średniej wielkości. Liczba pracujących w przedsiębiorstwach najmniejszych zwiększyła się skokowo o 13%, co spowodowało, że dynamika zatrudnienia w całym sektorze firm małych osiągnęła nie notowany wcześniej poziom powyżej 5%. Jednocześnie dynamika zatrudnienia w przedsiębiorstwach średnich utrzymała się na poziomie z lat 1995-1997, czyli około 7,5%. Z wyjątkiem przedsiębiorstw handlowych, rosły dochody przypadające na jedno przedsiębiorstwo najmniejsze, zatrudniające do 5 osób. Zahamowana została spadkowa tendencja rentowności w grupie prywatnych firm małych, rentowność prywatnych przedsiębiorstw średnich utrzymała się na poziomie sprzed roku. Nakłady inwestycyjne małych i średnich przedsiębiorstw prywatnych rosły w tempie szybszym niż w latach 1995-1996, mimo iż przed 1997 rokiem tempo inwestowania było także bardzo wysokie. Na szczególne podkreślenie zasługuje przyrost nakładów inwestycyjnych w prywatnych przedsiębiorstwach małych, ponieważ inaczej niż w średnich, dokonał się on przy stosunkowo niewielkim zaangażowaniu kapitału zagranicznego.

Spośród różnych dziedzin gospodarki najszybciej rozwijał się sektor MSP w budownictwie oraz obsłudze nieruchomości i firm. Znacznie wzrosła również liczba średnich przedsiębiorstw w sektorze działalności produkcyjnej. Świadczą o tym relatywnie wysokie wskaźniki wzrostu liczby przedsiębiorstw i liczby pracujących, a także najwyższe w porównaniu z innymi dziedzinami wskaźniki rentowności obrotu brutto i netto. Szczególnie korzystny dla gospodarki wydaje się być dynamiczny rozwój MSP w obsłudze nieruchomości i firm, ponieważ część zgrupowanych tam jednostek świadczy nowoczesne usługi innym przedsiębiorstwom (informatyka, doradztwo, reklama), bez których nie jest możliwy dalszy szybki rozwój sektora MSP w całej gospodarce. Potwierdzają to doświadczenia zachodnie. W 1997 roku istniały również dziedziny, gdzie rozwój MSP, a przede wszystkim firm małych, napotkał na przeszkody. Do takich dziedzin zaliczał się handel i naprawy, hotele i restauracje oraz pozostała działalność usługowa. Wydaje się jednak, że spośród tych trzech dziedzin gospodarki tylko bariery rozwoju sektora małych firm handlowych okażą się rzeczywiście trwałe. W przypadku dwóch pozostałych wydają się one być jedynie przejściowe i z dużym prawdopodobieństwem znikną wraz ze wzrostem dochodów społeczeństwa.

Wyniki osiągnięte przez MSP w 1997 roku, a szczególnie wzrost nakładów inwestycyjnych, byłyby dobrym prognostykiem rozwoju tego sektora w dalszych latach, gdyby nie nieoczekiwane wydarzenia zewnętrzne. Znaczna część MSP wytwarzała lub sprzedawała towary rynki krajów byłej WNP. Kryzys rosyjski jest przeto prawdziwą próbą ognia dla tych przedsiębiorstw. Jak wielki był wpływ tego kryzysu na sytuację MSP pokażą dopiero dane za lata 1998 i 1999. Bez wątpienia część małych firm zakończy działalność, lecz te, które przetrwają, powinny wyjść z tej próby wzmożone. Ekonomiczne wyniki MSP w roku 1997 i latach wcześniejszych pozwalają żywić nadzieję, że przeważająca ich część znajdzie drogi wyjścia z tej trudnej sytuacji.

Rozdział 3.

Rola MSP w handlu zagranicznym

**Dynamika handlu zagranicznego MSP
na tle kraju w latach 1993–1997**

Dynamika eksportu i importu w branżach gospodarki

Zmiany struktury MSP w handlu zagranicznym

Główne kierunki handlu zagranicznego MSP

Zróżnicowanie regionalne handlu zagranicznego MSP

Struktura towarowa handlu zagranicznego MSP

**Handel targowiskowy jako źródło
nierejestrowanego eksportu MSP**

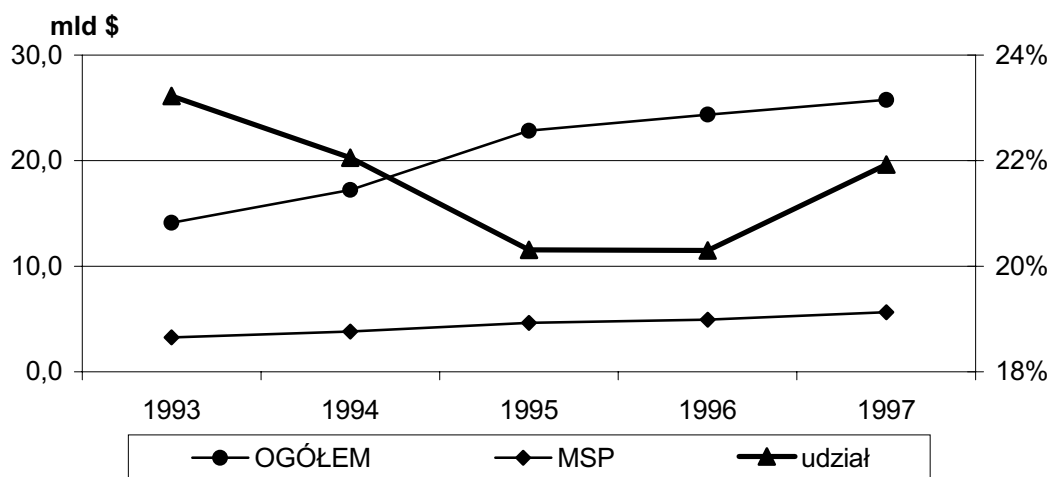
**Skutki integracji z UE i liberalizacji wymiany
międzynarodowej dla handlu sektora MSP**

Poniższy rozdział został opracowany w oparciu o raporty: *Małe i średnie przedsiębiorstwa w handlu zagranicznym Polski w latach 1993-1997* oraz *Sytuacja finansowa MSP eksportujących w latach 1995-1997 i pierwszym półroczu 1998*. Ostatnie wymienione opracowanie zostało przygotowane przez Instytut Koniunktur i Cen Handlu Zagranicznego dla Ministerstwa Gospodarki.

3.1. Dynamika handlu zagranicznego MSP na tle kraju w latach 1993-1997

W latach 1993-1997 eksport polskich przedsiębiorstw wzrósł o 183%, a import o 226%¹. W tym samym czasie eksport MSP² zwiększył się o 172%, a import o 208%. Oznaczało to, że rola MSP w handlu zagranicznym zmalała. Udział MSP w eksporcie ogółem zmniejszył się z 23,2% do 21,9%, a w imporcie z 35,8% do 33,0%. Handel zagraniczny Polski pozostaje więc zdominowany przez duże przedsiębiorstwa.

Wykres 3.1. Porównanie eksportu MSP do ogólnej wartości eksportu

Objaśnienia: skala lewa – wartość eksportu ogółem i eksportu MSP (w mld USD), skala prawa - eksport MSP jako % eksportu ogółem.

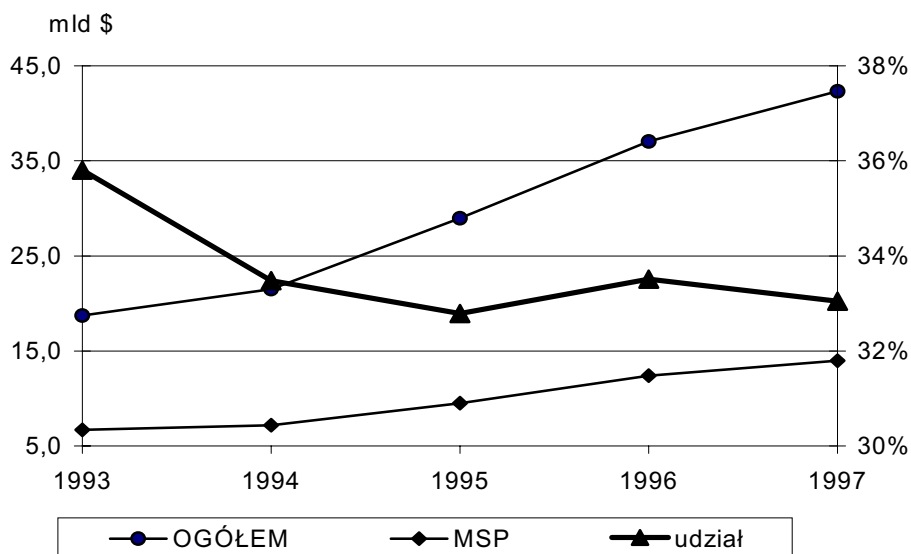
Źródło: dane GUS, obliczenia Instytut Badań nad Gospodarką Rynkową

¹ Dane wg cen w dolarach. Należy zauważyć, że w badanym okresie polski złoty uległ znaczącej aprecjacji wobec waluty amerykańskiej co sugeruje, że realna dynamika handlu zagranicznego była jeszcze wyższa.

² Analizy handlu zagranicznego MSP oparte są w pierwszym rzędzie na danych gromadzonych przez GUS. Wykorzystano informacje zarejestrowane w dokumentach SAD dla oceny struktury towarowej (zobacz **Aneks 3**)

i kierunków handlu zagranicznego oraz na formularzach F-02 dla analiz sekcji przedsiębiorstw eksportujących. MSP zostały podzielone na: przedsiębiorstwa bardzo małe, zatrudniające do 5 pracowników; przedsiębiorstwa małe - od 6 do 50 pracowników, przedsiębiorstwa średnie - od 51 do 250 pracowników. Ze względu na sposób gromadzenia informacji w GUS nie mogliśmy wyeliminować z grupy MSP przedsiębiorstw, które nie spełniają innych niż wielkość zatrudnienia warunków definicyjnych MSP rekomendowanych przez Komisję Europejską takich jak wielkość obrotu rocznego (mniejsza niż 40 mln ECU), bilansu rocznego (niższego niż 27 mln ECU) czy zależność od innego podmiotu. Należy wskazać, że po wprowadzeniu podatku od towarów i usług oraz w procesie restrukturyzacji przedsiębiorstw, część dużych przedsiębiorstw utworzyła własne firmy-córki dla obsługi handlu zagranicznego. Proces ten jest trudny do skwantyfikowania, ale sugeruje, że oficjalne statystyki handlu zagranicznego MSP mogą być przeszacowane. Z drugiej jednak strony GUS nie rejestruje tzw. handlu przygranicznego lub turystycznego, który jak wynika z naszych badań, jest w znacznym stopniu oparty na działalności polskich MSP (porównaj rozdział 3.7). Ocena tego segmentu eksportu MSP mogła być oparta wyłącznie o szacunki sporządzone na podstawie badań ankietowych.

Wykres 3.2. Porównanie importu MSP do ogólnej wartości importu

Objaśnienia: skala lewa – wartość importu ogółem i importu MSP (w mld USD), skala prawa – import MSP jako % importu ogółem.

Źródło: dane GUS, obliczenia Instytut Badań nad Gospodarką Rynkową.

W latach 1993–1997 znacznie (z 3,43 mld dolarów do 8,3 mld dolarów) wzrósł deficyt handlowy wytwarzany przez MSP. Udział MSP w tworzeniu deficytu zmniejszył się jednak w tym okresie z 74% do 50%. Spadek spowodowany był gorszymi, niż osiągnęte przez MSP, wynikami dużych firm w handlu zagranicznym. Po roku 1995 pojawiła się negatywna tendencja w wymianie handlowej MSP, przejawiająca się wyższą dynamiką importu niż eksportu i oznaczająca narastanie deficytu wymiany towarowej MSP. Wcześniej, pomimo iż wartość importu MSP znacznie przewyższała wartość eksportu, to jednak dynamika eksportu była wyższa niż importu, co dawało nadzieję na stopniowe równoważenie wymiany handlowej sektora MSP.

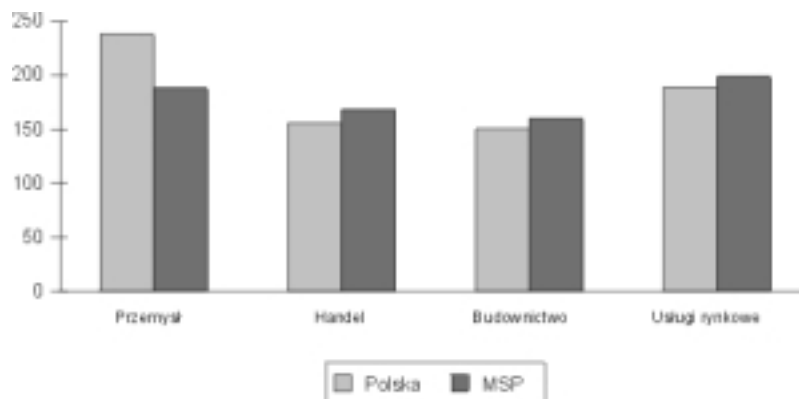
3.2. Dynamika eksportu i importu w branżach gospodarki

Najszybciej w latach 1993–1997 rósł eksport przedsiębiorstw przemysłowych³. Najszybciej wzrastał też ich import. Tempo wzrostu eksportu przemysłowych MSP, było nieco niższe niż średnia dla wszystkich firm przemysłowych chociaż w porównaniu z innymi dziedzinami tylko eksport MSP działających w sferze usług rynkowych rozwijał się szybciej od eksportu MSP przemysłowych

Chociaż we wszystkich pozostałych analizowanych sekcjach (handel, budownictwo i usługi rynkowe) eksport MSP rósł wolniej niż w przemyśle i usługach rynkowych to MSP z tych sekcji miały większą dynamikę eksportu niż duże firmy.

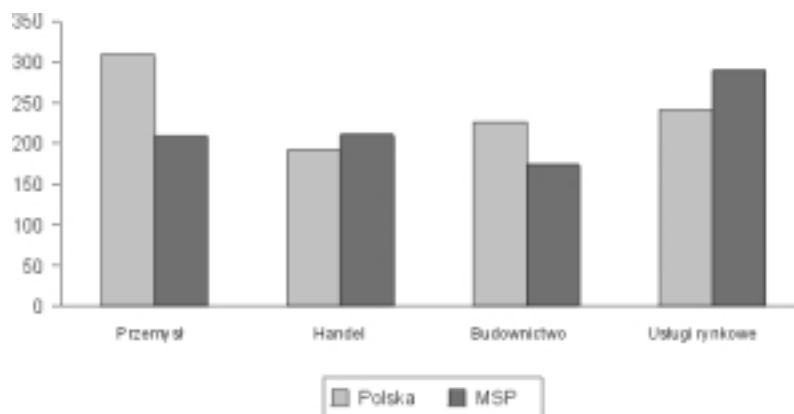
³ Do przemysłu zaliczono przedsiębiorstwa z sekcji C, D i E (tj. górnictwo i kopalnictwo, działalność produkcyjna, zaopatrzenie w energię elektryczną, gaz i wodę) EKD.

Wykres 3.3. Dynamika eksportu Polski i MSP wg wybranych sekcji w latach 1993-1997

Źródło: dane GUS, obliczenia Instytut Badań nad Gospodarką Rynkową .

Wykres 3.4. Dynamika importu Polski i MSP wg wybranych sekcji w latach 1993-1997

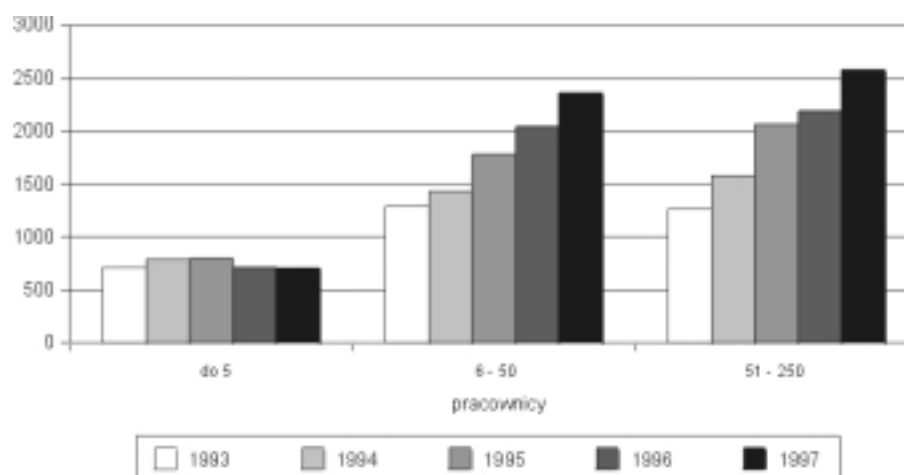
Źródło: dane GUS, obliczenia Instytut Badań nad Gospodarką Rynkową

Zjawiska te doprowadziły do dalszego zmniejszenia znaczenia eksportu przemysłowych MSP oraz do zwiększenia udziału handlowych MSP w eksporcie ogółem. Pomiedzy rokiem 1993 i 1997, spadek eksportu realizowanego przez MSP w przemyśle wyniósł 3,3 punktu procentowego. W przypadku handlu nastąpił wzrost o 2,9 punktu (w stosunku do wartości eksportu firm przemysłowych i handlowych ogółem).

3.3. Zmiany struktury MSP w handlu zagranicznym

W latach 1993–1997 nastąpił wyraźny wzrost znaczenia eksportujących firm średnich. Znacznie spadła natomiast rola firm bardzo małych mimo, że wartość eksportu realizowanego przez tą grupę firm w ujęciu dolarowym pozostała niemal taka sama. Wskazywać to może z jednej strony na postępujące procesy koncentracji i specjalizacji w polskiej gospodarce, a z drugiej na występowanie barier w eksporcie dla firm najmniejszych.

Wykres 3.5. Wartość eksportu wg wielkości firm w latach 1993-1997 (w mln USD)

Źródło: dane GUS.

Tabela 3.1. Struktura eksportu i importu wg wielkości firm w latach 1993-1997

	1993		1994		1995		1996		1997	
	eksport	import	eksport	import	eksport	import	eksport	import	eksport	import
do 5	5,0%	7,4%	4,6%	5,5%	3,5%	4,8%	2,9%	4,1%	2,7%	3,7%
6 – 50	9,2%	14,6%	8,3%	13,5%	7,8%	12,6%	8,4%	13,5%	9,2%	13,8%
51 – 250	9,0%	13,8%	9,2%	14,5%	9,0%	15,4%	9,0%	16,0%	10,0%	15,5%
> 250	76,8%	64,2%	77,9%	66,5%	79,7%	67,2%	79,7%	66,5%	78,1%	67,0%

Źródło: dane GUS, obliczenia Instytutu Badań nad Gospodarką Rynkową.

Podobne zjawiska do opisywanych wyżej zagadnień związanych z eksportem wystąpiły również w przypadku importu MSP. W latach 1993-1997 najszybciej rósł import największych MSP tj. zatrudniających od 51 do 250 pracowników. Import tej grupy MSP wzrósł realnie o 155,4%. Wzrósł też import MSP zatrudniających od 6 do 50 pracowników - o 112,8%, ale udział w imporcie tej grupy firm spadł z 14,6% do 13,8%. Najwolniej rosła działalność importowa najmniejszych MSP. Import tych firm wzrósł zaledwie o 13,6%, co oznaczało spadek w udziale w imporcie ogółem z 7,4% do 3,7%.

3.4. Główne kierunki handlu zagranicznego MSP

3.4.1. Udział MSP w wymianie handlowej Polski z poszczególnymi grupami krajów

W latach 1993-1997 miały miejsce istotne zmiany w strukturze geograficznej handlu zagranicznego małych i średnich firm.

Tabela 3.2. Udział MSP w eksporcie i imporcie do grup państw (%)

	1993		1994		1995		1996		1997	
	eksport	import	eksport	import	eksport	import	eksport	import	eksport	import
Ogółem udział MSP	23,2	35,8	22,1	33,5	20,3	32,8	20,3	33,5	21,9	33,0
Kraje rozwinięte	21,2	36,4	19,6	33,7	18,0	33,0	17,4	34,1	17,9	34,2
Kraje rozwijające się	16,8	43,7	13,8	43,8	14,5	43,4	14,4	42,5	17,7	38,9
Kraje Europy Środkowowschodniej	40,4	26,5	40,4	24,7	33,0	24,5	32,6	24,4	34,5	22,7

Źródło: dane GUS, obliczenia Instytut Badań nad Gospodarką Rynkową

Tabela 3.3. Udział MSP w eksporcie i imporcie z UE, CEFTA i byłym ZSRR (%)

	1993		1994		1995		1996		1997	
	eksport	Import	eksport	import	eksport	import	eksport	import	eksport	import
UE	21,2	36,7	19,5	33,7	17,9	33,0	17,3	34,1	17,6	34,2
CEFTA	28,3	39,2	23,1	36,5	20,7	34,2	19,1	37,2	19,5	36,6
b. ZSRR	48,1	21,1	50,1	19,0	39,2	18,5	39	16,0	40,6	12,1

Źródło: dane GUS, obliczenia Instytut Badań nad Gospodarką Rynkową

Największe znaczenie w polskiej wymianie zagranicznej MSP odgrywają w eksporcie do państw Europy Środkowowschodniej - a szczególnie do państw b. ZSRR - oraz w imporcie z państw rozwijających się. Udział MSP w całkowitym eksporcie do państw b. ZSRR wyniósł w 1997 roku 40,6%. Jednocześnie zaangażowanie MSP w imporcie z b. ZSRR jest niższe od przeciętnego udziału MSP w imporcie Polski.

Ponadprzeciętny jest natomiast udział MSP w imporcie z państw CEFTA (36,6% udziału w 1997 r.). Jednakże znaczenie MSP w eksporcie do tej grupy krajów znacznie spadło w ciągu ostatnich pięciu lat. W 1993 roku MSP miały 28,3% udziału w polskim eksporcie na te rynki, natomiast w 1997 r. zaledwie 19,5% (przy przeciętnym zaangażowaniu MSP w eksporcie Polski rzędu 21,9%).

Znaczenie MSP w wymianie z państwami rozwiniętymi i UE jest szczególnie ważne w przypadku importu. Jest ono jednocześnie większe od ich przeciętnego zaangażowania w polskim imporcie ogółem. W 1997 roku za pośrednictwem MSP sprowadzane było do kraju 34,2% zakupów z wymienionych wyżej państw (wobec 33% w 1995 r. i ok. 36,5% w 1993 r.). Udział MSP w eksporcie do UE i państw rozwiniętych jest niższy od ich przeciętnego udziału w eksporcie Polski i do roku 1996 wykazywał tendencję malejącą. Nieznacznym wzrost nastąpił dopiero w 1997 r. Odpowiada to tendencji malejącego znaczenia tych rynków w eksporcie całkowitym MSP. Następuje bowiem wyraźne przesunięcie działalności handlowej sektora MSP na rynki państw Europy Środkowowschodniej, a szczególnie b. ZSRR.

Wydaje się, że małe i średnie przedsiębiorstwa przegrywają walkę konkurencyjną z dużymi firmami jeśli chodzi o eksport na rynki UE i państw rozwiniętych, mimo iż większość zakupów zagranicznych MSP ciągle dokonywanych jest na tych rynkach. Jest to niepokojący sygnał w kontekście coraz bliższej integracji z Unią Europejską.

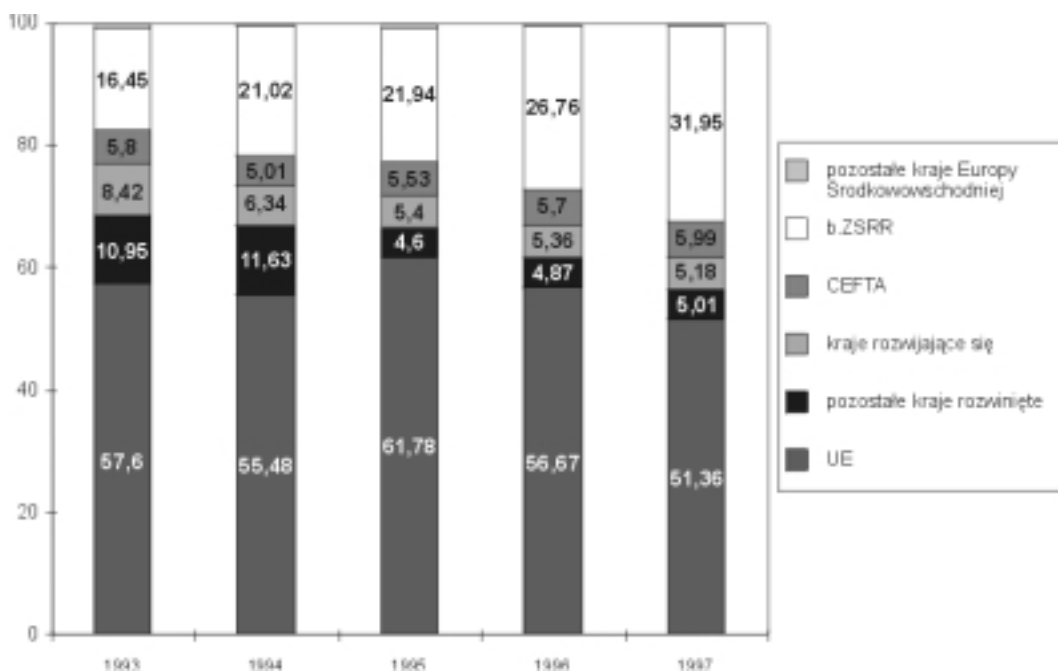
3.4.2. Główne kierunki eksportu MSP

Mimo, iż udział MSP w polskim eksporcie do krajów rozwiniętych wynosi zaledwie około 18%, to kraje te ciągle pozostają podstawowymi rynkami zbytu dla eksportu małych i średnich przedsiębiorstw. W 1993 roku do państw rozwiniętych kierowane było ponad 68% eksportu MSP, w 1997 r. natomiast 56,4%.

Ograniczenie eksportu MSP do państw rozwiniętych innych niż UE spowodowało jednak spadek znaczenia rynków państw rozwiniętych. W 1993 roku udział tych państw w eksporcie całkowitym MSP wyniósł prawie 11%, natomiast w 1997 r. zaledwie 5,01%. W ujęciu dolarowym wartość eksportu do tej grupy państw spadła w 1997 r. w porównaniu do 1993 r. o 21,16%.

Spadek znaczenia rynków UE następuje natomiast od 1996 r. W 1995 r. na rynki te przeznaczony został 61,8% eksportu całkowitego MSP, w 1996 r. - 56,7%, natomiast w 1997 r. zaledwie 51,4%. Wynika to z szybszego wzrostu eksportu na inne rynki (szczególnie do krajów byłego ZSRR). W ujęciu realnym bowiem w 1997 roku w porównaniu z 1993 nastąpił wzrost eksportu na rynki UE o 53,6%.

Wykres 3.6 Struktura eksportu MSP według kierunków

Źródło: dane GUS, obliczenia Instytut Badań nad Gospodarką Rynkową

Systematycznie rośnie znaczenie rynków Europy Środkowo-wschodniej a szczególnie krajów b. ZSRR. W roku 1997 około 38% eksportu MSP przeznaczane było do państw CEFTA i b. ZSRR, podczas gdy w 1993 jedynie ok. 23%. Same państwa b. ZSRR w 1997 roku stanowiły rynki zbytu dla prawie 32% eksportu sektora MSP, podczas gdy w roku 1993 tylko dla 16,5% eksportu całkowitego MSP.

Znaczenie państw CEFTA utrzymuje się na stałym poziomie udziału w eksporcie MSP od 5% do 6%. Jednak jest to drugi – po państwach b. ZSRR - obszar, na który następuje największy przyrost

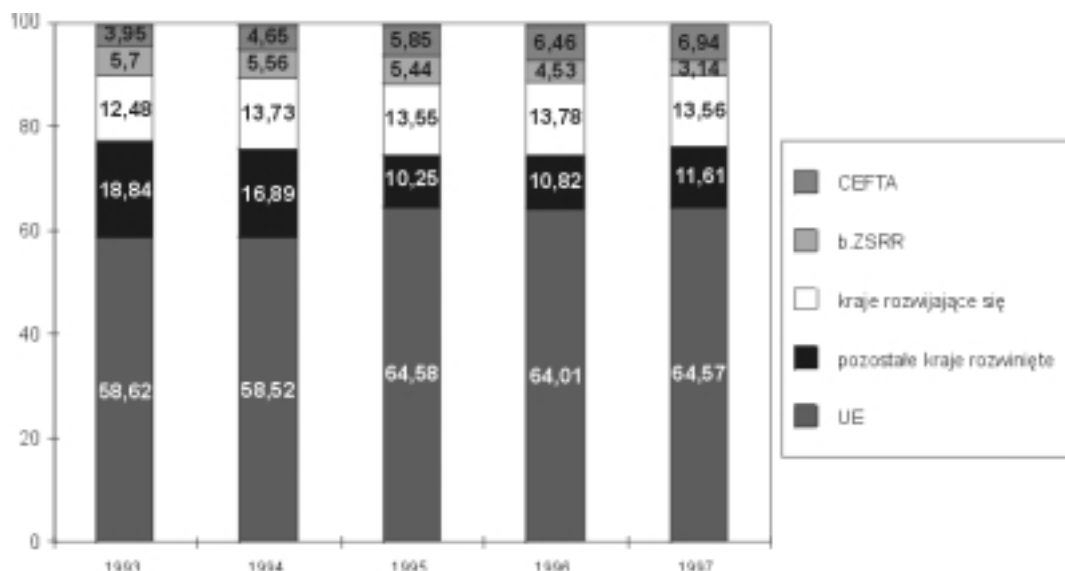
eksportu MSP w ujęciu realnym. Wzrósł on w 1997 r w porównaniu z 1993 o 78%, podczas gdy na rynki b. ZSRR o 235%, zaś na rynki UE o 54%.

3.4.3. Główne kierunki importu MSP

Małe i średnie przedsiębiorstwa dokonują 75% zakupów na rynkach państw rozwiniętych, szczególnie państw UE. Znaczenie państw spoza UE spadło w roku 1994. Powodem była redukcja cel w obrotach między Polską a UE w wyniku przyznanych preferencji⁴. W 1993 r. import z tych rynków stanowił ok. 19% importu całkowitego MSP, by obniżyć się w 1995 r. do udziału rzędu 10%. W latach 1996 - 1997 import MSP z tych rynków rósł jednak szybciej niż import z państw UE. Następuje więc ponowny wzrost znaczenia państw rozwiniętych innych niż UE jako rynków zaopatrzenia MSP. Podstawową przyczyną jest ogólnoswiatowa redukcja stawek celnych dokonywana w ramach WTO, a więc relatywne obniżenie preferencji w wymianie z UE. W rezultacie w 1997 r. import z krajów rozwiniętych innych niż UE stanowił 11,6% importu MSP. Udział importu z krajów Unii w całkowitych zakupach MSP wzrósł z poziomu 58,5% w 1994 r. do 64,6% w 1995 r. Znaczenie tych rynków utrzymuje się na podobnym poziomie przez ostatnie lata. Istotnymi rynkami zaopatrzenia dla MSP są też kraje rozwijające się. Ich udział w imporcie MSP wzrósł z 12,5% w roku 1993 do 13,6% w roku 1997.

Utworzenie CEFTA przyczyniło się do wzrostu znaczenia rynków państw należących do tego ugrupowania jako rynków zaopatrzenia dla MSP. Import z państw CEFTA w latach 1993-1997 rósł najszybciej w porównaniu z pozostałymi grupami państw. W stosunku do roku 1993 wzrósł on realnie o 266%. W rezultacie udział państw CEFTA w imporcie MSP zwiększył się z 3,95% w 1993r. do prawie 7% w 1997r.

Wykres 3.7 Struktura importu MSP wg kierunków

Źródło: dane GUS, obliczenia Instytut Badań nad Gospodarką Rynkową

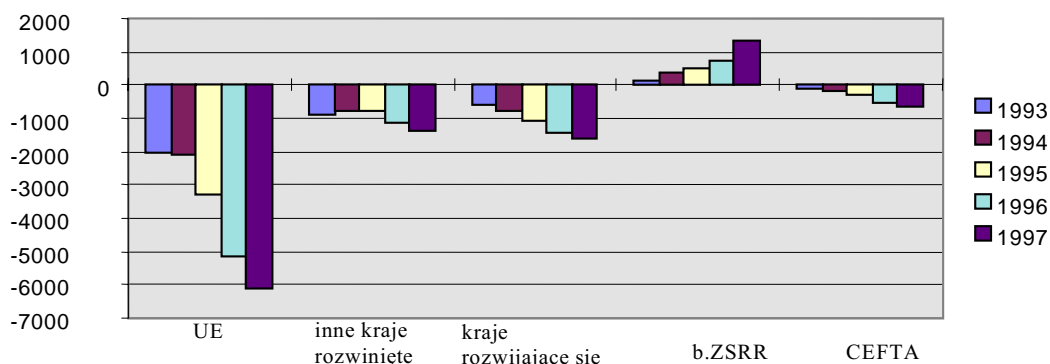
⁴ 1 stycznia 1995 Polska rozpoczęła znoszenie cel na towary nierolnicze sprowadzane z UE.

W latach 1993-1997 import MSP z państw rozwiniętych, rozwijających się i CEFTA rósł znacznie szybciej niż export MSP do tych państw. W rezultacie wciąż utrzymuje się deficyt w obrotach MSP z wymienionymi państwami. Największy deficyt handlowy MSP notują na rynkach UE. W 1997 roku osiągnął on kwotę ponad 6 mld USD i stanowił ok. 59% deficytu całkowitego Polski w obrotach z UE.

Rynki państw b. ZSRR są dla MSP znacznie mniej istotnymi rynkami zaopatrzenia niż zbytu. Jednocześnie są to jedyne rynki, na których MSP wypracowują nadwyżkę handlową. W 1997 roku nadwyżka ta zamknęła się kwotą 1,37 mld USD. Import MSP z państw b. ZSRR stanowił w 1997 r. 3,14% całkowitego importu sektora MSP. Oznacza to istotny spadek znaczenia importu z krajów b. ZSRR w porównaniu z 1993 rokiem, w którym stanowił on 5,7% całkowitego importu sektora MSP. Do 1996 r. import z państw b. ZSRR rósł wolniej niż z innych grup państw, natomiast w 1997 r spadł realnie o prawie 22%.

Rynki pozostałych państw Europy Środkowowschodniej mają śladowy udział zarówno w imporcie MSP, jak i w eksporcie. Stąd znaczne zróżnicowanie wskaźników dynamiki dla tej grupy państw. W 1997 r. import z tych państw stanowił zaledwie 0,18% importu całkowitego MSP.

Wykres 3.8. Deficyt (nadwyżka) handlowa MSP w obrotach z poszczególnymi grupami państw (w milionach USD)

Źródło: dane GUS.

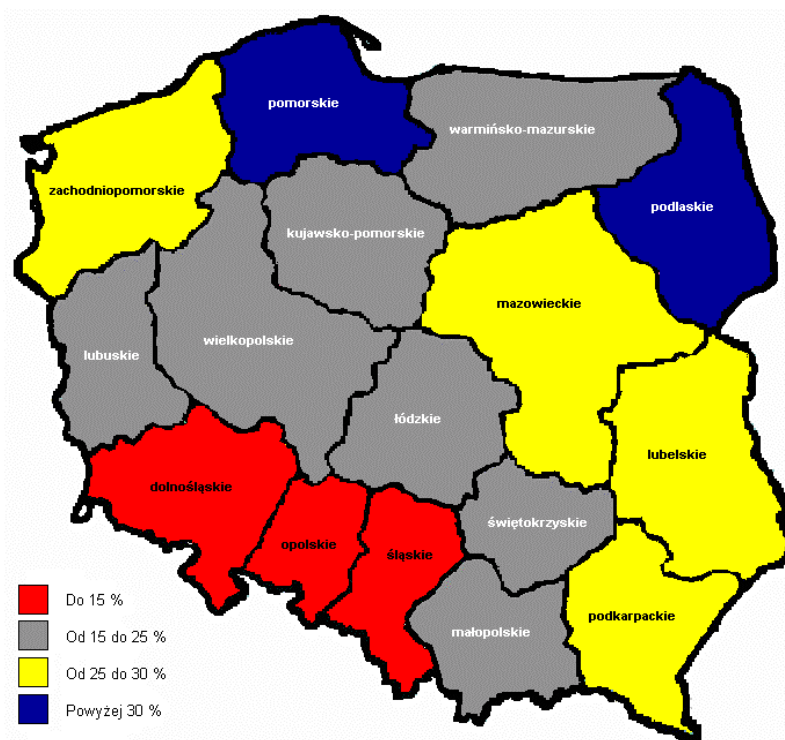
3.5. Zróżnicowanie regionalne handlu zagranicznego MSP

Dane dotyczące handlu zagranicznego mimo iż dotyczą lat 1993 – 1997 przedstawiono z uwzględnieniem nowego podziału administracyjnego kraju.

3.5.1. Eksport w ujęciu regionalnym

Regionalne zróżnicowanie rozwoju sektora MSP w Polsce sprawia, że również MSP biorące udział w eksporcie i imporcie nie są rozmieszczone równomiernie na terenie kraju.

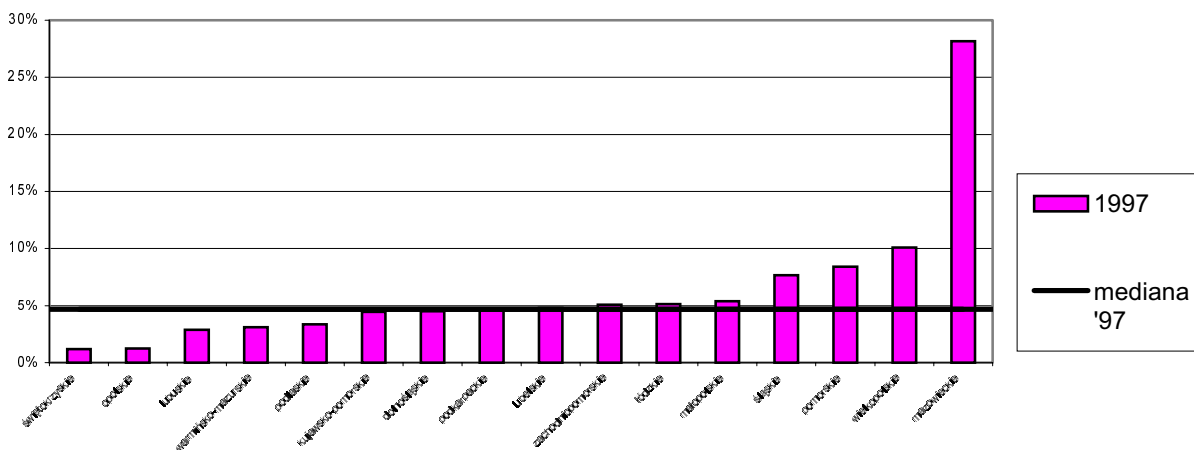
Mapka 3.1. Udział MSP w całkowitym eksporcie województwa (%)

Źródło: dane GUS, obliczenia Instytut Badań nad Gospodarką Rynkową

Najniższy udział w eksporcie danego województwa miały w 1997 r. małe i średnie przedsiębiorstwa z województwa śląskiego (10,6%). Natomiast najwyższy poziom tego wskaźnika odnotowano w województwie podlaskim (ponad 47%). Przy interpretacji tego wskaźnika należy jednak pamiętać, że świadczy on przede wszystkim o znaczeniu MSP dla eksportu danego województwa, a w znikomym stopniu o poziomie rozwoju sektora w regionie.

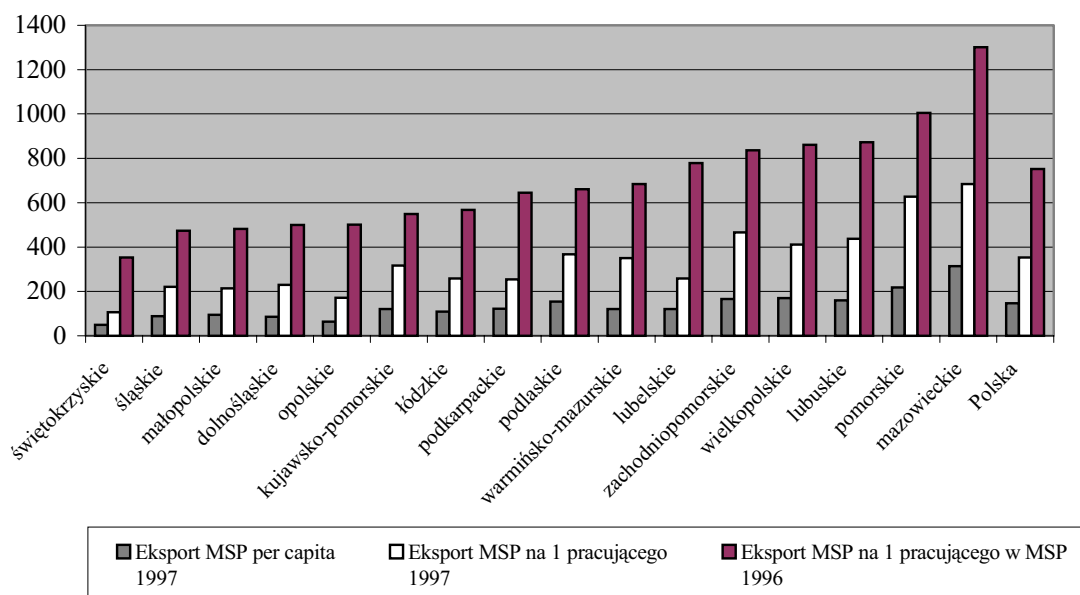
Wykres 3.9. Eksport MSP z województwa w eksporcie MSP ogółem

Źródło: dane GUS, obliczenia Instytutu Badań nad Gospodarką Rynkową

Ważnym kryterium oceny znaczenia sektora MSP dla eksportu dla danego województwa jest także wartość eksportu MSP *per capita* oraz wartość eksportu MSP na jednego pracującego w poszczególnych regionach. Wskaźnikiem aktywności eksportowej MSP w poszczególnych województwach jest wartość eksportu MSP na jednego pracującego w tym sektorze.

Wykres 3.10. Eksport MSP *per capita* w ujęciu regionalnym w USD na osobę

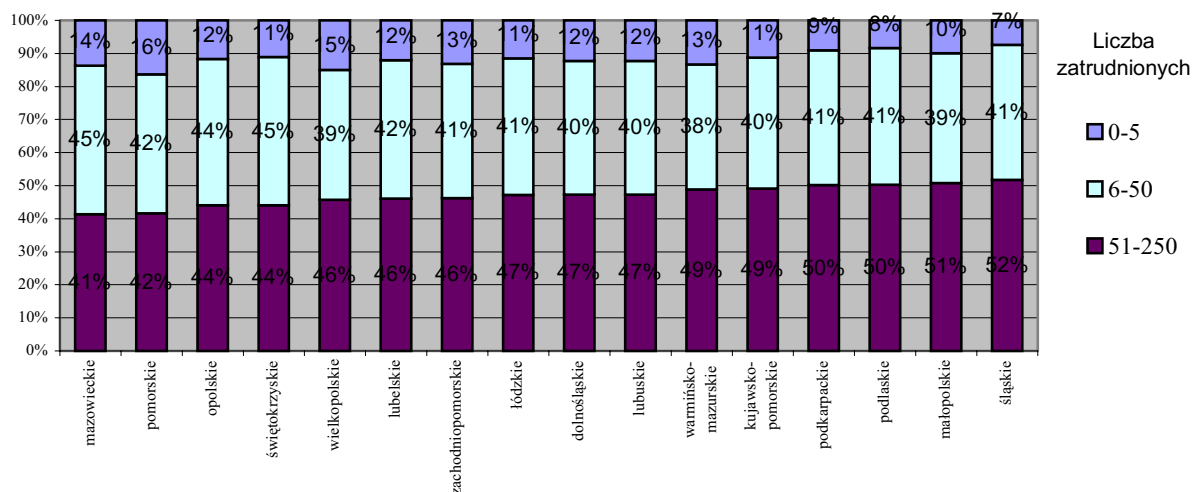
Źródło: dane GUS, obliczenia Instytutu Badań nad Gospodarką Rynkową

Wysoka wartość wskaźników eksportu MSP *per capita* potwierdza znaczenie tego sektora w województwach mazowieckim, pomorskim, zachodniopomorskim i wielkopolskim.

Wyższa od przeciętnej jest także wartość eksportu MSP w przeliczeniu na jednego pracującego w tym sektorze w województwie lubuskim. Jednak udział MSP z tego województwa w całkowitym eksporcie MSP jest znacznie niższy od udziału MSP z czterech wcześniej wymienionych regionach. Znaczenie lubuskich MSP dla regionu jest więc znacznie większe niż ich rola w gospodarce kraju.

Niejako odwrotną sytuację można zaobserwować na przykładzie województwa śląskiego, które zajmuje przedostatnie miejsce pod względem wartości eksportu MSP na jednego pracującego w MSP, a jednocześnie zajmuje wysokie, czwarte miejsce w zestawieniu województw według ich udziałów w eksporcie całego polskiego sektora MSP (wykres 3.9). W ujęciu wartościowym eksport MSP ze Śląska w 1997 r. wyniósł ponad 430 mln USD, czyli był ponad 2-krotnie większy niż np. w województwie lubuskim – niecałe 163 mln USD – które w ujęciu *per capita* uzyskało jedno z czołowych miejsc.

Wykres 3.11. Struktura eksportu MSP w województwach według klas wielkościowych firm (dane dla 1997 roku)

Źródło: dane GUS, obliczenia Instytutu Badań nad Gospodarką Rynkową

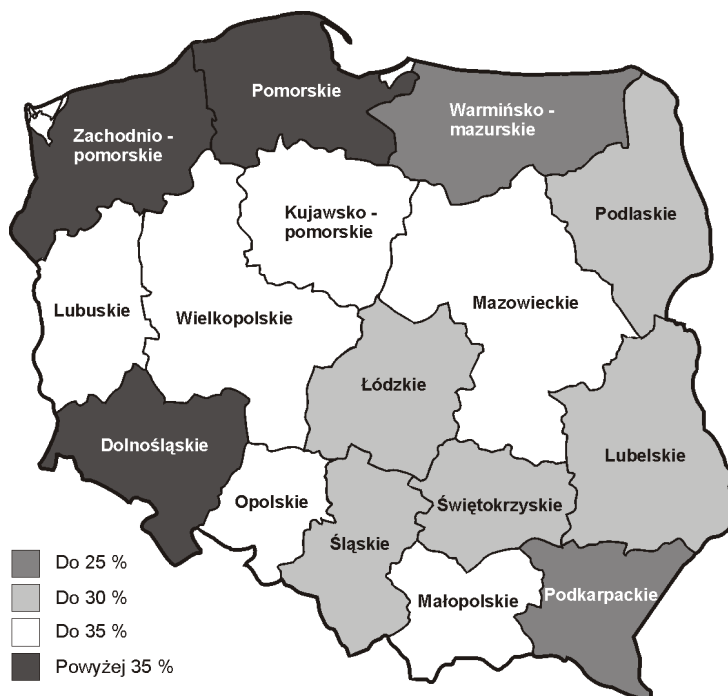
W większości województw w latach 1993-1997 zachodziły gwałtowne zmiany w strukturze eksportu MSP. Praktycznie tylko województwo mazowieckie wykazywało stabilizację, przy czym udział poszczególnych grup przedsiębiorstw w eksporcie MSP tego regionu odpowiada w przybliżeniu średniej strukturze eksportu MSP całego kraju. Przykładem województwa, w którym struktura ta uległa gwałtownemu przeobrażeniu, jest natomiast woj. kujawsko-pomorskie. W 1993 r. w tym regionie (na obszarze odpowiadającym jego dzisiejszemu kształtowi) udział przedsiębiorstw najmniejszych (do 5 pracowników) w eksporcie MSP sięgał aż 37% (w 1997 r. już tylko 11%), a firm większych (51-250 pracowników) zaledwie 30%; w 1997 r. już 49% eksportu MSP z regionu pochodziło z tej grupy.

3.5.2. Import w ujęciu regionalnym

Na przestrzeni lat 1995-1997 utrzymuje się wysoki udział MSP w imporcie ogółem – wynosi on ok. 33%. Wskaźnik ten jest znacznie wyższy niż dla eksportu (22%). Jednocześnie mniejsze jest zróżnicowanie jego wartości w poszczególnych województwach – odchylenie standardowe dla szesnastu województw w przypadku eksportu wynosi prawie 9%, a dla importu tylko 5%.

MSP mają szczególnie duży udział w imporcie ogółem województwa opolskiego. Natomiast w zestawieniu województw według wielkości udziału w całości importu MSP opolskie znajduje się w grupie województw o najniższej wartości wskaźnika (1,5%). Wysoki udział MSP w imporcie ogółem województwa wynika więc z niewielkiej aktywności importowej dużych firm w tym regionie.

Mapka 3.2. Udział MSP w całkowitym imporcie województwa (%)

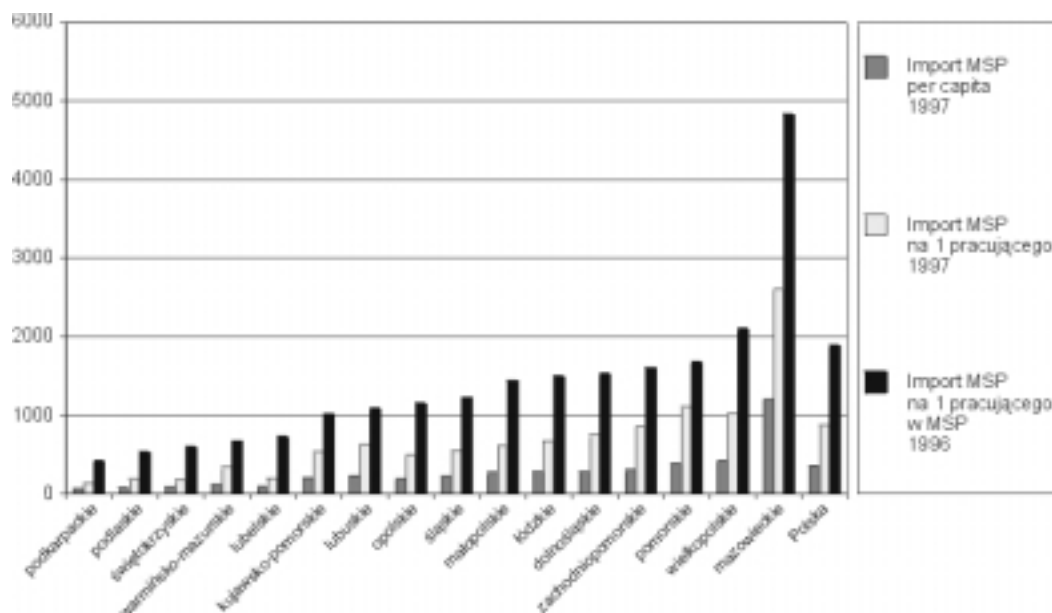

Źródło: dane GUS, obliczenia Instytut Badań nad Gospodarką Rynkową.

Sytuację odwrotną można natomiast zaobserwować np. w województwach mazowieckim, wielkopolskim i śląskim. Regiony te zajmują trzy pierwsze pozycje w zestawieniu województw według ich udziałów w całkowitym imporcie MSP. Są one jednocześnie największymi importerami w Polsce.

Podobnie jak w przypadku analizy eksportu MSP, ważnym kryterium oceny działalności importowej małych i średnich przedsiębiorstw jest wskaźnik wartości importu MSP w poszczególnych województwach w przeliczeniu na osobę. Odpowiednie dane prezentuje poniższy wykres.

Wykres 3.12. Import MSP per capita w ujęciu regionalnym w USD na osobę

Źródło: dane GUS, obliczenia Instytutu Badań nad Gospodarką Rynkową

W prezentowanym zestawieniu wyraźnie dominuje województwo mazowieckie, w którym w roku 1997 na 1 mieszkańca przypadał import MSP o wartości 1200 USD. Wartość importu MSP w przeliczeniu na jednego pracującego w woj. mazowieckim wyniosła ponad 2600 USD, a wartość importu w przeliczeniu na jednego pracującego w sektorze MSP ponad 4800 USD⁵.

3.5.3. Saldo wymiany handlowej MSP w układzie wojewódzkim

Największy deficyt handlowy w okresie 1993–1997 odnotowywano w województwie mazowieckim. W 1993 r. nadwyżka importu nad eksportem MSP w tym województwie wyniosła ponad 1600 mln USD, co stanowiło 47% deficytu handlu zagranicznego całego sektora MSP. W 1997 roku deficyt MSP z woj. mazowieckiego wynosił już prawie 4,5 mld USD, czyli 54% całego deficytu MSP.

Od 1994 r. jedynie trzy województwa (podkarpackie, lubelskie i podlaskie) osiągały nadwyżkę w handlu zagranicznym MSP. W województwie podlaskim w 1995 r. odnotowano co prawda deficyt handlu zagranicznego MSP w wysokości niecałych 2 mln USD, jednak jak pokazują dane za kolejne lata miał on charakter przejściowy. Od 1995 roku również województwo warmińsko-mazurskie wykazuje dodatnie saldo wymiany handlowej w sektorze MSP. Łączna nadwyżka w handlu zagranicznym MSP z tych czterech województw w 1997 r. odpowiadała zaledwie 3% wartości deficytu całego sektora MSP.

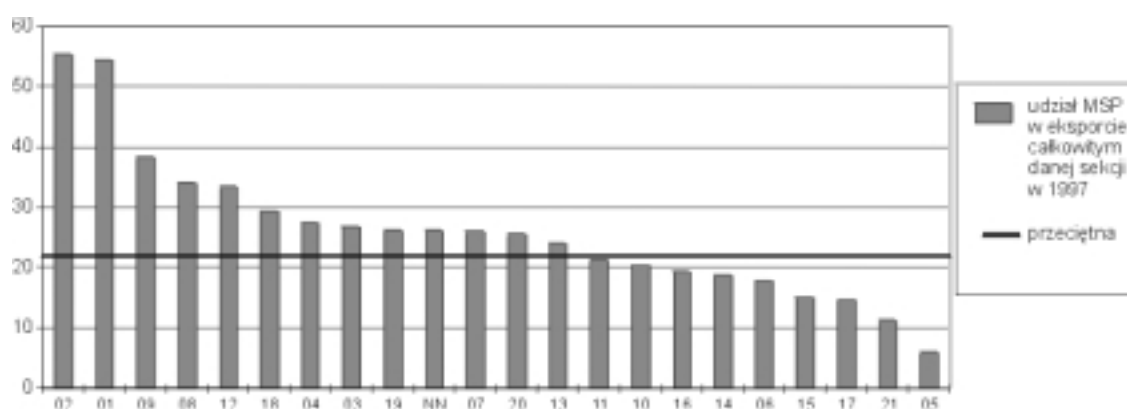
⁵ Dane z 1996 roku.

3.6. Struktura towarowa handlu zagranicznego MSP

3.6.1. Struktura towarowa eksportu MSP

Do analizy struktury towarowej eksportu realizowanego przez MSP posłużyły dane oparte o klasyfikację PCN⁶. W 1997 roku MSP miały większe niż przeciętne znaczenie w eksporcie produktów pochodzenia roślinnego, zwierząt żywych oraz produktów pochodzenia zwierzęcego. MSP wykreowały ponad 50% eksportu całkowitego Polski tych sekcji. Ponad 30% - owy udział miały MSP w eksporcie drewna, wyrobów z drewna i węgla drzewnego (38,3%), skór oraz wyrobów siodlarskich i rymarskich, artykułów podróжных, toreb ręcznych (34,1%) a także obuwia, nakryć głowy, parasoli, lasek, sztucznych kwiatów i wyrobów z włosów ludzkich (33,5%).

Wykres 3.13. Udział MSP w eksporcie całkowitym sekcji PCN w 1997 roku (w %)

Źródło: dane GUS, obliczenia Instytut Badań nad Gospodarką Rynkową .

Dla całego eksportu realizowanego przez MSP największe znaczenie mają jednak sekcje, w których MSP nie odgrywają dominującej roli. Są to:

- maszyny i urządzenia mechaniczne, sprzęt elektryczny i audiowizualny (11,6%);
- materiały i wyroby włókiennicze (10,9%);
- metale nieszlachetne i wyroby z nich (10,2%);
- wyroby różne (9,5%);
- gotowe artykuły spożywcze itp. (8,5%);
- zwierzęta żywe, produkty pochodzenia zwierzęcego (8,2%).

Sekcje te koncentrowały prawie 60% eksportu całkowitego MSP. Spośród tych wyrobów największy realny wzrost eksportu w latach 1993–1997 nastąpił w eksporcie wyrobów różnych (o 227%), maszyn i urządzeń mechanicznych oraz sprzętu elektrycznego i audiowizualnego (o 121%) i artykułów spożywczych (o 82%). Nastąpił więc istotny wzrost eksportu towarów kapitałochłonnych o wysokim wkładzie nowoczesnych technologii, a także produktów gotowych o wysokim stopniu przetworzenia. Wolniej rósł eksport surowców i półproduktów oraz towarów pracochłonnych.

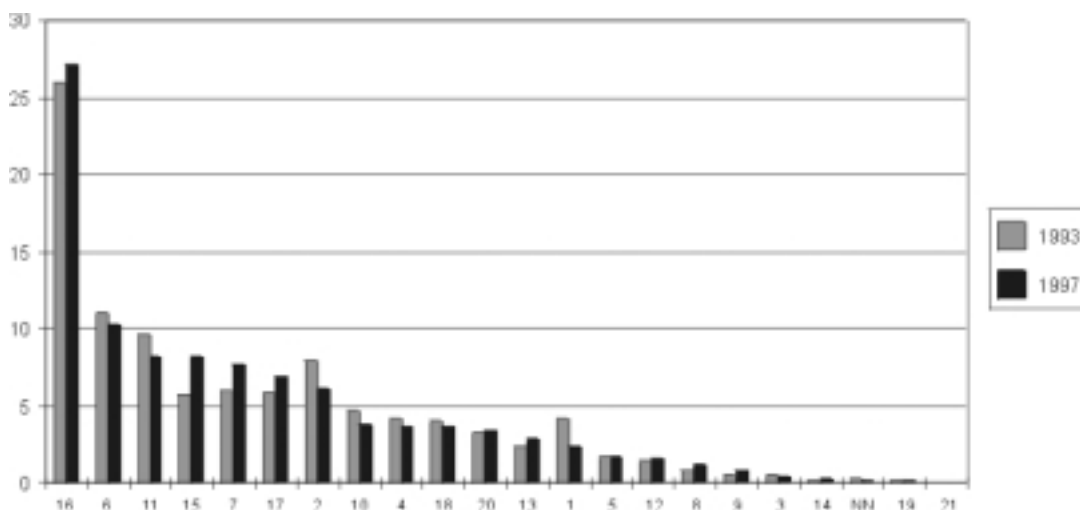
Największy i rosnący udział w eksporcie towarów najważniejszych dla małych i średnich eksporterów mają przedsiębiorstwa zatrudniające od 51 do 250 pracowników.

⁶ Pełny spis sekcji i działów PCN zamieszczono w Aneksie 3.

3.6.2. Struktura towarowa importu MSP

Największe znaczenie mają MSP w imporcie obuwia, nakryć głowy, parasoli, sztucznych kwiatów i podobnych towarów zawartych w sekcji 12 PCN. Udział MSP w ich imporcie wynosił 77,2%. Także blisko 70% broni, części, amunicji (sekcja 19) sprowadzane jest do Polski przez MSP. Ponad 60%-owy udział mają MSP również w imporcie towarów zaliczanych do sekcji PCN: 2 - produkty pochodzenia roślinnego i sekcji 14 – kamienie, metale szlachetne i wyroby z nich (62,6% w 1997 r.).

Wykres 3.14. Sekcje o największym udziale w imporcie MSP

Dla sektora MSP najważniejszy jest import maszyn i urządzeń mechanicznych, sprzętu elektrycznego i audiowizualnego. W 1997 roku udział tych towarów w imporcie całkowitym MSP wyniósł 27,1%. Import w ramach tej sekcji oznacza m.in. sprowadzanie maszyn i urządzeń do produkcji, a jednocześnie transfer nowych technologii. Jednocześnie w ramach tej sekcji towarowej deficyt handlowy MSP jest największy. W 1997 roku wyniósł on ponad 3,07 mld dolarów, co równało się 36,9% całego deficytu handlowego sektora MSP (18,6% deficytu handlowego Polski w 1997r.).

Inwestycyjny charakter tak znacznej części importu powoduje, że znaczny deficyt handlowy może okazać się długookresowo korzystny oraz przyczynić się do modernizacji gospodarki i większej efektywności sektora MSP.

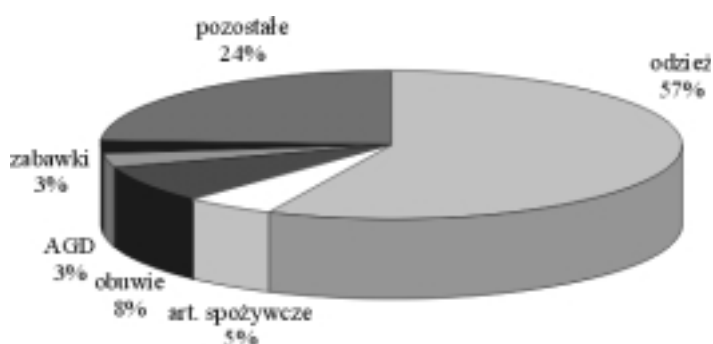
3.6.3. Saldo handlu zagranicznego MSP w poszczególnych grupach towarów

Jedynymi sekcjami PCN, w ramach których MSP wypracowały nadwyżkę handlową w 1997 r. były sekcje 9 - drewno i wyroby z drewna itp., sekcja 1 - zwierzęta żywe, produkty pochodzenia zwierzęcego, sekcja 20 - wyroby różne, sekcja 21 - dzieła sztuki, przedmioty kolekcjonerskie i antyki i sekcja 14 - perły naturalne lub hodowlane, kamienie szlachetne lub półszlachetne, metale szlachetne i półszlachetne, sztuczna biżuteria, monety.

3.7. Handel targowiskowy jako źródło nierejestrowanego eksportu MSP

Analiza handlu targowiskowego w Polsce służy ocenie wielkości dokonywanego w ten sposób eksportu, nierejestrowanego w oficjalnych statystykach. Eksport ten należy w znacznej części przypisać do sektora MSP. Świadczy o tym zarówno struktura zatrudnienia na targowiskach i bazarach, jak też struktura asortymentowa sprzedaży. Z uwagi na charakter bazarowych transakcji, ocena wielkości i kierunków wymiany handlowej odbywającej się za ich pośrednictwem może mieć jedynie formę szacunku. Szacunki takie przeprowadził Instytut Badań nad Gospodarką Rynkową⁷. Wybrane do badania 16 największych targowisk odpowiada jedynie za część całego nierejestrowanego eksportu Polski. Oznacza to, że istotną rolę w odpływie towarów i napływie dewiz do kraju odgrywają także pozostałe – liczne mniejsze bazy oraz niezorganizowane, indywidualne zakupy przygraniczne dokonywane przez cudzoziemców w polskich sklepach.

Wykres 3.15. Struktura asortymentowa sprzedaży na targowiskach w 1998 r.

Źródło: Instytut Badań nad Gospodarką Rynkową

Asortyment sprzedaży bazarowej odpowiada w przybliżeniu profilowi działalności produkcyjnej małych i średnich przedsiębiorstw w Polsce oraz – co jest z tym związane – strukturze towarowej oficjalnego eksportu MSP.

⁷ Instytut Badań nad Gospodarką Rynkową opublikował trzy raporty na temat handlu targowiskowego w Polsce: w 1996, 1997 i 1999 roku, bazujące na badaniach ankietowych 16 największych bazarów.

Tabela 3.4. Szacunki obrotów targowisk w latach 1995–1998 (w mln zł)

Lp. Według 1998 r.	Targowisko	1995	1996	1997	1998	Zmiana 1998/1997	Dynamika średnioroczna 1995-1998 ⁸
1.	Tuszyn	1600	1800	1600	960	-40%	-13%
2.	Stadion X-lecia	1200	1700	1900	925	-51%	1%
3.	Głuchów	1000	1400	1100	670	-39%	-7%
4.	Rzgów	900	1150	750	550	-27%	-11%
5.	Osinów Dolny	b.d.	120	230	230	0%	46%
6.	Białystok	460	500	550	220	-60%	-14%
7.	Łęknica	590	350	250	185	-26%	-32%
8.	Cedynia	300	150	200	136	-32%	-16%
9.	Kostrzyn	170	200	150	115	-23%	-10%
10.	Słubice	240	270	150	100	-33%	-22%
11.	Przemysł	86	100	110	75	-32%	-2%
12.	Gubin	150	90	80	55	-31%	-27%
13.	Zgorzelec	130	80	70	36	-49%	-33%
14.	Cieszyn	52	50	50	40	-20%	-8%
15.	Przewóz	b.d.	b.d.	32	25	-22%	-22%
16.	Sieniawka	b.d.	b.d.	19	15	-21%	-21%

Objaśnienia: b.d. = brak danych. Źródło: Instytut Badań nad Gospodarką Rynkową.

W 1998 r. nastąpił spadek wielkości obrotów na polskich bazarach (średnio o prawie 34% w stosunku do 1997 r.). Spadek ten w największym stopniu dotknął targowiska położone przy wschodniej granicy oraz Stadion X-lecia i był przede wszystkim spowodowany wprowadzeniem nowych przepisów ograniczających przyjazdy turystów ze Wschodu oraz kryzysem w Rosji. Mniejszy spadek wartości obrotów w 1998 r. nastąpił na bazarach, na których udział transakcji zawieranych z obcokrajowcami był już wcześniej stosunkowo niski.

⁸ W ujęciu nominalnym.

Tabela 3.5. Udział zakupów dokonywanych przez klientów zagranicznych w zakupach ogółem w latach 1995–1998

Lp.	Targowisko	1995	1996	1997	1998
1.	Kostrzyn	93%	93%	94%	94%
2.	Słubice	92%	92%	93%	94%
3.	Łęknica	87%	87%	91%	93%
4.	Cedynia	93%	93%	93%	92%
5.	Osinów Dolny	b.d.	b.d.	86%	90%
6.	Przewóz	b.d.	b.d.	b.d.	90%
7.	Gubin	82%	82%	92%	88%
8.	Cieszyn	91%	91%	86%	86%
9.	Sieniawka	b.d.	b.d.	b.d.	84%
10.	Zgorzelec	80%	80%	79%	75%
11.	Białystok	83%	83%	80%	62%
12.	Przemyśl	67%	77%	87%	60%
13.	Stadion X-lecia	58%	58%	62%	44%
14.	Rzgów	24%	24%	24%	18%
15.	Tuszyn	31%	31%	21%	14%
16.	Głuchów	19%	19%	22%	5%

Objaśnienia: b.d. = brak danych. Źródło: Instytut Badań nad Gospodarką Rynkową.

Handel targowiskowy znajduje się jednak w fazie schyłkowej już od kilku lat. Z roku na rok spadają obroty, zmniejsza się liczba klientów, maleje liczba zatrudnionych. W 1995 r. eksport netto bazarów oszacowano na prawie 2 mld USD, co odpowiadało ponad 40% wartości oficjalnego eksportu MSP, który wyniósł wówczas 4,6 mld USD. Ograniczenie działalności handlowej targowisk w ostatnich latach przy jednoczesnym wzroście wartości eksportu rejestrowanego MSP spowodowało spadek tej proporcji do niecałych 20% w 1997 r. Wartość towarów wywiezionych w tym roku za granice Polski za pośrednictwem największych bazarów wynosiła około 3,6 mld zł (1,1 mld USD). W następnym roku (1998) wartość ta spadła jeszcze prawie dwukrotnie i wyniosła 1,8 mld zł, czyli nieco ponad 500 mln USD. Spadek wartości całego nierejestrowanego eksportu netto z Polski był zapewne mniejszy, gdyż spora część byłych klientów targowisk dokonuje obecnie zakupów bezpośrednio u producentów (zaopatrujących dotychczas targowiska) lub w sklepach i supermarketach położonych wzdłuż granic (szczególnie zachodniej).

Przewidywane zjawiska gospodarcze i administracyjne wskazują, że spadek eksportu nierejestrowanego (transakcje dokonywane na bazarach) będzie postępował. Wskazują na to m.in. takie procesy jak:

- wzrost zamożności społeczeństwa we wschodnich landach RFN i Republice Czeskiej;
- postępująca konwergencja cenowa (wskutek liberalizacji handlu i przepływu kapitału);
- uszczelnienie granic, szczególnie wschodniej;
- projekt zwrotu kwot podatku VAT cudzoziemcom nabywającym towary w Polsce.

3.8. Skutki integracji z UE i liberalizacji wymiany międzynarodowej dla handlu MSP

Liberalizacja handlu i integracja gospodarki polskiej z gospodarką światową, a w szczególności z krajami UE jest procesem, który rozpoczął się na przełomie lat 80 – tych i 90 – tych, a więc znacznie wcześniej niż ewentualne przystąpienie Polski do UE.

Na bazie umów międzynarodowych⁹ dokonywana jest redukcja stawek celnych i likwidacja innych ograniczeń w handlu światowym. Podstawowe efekty tego procesu to:

- zwiększenie wymiany handlowej między państwami, które zawarły porozumienie;
- przesunięcia handlu z rynków państw nie objętych porozumieniem na rynki państw nim objętych.

Skutki wywierane przez poszczególne umowy na skalę i kierunki handlu międzynarodowego nakładają się na siebie. Trudno jest więc wyodrębnić specyficzne efekty handlowe wynikające z preferencyjnych porozumień zawartych z UE.

Przyjęcie Polski do Unii sprawi, że będzie ona poddana reżimowi polityki handlowej UE. Podstawą tej polityki jest unia celna wszystkich państw Wspólnoty, czyli brak ograniczeń taryfowych i pozataryfowych w obrotach między nimi z jednoczesną wspólną taryfą celną względem państw trzecich, a także porozumienia bilateralne zawarte przez Wspólnotę z państwami trzecimi.

Przyjęcie przez Polskę wspólnej europejskiej taryfy celnej będzie oznaczało w większości przypadków obniżenie stawek celnych w stosunku do ich dzisiejszego poziomu. Natomiast porozumienia bilateralne UE dotyczą głównie preferencji przyznanych państwom rozwijającym się. Są one często związane z bezcłowym dostępem pewnych produktów powyższych krajów na rynki państw UE. Można tu wymienić chociażby umowy o wolnym handlu zawarte przez Wspólnotę z Malcią, Cyprzem oraz niektórymi państwami śródziemnomorskimi. Efektem przystąpienia do UE może więc być zwiększenie zakresu wymiany handlowej nie tylko między Polską a państwami UE, lecz także z państwami z którymi UE ma podpisane umowy bilateralne, szczególnie po stronie importu z tych państw.

Przystąpienie do UE będzie też oznaczać likwidację barier pozataryfowych w obrotach z państwami członkowskimi, dokonywaną głównie drogą wyrównywania standardów - norm procesowych i produktowych we wszystkich państwach. Produkty polskie, by znaleźć zbyt na rynkach UE muszą spełniać standardy europejskie. Działania przedsiębiorstw w najbliższym czasie powinny się więc głównie skupiać na podnoszeniu standardów produkcji do wymogów europejskich. W przeciwnym razie ich produkty będą mogły znaleźć zbyt jedynie na rynkach państw trzecich (np. byłego ZSRR), w których obowiązują niższe wymogi odnośnie jakości. Ponieważ podnoszenie jakości do standardów europejskich jest kosztochłonne, wydaje się, że stanowi to istotną przyczynę deficytu handlowego Polski w obrotach zarówno z państwami UE, jak i państwami CEFTA. Duże przedsiębiorstwa są znacznie skuteczniejsze w plasowaniu towarów na europejskim rynku zbytu. Znajduje to potwierdzenie w realnym spadku eksportu najmniejszych MSP (tj. zatrudniających do 5 pracowników) w 1997 r. w porównaniu z 1993 r. Należy się spodziewać, że przedsiębiorstwa te będą coraz bardziej tracić na znaczeniu w wymianie handlowej Polski, a szczególnie w eksporcie na rynki państw UE.

⁹ Są to przede wszystkim: Układ Europejski z 1991 roku ustanawiający strefę wolnego handlu między Polską i UE z niesymetryczną, a preferencyjną względem Polski redukcją stawek celnych; porozumienie z Węgrami, Czechami, Słowacją, Słowenią i Rumunią dotyczące utworzenia strefy wolnego handlu zwanymi od momentu podpisania umowy państwami CEFTA (Central European Free Trade Area - Środkowoeuropejskie Porozumienie o Wolnym Handlu); umowa o przystąpieniu Polski do Światowej Organizacji Handlu (WTO) z momentem jej utworzenia 1 stycznia 1995 r.

O ile produkty polskie nie spełnią standardów europejskich, należy oczekiwać pojawienia się innych rynków eksportowych, najprawdopodobniej w państwach b. ZSRR. Rynki te prawdopodobnie charakteryzować się będą wyższym ryzykiem handlowym (w tym kursowym) oraz mniejszą stabilnością.

Jednocześnie rozszerzenie UE o kraje CEFTA oraz Estonię i Słowenię może spowodować wzrost wymiany towarowej pomiędzy tymi państwami. Niższe niż w innych państwach Unii wymagania co do jakości produktów i zniesienie istniejących barier w handlu prawdopodobnie spowodują wzajemny wzrost zainteresowania krajów UE rynkami wymienionych wyżej państw.

Rozdział 4.

Wpływ integracji europejskiej na sektor MSP

Polska droga do Unii

**Skutki integracji europejskiej
dla małych i średnich przedsiębiorstw**

Podsumowanie

Przyszłe członkostwo Polski w UE wymaga przeprowadzenia trudnego procesu dostosowawczego, pozwalającego sprostać polityczno-gospodarczym kryteriom Unii. Dokonywane dostosowania niosą ze sobą istotne konsekwencje dla polskich przedsiębiorstw, niezależnie od ich wielkości. Pełna integracja Polski z UE oznaczać będzie dla nich potencjalne korzyści, wynikające ze zniesienia barier i ograniczeń w przepływie towarów i usług, siły roboczej i kapitału oraz z przyspieszenia procesów restrukturyzacji wielu sektorów. Z drugiej strony jednak wymagać będzie od nich wzrostu krótko- i długookresowej konkurencyjności.

Specyfika małych i średnich przedsiębiorstw powoduje, że ich zdolność do konkurowania na rynku w większym stopniu niż w przypadku dużych firm zależy od zewnętrznych uwarunkowań, w tym od polityki społeczno-gospodarczej kraju¹. Analiza szans, korzyści, zagrożeń i kosztów integracji wskazuje, że ich zakres zależy od tempa wdrażania postanowień wynikających ze stowarzyszenia Polski z Unią Europejską oraz od stopnia harmonizacji zasad funkcjonowania gospodarki polskiej z zasadami obowiązujących w UE. Wpływ integracji na polskie MSP będzie różny także w zależności od sektora gospodarki, w jakim poszczególne przedsiębiorstwa działają oraz (w znacznej mierze) od regionu, w jakim są zlokalizowane.

W niniejszym rozdziale przedstawione zostaną:

- najważniejsze z punktu widzenia MSP obszary dostosowania Polski do wymogów członkostwa w UE;
- ekonomiczne aspekty integracji, zwłaszcza w zakresie swobody przepływu towarów, ze szczególnym uwzględnieniem obszarów stanowiących dla MSP największe szanse i zagrożenia.

4.1 Polska droga do Unii.

4.1.1. Układ Europejski

Proces integracji Polski z UE został zainicjowany podpisaniem 16 grudnia 1991 r. Układu Europejskiego ustanawiającego stowarzyszenie między Rzeczpospolitą Polską z jednej strony a Wspólnotami Europejskimi i ich państwami członkowskimi z drugiej strony². Jego celem jest:

- stworzenie odpowiednich ram dla dialogu politycznego;
- popieranie rozwoju handlu i harmonijnych stosunków gospodarczych między stronami, mających na celu sprzyjanie dynamicznemu rozwojowi gospodarczemu i dobrobytowi w Polsce;
- stworzenie podstawy dla pomocy finansowej i technicznej Wspólnoty dla Polski;
- stworzenie właściwych ram dla stopniowej integracji Polski ze Wspólnotą, po spełnieniu przez Polskę niezbędnych warunków;
- popieranie współpracy w dziedzinie kultury.

Zgodnie z art. 6 Układu, stowarzyszenie obejmuje okres przejściowy w maksymalnym wymiarze dziesięciu lat, podzielony na dwa kolejne etapy, każdy w zasadzie trwający pięć lat.

Dla podmiotów gospodarczych szczególne znaczenie mają te postanowienia Układu Europejskiego, które regulują ramy działalności gospodarczej (część III: Swobodny przepływ towarów; część IV: Przepływ pracowników, zakładanie przedsiębiorstw, świadczenie usług; część V: Płatności, kapitał, konkurencja i inne postanowienia dotyczące gospodarki; część VI: Współpraca gospodarcza; część

¹ Integracja z UE przebiega równoległe z kontynuowaniem transformacji systemowej w Polsce. Z tego też względu oba te procesy mają zasadniczy wpływ na rozwój MSP.

² Układ Europejski wszedł w życie 1 lutego 1994 r.

VIII: Współpraca finansowa). Mogą się one bowiem wiązać z określonymi kosztami bezpośrednimi i pośrednimi, ponoszonymi przez te firmy w procesie dostosowywania do nowych wymogów prawnych.

Swobodny przepływ towarów

Celem postanowień dotyczących swobodnego przepływu towarów jest utworzenie strefy wolnego handlu w zakresie towarów przetworzonych poprzez stopniowe znoszenie ceł oraz ograniczeń ilościowych w imporcie i eksporcie (oraz innych opłat o podobnych skutkach) w ciągu maksimum dziesięciu lat od dnia 1 marca 1992 r. Wzajemna liberalizacja zasad handlu towarami przetworzonymi przebiega przy zachowaniu zasady asymetrii, w myśl której Wspólnota jako partner silniejszy gospodarczo wcześniej niż Polska znosi ograniczenia importowe stosowane do produktów pochodzących z Polski. Liberalizacji towarzyszy zobowiązanie stron do ułatwiania lub przynajmniej utrzymywania swobody dostępu do swoich rynków.

Przepływ pracowników, zakładanie przedsiębiorstw, świadczenie usług

Celem postanowień jest rozciągnięcie na Polskę wspólnotowej zasady wolności gospodarczej oznaczającej:

- prawo do rozpoczęcia działalności gospodarczej na własny rachunek przez obywatela jednego z państw członkowskich na terytorium każdego z pozostałych państw-członków UE;
- prawo do prowadzenia działalności gospodarczej przez osoby fizyczne i osoby prawne, a w szczególności do zakładania spółek i przedsiębiorstw oraz do zarządzania nimi, zgodnie z przepisami stanowiącymi dla własnych obywateli przez państwo członkowskie, w którym działalność jest podejmowana³.

Podobnie jak w przypadku regulacji zasad przepływu towarów, również i w tym przypadku stosuje się zasadę asymetrii, w myśl której Kraje członkowskie Unii zarówno w odniesieniu do zakładania na swoim terytorium przedsiębiorstw przez przedsiębiorstwa i obywateli polskich, jak i w odniesieniu do działalności tych przedsiębiorstw zapewnią traktowanie nie mniej korzystne niż traktowanie własnych przedsiębiorstw i obywateli już od dnia wejścia w życie Układu.

Płatności, kapitał, konkurencja i inne postanowienia dotyczące gospodarki

Jeśli transakcje są związane z przepływem towarów, usług oraz osób, strony Układu zobowiązały się akceptować wszelkie płatności w swobodnie wymiennej walucie. Jednocześnie strony Układu są zobligowane do zapewnienia swobody przepływu kapitału związanego z:

- inwestycjami bezpośrednimi w przedsiębiorstwa utworzone zgodnie z przepisami kraju lokalizacji inwestycji;
- inwestycjami realizowanymi zgodnie z postanowieniami rozdziału dotyczącego zakładania przedsiębiorstw;
- likwidacją lub repatriacją tych inwestycji oraz wszelkich zysków z tego wynikających.

Strony zobowiązały się również do nie wprowadzania nowych ograniczeń dotyczących obrotu dewizowego w odniesieniu do przepływu kapitału i związanych z tym płatności bieżących między

³ Realizacja tej zasady ma być osiągnięta przez: (i) wprowadzenie zasady traktowania narodowego, zgodnie z którą strony zobowiązują się do traktowania podmiotów zagranicznych w sposób nie mniej korzystny niż podmiotów krajowych; (ii) zapewnienia wzajemnego uznania kwalifikacji zawodowych; (iii) przyznanie od dnia wejścia w życie Układu przedsiębiorstwom Wspólnoty założonym na terytorium Polski prawa do nabywania, używania, wynajmowania i sprzedaży nieruchomości, a także prawa dzierżawy w odniesieniu do zasobów naturalnych, ziemi uprawnej i lasów, w przypadkach gdy będzie to bezpośrednio konieczne dla prowadzenia działalności gospodarczej, dla której zostały założone.

osobami na stałe zamieszkałymi w Polsce i Wspólnocie oraz do niezastrzania innych istniejących uregulowań⁴.

Istotnymi z punktu widzenia MSP elementami Układu Europejskiego są postanowienia dotyczące przeciwdziałania praktykom monopolistycznym, ochrony praw własności intelektualnej, przemysłowej i handlowej, zamówień publicznych (przyznanie polskim firmom z dniem wejścia w życie Układu możliwości uczestnictwa w przetargach na terytorium Wspólnoty na zasadach niedyskryminacji i wzajemności oraz przedsiębiorstwom wspólnotowym - poza określonymi wyjątkami - dostępu do procedur przetargowych w Polsce najpóźniej do końca okresu przejściowego).

Współpraca gospodarcza, współpraca finansowa

Układ Europejski przewiduje wspieranie współpracy przemysłowej między podmiotami gospodarczymi Polski i Wspólnoty, udział Wspólnoty w działaniach na rzecz modernizacji i restrukturyzacji polskiego przemysłu, pomoc w tworzeniu nowych przedsiębiorstw w dziedzinach dających firmom szanse na wzrost gospodarczy. Postanowienia te mogą być źródłem korzyści dla wszystkich przedsiębiorstw w tym MSP.

Dla MSP szczególnie cenne są postanowienia, zgodnie z którymi strony zobowiązują się dążyć do rozwoju i umacniania sektora MSP oraz współpracy między przedsiębiorstwami Polski i Wspólnoty oraz popierać wymianę informacji i know-how w dziedzinach związanych z:

- tworzeniem prawnych, administracyjnych, technicznych, podatkowych i finansowych warunków do zakładania i rozwoju MSP;
- zapewnieniem usług specjalistycznych, potrzebnych MSP (szkolenie w zakresie zarządzania, rachunkowości, marketingu, kontroli jakości itp.) oraz umocnieniem placówek świadczących takie usługi;
- ustanawianiem powiązań z jednostkami gospodarczymi Wspólnoty w celu polepszenia przepływu informacji do MSP;
- popieraniem współpracy o charakterze międzynarodowym (np. w ramach Sieci Współpracy Gospodarczej /BCNET/, Europejskich Centrów Informacyjnych, konferencji itp.).

Dla MSP ważne są ponadto postanowienia Układu, stymulujące współpracę gospodarczą w dziedzinie nauki i techniki, edukacji i kształcenia, sektora rolno-spożywczego, ochrony środowiska naturalnego i rozwoju regionalnego.

Część VIII Układu dotycząca współpracy finansowej ma szczególne znaczenie dla MSP, gdyż jej zapisy stanowią podstawę wsparcia finansowego i pomocy technicznej Wspólnoty dla tego sektora w ramach programu Phare.

⁴ Wspólnotę zobowiązanie to obowiązuje od wejścia w życie Układu, natomiast Polskę po rozpoczęciu drugiego etapu okresu przejściowego.

4.1.2. Przygotowania do spełnienia polityczno – gospodarczych warunków członkostwa w UE⁵

Układ Europejski, choć wspiera stopniową integrację Polski ze strukturami europejskimi, nie gwarantuje takiego członkostwa. Dlatego już w 1994 roku Polska złożyła wniosek o przyjęcie do UE. Członkostwo uzależnione jest od możliwości wypełnienia przez Polskę określonych warunków polityczno-gospodarczych (tzw. kryteriów kopenhaskich), w tym m.in. funkcjonowania sprawnej gospodarki rynkowej.

W kontekście przygotowań przedakcesyjnych szczególna uwaga poświęcona jest integracji z Jednolitym Rynkiem. Wykaz regulacji prawnych Wspólnoty, które powinien przyjąć nasz kraj dostosowując swoje prawo i administrację do standardów unijnych, jest zawarty w opublikowanej w 1995 r. *Białej Księdze Komisji Europejskiej w sprawie przygotowania krajów stowarzyszonych Europy Środkowej i Wschodniej do integracji z Jednolitym Rynkiem UE*. Zapowiadane w niej rozwiązania stworzą ramy prawne i ekonomiczne, w których będą funkcjonować między innymi małe i średnie przedsiębiorstwa.

W celu sprawnego wdrażania wspólnotowego dorobku prawnego (*acquis communautaire*) Rząd RP opracował strategię przedakcesyjną. Jej zasadniczym elementem jest Partnerstwo dla Członkostwa, w którym określono między innymi harmonogram dochodzenia do Jednolitego Rynku oraz niezbędne działania w priorytetowych dziedzinach gospodarki.

Priorytety odnoszące się do podstawowych dziedzin gospodarki nawiązują do zdolności Polski do spełnienia kryteriów kopenhaskich i są podzielone na:

- krótkoterminowe, czyli takie, co do których przewidywano, że będą mogły być zrealizowane lub znacząco zaawansowane do końca 1998 roku.
- średnioterminowe, czyli takie, których realizacja zajmie więcej niż rok, niemniej prace nad nimi powinny być rozpoczęte również w roku 1998.

Z priorytetami wiążą się określone nakłady finansowe, służące realizacji deklarowanych działań. Mimo iż promowanie rozwoju przedsiębiorstw, w tym małych i średnich, zostało zakwalifikowane do priorytetów średnioterminowych, trzeba zdawać sobie sprawę z tego, że każdy ze sformułowanych w Partnerstwie dla Członkostwa priorytetów w sposób mniej lub bardziej bezpośredni modyfikuje warunki funkcjonowania MSP. Spektakularnym przykładem może być drastyczne ograniczenie handlu targowiskowego, odnotowane w pierwszej połowie 1998 r. w związku z wprowadzeniem przez stronę polską nowych uregulowań dotyczących przyjazdu obywateli WNP do naszego kraju, i jego wpływ na zdolność tysięcy małych firm do utrzymania się na rynku.

4.1.3. Swoboda przepływu towarów, osób, usług i kapitału w okresie przedakcesyjnym

Dostosowanie Polski do unijnej polityki handlowej musi nastąpić w jak najszybszym czasie po przystąpieniu do UE. Dużo wolniejsze tempo liberalizacji charakteryzuje rynek usług. Już w samym Układzie Europejskim przyjęto zasadę zgodnie z którą możliwość świadczenia usług przez obywateli Polski i Wspólnoty lub ich przedsiębiorstwa będzie uwzględniać stan rozwoju sektora usług stron Układu.

W zakresie swobody przepływu kapitału, w wyniku realizacji postanowień Układu Europejskiego i Białej Księgi częściowo lub całkowicie zliberalizowano: inwestycje bezpośrednie, kredyty

⁵ Por. rozdział 6.1.2.

komercyjne, kredyty długoterminowe, pożyczki oraz przepływ kapitału między osobami fizycznymi. Częściową liberalizacją objęto także inwestycje w nieruchomości, transakcje papierami wartościowymi oraz dopuszczenie papierów wartościowych do krajowych i zagranicznych rynków kapitałowych. Zapewniono pełną swobodę w zakresie zawierania transakcji w obrocie bieżącym z zagranicą i dokonywania związanych z tym płatności oraz dopuszczono, z pewnymi tylko ograniczeniami, przepływ kapitału średnio- i długoterminowego. Obowiązująca od stycznia 1998 r. ustawa Prawo dewizowe przygotowała odpowiednie warunki dla dokonania w 1999 r. zasadniczej liberalizacji przepływu kapitału, obejmującej głównie przepływ kapitału krótkoterminowego.

W przypadku swobodnego przepływu osób, w tym zwłaszcza pracowników, strona polska dążyła w trakcie negocjowania Układu Europejskiego do zapewnienia pełnej swobody zatrudniania polskich pracowników na terenie Wspólnoty. Ze względu na sytuację na rynku pracy w samej UE oraz duży potencjał emigracyjny Polski, celu tego nie udało się zrealizować. Przepływ siły roboczej został poddany bardzo ostrożnej regulacji, mającej uwzględnić sytuację i uwarunkowania istniejące w każdym z państw członkowskich. Wyjątkiem była tutaj zgoda na czasowe zatrudnianie personelu kluczowego. Obecnie możliwość zatrudniania polskich pracowników na terenie Unii Europejskiej jest regulowana dwustronnymi porozumieniami z państwami członkowskimi.

Polska zawarła 9 takich umów, w których cztery podpisano przed 1989. U polskich pracodawców za granicą w 1998 roku było zatrudnionych 47 695 osób. W tym samym czasie w Polsce pracowało 8311 cudzoziemców. Niestety nie sposób określić ilu Polaków pracowało w 1998 roku w krajach Unii oraz jaką część spośród obcokrajowców zatrudnionych w Polsce stanowili obywatele państw członkowskich UE. Ponieważ jednak przytoczone liczby są stosunkowo niewielkie można stwierdzić, że w zakresie przepływu pracowników pomiędzy Polską i UE nie nastąpiła w okresie przedakcesyjnym liberalizacja zasad.

4.1.4. Możliwe scenariusze integracji Polski z UE i ich konsekwencje dla MSP

W chwili obecnej równie prawdopodobne jest członkostwo Polski w UE około roku 2003–2004, jak i przystąpienie do niej kilka lat później. Wiele zależy od przychylności państw członkowskich Unii oraz przebiegu negocjacji akcesyjnych. Założeniem strony polskiej jest zakończenie negocjacji do końca 2002 roku. Innym scenariuszem są negocjacje ciągnące się 6-7 lat (jak np. w przypadku Hiszpanii i Portugalii). Prawdopodobieństwo realizacji scenariusza rozciągnięcia negocjacji w czasie jest uzależnione przede wszystkim od roszczeniowej pozycji Polski w czasie negocjacji oraz zakresu protekcjonizmu i zachowawczości polityki gospodarczej w okresie przedczłonkowskim.

Niejasna jest także sytuacja dotycząca ewentualnych okresów przejściowych. Równie prawdopodobne jest to, że Polska przyjmie bardzo szybko cały dorobek prawny Unii jak i to, że po uzyskaniu formalnego członkostwa będą obowiązywać, stosunkowo długie, trwające do 5-7 lat, okresy przejściowe w odniesieniu do niektórych, najbardziej drażliwych elementów *acquis communautaire*. Oznacza to przyjęcie pełni praw i obowiązków członka UE najwcześniej w roku 2008.

Istnieją trzy podstawowe hipotetyczne scenariusze rozwoju sytuacji społeczno – gospodarczej w Polsce w okresie poprzedzającym integrację z UE:

- Scenariusz krótkowzrostny, który zakłada całkowite wyhamowanie dynamiki reform (w tym np. restrukturyzacji przemysłu i prywatyzacji), unikanie ze strony rządu wszelkich niepopularnych decyzji, zwiększanie deficytu budżetowego, odstraszenie prywatnych inwestorów zagranicznych niestabilną polityką makroekonomiczną, dążenie w negocjacjach do jak najdłuższych okresów ochronnych. Krótkowzrostność tego scenariusza polega na niewykorzystaniu okresu przedczłonkowskiego do przystosowania gospodarki do warunków członkostwa w UE.

- Scenariusz zbilansowany, zakładający spowolnioną, ale nie wyhamowaną całkowicie dynamikę reform. Zbilansowanie polega głównie na dążeniu do zapewnienia wzrostu gospodarczego i stabilizacji otoczenia makroekonomicznego, przy jednoczesnym uniknięciu wzrostu bezrobocia (a co za tym idzie, niepokojów społecznych). W tym scenariuszu rząd stara się nie dopuścić do wzrostu presji społecznej wywołanej szybką restrukturyzacją i wzrostem bezrobocia; dąży do szybkiego członkostwa w UE starając się uzyskać długie okresy przejściowe, kontynuuje przyjazną inwestorom zagranicznym politykę, nie liberalizuje jednak szybko dostępu do rynku kapitałowego i spowalnia prywatyzację. Oznacza to, że niemożliwe staje się przeprowadzenie radykalnych programów restrukturyzacyjnych, a tym samym znaczący wzrost wydajności pracy.
- Scenariusz wzrostowy, zakładający przyspieszenie reform, przeprowadzenie zmian strukturalnych w gospodarce, ograniczenie deficytu i szeroko zakrojoną prywatyzację.

Koszty dostosowania przedsiębiorstw do warunków funkcjonowania w UE powstają wskutek:

- konieczności spełniania wymogów Jednolitego Rynku (normy techniczne, jakościowe, ochrona zdrowia i konsumenta, itp.);
- ponoszenia kosztów socjalnych (koszty wobec pracowników, bezpieczeństwo pracy);
- spełniania wymogów ochrony środowiska;
- zwiększania kosztów płacowych (wzrost płac realnych, aprecjacja złotego);
- zwiększonych kosztów energii (głównie związanych z ochroną środowiska);
- zwiększonej presji konkurencyjnej.

Przyjmując, że na zmniejszenie kosztów wpływać będą obniżone w wyniku silniejszej konkurencji rynkowej ceny niektórych materiałów i usług oraz wzrost wydajności pracy, dokonano szacunku możliwości zmiany kosztów prowadzenia działalności w poszczególnych gałęziach gospodarki w pierwszych latach członkostwa po wygaśnięciu większości możliwych okresów przejściowych. Wyniki były następujące:

- Scenariusz krótkowzrostowy owocuje wzrostem kosztów we wszystkich dziedzinach. Zaniechanie lub spowolnienie działań restrukturyzacyjnych w okresie przedczłonkowskim powoduje, że w momencie członkostwa w UE we wszystkich gałęziach przemysłu nastąpi gwałtowne pogorszenie konkurencyjności,
- W scenariuszu zbilansowanym również wszędzie nastąpi pogorszenie konkurencyjności, zazwyczaj jednak w niewielkiej skali, która może być łatwo skompensowana efektami zwiększenia obrotów handlowych pomiędzy Polską a Unią,
- W scenariuszu wzrostowym szybszy wzrost wydajności pracy spowoduje, że poza trzema gałęziami (górnictwem, dostarczaniem elektryczności, gazu i wody, produkcją maszyn i urządzeń) wzrost kosztów będzie nieznaczny. W niektórych dziedzinach (relatywnie pracochłonnych, o średnim stopniu zaawansowania technologicznego) koszty mogą nawet spadać (produkcja maszyn elektrycznych, w tym sprzętu AGD, sprzętu RTV, komputerów, instrumentów precyzyjnych).

Można więc pokusić się o twierdzenie, że część tradycyjnych eksporterów polskich znajdzie się po przystąpieniu do Jednolitego Rynku w trudnej sytuacji. Poprawa konkurencyjności wystąpić natomiast może w części gałęzi nie odnotowujących - jak dotąd - specjalnie dobrych wyników eksportowych.

4.1.5. Bariery rozwoju MSP w okresie przedakcesyjnym i szanse na ich zniesienie po przystąpieniu do Unii

W miarę zbliżania zasad funkcjonowania polskiej gospodarki do zasad obowiązujących w UE pojawiają się związane z tym procesem szanse i korzyści oraz zagrożenia i koszty dla przedsiębiorstw. Szczególnie widoczne będą one przy wdrażaniu kolejnych etapów integracji, tj.: strefy wolnego handlu i unii celnej z UE, zasad jednolitego rynku wewnętrznego, unii gospodarczej i walutowej.

Przygotowania do Jednolitego Rynku to przede wszystkim znoszenie barier handlowych o charakterze fizycznym, technicznym i fiskalnym oraz dostosowywanie Polski do reguł wspólnej polityki handlowej.

Bariery fizyczne

Są to przede wszystkim utrudnienia w przepływie towarów, które wynikają z istnienia kontroli granicznej. Uzasadnieniem istnienia kontroli są:

- istniejące nadal cła i ograniczenia ilościowe w handlu z krajami UE;
- obciążenia fiskalne wymiany handlowej;
- różnice w standardach sanitarno-higienicznych, weterynaryjnych, fitosanitarnych itd.;
- w odniesieniu do transportu kołowego - licencje transportowe oraz różnice w standardach technicznych i bezpieczeństwa przewozu;
- względy statystyki publicznej.

Eliminacja tych barier będzie oznaczać redukcję kosztów obsługi handlu zagranicznego ponoszonych przez firmy na przygotowanie dokumentacji, opłaty za usługi związane z odprawami granicznymi, kosztów związanych z wydłużaniem czy opóźnianiem procedury kontrolnej (przestoje na granicy, dodatkowe koszty transportu i inwentaryzacji).

Koszty istnienia barier fizycznych są szczególnie wysokie w przypadku MSP. Szacuje się, że mogą być nawet od 30% do 45% wyższe niż w przypadku dużych firm. Przeprowadzone w warunkach polskich badania wskazują, że 25% eksporterów wśród firm przetwórczych zatrudniających poniżej 100 osób uznało „opóźnienia na granicy” za ważną barierę hamującą wzrost sprzedaży na rynkach zagranicznych. Dalszych 30% eksporterów obwinięło o to „biurokrację”⁶. Należy zatem oczekiwać, że zniesienie barier fizycznych przyniesie części polskich MSP znaczną korzyść.

Bariery techniczno – administracyjne

Bariery te wynikają z różnic w standardach, jakim muszą odpowiadać te same towary w kraju eksportera i w kraju importera. Jak wynika z badań prowadzonych w UE bariery techniczne wywierają największy wpływ na handel dobrami inwestycyjnymi, mniejszy - na handel dobrami konsumpcyjnymi i najmniejszy - na handel towarami zaopatrzeniowymi. Okazuje się także, że spośród 20 badanych rodzajów przemysłu do branż najbardziej odczuwających występowanie tych barier należą przemysł spożywczy, skórzany, tekstylny i odzieżowy oraz drzewno-meblarski – dziedziny, w których MSP są silnie reprezentowane⁷.

⁶ The Benefits of a Single Market, P. Cecchini, 1992

⁷ The Economics of 1992. An Assessment of the Potential Economic Effects of Completing the Internal Market of the European Community, European Economy, No 35/1988

W sytuacji istnienia barier technicznych koszty ponoszone przez firmy sprowadzają się przede wszystkim do:

- spadku wydajności produkcji dostosowywanej do odmiennych wymagań poszczególnych krajów-importerów;
- konieczności uzyskiwania wielu krajowych certyfikatów, atestów i świadectw;
- wzrostu kosztów inwentaryzowania i dystrybuowania produktów.

W końcowym efekcie płacą za to konsumenci, a przedsiębiorstwa zmuszone do podnoszenia cen swych produktów stają się mniej konkurencyjne.

Dla MSP likwidacja barier technicznych może być zarówno zagrożeniem, jak i szansą. Zagrożeniem, gdyż niektóre MSP, chronione dotychczas na rynku krajowym przez takie bariery, zostaną poddane konkurencji zagranicznej, zwłaszcza ze strony większych firm, dysponujących większą możliwością wykorzystania pojawiających się korzyści skali. Realność takiego zagrożenia wynika również z konieczności zastąpienia wielu norm krajowych normami europejskimi. Tymczasem Zbiór Polskich Norm powstawał w odmiennych od dzisiejszych warunkach. W poprzednim systemie prawnym normy opracowywane były w trybie administracyjnym i z mocy prawa były dokumentami obowiązującymi, a więc pełniły rolę przepisów. Konsekwencją tego było, że zawarte w nich wymagania dostosowane zostały do poziomu możliwego do osiągnięcia przez najsłabsze przedsiębiorstwa. Stąd też przedsiębiorstwa te mogą mieć dziś trudności z osiągnięciem unijnych standardów. Szanse natomiast pojawiają się dla aktywnych MSP, przed którymi likwidacja barier technicznych otwiera nowe możliwości eksportowe.

Zarówno zagrożeniem, jak i szansą dla MSP może być także liberalizacja przepisów regulujących funkcjonowanie rynku zamówień publicznych. Szanse wynikają z nowych możliwości ekspansji, rodzących się w momencie pełnej liberalizacji rynku usług oraz konkurencyjności cenowej oferowanych przez polskie MSP produktów. Zagrożenia natomiast wynikają ze słabości polskich MSP, w tym zwłaszcza z bariery informacyjnej, kompetencyjnej i finansowej. Wszystko to może sprawić, że MSP przegrają na wspólnym rynku zamówień publicznych z silniejszą konkurencją ze strony firm z UE.

Bariery fiskalne

Wyrażają się one szczególnie w różnej wysokości i strukturze obciążeń podatkami pośrednimi w kraju eksportera i importera. Podatki te są elementami kosztu działalności gospodarczej i jako takie współkształtują konkurencyjność cenową produktów oferowanych przez firmy różnych krajów. Szczególnie ważne są stawki podatku akcyzowego oraz wysokość stawek podatku od towarów i usług. Podstawowa stawka tego podatku w Polsce jest jedną z wyższych w Europie.

Tabela 4.1. Stawki podatku VAT (1996)

Kraj	Stawka super zredukowana	Stawka zredukowana	Stawka podstawowa
Austria	-	10/12	20
Belgia	1	6	21
Dania	-	-	25
Finlandia	-	6/12/17	22
Francja	2.1	5.5	20.6
Grecja	4	8	18
Hiszpania	4	7	16
Holandia	-	6	17.5
Irlandia	2.8	12.5	21
Luksemburg	3	6	15
Niemcy	-	7	15
Polska	0	7	22
Portugalia	-	5	17
Szwecja	-	6/12	25
UE	-	8	17.5
Włochy	4	10	19

4.2. Skutki integracji europejskiej dla małych i średnich przedsiębiorstw

4.2.1. Efekty integracji ekonomicznej

Przyjęcie zasady swobodnego przepływu towarów, usług oraz czynników produkcji spowoduje zmiany w ekonomicznych warunkach funkcjonowania podmiotów gospodarczych. Niektóre efekty pojawią się już w chwili zniesienia ograniczeń, inne będą zjawiskami rozłożonymi w czasie, lecz wynikającymi z likwidacji wspomnianych barier

Bezpośrednim skutkiem będzie zmiana relacji cenowych wynikająca z eliminacji barier taryfowych i pozataryfowych. Pociągnie ona za sobą zwiększenie liczby i wartości transakcji handlowych oraz przesunięcie kierunku handlu. Rozważając efekty liberalizacji handlu trzeba jednak pamiętać, że oddziaływanie Jednolitego Rynku na poziom i kierunki obrotów handlowych jest kompleksowe. Teoretycznie liberalizacja handlu powinna prowadzić do większej specjalizacji poszczególnych krajów, wynikającej z ich przewag w poszczególnych dziedzinach. W tym przypadku efektem powinien być wzrost obrotów handlu międzynarodowego w sektorach, w których produkty kraju są najbardziej konkurencyjne. Biorąc jednak pod uwagę starania firm o wykorzystanie efektu skali prowadzonej działalności, niedoskonałą konkurencję i dążenie do zróżnicowania produktów na poszczególnych rynkach, liberalizacja handlu może doprowadzić także do wzrostu obrotów międzynarodowych w obrębie grup podobnych produktów. W obu tych przypadkach gospodarka odnosi wymierne korzyści.

Średnio i długookresowym efektem integracji będą również zmiany wielkości PKB. Będą one wynikać ze:

- wzrostu rozmiarów rynku, dzięki czemu zarówno pojedyncze firmy, jak i branże gospodarki działające wcześniej na poziomie poniżej optimum zdolności produkcyjnych mogą osiągać korzyści skali;
- zwiększenia ilości czynników zewnętrznych, mogących wywierać presję na obniżkę kosztów przedsiębiorstw;
- wpływu integracji na wielkość i lokalizację inwestycji rzeczowych.

Wpływ na wielkość PKB krajów członkowskich Unii ma również przemieszczenie działalności produkcyjnej między poszczególnymi krajami – członkami Jednolitego Rynku. Szczególne znaczenie mają bezpośrednie inwestycje zagraniczne. W krajach odchodzących od gospodarki centralnie sterowanej przynoszą one ze sobą nowe produkty i technologie oraz metody zarządzania, przyczyniając się do restrukturyzacji przemysłów, podniesienia jakości produkcji w gałęziach kluczowych dla rozwoju oraz do wzrostu międzynarodowej konkurencyjności, zarówno indywidualnych firm, jak i całych dziedzin gospodarki. Wystąpienie tych efektów nie musi, w krótkim okresie, oznaczać poprawy sytuacji wszystkich podmiotów gospodarczych, grup społecznych czy regionów. Wprost przeciwnie, może być także realizowane kosztem krajowych producentów, pod warunkiem jednak, że krajowi konsumenci zyskują więcej niż tracą producenci. W każdym przypadku dla MSP efekty te oznaczają natomiast poprawę jakości makroekonomicznego otoczenia, sprzyjając zwiększaniu dynamiki rozwojowej firm tego sektora.

Ważne efekty integracji to także poprawa jakości środowiska naturalnego, poprawa warunków pracy, podniesienie jakości oferty rynkowej, zmiana struktury gospodarczej i długookresowej efektywności alokacji czynników produkcji. Wymienione zmiany łączą w sobie efekty właściwe procesowi transformacji ustrojowej i efekty wynikające z przystosowywania się do wymogów akcesyjnych, związanych z przyszłym członkostwem w UE. Oceniając efekty integracji można stwierdzić, że Jednolity Rynek kształtuje warunki rozwoju MSP poprzez oddziaływanie bezpośrednie oraz oddziaływanie pośrednie. Siła tego wpływu na przedsiębiorstwo będzie różna w zależności od jego lokalizacji, branży i wielu czynników wewnętrznych.

Oddziaływanie bezpośrednie to np. zniesienie barier w obrocie handlowym i likwidacja innych ograniczeń, w tym liberalizacja zamówień publicznych. Skutki oddziaływania bezpośredniego mogą być zauważalne natychmiast lub w latach późniejszych. Skutki natychmiastowe polegają na spadku kosztów operacyjnych. Są one rezultatem wejścia w życie zasad swobodnego przepływu towarów, usług i czynników produkcji. Dzięki temu zwiększa się dostęp do rynków zagranicznych i zmniejszają różnice w warunkach prowadzenia działalności gospodarczej w różnych krajach. Zmieniają się również koszty importu i eksportu. Skutkami, które wystąpią z opóźnieniem będzie konieczność stosowania wyższych standardów w celu osiągnięcia minimalnej efektywności oraz nowe strategie firm (np. łączenie, przejęcia, kooperacja międzynarodowa itd.) pozwalające na adaptację do zmienionych warunków. Najważniejszym efektem zaś jest wzrost konkurencji. Kierunek i charakter tych skutków są wypadkową impulsu tworzonych przez skutki natychmiastowe (redukcja kosztów i pojawienie się nowych możliwości) oraz sił i słabości samych MSP i ogólnych trendów, takich jak: nowe technologie, światowy cykl koniunkturalny, ogólnoświatowe powiązania ekonomiczne. Skutkiem długoterminowym jest również wspomniany wcześniej wzrost gospodarczy.

Oddziaływanie pośrednie to wpływ Jednolitego Rynku na prawne, ekonomiczne i instytucjonalne warunki prowadzenia działalności gospodarczej. Wiąże się ono z rozbudową i rozszerzeniem oferty ze strony infrastruktury biznesowej (zwiększeniem konkurencji na rynku usług finansowych, wzrostem aktywności w oferowaniu różnych form kredytu dla MSP, pojawieniem się nowych form zachęt do rozwoju działalności eksportowej itd.) oraz ze zmianą zachowań samych przedsiębiorców (wzrostem świadomości planowania strategicznego, uświadomieniem potrzeby uzyskiwania nowych przewag konkurencyjnych, rozbudzeniem świadomości aktywnych zachowań, zrozumieniem potrzeby szerszego korzystania z usług konsultingowych itd.).

4.2.2 Zagrożenia dla MSP związane z integracją europejską

Głównym źródłem zagrożeń jest przewidywany wzrost konkurencji na rynku krajowym i zmiany wynikające z konieczności dostosowania polskich norm i standardów do przyjętych w UE. Wszystkie przedsiębiorstwa, nawet jeśli obsługują wyłącznie rynek krajowy, muszą spełniać normy unijne, a nie tylko krajowe. Najbardziej zagrożone będą oczywiście przedsiębiorstwa działające w dziedzinach, w których istnieją duże różnice pomiędzy regulacjami polskimi i standardami UE.

Skala konsekwencji, jaką odczują poszczególne MSP, zależeć będzie w znacznej mierze od działu i gałęzi gospodarki, w której działają, a szczególnie od obecnego poziomu internacjonalizacji przedsiębiorstw operujących w obrębie danej gałęzi i stopnia, w jakim gałąź będzie dotknięta zmianami spowodowanym harmonizacją norm i standardów. Z tego punktu widzenia sektory gospodarki można podzielić na wysoce wrażliwe i mniej wrażliwe na skutki integracji. Przykładem sektora wrażliwego jest branża spożywcza. Poziom internacjonalizacji MSP jest stosunkowo niski, a procesy harmonizacji standardów europejskich i polskich stosunkowo mało zaawansowane. W efekcie:

- konieczność dostosowania się polskich MSP do standardów unijnych będzie kosztowna, a przyjęcie przez Polskę unijnych norm produktowych i procesowych, włączając w to opakowania i dystrybucję, zmusi MSP do znacznego zaangażowania inwestycyjnego w celu dostosowania się do tych standardów;
- polskie firmy narażone będą na intensywną konkurencję ze strony dużych i średnich przedsiębiorstw unijnych.

Opierając się na doświadczeniach niektórych krajów (np. Portugalii i Hiszpanii) należy także oczekiwać, że:

- polski rynek handlu detalicznego artykułami spożywczymi będzie nadal obiektem zainteresowania sieci zachodnich super- i hipermarketów, które w coraz większym stopniu będą stanowić konkurencję dla polskiego handlu detalicznego tymi artykułami;
- jeśli polskie MSP przetwórstwa rolno-spożywczego nie będą spełniać unijnych standardów jakości (przy czym spełnienie standardu jakości oznacza w tym przypadku nie tylko przestrzeganie obowiązujących norm technologicznych, lecz przede wszystkim posiadanie stosownego certyfikatu), wówczas źródłem zaopatrzenia dla sieci zachodnich supermarketów staną się przedsiębiorstwa zagraniczne, wchodzące w miejsce dotychczasowych producentów polskich (tak się stało np. w Portugalii na początku lat 90 – tych.)

Dla polskich przedsiębiorstw oznacza to nie tylko zwiększenie nakładów na inwestycje, lecz także:

- zmianę zachowań i upowszechnienie zwyczaju ubiegania się o certyfikaty jakościowe, których brak stanowić może istotną barierę w rozwoju już obecnie, a ze szczególną siłą ujawni się po integracji z Unią;
- zwiększenie zapotrzebowania na środki finansowe niezbędne na pokrycie kosztów procedur certyfikacyjnych.

Przykładem sektora mniej wrażliwego na konsekwencje integracji jest przemysł odzieżowy. Przemysł ten charakteryzuje się wysokim stopniem internacjonalizacji, a wymogi niezbędnej harmonizacji mają raczej charakter ogólny (ochrona zdrowia i bezpieczeństwa pracy, ochrona środowiska itp.), nie zaś specyficzny dla tego sektora. MSP w przemyśle odzieżowym są silnie włączone w podwykonawstwo i przerób uszlachetniający i z tego powodu wcześniej zmuszone były do unowocześnienia technologii produkcji, projektowania itd. W przypadku przemysłu odzieżowego integracja z UE nie musi oznaczać negatywnych konsekwencji i może nie wpłynąć na zmiany obecnych trendów rynkowych.

W kontekście powyższych przykładów uprawnione wydaje się twierdzenie, że w znacznie lepszej sytuacji, jeśli chodzi o możliwości wykorzystania szans tworzonych przez Jednolity Rynek są firmy, które już dziś są zarządzane proaktywnie i są obecne na rynkach zagranicznych. Natomiast firmy, które są ukierunkowane na lokalne lub regionalne nisze rynkowe, których menedżerowie są zadowoleni z faktu okupowania takich nisz i nie przygotowują strategii odpowiadającej zmienionym potrzebom Jednolitego Rynku, mogą być zaszokowane skutkami integracji. Włączenie Polski do Unii może te nisze zlikwidować lub rosnąca konkurencja w innych fragmentach rynku sprawi, że staną się bardziej interesujące dla średnich, a nawet dużych przedsiębiorstw. Jednolitego Rynku mogą się więc obawiać firmy słabe. Jak wskazują doświadczenia zachodnioeuropejskie, największe potencjalne korzyści z integracji odnoszą zdecydowanie przedsiębiorstwa silne.

Źródłem zagrożeń dla MSP mogą być również:

- brak przygotowania ze strony polskich organizacji do korzystania z pomocy funduszy strukturalnych, a szczególnie brak wzorców współpracy sektora publicznego i prywatnego. Za jedną z istotnych słabych stron należy uważać rozdrobnienie polskich organizacji otoczenia biznesu, z którym mamy obecnie do czynienia w Polsce.

4.2.3. Szanse MSP wynikające z integracji

Ocena szans MSP na Jednolitym Rynku jest w silniejszym stopniu niż ocena zagrożeń związana z ogólnym kontekstem narodowym. Na znaczenie tego kontekstu wskazują doświadczenia UE, z których wynika że Jednolity Rynek wywiera odmienny wpływ na MSP działające w krajach mniej i bardziej rozwiniętych. Przedsiębiorstwa w krajach wysoko rozwiniętych były w momencie integracji znacznie nowocześniejsze i w większym stopniu „europejskie” z punktu widzenia zarządzania. W przypadku krajów słabiej rozwiniętych proces integracji z Jednolitym Rynkiem wymagał albo głębszej restrukturyzacji i modernizacji tradycyjnych przemysłów i przedsiębiorstw, albo powstania i rozwoju nowych i nowoczesnych przemysłów wysokiej techniki. W sektorze MSP te różnice są szczególnie widoczne, gdyż odzwierciedlają różnorodność ról, jakie sektor MSP odgrywa w gospodarkach różnych krajów.

Jest również oczywiste, że różnice w otoczeniu MSP wpływają na ich konkurencyjność. Dlatego jedną z możliwości oceny szans stojących przed polskimi MSP jest przyjrzenie się doświadczeniom krajów UE w zakresie kształtowania takich zasadniczych czynników aktywności ekonomicznej MSP, jak wzrost obrotów, zatrudnienia i eksportu a następnie skorygowanie tych doświadczeń o słabe i mocne strony polskiego sektora MSP.

Wzrost obrotów

Na wzrost obrotów Jednolity Rynek wpływał głównie dzięki usuwaniu barier fiskalnych i handlowych. W krajach przystępujących do Unii przed Polską z dostępu do wspólnego rynku najbardziej korzystały przedsiębiorstwa, które wcześniej przygotowały strategię uwzględniającą funkcjonowanie na rynku europejskim. Do strategii tych należały zwłaszcza strategię oparte na jakości, nowych technologiach i usługach zorientowanych na klienta. W przedsiębiorstwach tych zaobserwowano wyraźny wzrost obrotów. Te przedsiębiorstwa, które podejmowały strategię minimalizacji kosztów, pozostawały znacznie w tyle jeśli chodzi o wzrost obrotów, a ich tempo rozwoju wyraźnie słabło.

Uzupełniając te obserwacje o słabe i mocne strony polskich MSP można przyjąć, że większość polskich MSP w momencie integracji z UE zwiększy swoje obroty, czemu będzie sprzyjać ich dążenie

do osiągnięcia wzrostu gospodarczego, skierowane głównie na zwiększanie obrotów. Bariere w pełnym wykorzystaniu pojawiających się szans mogą stanowić słabe strony MSP, w tym zwłaszcza:

- relatywnie wysoki stopień uzależnienia od wąskiego rynku lokalnego;
- przestarzały park maszynowy i stare technologie;
- bardzo niska, w porównaniu z krajami UE, aktywność eksportowa polskich MSP;
- niski w większości branż stopień powiązań kooperacyjnych z przedsiębiorstwami zagranicznymi.

Wzrost eksportu

Ocenia się, że dla około 1/4 unijnych MSP efektem powstania Jednolitego Rynku był wzrost udziału eksportu w ogólnych obrotach firmy. Na wzrost aktywności eksportowej wpływ miały zarówno wspomniane wcześniej efekty natychmiastowe, jak i efekty późniejsze. Dotyczy to zwłaszcza wzrostu międzynarodowych kontaktów gospodarczych, które są silnie skorelowane ze wzrostem eksportu i wzrostem konkurencji międzynarodowej w latach 90 – tych. Na wzrost aktywności eksportowej pozytywny wpływ miała także kooperacja międzynarodowa. W krajach Unii okazała się ona szczególnie ważną szansą dla bardzo małych przedsiębiorstw. Istotną rolę w zdynamizowaniu działalności eksportowej odegrały także inwestycje bezpośrednie i utworzenie zagranicznych oddziałów.

Aktualne mocne strony polskich MSP wskazują na możliwość wystąpienia podobnego efektu w Polsce. Bariere może być dotychczasowy charakter działalności eksportowej, która jest w znacznej mierze sporadyczna, nie zaś regularna (słaby rozwój międzynarodowych kontaktów gospodarczych). Bariere wzrostu eksportu polskich MSP może być także przeciętna wielkość polskiej firmy. Istnieje pozytywna zależność między wielkością firmy a jej aktywnością eksportową. Wśród polskich MSP zdecydowanie silniej niż w krajach UE dominują mikroprzedsiębiorstwa, i to jest bodajże najsłabszą stroną sektora w kontekście rozwoju działalności eksportowej.

Wzrost zatrudnienia.

Czynnikiem w największym stopniu wpływającym na zatrudnienie jest wzrost obrotów. W badaniach prowadzonych na terenie UE stwierdzono, że:

- usunięcie barier technicznych wpływa dodatnio na wzrost zatrudnienia w przemyśle i w budownictwie;
- usunięcie barier fizycznych wpływa dodatnio na wzrost zatrudnienia w najmniejszych przedsiębiorstwach;
- likwidacja barier fiskalnych ma pozytywny wpływ na wzrost zatrudnienia w firmach większych.

W efekcie stwierdzono, że jednoprocenowy wzrost obrotów w okresie 1994-96 spowodował wzrost zatrudnienia o około 0,5%.

Jeśli chodzi o polskie MSP, to wzrost zatrudnienia znajduje się dopiero na trzeciej pod względem ważności pozycji wśród priorytetów rozwojowych. Jednak silna zależność między wzrostem obrotów a wzrostem zatrudnienia rokuje w tym względzie potencjalnie korzystną sytuację dla polskich MSP po integracji z UE.

Szansą dla polskich MSP będzie również możliwość korzystania ze środków funduszy strukturalnych i innych form pomocy na tych samych zasadach jak odpowiednie firmy z UE. Ponieważ zakres tej pomocy jest obecnie w Unii zdecydowanie większy niż w Polsce, będzie to w zasadzie wyrównanie szans polskich i unijnych przedsiębiorstw

4.3 Podsumowanie

Proces integracji Polski z Unią Europejską ma charakter uporządkowany i trwa wiele lat. Przedsiębiorstwa stopniowo, poprzez kolejne kroki zmierzające do wzajemnego otwarcia rynków są przygotowywane do podjęcia konkurencji z firmami europejskimi. Pełna integracja z Unią Europejską może być dla przedsiębiorstw zarówno szansą znacznie szybszego rozwoju, jak i zagrażać zdecydowanym pogorszeniem wyników. Potencjalne korzyści to przede wszystkim wzrostu wielkości rynku, łatwiejszy dostęp do nowoczesnych technologii i wiedzy, wyższa jakość usług dla przedsiębiorstw spowodowana wzrostem konkurencji, takie same jak w przypadku firm unijnych zasady korzystania z pomocy publicznej. Najważniejsze zagrożenia wiążą się z koniecznością ponoszenia kosztów dostosowawczych oraz wzrostem konkurencji ze strony silniejszych przedsiębiorstw.

Jednolity Rynek jest szansą dla przedsiębiorstw silnych, zaawansowanych technologicznie lub zajmujących się unikalną dziedziną działalności. Jednocześnie wspólny rynek może zagrozić firmom słabym, które narażone na rosnącą konkurencję nie podniosą jakości swych produktów i upadną lub zostaną wchłonięte przez inne firmy.

Rozdział 5.

Przedsiębiorcy o integracji z Unią Europejską

**Opinie przedsiębiorców o integracji europejskiej
na tle opinii społeczeństwa**

Skutki procesu integracji dla MSP

**Potrzeby przedsiębiorców z sektora MSP
w zakresie programów dostosowawczych**

**Kształtowanie polskiego stanowiska w negocjacjach
z UE w opinii przedsiębiorców**

Podsumowanie

Stosunek polskiej opinii publicznej do procesu integracji Polski ze strukturami Unii Europejskiej wyraźnie ewoluuje wraz z postępem procesu transformacji ustrojowej. Na początku lat 90-tych pojęcie integracji Polski z UE nie istniało w świadomości publicznej. Tworzące się środowisko biznesu, podobnie jak całe społeczeństwo polskie, postrzegało proces integracji przede wszystkim jako zjawisko polityczno-społeczne, a nie jako proces ekonomiczny. Sposób patrzenia na integrację zmieniał się wraz z postępem procesu transformacji systemowej i rozwojem rzeczywistej współpracy Polski ze Wspólnotami Europejskimi.

W 1991 r. Polska podpisała Układ Europejski ustanawiający stowarzyszenie naszego kraju ze Wspólnotami Europejskimi i ich Państwami Członkowskimi. Wówczas rozpoczęły się przygotowania do integracji, a jednym z elementów tego procesu było informowanie społeczeństwa o zasadach funkcjonowania Unii Europejskiej oraz konsekwencjach przystąpienia Polski do zintegrowanej Europy.

Poziom oraz jakość wiedzy przedsiębiorców o procesie i skutkach stowarzyszenia mają wpływ na stopień ich poparcia dla integracji oraz przygotowania się do niej w odpowiedni sposób. Powodzenie całego przedsięwzięcia nie będzie możliwe bez działań dostosowawczych polskich przedsiębiorstw. Od ich kondycji uzależniony jest eksport, produkcja oraz konsumpcja dóbr i usług. Dlatego tak istotna jest znajomość problemów związanych z integracją europejską przez przedsiębiorców.

5.1. Opinie przedsiębiorców o integracji europejskiej na tle opinii społeczeństwa (innych grup społeczno-zawodowych w Polsce)¹

5.1.1. Wiedza o Unii Europejskiej

W latach 1997-1998 blisko 50% Polaków krytycznie oceniło poziom swojej wiedzy o UE i integracji Polski z jej strukturami, a jedynie 10% uznało ją za wystarczającą.

99% przedsiębiorców zetknęło się z informacjami dotyczącymi stowarzyszenia Polski z UE. Podobnie jednak jak większość Polaków, zdecydowana większość² przedsiębiorców bardzo krytycznie oceniła poziom swojej wiedzy o UE i integracji Polski z jej strukturami. Przedsiębiorcy uznali swoją wiedzę o UE za niewystarczającą, ponieważ czerpali ją biernie poprzez media, a nie aktywnie np. w kontaktach handlowych z firmami z UE.

Właściciele i menadżerowie małych i średnich przedsiębiorstw nie odbiegali poziomem wiedzy od pozostałych grup przedsiębiorców. Wykazywali natomiast mniejszą skłonność do poszukiwania wiedzy na ten temat. Co szósty przedsiębiorca z sektora MSP twierdził, że wiedza o procesie integracji nie była mu zupełnie potrzebna do prowadzenia firmy, podczas gdy wśród wszystkich przedsiębiorców tylko co dziesiąty badany miał takie zdanie.

¹ Badanie Ośrodka Badania Opinii Publicznej *Polscy przedsiębiorcy o integracji z UE*, przeprowadzone w dniach od 11-12.08.1997 r. wśród przedstawicieli małych i średnich firm z terenu całej Polski, oraz badanie *Polacy o integracji z UE*, przeprowadzone w dniach od 5 do 8 września 1998 r. wśród Polaków powyżej 15-tego roku życia.

² Badanie Demoskopu *Przedsiębiorcy polscy o problemach integracji Polski z Unią Europejską*, Raport z pogłębionych wywiadów indywidualnych przeprowadzonych w Warszawie, Gdańsku, Sopocie, Lublinie, Katowicach i Łodzi w marcu 1997 r. wśród przedsiębiorców, H. Frańczak, R. Traczyk, luty/marzec 1997 r.

5.1.2. Poparcie dla integracji Polski z UE

Przedsiębiorcy w porównaniu z ogółem społeczeństwa wykazywali podobne poparcie dla integracji Polski z UE. Wśród przedsiębiorców 87% było zdania, że Polska powinna starać się o szybkie uzyskanie członkostwa w UE. Wśród ogółu społeczeństwa podobnego zdania było 85% badanych.

Największe poparcie dla integracji z UE, tak w grupie przedsiębiorców, jak i wśród ogółu społeczeństwa, wyrażały osoby legitymujące się wyższym wykształceniem i deklarujące zadowolenie ze swojej sytuacji materialnej.

Tabela 5.1. Aprobata dla integracji Polski z UE w opinii przedsiębiorców i ogółu społeczeństwa (w %)

Stopień poparcia	Przedsiębiorcy	Ogół społeczeństwa
Polska powinna starać się o szybkie wejście do UE	87	85
Polska w ogóle nie powinna starać się o przyjęcie do UE	6	8
Trudno powiedzieć	7	7

Źródło: Badanie Ośrodka Badania Opinii Publicznej *Polscy przedsiębiorcy o integracji z UE*, przeprowadzone w dniach 11-12.08.1997 r. oraz *Polacy o integracji z UE*, przeprowadzonego w dniach 5 - 8 września 1998.

O ile jednak wśród przedsiębiorców poparcie dla integracji utrzymuje się na poziomie powyżej 80% od kilku lat, to w całym społeczeństwie ten poziom osiągnięto dopiero w 1998 roku. W 1997 r. w referendum za przystąpieniem Polski do UE głosowałoby 85% przedsiębiorców i 67% ogółu społeczeństwa. W 1998 r. odsetek zwolenników integracji z UE wśród ogółu społeczeństwa i przedsiębiorców był porównywalny.

5.1.3. Opinie przedsiębiorców na temat wpływu integracji na różne dziedziny życia

Przedsiębiorcy są zdania, że integracja będzie miała pozytywny wpływ na życie w Polsce i przyniesie raczej korzyści niż straty oraz, że są tą grupą społeczną, która zyska na stowarzyszeniu Polski z UE.

Tabela 5.2. Ocena korzyści i strat wynikających z integracji dla Polski i dla przedsiębiorców (w %)

Ocena	Konsekwencje dla Polski	Konsekwencje dla przedsiębiorców
Więcej korzyści niż strat	64	49
Tyle samo korzyści, co strat	14	24
Więcej strat niż korzyści	14	16
Trudno powiedzieć	8	11

Źródło: Badanie OBOP *Polscy przedsiębiorcy o integracji z UE* przeprowadzone w dniach 11-21.08.1997 r.

Z badań przeprowadzonych przez OBOP w 1997 r. wynikało, że według przedsiębiorców najbardziej pozytywnym efektem integracji Polski z UE będzie wzmocnienie pozycji naszego kraju na arenie międzynarodowej. Niekorzystnego wpływu integracji przedsiębiorcy spodziewali się szczególnie w sferze społecznej (obyczajach i moralności polskiego społeczeństwa). Opinie pozytywne częściej wyrażali przedsiębiorcy lepiej wykształceni i znający języki obce. Wiele wątpliwości oraz niepewności wobec zmian, jakie niesie proces integracji Polski z UE wyrażali przedsiębiorcy kierujący małymi firmami.

Tabela 5.3. Ocena przez przedsiębiorców wpływu integracji Polski z UE na wybrane dziedziny życia (w %)

Jak integracja wpłynie na:	Korzystnie*	Niekorzystnie	Trudno powiedzieć
Pozycję Polski na arenie międzynarodowej	90	6	4
Bezpieczeństwo socjalne	72	15	13
Bezpieczeństwo publiczne, ograniczenie przestępczości	64	19	17
Dziedzinę gospodarki, w której Pan/i pracuje	63	27	10
Utrzymanie poczucia narodowego Polaków	56	26	18
Obyczaje i moralność społeczeństwa	44	34	22

Objaśnienia: *Na opcję korzystne składają się odpowiedzi pozytywne: „zdecydowanie korzystne” i „raczej korzystne”.
Źródło: Badanie OBOP *Polscy Przedsiębiorcy o integracji z UE* przeprowadzone w dniach 11-21.08.1997 r.

5.2. Skutki procesu integracji dla MSP

Właściciele i menadżerowie małych i średnich przedsiębiorstw koncentrowali swoje przewidywania dotyczące skutków procesu integracji na zjawiskach ogólnospołecznych oraz wpływie integracji na prowadzoną przez nich działalność gospodarczą. Wyniki badań przeprowadzonych w latach 1996-1998 wskazują, że przedsiębiorcy patrzyli na proces integracji bardzo racjonalnie. Jest to ich zdaniem zjawisko pożądane, które w perspektywie przyniesie Polsce i Polakom wiele korzyści, choć wiąże się z wieloma kosztami. Przedsiębiorcy zdają sobie z tego sprawę i deklarują, że zgadzają się na poniesienie pewnych kosztów.

Najbardziej przychylny stosunek do integracji mieli reprezentanci przemysłu ciężkiego, budownictwa i energetyki, przemysłu drzewnego, doradztwa i finansów. Z kolei przedsiębiorcy reprezentujący przemysł monopolowy, lekki i włókienniczy, maszynowy oraz rolnictwo najrzadziej spodziewali się korzystnego wpływu integracji na swój sektor.

W okresie wrzesień 1998 – marzec 1999 roku Instytut Badań nad Demokracją i Przedsiębiorstwem Prywatnym na zlecenie Polskiej Fundacji MSP przeprowadził badanie na temat dostosowania małych i średnich przedsiębiorstw do funkcjonowania w Unii Europejskiej. W ramach badania przeprowadzono wywiady kwestionariuszowe w grupie małych i średnich przedsiębiorstw, zlokalizowanych w trzech regionach kraju: na Pomorzu, Mazowszu i w Wielkopolsce. Badana próba składała się z dwóch podgrup: przedsiębiorstw eksportujących (70%) oraz przedsiębiorstw posiadających w przeważającej mierze zbyt krajowy, ale szczególnie narażonych na wzrost konkurencji po wstąpieniu Polski do UE (30%). Zaliczono do tej grupy: przemysł spożywczy, lekki, maszynowy, drobny i średni handel (zagrożonych przez sieci zagranicznych supermarketów). W rezultacie została zbudowana próba o znacznie większym poziomie wrażliwości na skutki integracji z UE niż przeciętne przedsiębiorstwa w Polsce.

W celu zbadania zagrożeń oraz szans, jakie zdaniem przedsiębiorców niesie za sobą integracja Polski z UE wyznaczono cztery obszary analiz: otoczenie makroekonomiczne, efektywność gospodarowania, rynek pracy oraz technikę i technologię.

5.2.1. Zagrożenia

Przedsiębiorcy są świadomi, że integracja Polski z UE narazi polską gospodarkę na silną konkurencję ze strony przedsiębiorstw z Unii. Polskie przedsiębiorstwa będą musiały zmierzyć się z konkurentami posiadającymi rozbudowane struktury międzynarodowe, doskonały poziom techniczny oraz technologiczny.

Otoczenie makroekonomiczne

Zmiany w otoczeniu makroekonomicznym mogą niekorzystnie wpłynąć na efektywność i skalę prowadzonej działalności gospodarczej. Polskie MSP największe zagrożenie dostrzegają w wykupieniu przez zachodni kapitał polskich sieci dystrybucyjnych. Przedsiębiorcy obawiają się także wzrostu przewagi wielkich przedsiębiorstw nad MSP, wprowadzania cen dumpingowych, odpływu dochodów do krajów objętych niższymi stawkami podatkowymi, wzrostu niekorzystnego uzależnienia Polski od eurobiurokracji a także wzrostu opodatkowania krajowego dla finansowania polskiego uczestnictwa w UE.

Tabela 5.4. Zagrożenia dla MSP związane ze zmianami w otoczeniu makroekonomicznym

Rodzaj zagrożenia	Czy zagrożenie to dotyczy Pana/i przedsiębiorstwa (% respondentów)	
	Tak	Nie
Zachodni kapitał wykupi najważniejsze polskie sieci dystrybucyjne	77,06	22,94
Wzrośnie przewaga wielkich przedsiębiorstw nad małymi i średnimi	71,56	28,44
Wzrosną tendencje monopolistyczne	68,81	31,19
Polska będzie zalana towarami sprzedawanymi po cenach dumpingowych	68,18	31,82
Będzie następować ucieczka dochodów do krajów UE objętych najniższymi podatkami	67,89	32,11
Wzrośnie poziom regulacji rynku i biurokracja utrudniająca działanie	67,27	32,73
Wzrośnie poziom konkurencji	66,67	33,33
Polska produkcja będzie podlegała ograniczeniom pod wpływem innych państw UE	62,50	37,50
Wzrosną podatki tak aby finansować drogie programy z UE	61,40	38,60
Kraje UE będą w stanie narzucić Polsce niekorzystne rozwiązania finansowe	54,70	45,30
Wzrośnie uzależnienie od banków z UE	52,17	47,83
Średnio	60,32	39,68

Źródło: Badanie Instytutu Badań nad Demokracją i Przedsiębiorstwem Prywatnym *Dostosowanie MSP do funkcjonowania w Unii Europejskiej*, zrealizowane okresie wrzesień 1998 – marzec 1999.

Efektywność gospodarowania

Polskie MSP za największe zagrożenie wynikające z integracji, związane z efektywnością gospodarowania, uznały zmniejszenie udziału firmy na rynku, spadek stopy zysku lub wręcz nieopłacalność działalności. Blisko połowa badanych widziała realne zagrożenie w spadku sprzedaży ze względu na wzrost konkurencji. Co trzeci przedsiębiorca obawia się zaprzestania działalności gospodarczej w związku ze spadkiem jej opłacalności.

Tabela 5.5. Zagrożenia dla MSP związane z efektywnością i rozmiarami gospodarowania

Rodzaj zagrożenia	Czy zagrożenie to dotyczy Pana/i przedsiębiorstwa (% respondentów)	
	Tak	Nie
Firma zmniejszy udział w rynku	70,97	29,03
Spadnie stopa zysku	63,64	36,36
Działalność stanie się nieopłacalna	59,38	40,63
Spadnie sprzedaż ze względu na wzrost konkurencji	57,26	42,74
Wzrośnie zadłużenie przedsiębiorstwa	52,94	47,06
Będę musiał zamknąć firmę	38,02	61,98
Średnio	57,04	42,96

Źródło: Badanie Instytutu Badań nad Demokracją i Przedsiębiorstwem Prywatnym *Dostosowanie MSP do funkcjonowania w Unii Europejskiej*, zrealizowane okresie wrzesień 1998 – marzec 1999.

Rynek pracy

Postrzegane przez przedsiębiorców zagrożenia dla MSP, które mogą wystąpić po wstąpieniu Polski do UE i związane są z rynkiem pracy, koncentrują się na dwóch obszarach: możliwości wzrostu kosztów pracy i obciążeń socjalnych oraz trudności w pozyskiwaniu kadry pracowniczej, co może być na przykład związane z przechodzeniem dobrych fachowców do krajów UE.

Tabela 5.6. Zagrożenia dla MSP związane z rynkiem pracy

Rodzaj zagrożenia	Czy zagrożenie to dotyczy Pana/i przedsiębiorstwa (% respondentów)	
	Tak	Nie
Szybki wzrost kosztów pracy	55,10	44,90
Konieczność zwiększenia świadczeń socjalnych	41,84	58,16
Trudności ze znalezieniem pracowników	40,78	59,22
Odpływ najlepszych fachowców do UE	39,80	60,20
Konieczność zatrudniania kadry ze wschodu (aby zastąpić polskich pracowników)	28,71	71,29
Więcej konfliktów pracowniczych	26,00	74,00
Średnio	38,71	61,29

Źródło: Badanie Instytutu Badań nad Demokracją i Przedsiębiorstwem Prywatnym *Dostosowanie MSP do funkcjonowania w Unii Europejskiej*, zrealizowane okresie wrzesień 1998 – marzec 1999.

Uzyskane wyniki wskazują, iż poza groźbą szybkiego wzrostu kosztów pracy pozostałe potencjalne zagrożenia traktowane są przez przedsiębiorców z sektora MSP jako mające mniejsze znaczenie.

Technika i technologia

Zagrożenia dla polskich przedsiębiorstw sektora MSP związane ze sferą techniki i technologii, po wstąpieniu Polski do UE, mogą pojawić się przede wszystkim w dwóch sferach. Po pierwsze, niedostateczne umiejętności i kwalifikacje pracowników uniemożliwią osiągnięcie jakości (standardów) porównywalnej z jakością konkurentów z UE. Poza tym przedsiębiorcy przewidują, że polskie MSP będą miały trudności w uzyskaniu odpowiednich świadectw, certyfikatów i autoryzacji do działania na obszarze UE.

Tabela 5.7. Zagrożenia związane z technologią i techniką

Rodzaj zagrożenia	Czy zagrożenie to dotyczy Pana/i przedsiębiorstwa (% respondentów)	
	Tak	Nie
Nie otrzymanie certyfikatów i autoryzacji UE	49,52	50,48
Niemówność dorównania poziomowi jakości krajów UE	44,86	55,14
Niemówność spełnienia standardów technicznych UE	42,31	57,69
Nieumiejętność obsługi nowoczesnych technologii z UE	25,96	74,04
Średnio	40,66	59,04

Źródło: Badanie Instytutu Badań nad Demokracją i Przedsiębiorstwem Prywatnym *Dostosowanie MSP do funkcjonowania w Unii Europejskiej*, zrealizowane okresie wrzesień 1998 – marzec 1999.

Jak wynika z badania, przedsiębiorcy widzą większe zagrożenia dotyczące techniki i technologii w zakresie instytucjonalnym niż w zakresie czynnika ludzkiego. Ponad połowa badanych twierdziła też, że zagrożenia w zakresie techniki i technologii nie dotyczą ich firm. Można więc stwierdzić, iż według badanych MSP zagrożenia związane z techniką i technologią nie będą odgrywały zasadniczej roli po wstąpieniu Polski do Unii Europejskiej.

5.2.2. Szanse

Przedsiębiorcy reprezentujący sektor MSP wskazują na szereg korzyści i szans związanych z procesem integracji Polski z UE. Połowa menadżerów przedsiębiorstw badanych w kwietniu 1998 r.³ stwierdziła, że pełna integracja Polski z UE pomoże w rozwijaniu prowadzonych przez nich przedsiębiorstw. Podobny wynik uzyskano w badaniu przedsiębiorców pomiędzy wrześniem 1998, a kwietniem 1999. Oczekiwanie korzystnych efektów integracji jest więc zjawiskiem trwałym.

³ Badanie Demoskopu, ogólnopolski sondaż przedsiębiorców BiznesBus, kwiecień 1998 r.

Tabela 5.8. Szanse dla MSP związane ze zmianami w otoczeniu makroekonomicznym

Oczekiwany skutek	Czy szansa ta dotyczy Pana/i przedsiębiorstwa (% respondentów)	
	Tak	Nie
Znacznemu polepszeniu ulegną usługi bankowe	81,20	18,80
Zwiększy się możliwość wyboru dostawców	73,68	26,32
Kapitał będzie szybciej napływał do Polski	73,21	26,79
Zwiększy się dostęp do kapitału	69,16	30,84
Wzrośnie rola polskiej waluty	68,91	31,09
Zwiększy się rynek zbytu przedsiębiorstwa	59,68	40,32
Polska produkcja będzie odgrywać większą rolę w Europie	57,02	42,98
Podatki spadną do poziomu krajów o najniższych stawkach w UE	56,52	43,48
Wzrośnie rola małych i średnich przedsiębiorstw	56,36	43,64
Ograniczona zostanie biurokracja i poziom regulacji rynku	45,43	53,57
Ograniczeniu ulegną tendencje monopolistyczne	45,95	54,05
Dumping cenowy zostanie ograniczony	44,35	55,65
Konkurencja będzie łagodna	42,62	57,38
Średnio	59,62	40,38

Źródło: Badanie Instytutu Badań nad Demokracją i Przedsiębiorstwem Prywatnym *Dostosowanie MSP do funkcjonowania w Unii Europejskiej*, zrealizowane okresie wrzesień 1998 – marzec 1999.

Badane MSP oczekują wzrostu roli sektora MSP w gospodarce, zwiększonego napływu kapitału do Polski oraz wzrostu roli polskich produktów za granicą. Istotną część przedsiębiorstw oczekuje po wstąpieniu Polski do UE znacznej poprawy usług bankowych. Do bardzo ważnych szans zaliczyć również można - w ocenie badanych MSP - możliwy spadek podatków oraz zwiększenie możliwości wyboru dostawców. Badana grupa przedsiębiorstw dość pesymistycznie zapatruje się na szanse złagodzenia wymagań konkurencyjnych, ograniczenia dumpingu cenowego, tendencji monopolistycznych czy też biurokracji i przeregulowania rynku.

Efektywność gospodarowania

Jednym z najważniejszych skutków integracji polskiej gospodarki z UE jest według przedsiębiorców rozszerzenie rynku zbytu, które może mieć poważny wpływ na efektywność gospodarowania i ekspansję MSP. Przedsiębiorcy z sektora MSP widzą najwięcej szans w zwiększającym się rynku zbytu na swoje produkty i usługi. Liczą na wzrost sprzedaży, wzrost udziału w rynku oraz wzrost płać i popytu na wyroby i usługi firmy. O wiele bardziej pesymistycznie MSP postrzegają szanse związane ze wzrostem efektywności gospodarowania. Dotyczy to zwłaszcza zwiększenia skali działalności i perspektyw wzrostu zysku. Interesujące jest, że MSP widzą one realne szanse wzrostu sprzedaży, które niekoniecznie będą musiały przekładać się na wzrost zysków. Zwiększona sprzedaż nie poparta zwiększeniem zysków nie doprowadzi także do powiększenia firmy o nowe filie lub zakłady.

Tabela 5.9. Szanse dla MSP związane z efektywnością i rozmiarami gospodarowania

Oczekiwany skutek	Czy szansa ta dotyczy Pana/i przedsiębiorstwa (% respondentów)	
	Tak	Nie
Wzrośnie sprzedaż	65,00	35,00
Firma zwiększy udział w rynku	60,83	39,17
Wzrosną płace i popyt na produkty firmy	52,53	47,47
Wzrośnie stopa zysku	51,22	48,78
Firma powiększy się o nowe zakłady i oddziały	45,53	54,47
Ograniczeniu ulegnie zadłużenie firmy	43,22	56,79
Średnio	53,06	45,94

Źródło: Badanie Instytutu Badań nad Demokracją i Przedsiębiorstwem Prywatnym *Dostosowanie MSP do funkcjonowania w Unii Europejskiej*, zrealizowane okresie wrzesień 1998 – marzec 1999.

Rynek pracy

Tabela 5.10. Szanse związane z rynkiem pracy

Oczekiwany skutek	Czy szansa ta dotyczy Pana/i przedsiębiorstwa (% respondentów)	
	Tak	Nie
Polepszy się dyscyplina pracowników	70,19	29,91
Obniżą się relatywnie koszty pracy ze względu na wzrost wydajności	48,51	51,49
Nastąpi spokój socjalny	45,36	54,64
Nastąpi napływ wykwalifikowanej kadry z zagranicy	23,71	76,29
Świadczenia socjalne będą obniżone do poziomu krajów UE gdzie są one najniższe	20,00	80,00
Średnio	41,55	58,45

Źródło: Badanie Instytutu Badań nad Demokracją i Przedsiębiorstwem Prywatnym *Dostosowanie MSP do funkcjonowania w Unii Europejskiej*, zrealizowane okresie wrzesień 1998 – marzec 1999.

Potencjalnie korzystne zmiany na rynku pracy wpływające na funkcjonowanie MSP będą przede wszystkim dotyczyły zwiększania się dyscypliny pracy. Szanse takie widzi aż 70% badanych firm. Niemal połowa badanych widzi szanse na obniżenie relatywnych kosztów pracy ze względu na wzrost wydajności oraz szanse polepszenia sytuacji na rynku pracy. Przedsiębiorcy pesymistycznie zapatrują się na ewentualne szanse obniżenia świadczeń socjalnych dla pracowników do poziomu tych krajów UE, gdzie są one najniższe. Badani nie dostrzegali też większych szans związanych z pozyskaniem wykwalifikowanej kadry z zagranicy.

Technika i technologia

Istotną zmianą w działalności gospodarczej w Polsce, w ciągu ostatnich 10 lat, było znaczne podniesienie poziomu wyposażenia technicznego oraz stosowanych technik i technologii. Zjawisko to dotyczyło zarówno firm dużych, jak i małych i średnich. Jego zasadniczą przyczyną było otwarcie się polskiej gospodarki na świat. Zapewne zdobyte wówczas doświadczenia sprawiają, że oczekiwane zwiększenie liczby kontaktów gospodarczych z partnerami z Unii Europejskiej jest postrzegane jako szansa na dalszy rozwój technologiczny.

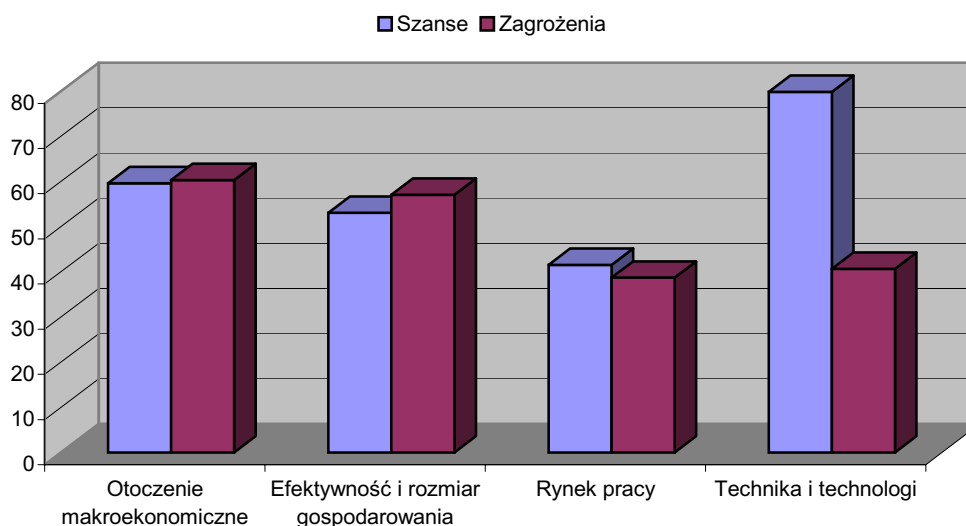
Tabela 5.11. Szanse dla MSP związane z techniką i technologią

Oczekiwany skutek	Czy szansa ta dotyczy Pana/i Przedsiębiorstwa (% respondentów)	
	Tak	Nie
Podniesie się poziom jakości wyrobów	81,31	18,69
Zwiększy się poziom obsługi nowoczesnych technologii	80,77	19,23
Wzrosną umiejętności techniczne kadry	78,85	21,15
Firma uzyska certyfikaty i autoryzację UE	78,50	21,50
Średnio	79,86	20,16

Źródło: Badanie Instytutu Badań nad Demokracją i Przedsiębiorstwem Prywatnym Dostosowanie MSP do funkcjonowania w Unii Europejskiej, zrealizowane okresie wrzesień 1998 – marzec 1999.

Szansę związaną z techniką i technologią dostrzegało w związku z integracją europejską 4/5 badanych przedsiębiorców. Wszystkie zadane w ankiecie pytania z zakresu oceny szans technicznych lub technologicznych uzyskały bardzo podobne oceny. Potwierdza to tezę o uznawaniu integracji z UE za czynnik awansu technicznego i technologicznego.

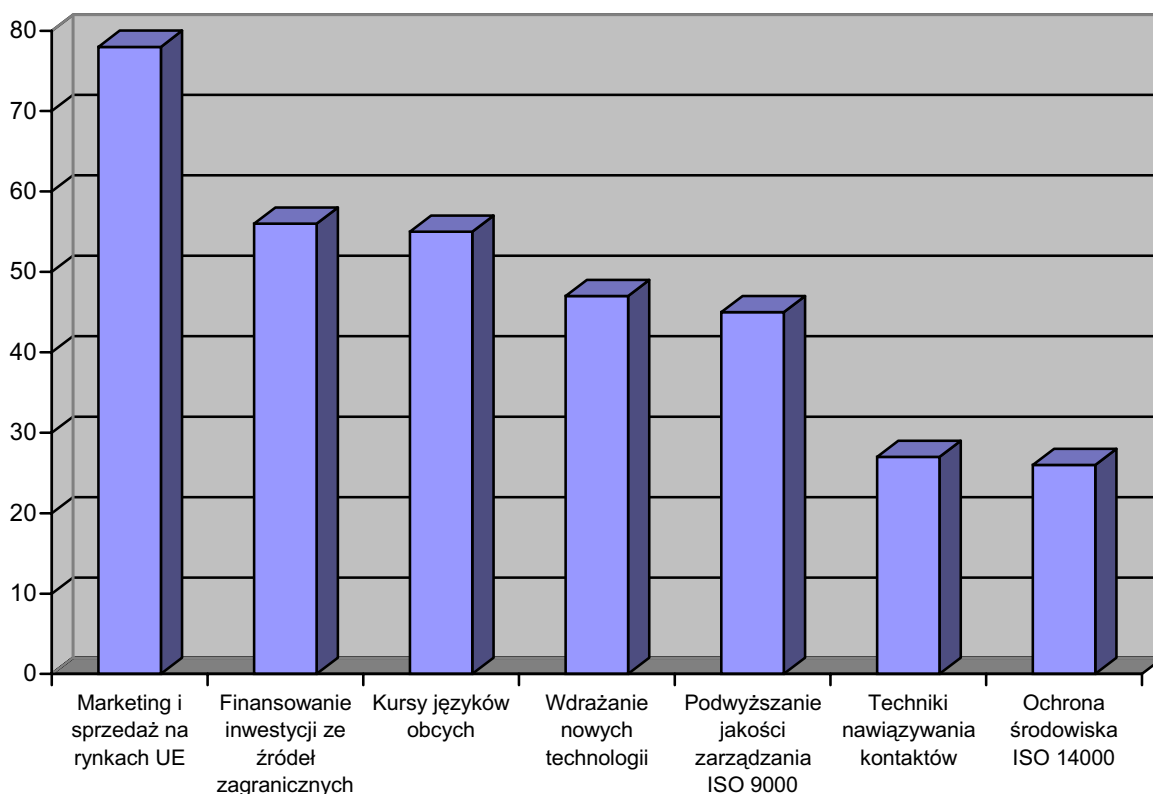
Wykres 5.1. Szanse i zagrożenia dla polskich MSP związane z integracją europejską w ocenach przedsiębiorców (w %)

5.3. Potrzeby przedsiębiorców z sektora MSP w zakresie programów dostosowawczych

Przedsiębiorcy z sektora MSP, mimo krytycznej oceny swej wiedzy o Unii Europejskiej i mniejszej skłonności do poszerzania wiadomości niż osoby kierujące dużymi firmami⁴ przywiązują jednak wagę do szkoleń, jako czynnika podnoszącego ich umiejętności w zakresie funkcjonowania na rynkach UE. Na potrzeby szkoleniowe w zakresie marketingu i sprzedaży na rynkach UE, finansowania inwestycji ze źródeł zagranicznych oraz podnoszenia znajomości języków obcych wskazała ponad połowa badanych przedsiębiorców.

Wykres 5.2. Potrzeby szkoleniowe MSP dostosowujące do działań w UE (w %)

Przedsiębiorcy chętnie biorą udział w misjach i seminariach mających na celu nawiązanie kontaktów z kontrahentami zagranicznymi, jednak w wielu przypadkach koszty z tym związane przewyższają ich możliwości. Toteż uzyskanie dofinansowania części kosztów znacznie zwiększyłoby zakres uczestnictwa MSP w targach zagranicznych. Z uzyskanych wskazań wynika, że dla większości respondentów dofinansowanie proeksportowych działań firmy w wysokości 50% byłoby wystarczające.

⁴ por. rozdział 5.1.1

Tabela 5.12. Zakres potrzeb przedsiębiorców dotyczących dofinansowania działań ich firm (%)

Zakres działań firmy	Procent respondentów
Zagraniczne wizyty i uczestnictwo w targach	66
Przygotowanie materiałów reklamowych i promocyjnych	46
Uczestnictwo w szkoleniach	46
Realizacja proeksportowych przedsięwzięć inwestycyjnych	42
Wspólne przedsięwzięcia na rynkach europejskich	40
Zakładanie joint venture w Polsce	18

Źródło: Badanie Instytutu Badań nad Demokracją i Przedsiębiorstwem Prywatnym *Dostosowanie MSP do funkcjonowania w Unii Europejskiej*, zrealizowane okresie wrzesień 1998 – marzec 1999.

Uzupełnieniem powyżej zaprezentowanych zagadnień było pytanie dotyczące zakresu podmiotowego pomocy państwa w zakresie programów dostosowawczych do integracji z UE.

Ze wskazań respondentów (tabele niżej) wynika, że z pomocy powinny korzystać zwłaszcza firmy średnie o profilu produkcyjnym zaś w najmniejszym stopniu duże firmy handlowe.

Tabela 5.13. Zakres uprawnień do korzystania z pomocy dla MSP według profilu działalności (w%)

Profil działalności przedsiębiorstwa	Procent respondentów
Produkcyjne	93
Usługowe	52
Budowlane	47
Handlowe	34

Źródło: Badanie Instytutu Badań nad Demokracją i Przedsiębiorstwem Prywatnym *Dostosowanie MSP do funkcjonowania w Unii Europejskiej*, zrealizowane okresie wrzesień 1998 – marzec 1999.

Tabela 5.14. Zakres uprawnień do korzystania z pomocy przez przedsiębiorstwa według wielkości zatrudnienia (w%)

Wielkość przedsiębiorstwa	Procent respondentów
Mikro (do 5 pracowników)	25
Małe (6-50 pracowników)	69
Średnie (51-250 pracowników)	82
Duże (powyżej 250 pracowników)	37

Źródło: Badanie Instytutu Badań nad Demokracją i Przedsiębiorstwem Prywatnym *Dostosowanie MSP do funkcjonowania w Unii Europejskiej*, zrealizowane okresie wrzesień 1998 – marzec 1999.

5.4. Kształtowanie polskiego stanowiska w negocjacjach z UE w opinii przedsiębiorców⁵

Okresy liberalizacji rynków

Przedsiębiorcy opowiadają się za szybkim otwarciem rynku usług infrastrukturalnych (telekomunikacja, transport, banki, ubezpieczenia, łączność, media) na konkurencję, także zagraniczną. Ich zdaniem powinno to zaowocować spadkiem cen i poprawą jakości usług.

Swoboda przepływu towarów

Przystąpienie do Unii Europejskiej będzie się wiązać z przyjęciem podstawowych zasad funkcjonowania wspólnego rynku, w tym zasady swobodnego przepływu towarów. W procesie negocjacji możliwe jest jednak negocjowanie okresów przejściowych. Przeważająca część ankietowanych przedsiębiorców uważa, że nie należy negocjować zbyt długich okresów ochronnych, nawet dla wyrobów „wrażliwych” (hutniczych, sektora paliwowego). Jednocześnie jednak przedsiębiorcy zdają sobie sprawę, że szybkie wystawienie wspomnianych dziedzin na konkurencję zewnętrzną może doprowadzić do ich upadku, a tym samym do wzrostu niepokoju społecznych, co odbije się na funkcjonowaniu całej gospodarki. Dlatego są zwolennikami średniej długości (około 5 letnich) okresów przejściowych w przypadku dziedzin wrażliwych.

Nabywanie nieruchomości

Znaczna część przedsiębiorców (28%) opowiada się za zachowaniem dotychczasowych ograniczeń dla obcokrajowców przy nabywaniu nieruchomości. Przeważają wprawdzie zwolennicy liberalizacji obecnych przepisów (46%), jednak na pełne dopuszczenie cudzoziemców do rynku nieruchomości w Polsce godzi się tylko 13% ankietowanych przedsiębiorców. Tyle samo jest zwolennikami wprowadzenia przepisów bardziej rygorystycznych od obowiązujących obecnie.

Zdaniem przedsiębiorców, zachowując ograniczenia dla cudzoziemców przy nabywaniu nieruchomości, należy jednocześnie zmienić obecny stan prawny z myślą o ułatwieniu realizowania nowych inwestycji zagranicznych. Wskazane byłoby np. zwiększenie rozmiarów nieruchomości, które można nabyć bez konieczności uzyskania zezwolenia do przynajmniej 10 ha, tak aby realizacja znacznej części inwestycji przemysłowych mogła odbywać się bez konieczności przechodzenia przez długotrwałą procedurę biurokratyczną. Przedstawione powyżej wyniki badań są zgodne z cytowanymi wcześniej wynikami badań OBOP, w których niemal połowa przedsiębiorców (46%) jest przeciwna całkowitej liberalizacji rynku nieruchomości.

Przepływ pracowników

Jednym z najważniejszych elementów negocjacji będzie uzyskanie dla Polski statusu pełnego członka w zakresie swobody przepływu osób. Obok tej możliwości rozważane są dwa warianty ograniczeń:

- wprowadzenia okresów przejściowych w zakresie przepływu osób;
- pozostawienie określenia zakresu swobody przepływu osób do negocjacji dwustronnych między Polską a obecnymi krajami członkowskimi.

⁵ Przytaczane opinie przedsiębiorców pochodzą z cytowanego badania Instytutu Badań nad Demokracją i Przedsiębiorstwem Prywatnym.

Zdaniem przedsiębiorców, w trakcie negocjacji należy doprowadzić do symetrii między swobodą przepływu towarów i osób. Polska powinna być pełnoprawnym członkiem Unii w obu wymienianych dziedzinach. Ewentualne ograniczenia w przepływie osób nie powinny trwać dłużej niż 3 lata.

Wdrażanie prawa wspólnotowego w zakresie polityki społecznej i prawa pracy

Mając na uwadze koszty dostosowania przedsiębiorstw do wspólnotowych standardów prawnych, przedsiębiorcy z sektora MSP uznali, że realnym terminem przyjęcia wszystkich regulacji Unii w tym zakresie jest perspektywa pięcioletnia. Tylko 1/4 ankietowanych uznała, że będzie to możliwe w okresie do trzech lat. Ponad połowa firm spodziewa się, że koszty związane z przyjmowaniem regulacji unijnych będą wynikać przede wszystkim z zaostrzenia przepisów BHP, a także ze skrócenia czasu pracy.

Swoboda przepływu kapitału

Opinie przedsiębiorców są szczególnie podzielone w zakresie zniesienia ograniczeń w przepływie kapitału krótkoterminowego. Najwięcej zwolenników ma zniesienie ograniczeń w perspektywie 5 lat. Niewiele mniej liczne są jednak grupy przedsiębiorców opowiadające się zarówno za znacznie szybszym zniesieniem ograniczeń, jak i za ich utrzymaniem na ponad 10 lat lub na trwałe.

5.5. Podsumowanie

Prawie dwie trzecie przedsiębiorców uważa, że integracja przyniesie Polsce więcej korzyści niż strat. Korzyści dla własnej firmy spodziewa się niemal połowa badanych przedsiębiorców.

Firmy spodziewają się raczej zagrożeń niż szans w zakresie otoczenia makroekonomicznego i efektywności gospodarowania. Odwrotnie sytuacja przedstawia się w odniesieniu do rynku pracy, a zwłaszcza techniki i technologii. Ostateczny rezultat, czyli przewaga firm uznających proces integracji za szansę nad firmami które czują się nim zagrożone, bierze się w znacznym stopniu z wysokiej oceny szans technologicznych.

Właściciele i menadżerowie małych i średnich przedsiębiorstw są zwolennikami szybkiej i pełnej integracji z Unią Europejską. Negocjowanie długich okresów przejściowych uznają za wskazane tylko w obszarach, w których natychmiastowe przyjęcie wspólnotowego dorobku prawnego pociągałoby za sobą konieczność ponoszenia bardzo wysokich kosztów dostosowawczych przez przedsiębiorstwa.

Przedstawiciele MSP nie mają wobec polskich negocjatorów zbyt wygórowanych oczekiwań. Są jednak zwolennikami zachowania symetrii między otwarciem naszego rynku na towary Unii Europejskiej a dopuszczeniem polskich pracowników do rynku pracy UE.

Rozdział 6.

Polityka wobec MSP

Polityka państwa – dokumenty programowe

Realizacja polityki państwa wobec MSP w 1998 r.

**Pomoc publiczna dla przedsiębiorstw
w Polsce i Unii Europejskiej**

Podsumowanie

W poniższym rozdziale opisana została polityka państwa wobec małych i średnich przedsiębiorstw, stanowiąca jeden z kluczowych sposobów kształtowania warunków, w jakich funkcjonuje sektor MSP.

6.1. Polityka państwa – dokumenty programowe

W 1998 roku rząd przedstawił kilka dokumentów programowych, dotyczących polityki społeczno-ekonomicznej, które odnosiły się do problemów sektora małych i średnich przedsiębiorstw. Problematyka MSP jest między innymi istotnym elementem w strategii na rzecz integracji z Unią Europejską.

6.1.1. Strategie społeczno - ekonomiczne

Podstawowym dokumentem programowym koalicji AWS-UW jest umowa koalicyjna. Ponadto w *Założeniach polityki społeczno-gospodarczej na rok 1998*, przygotowanych przez poprzednią koalicję, wśród podstawowych celów znalazł się zapis, iż przekształcenia w systemie regulacyjnym państwa koncentrować się będą m.in. na wspomaganie rozwoju małych i średnich przedsiębiorstw. W powyższym dokumencie wyodrębniony został także specjalny rozdział zatytułowany: *Rozwój małych i średnich przedsiębiorstw*¹.

Za faktyczny dokument programowy rządu należy uznać przedstawione 11 grudnia 1997 r. *Reguły działania Komitetu Ekonomicznego Rady Ministrów w latach 1997-2001*, przygotowane przez wicepremiera Leszka Balcerowicza. Według wspomnianego dokumentu, podstawowym elementem weryfikującym podejmowania decyzji gospodarczych miał być ich „wpływ na główne czynniki, od których zależy długofalowe tempo rozwoju polskiej gospodarki” (chodzi tu głównie o obniżanie relacji: podatki i wydatki publiczne do PKB; obniżanie deficytu finansów publicznych; obniżanie inflacji; wzmacnianie złotego; tworzenie racjonalnego systemu cen; zwiększanie udziału autentycznego sektora prywatnego w gospodarce a tym samym zmniejszanie udziału sektora publicznego; odbiurokratyzowanie gospodarki; upraszczanie przepisów; poprawę obsługi prawnej gospodarki; rozwój fizycznej infrastruktury).

Ten wykaz głównych czynników można traktować jako skrócony zarys generalnej strategii gospodarczej. Strategie cząstkowe, projekty ustaw i innych aktów prawnych oraz projekty indywidualnych decyzji powinny być więc oceniane pod kątem ich zgodności ze strategią generalną.

Na posiedzeniu KERM ustalono również priorytetowe strategie w działaniach rządu, które powinny zostać opracowane do 2001 r. Są to:

- **strategie sektorowe** - obejmujące górnictwo węgla kamiennego, hutnictwo, transport, łączność, nieruchomości i mieszkania, budownictwo mieszkaniowe;
- **strategie "funkcjonalne"** - obejmujące odbiurokratyzowanie gospodarki; przegląd prawa gospodarczego pod kątem zmniejszania niebezpieczeństwa korupcji; poprawę obsługi prawnej; reformę i uzdrowienie finansów publicznych, w tym usprawnienie i rozwój systemu podatkowego; decentralizację finansów publicznych; prywatyzację (uwłaszczenie), reprivatyzację; stosunki gospodarcze Polski z zagranicą, w tym handel zagraniczny, stosunki finansowe i inwestycje zagraniczne; reformę systemu zabezpieczenia społecznego (renty, emerytury, poprawę warunków życia i pracy osób niepełnosprawnych); reformę instytucji rynku pracy pod kątem zwiększania zdolności gospodarki do tworzenia konkurencyjnych miejsc pracy i usprawnienia pośrednictwa pracy; reformę służby zdrowia;

¹ Minister Finansów, Ustawa budżetowa na rok 1998. Uzasadnienie, Warszawa, październik 1997, s. 37-38.

- **strategie "obszarowe"** – obejmujące wielofunkcyjny rozwój wsi, politykę regionalną².

Kontynuacją tego podejścia w konstruowaniu strategii społeczno gospodarczej rządu był dokument *Średniookresowa strategia finansowa na lata 1999-2001*,³ przyjęty przez KERM w dniu 5 marca 1998 r. i przyjęty "do wiadomości" przez Radę Ministrów w dniu 17 marca 1998 r. Dokument ten dotyczył wyłącznie działań o charakterze makroekonomicznym. Można stwierdzić, iż w zasadzie żaden z priorytetów rządowej strategii społeczno - gospodarczej nie odnosi się bezpośrednio do sektora małych i średnich przedsiębiorstw, choć we wszystkich znajdują się elementy rozwoju MSP.

Warto jednak zwrócić uwagę, że w przyjętym przez Radę Ministrów w dniu 26 stycznia 1999 r. *Ramowym planie pracy Rady Ministrów na rok 1999 oraz Priorytetowych dokumentach rządowych w 1999 r.* w planie na I kwartał tuż po kierunkach zmian systemu podatkowego oraz strategii finansów publicznych znalazł się dokument *Polityka rządu wobec małych i średnich przedsiębiorstw do 2002 r.*⁴.

6.1.2. Strategie integracyjne⁵

W grudniu 1997 r. Rada Europejska zatwierdziła rozpoczęcie negocjacji z Polską w sprawie ostatecznego wejścia naszego kraju do Unii Europejskiej. Ustalono, że do chwili uzyskania statusu członkostwa w Unii strategia przedczłonkowska przyjmie formę *Partnerstwa dla Członkostwa*, w którym określone zostaną priorytety dostosowawcze. Załącznikiem do wymienionego dokumentu będzie opracowany przez rząd *Narodowy Program Przygotowywania do Członkostwa w Unii Europejskiej*.

Narodowy Program Przygotowania do Członkostwa w Unii Europejskiej

23 czerwca 1998 r. Rada Ministrów zaakceptowała przewidziany *Agendą 2000 Narodowy Program Przygotowania do Członkostwa w Unii Europejskiej*⁶. Za jeden z priorytetów programu w zakresie polityk sektorowych uznano „tworzenie sprzyjających warunków dla rozwoju i poprawy konkurencyjności przedsiębiorstw, zwłaszcza małych i średnich”.

Do programu załączono aneksy szczegółowe, z których jeden dotyczył polityki wobec MSP. Aneks ten określił trzy priorytety na rok 1998:

- opracowanie programu polityki rządu wobec małych i średnich przedsiębiorstw;
- zwiększenie konkurencyjności oraz stworzenie warunków dla wzrostu nakładów inwestycyjnych i eksportu sektora małych i średnich firm;
- rozwój instytucji wspierających MSP jako instrumentu polityki państwa wobec regionów szczególnie dotkniętych procesami restrukturyzacji i zagrożonych stagnacją społeczno - gospodarczą.

² Komunikat Centrum Informacyjnego Rządu z 17 grudnia 1997, patrz. www.kprm.gov.pl/bprz.

³ Średniookresowa strategia finansowa. Opracowanie Ministerstwa Finansów, w: Przegląd Rządowy nr 8 (86), s. 153 - 162.

⁴ Ramowy plan pracy Rady Ministrów na 1999 r, Warszawa, dnia 26 stycznia 1999 r. (masz. powiel.), s. 9.

⁵ Działania w zakresie integracji do 1997 r. w: Raport o stanie sektora małych i średnich przedsiębiorstw w Polsce w latach 1996–1997”, (pod red. M. Kubisza), Polska Fundacja Promocji Małych i Średnich Przedsiębiorstw, USAID GEMINI Small Business Project, Warszawa 1998.

⁶ Narodowy Program Przygotowania do Członkostwa w Unii Europejskiej, zaakceptowany przez KIE 29 kwietnia 1998 r., przyjęty przez Radę Ministrów 23 czerwca 1998 r. Część I - Ogólna, w: Monitor Integracji Europejskiej nr 19/1998, s. 19 - 62.

W zasadzie realizacja pierwszego i drugiego priorytetu nie wymagała ani zmian ustawodawczych (oprócz oczywistego zdefiniowania MSP), ani też poważnych nakładów inwestycyjnych. Na te cele przewidywano wydatkowanie 7,5 mln Euro (z czego 6,2 mln na bezpośrednie inwestycje w sektorze i 1,3 mln Euro na działania organizacyjne).

Znacznie poważniejszych zmian natury organizacyjno-finansowej wymaga trzeci wymieniony wyżej priorytet. Wymaga on połączenia kierunków polityki wobec MSP z polityką regionalną. Przyjęte działania mają na celu tworzenie i wsparcie funduszy poręczeniowych oraz ośrodków informacyjnych i doradczo-szkoleniowych dla biznesu w regionach restrukturyzowanych.

W 1998 r. miało nastąpić opracowanie szczegółowych zasad realizacji działań, wynikających z wymienionego trzeciego priorytetu, w tym zdefiniowanie kryteriów udzielania pomocy. W 1999 r. powinny zostać zidentyfikowane regiony i instytucje objęte omawianym programem, wynegocjowane warunki montażu finansowego oraz podpisane umowy w sprawie realizacji działań. Od września 1999 r. do grudnia 2000 r. powinna trwać realizacja programu w regionach. Na dokapitalizowanie i tworzenie nowych funduszy poręczeniowych oraz utworzenie funduszu regwarancyjnego przewiduje się przeznaczenie ok. 34,5 mln Euro.

Negocjacje akcesyjne

W ramach prac Międzyresortowego Zespołu ds. Przygotowań do Negocjacji powołano Podzespół Zadaniowy rozpatrujący problematykę małych i średnich przedsiębiorstw.

Przegląd prawa (*screening*) w obszarze „małe i średnie przedsiębiorstwa”, odbył się w Brukseli w maju 1998 r. Przebieg screeningu dwustronnego wykazał, że w wymienionym obszarze nie występują problemy negocjacyjne, a dostosowanie polskiego prawa w zakresie statystyki nie będzie powodowało problemów.

1 września 1998 r. rząd RP, jako pierwszy spośród krajów kandydujących do UE, przedstawił siedem stanowisk negocjacyjnych, z których jedno dotyczyło małych i średnich przedsiębiorstw. W swoim stanowisku negocjacyjnym⁷ Polska zaakceptowała w pełni dorobek prawny Unii Europejskiej. Nie zgłoszono również problemów negocjacyjnych i nie wystąpiono o okresy przejściowe. W związku z brakiem w polskim systemie prawnym formalnej definicji „małych i średnich przedsiębiorstw” zobowiązano się do wprowadzenia do prawodawstwa definicji podobnej do stosowanej w Unii do 31 grudnia 2002 r.

10 listopada 1998 r. odbyła się w Brukseli konferencja międzyrządowa z udziałem szefów dyplomacji 15 państw członkowskich UE i sześciu krajów kandydujących do członkostwa. Konferencja ta otworzyła właściwe negocjacje w trzech obszarach, w tym w obszarze „małe i średnie przedsiębiorstwa”⁸. Stanowisko w tym obszarze zostało uznane za bezproblemowe.

⁷ Stanowiska negocjacyjne Polski w siedmiu obszarach, Warszawa, 9 listopada 1998 r. w: www.kprm.gov.pl/negocjac.

⁸ Przegląd rządowy nr 12 (90) grudzień 1998, s. 62.

6.1.3. Polityka przemysłowa

Od początku funkcjonowania rządu Jerzego Buzka trwają prace nad nową koncepcją średniookresowego rozwoju gospodarczego kraju do 2002 r. W zakresie dotyczącym sektora MSP należy wyróżnić następujące kierunki działań Ministra Gospodarki. Są to:

- przygotowanie zasad udzielania pomocy publicznej;
- przygotowanie programów restrukturyzacyjnych dla niektórych sektorów gospodarki.

Pomoc publiczna

Celem podjętych działań jest:

- zwiększenie racjonalności wydatkowania środków publicznych w ramach pomocy publicznej dla przedsiębiorców oraz ograniczenie zakresu niekorzystnych skutków udzielania pomocy na zjawisko konkurencji;
- zharmonizowanie regulacji prawnych pomocy publicznej z regulacjami zawartymi w umowach międzynarodowych, których stroną jest Polska;
- monitorowanie pomocy udzielanej ze środków publicznych.

Program restrukturyzacji górnictwa węgla kamiennego

W czerwcu 1998 r. Rada Ministrów przyjęła program *Reforma górnictwa węgla kamiennego w Polsce w latach 1998–2002*⁹. W związku z przewidzianą redukcją zatrudnienia w górnictwie o ok. 105 tys. osób, opracowany został tzw. Górniczy Pakiet Socjalny. W Pakiecie przewidziano m.in. następujące instrumenty adresowane do zwalnianych górników podejmujących działalność gospodarczą, do przedsiębiorców tworzących nowe miejsca pracy oraz do gmin górniczych¹⁰:

- dla pracowników zwalnianych z przyczyn leżących po stronie zakładu pracy - prawo do ubiegania się o pożyczkę na preferencyjnych warunkach w celu podjęcia działalności gospodarczej na własny rachunek;
- dla pracodawców spoza górnictwa, którzy zatrudnią przez co najmniej 24 miesiące na nowym miejscu pracy zwolnionego pracownika przedsiębiorstwa górniczego - prawo do ubiegania się o pożyczkę lub kredyt bankowy na preferencyjnych warunkach, przeznaczonych na pokrycie kosztów utworzenia miejsca pracy. Ponadto pracodawca, który zatrudni pracownika na czas nieokreślony (będzie go zatrudniał przez co najmniej 24 miesiące) ma prawo do zwrotu za ten okres kwoty składki na ubezpieczenie społeczne, Fundusz Pracy i Fundusz Gwarantowanych Świadczeń Pracowniczych w części przypadającej na tego pracownika;
- dla przedsiębiorców podejmujących działalność na terenie gmin górniczych, przy wykorzystaniu w tym celu majątku nieprodukcyjnego kopalń - prawo do korzystania, na zasadach określonych w odrębnych przepisach, z preferencji i szczególnych instrumentów ekonomiczno - finansowych w tym: podwyższonych stawek amortyzacyjnych; poręczeń z budżetu państwa spłaty kredytu inwestycyjnego; pomocy w formie dotacji lub pożyczek ze środków budżetowych pochodzących z pożyczek zagranicznych oraz odliczeń od dochodu wydatków inwestycyjnych i obniżek podatku dochodowego¹¹;

⁹ Reforma górnictwa węgla kamiennego w Polsce w latach 1998 - 2002. Program rządowy przyjęty przez Radę Ministrów RP w dniu 30.06.1998 r. Warszawa, 1 lipca 1998 r.

¹⁰ Instrumenty te zostały zapisane w ustawie z dnia 26 listopada 1998 r. o dostosowaniu górnictwa węgla kamiennego do funkcjonowania w warunkach gospodarki rynkowej oraz szczególnych uprawnieniach i zadaniach gmin górniczych (Dz. U. z 1998 r. Nr 162, poz. 1112).

¹¹ Należy przypuszczać, że chodzi tu o preferencje dla gmin uznanych za zagrożone szczególnie wysokim bezrobociem strukturalnym

- dla gmin górniczych - prawo do otrzymania kredytu na warunkach preferencyjnych na finansowanie inwestycji wspierających tworzenie nowych miejsc pracy z Banku Gospodarstwa Krajowego.

Program restrukturyzacji hutnictwa żelaza i stali

W 1998 r. Rada Ministrów przyjęła *Program restrukturyzacji przemysłu hutnictwa żelaza i stali w Polsce*¹², w którym przewidziano redukcję zatrudnienia o blisko 40 tys. osób. Odchodzący z pracy hutnicy mogą skorzystać z:

- jednorazowych szkoleń przekwalifikowujących dla zwalnianych pracowników. Celem szkoleń będzie m.in. nabycie kwalifikacji umożliwiających podjęcie działalności gospodarczej;
- bezpłatnego doradztwa zawodowego i prawnego w zakresie umożliwiającym podjęcie działalności gospodarczej.

W programie wspomina się również o refinansowaniu przez okres 12 miesięcy składek na ubezpieczenie społeczne oraz Fundusz Pracy i Fundusz Gwarantowanych Świadczeń Pracowniczych przedsiębiorcom spoza hutnictwa, którzy zatrudnią pracowników zwolnionych z hut przez okres co najmniej 24 miesięcy. Ponadto podejmowane będą działania wspierające tworzenie alternatywnych miejsc pracy w postaci:

- mikropożyczek na tworzenie MSP oprocentowanych na zasadach preferencyjnych, z możliwością ich częściowego umorzenia;
- dotowania oprocentowania pożyczek lub kredytów udzielanych na zasadach komercyjnych przeznaczonych na tworzenie nowych miejsc pracy bądź rozwój MSP.

6.1.4. Polityka wobec MSP

W połowie 1997 r. rozpoczęto w Ministerstwie Gospodarki prace nad *Załozeniami polityki rządu wobec małych i średnich przedsiębiorstw na lata 1998–2000*¹³. Prace te zakończono w marcu 1998 r. jednak dopiero na przełomie 1998-1999 r. Komitet Ekonomiczny Rady Ministrów oraz Komitet Rady Ministrów ds. Polityki Regionalnej i Zrównoważonego Rozwoju zaakceptowały kierunki zawarte w programie *Polityka rządu wobec małych i średnich przedsiębiorstw do 2002 roku*¹⁴. Postanowiono wówczas, że powołany zostanie zespół, który przygotuje kolejną wersję dokumentu. Zostaną w nim zaktualizowane dane statystyczne i ustalona zgodność programu z budżetem państwa¹⁵.

Głównym celem programu *Polityka rządu wobec małych i średnich przedsiębiorstw do 2002 roku* ma być kształtowanie warunków dla tworzenia i pełnego wykorzystania potencjału rozwojowego sektora MSP. Cel ten proponuje się zrealizować w podziale na trzy cele cząstkowe:

¹² Program restrukturyzacji przemysłu hutnictwa żelaza i stali w Polsce. Dokument przyjęty przez rząd 30 czerwca 1998 r. w: Przegąd rządowy nr 8 (86) sierpień 1998 r. s. 199 – 222.

¹³ Departament Rzemiosła, Małych i Średnich Przedsiębiorstw MG, Założenia polityki Rządu wobec małych i średnich przedsiębiorstw w latach 1998 - 2002, Projekt z 7 października 1997 r.

¹⁴ Ministerstwo Gospodarki, Polityka rządu wobec małych i średnich przedsiębiorstw do 2002 r., Warszawa 1999, projekt z dnia 12 lutego 1999 r.

¹⁵ Biuletyn Tygodniowy CIR nr 7 (293) 15-21 lutego 1999 r. s. 17-18.

- 1) Pierwszym celem „jest zwiększenie konkurencyjności sektora małych i średnich przedsiębiorstw”. Działania rządu w tym zakresie będą polegały przede wszystkim na:
 - wprowadzaniu zmian legislacyjnych służących obniżeniu kosztów związanych z zatrudnianiem pracowników;
 - finansowym wsparciu przedsięwzięć innowacyjnych i wdrożeniowych podejmowanych przez przedsiębiorstwa, w tym przedsięwzięć służących wprowadzaniu systemów jakości;
 - rozwoju infrastruktury gospodarczej, w tym m.in. sieci doradztwa gospodarczego;
 - tworzeniu sieci zapewniających powszechny dostęp przedsiębiorców do informacji istotnych z punktu widzenia prowadzonej przez nich działalności gospodarczej;
 - ułatwianiu przedsiębiorcom dostępu do wiedzy w zakresie prowadzenia przedsiębiorstwa.

- 2) Drugim celem będzie „wzrost eksportu sektora małych i średnich przedsiębiorstw”. Działania rządu w tym zakresie będą polegały m.in. na:
 - dofinansowaniu środkami budżetowymi udziału przedsiębiorstw w zagranicznych imprezach wystawienniczych;
 - rozbudowie systemu informacji o możliwościach eksportowych, opartego między innymi na informacjach gromadzonych przez polskie placówki ekonomiczno-handlowe za granicą;
 - upowszechnianiu wśród przedsiębiorców wiedzy o regulacjach obowiązujących na Jednolitym Rynku europejskim;
 - dofinansowywaniu udziału polskich przedsiębiorstw w programach Unii Europejskiej, służących nawiązywaniu transgranicznej współpracy handlowej;
 - uproszczeniu zasad, warunków i procedur ubezpieczeń kredytów eksportowych przez Korporację Ubezpieczeń Kredytów Eksportowych (KUKE) w celu ułatwienia dostępu MSP do tych ubezpieczeń.

- 3) Trzecim celem będzie „wzrost nakładów inwestycyjnych w sektorze małych i średnich przedsiębiorstw”. Działania rządu w tym zakresie to m.in.:
 - wzmocnienie proinwestycyjnego oddziaływania systemu podatkowego, w tym poprzez wprowadzenie korzystniejszych regulacji dotyczących amortyzacji;
 - poprawa możliwości akumulacji wewnętrznej w nowopowstających przedsiębiorstwach poprzez odrażanie płatności obciążeń parapodatkowych w początkowej fazie działalności;
 - rozbudowa i dokapitalizowanie systemu funduszy poręczeń kredytowych, ułatwiającego przedsiębiorcom dostęp do finansowania bankowego,
 - promowanie rozwoju pozabankowych instytucji finansowego otoczenia sektora małych i średnich przedsiębiorstw, takich jak: fundusze typu *venture capital*; kasy pożyczkowe (unie kredytowe); pozagiełdowy regulowany rynek papierów wartościowych.

Szacunkowe koszty realizacji programu w okresie 1999-2002 wyniosą 349,1 mln zł, z czego 231,7 mln zł pochodzić ma ze środków budżetowych, zaś 117,4 mln zł ze środków pomocowych.

6.1.5. Polityka wobec obszarów wiejskich

21 kwietnia 1998 r. Rada Ministrów przyjęła *Średniookresową strategię rozwoju rolnictwa i obszarów wiejskich*¹⁶. Celem przyjętej strategii jest:

- poprawa sytuacji dochodowej rolników;
- zwiększenie konkurencyjności na rynkach krajowych i zagranicznych;
- poprawa warunków życia i pracy mieszkańców wsi;
- przygotowanie do integracji z Unią Europejską.

Wspomniane cele będą realizowane przy pomocy instrumentów ekonomicznych (podatki, działania restrukturyzacyjne), instrumentów organizacyjnych oraz instrumentów socjalnych.

Dla małych i średnich przedsiębiorstw szczególnie ważnych jest kilka elementów programu:

- wsparcie rozwoju infrastruktury wiejskiej (drogi, sieć energetyczna, wodociągi, kanalizacja, oczyszczalnie ścieków, gazownictwo, gospodarka odpadami, systemy regulujące gospodarkę wodną w glebie, telefonizacja);
- podjęcie działań wspierających przedsięwzięcia tworzące nowe miejsca pracy poza rolnictwem w gminach wiejskich i wiejsko-miejskich;
- utrzymanie zwolnień w podatku dochodowym dla rolników prowadzących pozarolniczą działalność;
- przeanalizowanie możliwości wprowadzenia systemu ulg w podatku dochodowym dla podmiotów i osób fizycznych, tworzących nowe miejsca pracy na obszarach wiejskich. System ten będzie musiał zawierać instrumenty uniemożliwiające nadużycia podatkowe (np. tworzenie fikcyjnych firm z siedzibą na terenach wiejskich). Projekt określający zasady i skalę zwolnień oraz okres ich stosowania powinien być przygotowany we współpracy z Ministrem Finansów, Ministrem Pracy i Polityki Socjalnej oraz Ministrem Rolnictwa i Gospodarki Żywnościowej;
- rozwój doradztwa ekonomicznego, w tym zwłaszcza podatkowego, organizacyjnego oraz technologicznego niezbędnego dla podjęcia działalności gospodarczej. Konieczne jest stworzenie na obszarach wiejskich sieci specjalistycznych jednostek doradczych, w tym tworzonych przy udziale izb rolniczych, pomagających gorzej przygotowanej ludności rolniczej do podjęcia pracy poza rolnictwem.

Na realizację celów programu przeznaczone będą zarówno środki ze źródeł krajowych, jak i zagranicznych, płynące między innymi z organizacji pozarządowych, fundacji itp. Wykorzystane zostaną także istniejące już programy, mające na celu tworzenie nowych miejsc pracy na obszarach wiejskich. Nie bez znaczenia będzie również uwzględnianie możliwości, jakie zapewniają działające specjalne sfery ekonomiczne. Ich funkcjonowanie nie jest wprawdzie bezpośrednio związane z obszarami wiejskimi, jednakże stanowią one szansę na aktywizację również wiejskiego rynku pracy.

6.1.6. Polityka rynku pracy

Przyjęte w dniu 3 czerwca 1997 r. przez Radę Ministrów *Priorytety realizacji programu promowania produktywnego zatrudnienia i zmniejszania bezrobocia w okresie 1995-2000* zawierały zapisy dotyczące rozwoju systemu wsparcia finansowego dla sektora MSP.

Po zmianie koalicji rządowej program ten nie wszedł do pełnej realizacji w 1998 r. Rząd zapowiedział przegląd zawartości tematycznej, usunięcie zapisów deklaracyjnych, które pełniły funkcje

¹⁶ Średniookresowa strategia rozwoju rolnictwa i obszarów wiejskich. Opracowanie Ministerstwa Rolnictwa i Gospodarki Żywnościowej, w: Przegląd rządowy nr 5(83) maj 1998 r. s. 140 - 157.

propagandowe i przedstawienie projektu zmian. Do końca 1998 r. nie przedstawiono nowej wersji programu.

Ministerstwo Pracy i Polityki Socjalnej przedstawia natomiast corocznie w Sejmie dokument informacyjno - programowy pt. *Podstawowe kierunki działania Ministra Pracy i Polityki Socjalnej*. W podstawowych kierunkach na rok 1998, w części dotyczącej rynku pracy, sformułowano następujące zadania: „promowanie powstawania nowych produktywnych miejsc pracy oraz wspieranie małej i średniej przedsiębiorczości”. Zapowiedziano także monitoring i pomoc dla organizacji pozarządowych, uczestniczących w realizacji programu *Rozwój małej przedsiębiorczości* (dotychczas finansowanego w ramach tzw. TOR#10 z pożyczki Banku Światowego) oraz opracowanie programu przyznawania dotacji celowych opartych na kryterium efektywności¹⁷. W podstawowych kierunkach na rok 1999, pod hasłem „kontynuowanie prac w zakresie kształtowania i rozwoju instrumentów wspierających podejmowanie działalności gospodarczej przez bezrobotnych i tworzenie miejsc pracy w małych i średnich przedsiębiorstwach” powtórzony został jedynie zapis o monitoringu. Nie wspomniano natomiast o dotacjach¹⁸.

6.1.7. Polityka regionalna

W 1998 roku problematykę sektora MSP zaczęto znacznie silniej niż w latach ubiegłych wiązać z zagadnieniami rozwoju regionalnego. Znaczenie małych i średnich przedsiębiorstw dla rozwoju regionalnego podkreślano w przygotowanych na przełomie 1998/1999 roku przez Ministerstwo Gospodarki *Założeniach Narodowej Strategii Rozwoju Regionalnego Polski w latach 2000-2006* oraz w projekcie ustawy *O zasadach prowadzenia polityki rozwoju regionalnego państwa*. Dokument ten przewiduje, iż jednym z zadań, które w ramach polityki rozwoju regionalnego mogą być wsparte ze środków budżetu państwa jest „rozwój przedsiębiorczości, zwłaszcza małych i średnich przedsiębiorstw”. Wsparcie budżetowe może być realizowane poprzez dotacje celowe, pożyczki z budżetu, dopłaty do oprocentowania kredytów oraz umarzanie i odraczanie należności pieniężnych Skarbu Państwa. Wsparcie ze środków budżetowych może być przyznane dla zadań uwzględnionych w programach wojewódzkich, realizowanych w ramach strategii rozwoju województw.

Lokalne programy restrukturyzacyjne

Od 1999 r. ze względu na zmiany w „ustawach kompetencyjnych” oraz w związku z przygotowywaną nową ustawą o polityce regionalnej, dotychczasowe wsparcie budżetowe regionalnych programów restrukturyzacyjnych zostało zastąpione przez nowy instrument - wsparcie „lokalnych programów restrukturyzacyjnych”, które służą tworzeniu nowych miejsc pracy lub wspomagają sektorowe programy rządowe.

Dlatego też w Ministerstwie Pracy i Polityki Socjalnej przygotowany został nowy program wspomagania lokalnych programów w zakresie małej przedsiębiorczości. Proponowane jest w nim wspieranie programów restrukturyzacyjnych poprzez fundusze pożyczkowe w regionach popegeerowskich, mikropożyczki na tworzenie pozarolniczych miejsc pracy na wsi oraz alternatywne źródła dochodów dla rolników. Pożyczki przeznaczone byłyby dla osób tworzących własne miejsca pracy lub zapewniających sobie alternatywne źródło dochodu. Rozważane jest połączenie środków budżetowych ze środkami z Banku Światowego oraz środkami samorządowymi.

¹⁷ Ministerstwo Pracy i Polityki Socjalnej, *Podstawowe kierunki działania Ministra Pracy i Polityki Socjalnej w 1998 r.* Materiał dla Komisji Polityki Społecznej Sejmu RP oraz Komisji Rodziny i Polityki Społecznej Senatu RP, Warszawa, grudzień 1997.

¹⁸ Ministerstwo Pracy i polityki Socjalnej, *Podstawowe kierunki działania Ministra Pracy i Polityki Socjalnej w 1999 r.* Materiał dla Komisji Polityki Społecznej Sejmu RP oraz Komisji Rodziny i Polityki Społecznej Senatu RP, Warszawa, listopad 1998.

6. 2. Realizacja polityki państwa wobec MSP w 1998 r.

6.2.1. Działania parlamentarne

Od początku II kadencji w Sejmie RP funkcjonuje Komisja Małych i Średnich Przedsiębiorstw. Komisja prowadzi swoje działania w trzech zasadniczych kierunkach:

- dokonuje analiz sytuacji sektora MSP w Polsce i analiz działań państwa podejmowanych w tym zakresie;
- wnosi inicjatywy legislacyjne wspierające lub wspomagające MSP;
- współuczestniczy wraz z innymi komisjami w pracach nad ustawami dotyczącymi polityki społeczno - gospodarczej w zakresie interesującym MSP.

W 1997 i 1998 r. Komisja odbyła prawie 40 posiedzeń i zajmowała się m.in.:

- oceną efektywności wykorzystania środków pomocowych na rozwój MSP;
- analizowaniem sytuacji sektora MSP na terenach objętych powodzią w 1997 r.;
- badaniem funkcjonowania specjalnych stref ekonomicznych;
- oceną roli samorządu terytorialnego we wspieraniu rozwoju MSP;
- analizowaniem polityki regionalnej w aspekcie wspierania MSP.
- sytuacją rzemiosła

Komisja zgłosiła 6 inicjatyw ustawodawczych, z czego dwie dotyczyły kwestii powodziowych, jedna - rachunkowości (przejmując fragment odrzuconej inicjatywy rządowej), jedna - rehabilitacji zawodowej i zatrudniania osób niepełnosprawnych, a jedna - nowelizacji ustawy o odpadach.

Najpoważniejszą inicjatywą była próba nowelizacji Kodeksu Pracy. Pomimo wagi projektu i jego znaczenia dla pracodawców został on przez większość sejmową odebrany jako konfrontacja ze związkami zawodowymi i odrzucony w pierwszym czytaniu.

Członkowie Komisji Małych i Średnich Przedsiębiorstw uczestniczyli w 1998 r. w pracach nad sześcioma projektami ustaw, z których najistotniejsze znaczenie mają: *Prawo o działalności gospodarczej*, *Prawo własności przemysłowej* oraz projekt ustawy *o wielkopowierzchniowych obiektach handlowych*.

Można stwierdzić, że Komisja MSP na trwałe wpisała się w strukturę Sejmu. Jej podstawowym zadaniem jest troska o przychylność legislacji dla małych i średnich firm. Komisja stanowi też forum dialogu i konsultacji między politykami a organizacjami przedsiębiorców.

6.2.2. Polityka przemysłowa i polityka wobec MSP

W 1998 r. Rada Ministrów przyjęła do wiadomości *Ocenę realizacji programu polityki przemysłowej na lata 1995-1997*¹⁹, dokonaną przez Ministerstwo Gospodarki. Wymieniony dokument jest również w dużej mierze sprawozdaniem z realizacji programu *Małe i średnie przedsiębiorstwa w gospodarce narodowej*, bowiem zadania w obu programach są często zbieżne. Według oceny rządu, wnioski wypływające z funkcjonowania programu wskazują, że działania Rady Ministrów w najbliższych latach powinny koncentrować się m.in. na wspomaganiu rozwoju małych i średnich przedsiębiorstw²⁰.

¹⁹ Ministerstwo Gospodarki, *Ocena realizacji programu polityki przemysłowej na lata 1995-1997*, Warszawa, kwiecień 1998 r.

²⁰ Informacja do Raportu Komisji Europejskiej z postępów na drodze zbliżania Polski do członkostwa w UE. Dokument przyjęty przez Radę ministrów 18 sierpnia 1998 r. w: Przegląd rządowy nr 10 (88) październik 1998 r. s. 116 i 160.

Trzeba stwierdzić, iż większość zadań przewidzianych programem *Małe i średnie przedsiębiorstwa w gospodarce narodowej* została zrealizowana. Nie wykonano jednak kilku zadań o zasadniczym znaczeniu dla dalszego rozwoju sektora MSP. Należały do nich:

- przyjęcie ustawy *Prawo działalności gospodarczej*, której projekt został pod koniec roku 1998 skierowany do Sejmu;
- sfinalizowanie prac nad projektem ustawy regulującej działania giełd towarowych (odpowiedzialny - MPiH, Komisja Papierów Wartościowych, termin - 1995). Projekt ustawy został skierowany w lutym 1997 r. do Sejmu. Z powodu upływu kadencji nie został on rozpatrzony. Według danych z 1998 prace nad projektem rozpoczęły się ponownie;
- opracowanie systemu kryteriów udzielania MSP różnych rodzajów pomocy publicznej (odpowiedzialny - MPiH, termin - 1995 r.). Projekt ustawy o pomocy publicznej został w dniu 18 czerwca 1998 r. przyjęty przez Komitet Ekonomiczny Rady Ministrów;
- wdrożenie systemu umożliwiającego włączenie MSP do kooperacji przemysłowej.

6.2.3. Polityka finansowa

Polityka finansowa jest podstawowym elementem polityki ekonomicznej państwa. Określony poziom dochodów i wydatków budżetu pozwala między innymi na realizację wsparcia wybranych przedmiotów i podmiotów obrotu gospodarczego.

Podatki

Najciekawszym wydarzeniem, jakie miało miejsce w 1998 r. w sferze prawa podatkowego była niewątpliwie publiczna debata wokół możliwości reformy systemu podatkowego, sprowokowana opublikowaniem przez Ministerstwo Finansów *Białej Księgi Podatków*. Główne postulaty przedstawione w tym dokumencie sprowadzały się do przeprowadzenia gruntownej reformy systemu podatkowego, mającej na celu wprowadzenie stabilnych, prorozwojowych rozwiązań. Miałoby temu służyć zdecydowane obniżenie i ujednoczenie stawek podatków, powiązane z eliminacją istniejących obecnie ulg podatkowych. Spośród zmian zawartych w *Białej Księdze* najbardziej kontrowersyjna okazała się propozycja wprowadzenia podatku liniowego, zakładająca, iż docelowo na jednolitym – 22% poziomie opodatkowane byłyby dochody zarówno osób fizycznych, jak i prawnych.

Przedstawiona w *Białej Księdze* propozycja reformy systemu podatkowego została pozytywnie odebrana przez środowiska gospodarcze. Warto dodać, iż propozycje Ministerstwa Finansów są często zbieżne z postulatami przedstawianymi przez przedsiębiorców. Ważnym efektem dyskusji odbytej wokół *Białej Księgi* było wskazanie obszarów, w których najprawdopodobniej w najbliższych latach będzie dochodziło do prób zmian systemu podatkowego i szerzej – systemu finansowego państwa.

Wysokość podatków

W ustawie o podatku dochodowym od osób fizycznych na 1998 i na 1999 r. ustalono stawki podatkowe w wysokości 19%, 30% i 40%. Podatek dochodowy od osób prawnych w 1998 r. wyniósł 36%, w 1999 r. wyniesie 34%, a od 2000 r. 32%. Podstawowa stawka podatku VAT to 22%, stawki zredukowane wynoszą 7%, 2% (stawka tymczasowa) oraz 0%.

Formy opodatkowania

Poza ogólnymi formami opodatkowania, małe przedsiębiorstwa mogły stosować formy uproszczone, które cechowały: niższy poziom obciążeń, prosta konstrukcja oraz łatwość stosowania w codziennej praktyce.

Uproszczony system opodatkowania polega na ustaleniu w akcie prawnym wysokości podatku w formie procentowej lub kwotowej niezależnie od wysokości przychodu - do określonej rozporządzeniem kwoty poniesionych kosztów oraz osiągniętego dochodu. Wysokość podatku oznacza się w odniesieniu do określonego rodzaju działalności gospodarczej wykonywanej przez osobę fizyczną lub w niektórych przypadkach spółkę cywilną. Uproszczonej formie opodatkowania towarzyszą uproszczone formy rozliczenia z urzędami skarbowymi. Ułatwia to niewątpliwie rozwój małej przedsiębiorczości, stanowi jednak przeszkodę w kontaktach z bankami, które są ustosunkowane nieufnie, nie mając przeglądu rzeczywistego stanu obrotów, przychodów i rozchodów firmy.

W 1998 r. z formy zryczałtowanego podatku dochodowego od przychodów ewidencjonowanych oraz z formy karty podatkowej korzystała blisko połowa podatników podatku dochodowego od osób fizycznych prowadzących działalność gospodarczą.

Tabela 6.1. Liczba podatników prowadzących działalność gospodarczą według form opodatkowania

Formy opodatkowania	1997		1998	
	Liczba podatników	%	Liczba podatników	%
	853 668	36,6	855 871	10,0
	234 821	10,1	228 198	37,6
Zasady ogólne	1 244 000	53,3	1 192 424	52,4

Źródło: Ministerstwo Finansów, Departament Podatków Bezpośrednich.

Ulgi i preferencje podatkowe

Z podatku od towarów i usług zwolnione były podmioty, które w 1997 r. osiągnęły przychód nie przekraczający 80 000 zł oraz podmioty opłacające podatek dochodowy w formie karty podatkowej.

W 1998 r. obowiązywały podobne jak w poprzednim roku zasady odliczania wydatków inwestycyjnych w ustawie o podatku dochodowym od osób fizycznych i prawnych. Obniżono natomiast wysokość wydatków inwestycyjnych, jakie mogą być odliczane od dochodu w poszczególnych latach przez podatników będących osobami fizycznymi. W 1998 r. wynosiła ona 30% (przy wydatkach na cele preferowane) lub 15% (przy wydatkach na pozostałe cele). W roku 1997 stawki wynosiły odpowiednio 40% i 20%. W przypadku osób prawnych wysokość obniżono z 40% podstawy opodatkowania (na cele preferowane) i 20% (przy wydatkach na inne cele) w 1997 roku do 25% podstawy opodatkowania w 2000 r. (przy wydatkach na cele preferowane) i 10% podstawy opodatkowania w 2000 r. (przy wydatkach na pozostałe cele). Pogorszyło to atrakcyjność ulg inwestycyjnych dla przedsiębiorców.

Szczególne preferencje podatkowe są stosowane na terenie gmin uznanych za zagrożone wysokim bezrobociem strukturalnym oraz na terenie województw i gmin, określonych jako zagrożone strukturalną recesją i degradacją społeczną. Na tych terenach, dla osób fizycznych i prawnych, prowadzących lub podejmujących działalność gospodarczą oraz dla tych, którzy zajmują się działami specjalnej produkcji rolnej, przewidziane są następujące preferencje:

- podatnicy podatku dochodowego od osób fizycznych (osoby fizyczne, spółki cywilne) prowadzący działalność gospodarczą, opodatkowani w formie karty podatkowej, mogą zwiększyć stan zatrudnienia bez utraty tej formy opodatkowania i zwiększenia stawki podatkowej;
- podatnicy podatku dochodowego od osób fizycznych, prowadzący działalność gospodarczą (w tym również w formie spółki prawa cywilnego, spółki komandytowej, spółki jawnej), uprawnieni na mocy odrębnych przepisów do szkolenia uczniów i zatrudniania w ramach prowadzonej działalności pracowników w celu nauki zawodu, mają prawo do zwiększenia ulgi należnej za wyszkolenie pracownika o 20%;
- podatnicy podatku dochodowego od osób fizycznych, płaconego na zasadach ogólnych lub w formie ryczału oraz podatnicy podatku dochodowego od osób prawnych, którzy zwiększają odpowiednio zatrudnienie mogą odliczyć kwoty wydatków inwestycyjnych od dochodu do opodatkowania lub obniżyć podatek o 50% (w gminach do 5 000 mieszkańców - o 75%);
- podatnicy podatku dochodowego od osób fizycznych i podatnicy podatku dochodowego od osób prawnych mogą skorzystać z podwyższonych stawek amortyzacyjnych, umożliwiających szybszą amortyzację niektórych środków trwałych w pierwszych latach po ich nabyciu;
- nabywcy i leasingobiorcy (osoby fizyczne i osoby prawne) mienia z zasobów Agencji Własności Rolnej Skarbu Państwa mogą w określonych przypadkach być zwolnieni z oprocentowania rat.

6.2.4. Programy związane z polityką rynku pracy

Głównym źródłem finansowania instrumentów walki z bezrobociem i wspierania zatrudnienia jest Fundusz Pracy. Celem Funduszu nie jest bezpośrednio wspieranie przedsiębiorczości, jednakże w wielu programach i działaniach małe i średnie przedsiębiorstwa uznawane są za jedno z najlepszych źródeł nowych miejsc pracy i sposobów absorpcji bezrobotnych.

Aktywne formy przeciwdziałania bezrobociu

Do tych form zalicza się: szkolenia i przekwalifikowania, prace interwencyjne, aktywizacje absolwentów, pożyczki dla bezrobotnych podejmujących działalność gospodarczą i zakładów pracy tworzących nowe miejsca pracy. W 1997 r. wydatki z funduszu na wspieranie tych form wyniosły 1 437 428,5 tys. zł., zaś w 1998 r. – 1 241 832 tys. zł²¹. Trudno niestety oszacować jaka część tej kwoty trafiła do sektora MSP.

Szkolenia

W 1998 r. na szkolenia skierowano 139 001 bezrobotnych, wydając na ten cel 115 147,1 tys. zł. Łącznie w 1998 r. sfinansowano szkolenie dla 213 494 osób. Bezrobotnych, którzy postanowili uruchomić własną działalność gospodarczą, urzędy pracy kierowały na kursy przygotowujące, dotyczące między innymi następujących zagadnień: prowadzenia własnej firmy, prowadzenia działań marketingowych, prowadzenia ksiąg przychodów i rozchodów itp. Szkolenia w zakresie prowadzenia własnej firmy, jak również praktycznych aspektów jej uruchomienia, odbywały się także dzięki dofinansowywaniu inkubatorów przedsiębiorczości z Funduszu Pracy²².

²¹ Wydatki na aktywne formy wykazane są w układzie kasowym. W sprawozdaniach Funduszu Pracy wydatki na pożyczki ujmowane są jako należności, co zmniejsza procent wydatków na formy aktywne.

²² Krajowy Urząd Pracy, Sprawozdanie z wykonania Funduszu Pracy w 1997 r. op. cit. s. 12.

Warto zwrócić uwagę, że w 1997 r. poszerzono zakres wsparcia MSP poprzez obniżenie wymaganego zatrudnienia z 50 do 25 pracowników, dla przedsiębiorcy, który może otrzymać refundację części szkolenia w ramach rekonwersji wewnątrzzakładowej²³.

Prace interwencyjne

W porozumieniu z Urzędem Pracy pracodawcy organizują prace interwencyjne. Urząd Pracy zwraca część kosztów ponoszonych na wynagrodzenia, nagrody oraz składki na ubezpieczenie społeczne skierowanych bezrobotnych. W 1998 r. do prac interwencyjnych skierowano 142 868 osoby. Łącznie, w całym 1998 r. zrefundowano wynagrodzenie dla 955 731 osób, wydatkując 355 639,9 tys. zł. Według danych za 1997 r. organizatorami prac interwencyjnych było 56 587 przedsiębiorstw, z czego 41 958 przedsiębiorstw prywatnych przede wszystkim z sektora MSP.

Pożyczki dla bezrobotnych podejmujących działalność gospodarczą oraz dla pracodawców²⁴ tworzących nowe miejsca pracy

Maksymalna wysokość pożyczki nie może przekraczać dwudziestokrotnej kwoty przeciętnego wynagrodzenia. Rzeczywista wysokość pożyczki oscyluje jednak na poziomie 55-58% tej kwoty. Oprocentowanie pożyczek dla bezrobotnych wynosi od 30-50% zmiennej stopy oprocentowania kredytu lombardowego i 30% w gminach zagrożonych wysokim bezrobociem strukturalnym, zaś dla pracodawców od 50-70% zmiennej stopy kredytu lombardowego i 50% w gminach zagrożonych szczególnie wysokim bezrobociem strukturalnym²⁵. W planie na 1998 r. przeznaczono na to zadanie kwotę 100 mln zł. Ogółem w okresie styczeń - grudzień 1998 r. udzielono 12 487 pożyczek (równoznacznych z liczbą utworzonych miejsc pracy) na kwotę 177,7 mln zł (177% planowanej kwoty). Zdecydowana liczba pożyczek (9 683) wykorzystana była przez bezrobotnych rozpoczynających działalność gospodarczą.

Refundacja wynagrodzeń młodocianych

Pomoc polega na refundowaniu wynagrodzeń (oraz składek na ubezpieczenie społeczne) wypłacanych młodocianym pracownikom, zatrudnionym na podstawie umowy o pracę w celu przygotowania zawodowego, a także wypłacaniu dodatków i premii dla pracowników wykonujących obowiązki opiekunów praktyk uczniowskich. Z formy tej korzystają przede wszystkim zakłady rzemieślnicze oraz Ochotnicze Hufce Pracy. W 1998 r. dokonano średnio miesięcznie refundacji za 301 164 młodocianych oraz 1 863 opiekunów praktyk. Łącznie na te cele wydatkowano w 1998 r. 314 972 tys. zł. co wyniosło 105% planowanej kwoty.

²³ Z. Mańk, Ustawa o zatrudnieniu i przeciwdziałaniu bezrobociu. Stan prawny na dzień 1 stycznia 1997 r., Krajowy Urząd Pracy, Warszawa, styczeń 1997.

²⁴ Warto zwrócić uwagę, że w przypadku pożyczek na tworzenie nowego miejsca pracy, przez pracodawcę rozumie się również jednoosobowego przedsiębiorcę w rozumieniu przepisów o działalności gospodarczej, jeżeli zamierza on zatrudnić pracownika (art. 18, ust. 7 ustawy z dnia 14 grudnia 1994 r. o zatrudnieniu i przeciwdziałaniu bezrobociu).

²⁵ Rozporządzenie Ministra Pracy i Polityki Socjalnej z dnia 24 marca 1995 r. w sprawie szczegółowych zasad udzielania pożyczek z Funduszu Pracy, wysokości stopy procentowej oraz warunków spłaty (Dz. U. z 1995 r. Nr 35, poz. 174, z 1997 r. Nr 25, poz. 133). Korzystniejsze oprocentowanie pożyczek w gminach zagrożonych bezrobociem strukturalnym zostało wprowadzone w nowelizacji z dnia 2 kwietnia 1997 r.

6.2.5. Programy rozwoju obszarów wiejskich

Programy realizowane przez Agencję Modernizacji i Restrukturyzacji Rolnictwa

W celu ograniczania bezrobocia na terenach wiejskich w latach 1997 – 1998 Agencja Modernizacji i Restrukturyzacji Rolnictwa prowadziła działania w zakresie:

- 1) udzielania nieoprocentowanych pożyczek na rozwój małej przedsiębiorczości na wsi w działalnościach pozarolniczych w gminach wiejskich i miejsko-wiejskich.

Pożyczki te adresowane były do osób fizycznych oraz prawnych i przeznaczone na tworzenie nowych miejsc pracy lub podejmowanie działalności gospodarczej. Kwota pożyczki wynosiła do 10 tys. zł w przeliczeniu na jedno tworzone miejsce pracy i nie mogła przekroczyć 60 tys. zł dla jednego podmiotu gospodarczego. W 1997 r. udzielono 2 066 pożyczek na łączną kwotę 64 055,7 tys. zł, tworząc 6 434 nowe miejsca pracy. Łącznie, od października 1995 r. do końca 1997 r. udzielono 4 486 pożyczek na całkowitą kwotę 153 mln zł, tworząc 15 422 miejsca pracy;

- 2) stosowania dopłat do oprocentowania kredytów na przedsięwzięcia inwestycyjne tworzące nowe, stałe miejsca pracy w działalnościach pozarolniczych w gminach wiejskich i miejsko-wiejskich, gwarantujących zatrudnienie ludności wiejskiej.

O kredyt z dopłatą do oprocentowania ze środków Agencji mogły ubiegać się osoby fizyczne i prawne realizujące przedsięwzięcia inwestycyjne tworzące nowe stałe miejsca pracy w działalnościach pozarolniczych i gwarantujące zatrudnienie ludności wiejskiej. Maksymalna kwota kredytu nie może przekraczać 2 mln zł na przedsięwzięcie inwestycyjne, przy jednoczesnym zaangażowaniu środków własnych inwestora na poziomie co najmniej 40% wartości przedsięwzięcia. Kwota kredytu, podobnie jak w przypadku pożyczki, ściśle zależała od liczby nowych miejsc pracy, bowiem na każde 25 tys. zł zaciąganego kredytu inwestor musiał zwiększyć zatrudnienie o co najmniej 1 osobę. W 1997 r. udzielono 1 095 kredytów na kwotę 159 627,0 tys. zł, co pozwoliło utworzyć 6 385 nowych miejsc pracy. Do końca 1998 r. w ramach tej linii udzielono łącznie 2 217 kredytów na kwotę 302,2 mln zł, co pozwoliło na utworzenie ok. 12,1 tys. nowych miejsc pracy.

Programy realizowane przez Agencję Własności Rolnej Skarbu Państwa

Współpracując z Ministerstwem Pracy i Polityki Socjalnej oraz Krajowym Urzędem Pracy AWRSP poręcza pożyczki z Funduszu Pracy (do 50% kwoty pożyczki). Zainteresowanie tego rodzaju działalnością jest niewielkie. W roku 1997 udzielono siedmiu poręczeń na łączną kwotę 140 640 zł.

Inne programy rozwoju przedsiębiorczości na terenach wiejskich

Od 8 maja 1998 r. uruchomiono linię kredytową wynikającą z porozumienia Europejskiego Funduszu Rozwoju Wsi Polskiej - Counterpart Fund i Krajowego Urzędu Pracy. Kapitał linii kredytowej wynosi 12 mln zł rocznie. Zgodnie z podjętymi ustaleniami, KUP przeznaczył 1 mln zł na obniżenie oprocentowania, a AWRSP poręcza kredyty dla mieszkańców wsi popegeerowskich. Kredyty te przeznaczone są dla inwestorów tworzących nowe miejsca pracy na terenach wiejskich lub miastach liczących do 10 tys. mieszkańców. Wspomniana linia kredytowa ma na celu finansowanie rozwoju małej przedsiębiorczości w dziedzinie produkcji lub usług²⁶.

²⁶ Informacja Krajowego Urzędu Pracy, Przegląd rządowy nr 6-7 (84-85) czerwiec - lipiec 1998 r. s. 139–140.

6.2.6. Polityka regionalna

Decentralizacja państwa

W 1998 roku została przygotowana wchodząca w życie od 1 stycznia 1999 roku reforma podziału administracyjnego kraju, która może stanowić szansę przyspieszenia rozwoju społeczno-gospodarczego. Szczególnie ważna jest w tym kontekście analiza kompetencji do samodzielnego kreowania polityki gospodarczej przez samorządy, w tym polityki wobec MSP i potrzeb prowadzenia takiej polityki.

W ustawach konstytuujących nowe struktury samorządowe, brak jest kompetencji wprost odnoszących się do bezpośredniego wsparcia MSP. Analiza ustaw kompetencyjnych również wskazuje na bardzo niewielką liczbę i małą elastyczność instrumentów, które mogą być zastosowane przez samorząd terytorialny do wsparcia MSP. Niemniej jednak warto zwrócić uwagę na możliwości potencjalnego wsparcia tego sektora w ramach polityki rozwoju województwa, której prowadzenie stanowi jedną z najistotniejszych kompetencji nowych struktur regionalnych.

Zgodnie z omawianą ustawą, samorząd województwa określa poprzez programy wojewódzkie strategię rozwoju, uwzględniającą m.in. pobudzanie działalności gospodarczej oraz podnoszenie poziomu konkurencyjności i innowacyjności gospodarki województwa. Samorząd wojewódzki wykonuje zadania o charakterze wojewódzkim określone ustawą. Jeśli chodzi o działania związane z sektorem MSP można tu wymienić:

- modernizację obszarów wiejskich;
- zagospodarowanie przestrzenne;
- przeciwdziałanie bezrobociu i aktywizację lokalnego rynku pracy.

Samorząd powiatowy wykonuje określone ustawą zadania publiczne o charakterze ponadgminnym. Dla MSP szczególnie istotne są kompetencje władz powiatowych z zakresu:

- gospodarki nieruchomościami;
- zagospodarowania przestrzennego;
- przeciwdziałania bezrobociu oraz aktywizacji lokalnego rynku pracy.

Nie ulega wątpliwości, że działania kreujące wsparcie MSP w ramach przewidzianych przepisami i ustawą budżetową na rok 1999 są niewielkie. Natomiast, istotne znaczenie będzie miało programotwórcze działanie struktur wojewódzkich i powiatowych, których efekt może być widoczny nie wcześniej niż w 2000 r. W połączeniu z przyjęciem ustawy o zasadach prowadzenia polityki rozwoju regionalnego może stworzyć to podstawy dalszych działań na rzecz wsparcia sektora MSP. Poważniejsze działania o charakterze prawno-finansowym nastąpić mogą dopiero po przebudowie finansów publicznych, umożliwiającej znacznie większą samodzielność gospodarczą samorządów.

Regionalne programy restrukturyzacyjne

W 1997 r. na wsparcie regionalnych programów restrukturyzacyjnych przewidziano w budżecie państwa środki w wysokości 57 460,0 tys. zł. W 1998 r. na regionalne programy restrukturyzacyjne utworzono rezerwę celową w kwocie 60 000 tys. zł²⁷ przeznaczoną na wsparcie ośmiu programów regionalnych:

- strategia rozwoju województwa elbląskiego;

²⁷ Rozporządzenie Rady Ministrów z dnia 2 czerwca 1998 r. w sprawie zakresu, trybu i warunków wspierania środkami z budżetu państwa na 1998 r. realizacji regionalnych programów restrukturyzacyjnych oraz tworzenia instytucji lokalnych (Dz. U. Nr 76, poz. 492).

- strategia rozwoju gospodarczego województwa koszalińskiego;
- strategia rozwoju województwa olsztyńskiego;
- partnerska strategia rozwoju województwa słupskiego na lata 1997-2002;
- strategia rozwoju województwa suwalskiego na lata 1997-2002 „Mazury i Suwalszczyzna”;
- strategia rozwoju regionu łódzkiego na lata 1998-2002 „Łódź sam środek jutra”;
- Europejska strategia rozwoju regionu wałbrzyskiego na lata 1998-2002 „By sprostać wyzwaniom przyszłości”;
- strategię i programy rozwoju lokalnego w województwie katowickim, zwane „regionalnymi programami restrukturyzacyjnymi”.

Dotacje budżetowe skłaniają gminy i przedsiębiorców do przeznaczania większych środków własnych na inwestycje. W 1997 roku gminy i przedsiębiorstwa ze środków własnych i pozabudżetowych przeznaczyły na inwestycje 81 076,5 tys. zł, co stanowiło 325,1% dotacji. Dzięki inwestycjom zakończonym w 1997 roku utworzono 918 nowych miejsc pracy. Jednocześnie inwestorzy zadeklarowali, że po zakończeniu wszystkich przedsięwzięć powstanie kolejne 2 270 nowych miejsc pracy. Pozostałe inwestycje będą realizowane do 2000 roku.

W 1998 r. zróżnicowano formy wspomagania programów regionalnych. Programy w regionach rolniczych (Elbląg, Koszalin, Olsztyn, Słupsk, Suwałki) otrzymały wsparcie w formie dotacji dla instytucji regionalnych na udzielanie pożyczek inwestorom realizującym inwestycje przyczyniające się do powstawania nowych miejsc pracy. Środki na dofinansowanie programów w regionach przemysłowych (Łódź, Wałbrzych) przeznaczone zostały na dotacje dla przedsiębiorców. Programy katowickie otrzymują wsparcie na tworzenie przemysłowych i rolniczych instytucji lokalnych.

6.2.7. Działania związane z usuwaniem skutków powodzi

Według szacunków GUS skutki powodzi odczuło bezpośrednio 9 tys. małych i średnich podmiotów gospodarczych, ponosząc łącznie straty w wysokości 640 mln zł.²⁸

W ramach działań interwencyjnych w 1998 roku stosowano trzy rodzaje instrumentów dotyczące sektora MSP:

1) Zwolnienia i ulgi podatkowe

W 1998 r. dokonano dwóch istotnych nowelizacji ustawy o stosowaniu szczególnych rozwiązań podatkowych w związku z likwidacją skutków powodzi, która miała miejsce w lipcu 1997 r.²⁹:

- pierwsza zmiana polegała na przesunięciu terminu składania wniosków o poniesionych szkodach z 31 października 1997 r. na termin do dnia 31 października 1998 r., co umożliwi skorzystanie z różnych przywilejów o charakterze podatkowym;
- druga zmiana miała na celu przedłużenie do 31 grudnia 1999 r. terminu zwolnienia od podatku dochodowego dotacji, subwencji, dopłat i innych środków określonych w ustawie otrzymanych przez podatników podatku dochodowego na usuwanie skutków powodzi.

2) Pomoc finansowa w postaci dotacji, nieoprocentowanych i bezzwrotnych pożyczek oraz nieoprocentowanych i niskoprocentowanych kredytów:

- dzięki funduszowi pożyczkowemu ze środków Ministra Gospodarki (33 mln zł) uruchomionemu w październiku i listopadzie 1997 r., spośród 3 500 firm, które złożyły wnioski z bezzwrotnych

28 Odpowiedź ministra - członka Rady Ministrów na interpelację posłów w tym Czesława Pogody, Marka Dyducha i Mieczysława Jedonia w sprawie udzielenia pomocy finansowej podmiotom gospodarczym dotkniętym skutkami powodzi z 8 kwietnia 1998 r. w: www.sejm.gov.pl

29 Ustawa z dnia 18 czerwca 1998 r. o zmianie ustawy o stosowaniu szczególnych rozwiązań podatkowych w związku z likwidacją skutków powodzi, która miała miejsce w lipcu 1997 r. (Dz. U. z 1998 r. Nr 94, poz. 593).

pożyczek skorzystało 1 750 przedsiębiorstw³⁰ z województw wrocławskiego, wałbrzyskiego, opolskiego i katowickiego. Szczupłość środków finansowych, krótki okres rozliczeniowy oraz kryteria przydziału środków wywołały liczne protesty. Spowodowało to rozdział dodatkowych środków w październiku 1998 r. w wysokości 3,9 mln zł., które przeznaczone zostały na 129 pożyczek dla przedsiębiorców z Wrocławia³¹. Ponadto dodatkowe środki mają zostać skierowane w styczniu dla przedsiębiorców z województwa wałbrzyskiego³²;

- wprowadzono nie oprocentowane pożyczki z Funduszu Pracy (dla zakładów do 20 pracowników) na sfinansowanie kosztów wznowienia działalności, jeżeli jej prowadzenie na skutek powodzi nie było możliwe. Według ministra Widzyka udzielono 101 pożyczek na kwotę 1 449 tys. zł³³. Według pełnych danych Krajowego Urzędu Pracy w 1997 udzielono 43 pożyczek, zaś w 1998 r. 86 pożyczek, co łącznie daje 129 pożyczek na całkowitą kwotę 2 145,5 tys. zł³⁴;
- wprowadzono nieoprocentowane pożyczki z Funduszu Gwarantowanych Świadczeń Pracowniczych przeznaczone na wypłaty wynagrodzeń dla pracowników w okresie od lipca do września 1997 r. Ogółem wydatkowano 17 249 tys. zł (z czego 531 tys. zł w formie pomocy bezzwrotnej, resztę w formie nieoprocentowanych pożyczek);
- wprowadzono pożyczki z Funduszu MIKRO Polsko - Amerykańskiego Funduszu Przedsiębiorczości. W okresie listopad - grudzień 1997 r. w sektorze MSP udzielono 1 835 niskooprocentowanych pożyczek na łączną kwotę 12 mln. zł³⁵;
- wprowadzono dotacje z Funduszu Dotacji Lokalnych programu Unii Europejskiej "Odbudowa". W ramach tego programu uzyskało pożyczki 218 małych przedsiębiorstw na ogólną kwotę 1 337 tys. Euro (ok. 5,3 mln zł).

3) *Pomoc w postaci kredytów połączonych z finansowaniem ze środków budżetu państwa*

W marcu 1998 r. przygotowano nowy *Program pomocy dla małych i średnich przedsiębiorstw przeznaczony na odtworzenie majątku produkcyjnego i obrotowego zniszczonego w wyniku powodzi w lipcu 1997 r.* Program ten opiera się na następujących założeniach:

- pomoc płynąca z programu ma charakter kredytów dla małych i średnich przedsiębiorstw, zatrudniających przed powodzią do 250 pracowników (z wyjątkiem tych, którzy wcześniej skorzystali z bezzwrotnej pomocy ze środków Ministra Gospodarki);
- pomoc jest połączeniem kredytu ze środków banku komercyjnego oraz dotacji z budżetu państwa i Banku Światowego. Obok kwoty kredytu komercyjnego jest przyznawana dotacja (grant) pomocy bezzwrotnej w wysokości 40% wysokości kredytu;
- kredyt przyznawany jest na 5 lat dla kredytów inwestycyjnych i 2 lata dla kredytów obrotowych;
- poręczeń kredytobiorcom udziela Bank Gospodarstwa Krajowego, ze środków Krajowego Funduszu Poręczeń Kredytowych.

30 Odpowiedź ministra - członka Rady Ministrów, Pełnomocnika Rządu do spraw usuwania skutków powodzi na interpelację nr 871 w sprawie polityki w zakresie pomocy finansowej udzielonej podmiotom gospodarczym poszkodowanym podczas powodzi w lipcu 1997 r. z 21 września 1998 r. w: www.sejm.gov.pl.

31 Odpowiedź ministra - członka Rady Ministrów, Pełnomocnika Rządu ds. usuwania skutków powodzi - z upoważnienia Rady Ministrów na interpelację nr 1000 posła Jerzego Wenderlicha w sprawie niewypelniania przez rząd obietnic wobec powodzian z 16 listopada 1998 r. w: www.sejm.gov.pl.

32 Odpowiedź ministra - członka Rady Ministrów, Pełnomocnika Rządu ds. usuwania skutków powodzi na zapytanie nr 209 posła Czesława Pogody w sprawie bezzwrotnej pomocy finansowej dla małych i średnich przedsiębiorstw dotkniętych skutkami powodzi w 1997 r. z 19 stycznia 1999 r. w: www.sejm.gov.pl.

33 Odpowiedź Ministra na interpelację nr 871 z 21 września 1998 r. op.cit. s. 2.

34 Sprawozdanie z wykonania Funduszu Pracy w 1997 r. op.cit. s. 17 oraz KUP, Departament Budżetu resortu. Wykonanie Funduszu Pracy w okresie styczeń - grudzień 1998 r. op.cit. s. 11.

35 Odpowiedź ministra - członka Rady Ministrów na interpelację 871 z 21 września 1998 r. op. cit. s. 2.

Zdaniem autorów projektu, zaangażowanie środków z tzw. Kredytu Hipotecznego Banku Światowego (120 mln zł), środków budżetowych (ok. 64 mln zł) oraz środków kredytowych banków komercyjnych (ok. 300 mln zł) pozwoli na pełne zaspokojenie potrzeb określanych na 2 500-5 000 przedsiębiorców³⁶.

Omawiany program uruchomiono w kwietniu 1998 r. Według danych Polskiej Agencji Rozwoju Regionalnego wdrażającej program, do końca 1998 roku umowy kredytowe z bankami zawarło 255 przedsiębiorstw a kwota przyznanej pomocy wyniosła 16,4 mln zł.

Ponadto w ramach programu uruchomiono specjalny lokalny program pomocowy dla małych i średnich przedsiębiorstw obsługiwany przez agencję „Agroreg” w Nowej Rudzie, na który przeznaczono kwotę 2 700 000 zł z budżetu państwa. W ramach Lokalnego Funduszu Pożyczkowego Ziemi Kłodzkiej pożyczkobiorcy wzajemnie gwarantują sobie kredyty, które z reguły przeznaczane są na potrzeby małej przedsiębiorczości³⁷. Pierwsze wnioski rozpatrzono w październiku 1998 r.

6.3. Pomoc publiczna dla przedsiębiorstw w Polsce i Unii Europejskiej

6.3.1. Reguły pomocy publicznej w Unii Europejskiej

Mimo iż Traktat ustanawiający EWG nie określił precyzyjnie definicji pomocy publicznej, za pomoc państwa można uznać te działania, podejmowane przez organy władzy państwowej lub finansowane z zasobów państwowych, które oznaczają ekonomiczną korzyść dla określonych przedsiębiorstw, sektorów, regionów lub wytwórców określonej grupy produktów.

Pomoc publiczna dla przedsiębiorstw, będąca czynnikiem zakłócającym wolną konkurencję, jest co do zasady zabroniona przez ustawodawstwo wspólnotowe i jej udzielanie podlega wielu ograniczeniom. Za zgodną z regułami wspólnego rynku uważa się na mocy Art. 92 Traktatu pomoc o charakterze socjalnym dla indywidualnych podmiotów oraz pomoc mającą na celu naprawienie szkód wywołanych przez klęski żywiołowe.

Za zgodną z regułami wspólnego rynku może także być uznana pomoc przeznaczona na:

- rozwój gospodarczy regionów, w których poziom życia jest nienormalnie niski lub w których występuje niedostateczne zatrudnienie;
- realizację projektów posiadających ogólnoeuropejskie znaczenie lub zapobieżenie poważnym zakłóceniom w gospodarce państwa członkowskiego;
- ułatwianie rozwoju pewnych form działalności lub pewnych regionów;
- inne działania, zatwierdzone odpowiednimi procedurami w Unii.

Do najbardziej typowych form pomocy publicznej dla przedsiębiorstw należą: dotacje pieniężne lub rzeczowe; subwencje; preferencje kredytowe; preferencje podatkowe; gwarancje i poręczenia kredytowe udzielane przez budżet lub fundusze finansowane z budżetu; dokapitalizowanie przedsiębiorstwa ze środków publicznych; konwersja zadłużenia; obniżenie należności na ubezpieczenia społeczne lub ochronę środowiska; zamówienia publiczne; preferencyjne usługi doradcze.

³⁶ Odpowiedź ministra - członka Rady Ministrów na interpelację 248 z 8 kwietnia 1998 r. op. cit s. 2.

³⁷ Informacja Ministra ds. usuwania skutków powodzi z 28 października 1998 r. w: Przegląd rządowy nr 11(89) listopad 1998 r. s. 121.

W celu usystematyzowania działań o charakterze pomocy państwa Komisja Europejska wyróżniła trzy grupy reguł postępowania: sektorową, regionalną i horyzontalną. Pierwsza – sektorowa odnosi się do przemysłu motoryzacyjnego, stalowego, stoczniowego, węgla i stali, rolnictwa, przemysłu spożywczego, odzieżowego, tekstylnego i włókien sztucznych. Pomoc regionalna ma na celu wyrównywanie różnic w poziomach rozwoju poszczególnych regionów w krajach członkowskich. Podlegają jej regiony o poziomie PKB *per capita* niższym o 25% od średniej dla całej Unii oraz regiony o poziomie PKB co najmniej o 15% niższym i o wartości wskaźnika bezrobocia o 10% wyższym niż średnia.

Regułami horyzontalnymi objęta jest pomoc na:

- cele badawczo – rozwojowe;
- ochronę środowiska;
- przekwalifikowanie zwalnianych pracowników oraz osłony socjalne;
- restrukturyzację i sanację firm;
- rozwój małych i średnich przedsiębiorstw.

Ta ostatnia może być wyższa od dopuszczalnej pomocy dla danego regionu o:

1. 15% łącznej wartości brutto nakładów inwestycyjnych w regionach o poziomie PKB *per capita* co najmniej 15% niższym i o wartości wskaźnika bezrobocia o 10% wyższym niż średnia krajowa;
2. 10% łącznej wartości brutto nakładów inwestycyjnych w regionach o poziomie PKB niższym o 25% od średniej dla całej Unii;
3. 7,5 - 15% łącznej wartości brutto nakładów inwestycyjnych w regionach nie kwalifikujących się do programów pomocy regionalnej.

Ponadto dopuszcza się pomoc publiczną dla MSP w formie usług doradczych i szkoleń o wartości łącznej nie wyższej niż 50% wartości brutto nakładów inwestycyjnych (ponad 50% w wyjątkowych przypadkach). Udział pomocy w kosztach firmy nie może przekraczać 50% ich łącznej wartości.

W celu zapewnienia kontroli nad wielkością udzielania pomocy publicznej, art. 93 Traktatu ustanowił przepisy proceduralne dotyczące trybu akceptacji i kontroli pomocy przez Komisję Europejską. Uzależniają one dopuszczalność pomocy publicznej od uprzedniej notyfikacji w Komisji. Odstępstwem od procedury notyfikacji i kontroli Komisji są – zgodnie z regułą *de minimis* – programy pomocy o kwocie ograniczonej do 100 000 Euro (50 000 na inwestycje i 50 000 na inne cele) całkowitej pomocy publicznej na dane przedsiębiorstwo udzielonej w ciągu trzech lat, nie przeznaczone na subsydia eksportowe i stosowane poza tzw. sektorami wrażliwymi. Mimo iż ta reguła jest niezależna od wielkości przedsiębiorstwa, w zasadzie odnosi się do sektora MSP.

6.3.2. Pomoc publiczna w Polsce a przepisy obowiązujące w Unii Europejskiej

W zależności od adresata udzielonej pomocy i jej celu, pomoc publiczna w Polsce ma charakter sektorowy lub horyzontalny. Do przedsiębiorstw objętych pierwszym rodzajem pomocy należą te, które charakteryzują się malejącą zdolnością konkurencyjną i należą do tzw. sektorów wrażliwych lub strategicznych. Drugi rodzaj pomocy ma charakter ponadsektorowy i służy przede wszystkim wspieraniu eksportu, innowacji, ochrony środowiska, rozwoju regionalnego oraz rozwoju MSP.

Zgodnie z art. 63 Układu Europejskiego wszelka pomoc publiczna, która zniekształca lub grozi zniekształceniem konkurencji przez faworyzowanie niektórych przedsiębiorstw lub produkcji niektórych towarów, mająca negatywny wpływ na handel między Polską a Unią, jest niezgodna z Umową Stowarzyszeniową. Ponieważ jednak Polska, kwalifikuje się do grupy regionów o szczególnie niskim poziomie życia i niedostatecznym zatrudnieniu w ciągu pierwszych pięciu lat od dnia wejścia w życie Układu z możliwością przedłużenia na kolejne 5 lat zasady udzielania pomocy publicznej są mniej rygorystyczne. Pomoc może obejmować inwestycje lub tworzenie miejsc pracy oraz pomoc operacyjną ukierunkowaną na przezwycięzenie problemów infrastrukturalnych regionu.

Mimo iż do czasu wstąpienia do struktur unijnych Polska nie jest zobowiązana stosować się do zasady notyfikacji w Komisji, każda ze stron zobowiązała się do zapewnienia przejrzystości informacji przez m.in. coroczne przekazywanie drugiej stronie statystyk o sumie i podziale udzielonej pomocy.

Pomimo powyższych zobowiązań, Polska nie dysponuje odpowiednimi mechanizmami kontroli pomocy publicznej. Sytuację tę ma zmienić *Ustawa o warunkach dopuszczalności i nadzorowaniu pomocy publicznej dla przedsiębiorców*, której projekt został skierowany do Sejmu po przyjęciu przez Radę Ministrów w lutym 1999 r.

Zgodnie z jego brzmieniem, pomoc publiczna będzie obejmować pomoc regionalną, sektorową i horyzontalną, w tym skierowaną na rozwój MSP. Wsparcie dla tego sektora może ulec zwiększeniu w stosunku do zapisanego w projekcie wymienionej ustawy w drodze rozporządzenia Rady Ministrów, pod warunkiem odnoszenia się do obszarów o szczególnie wysokim bezrobociu i niskim poziomie życia, realizacji programów podnoszenia kwalifikacji lub przekwalifikowań oraz badań naukowych i działalności innowacyjnej. Ponadto, podobnie jak w Unii Europejskiej, projekt ustawy przewiduje stosowanie reguły *de minimis*.

6.3.3. Porównanie udzielonej pomocy publicznej w Polsce i Unii Europejskiej

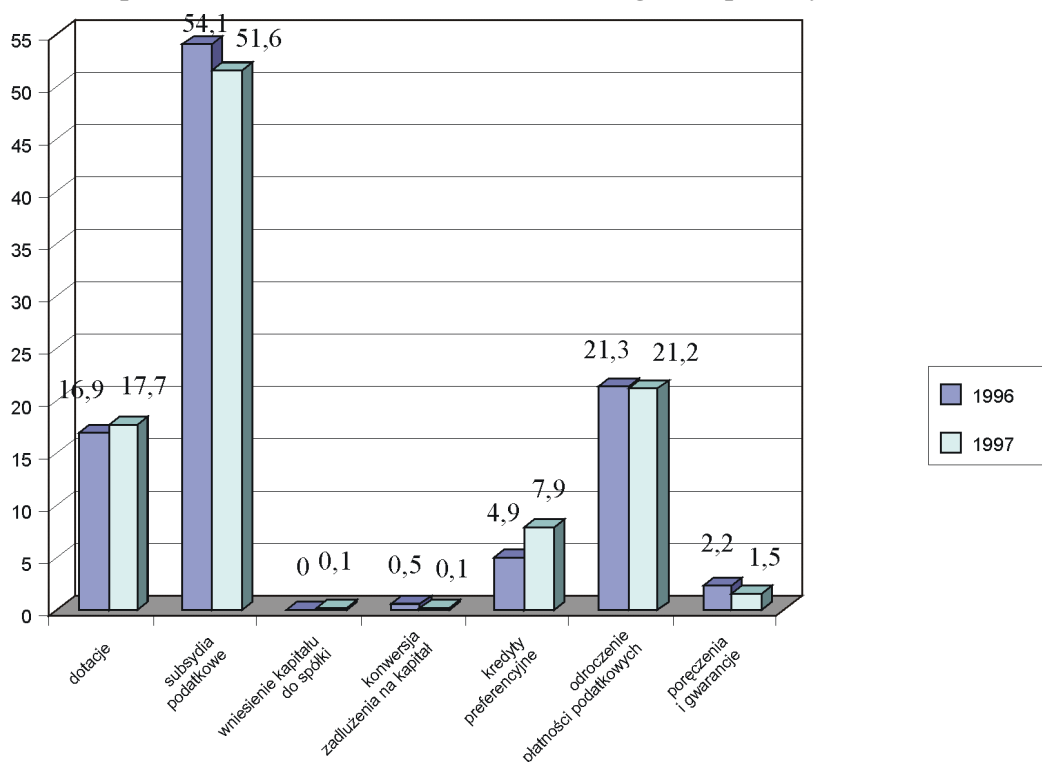
Polska

W 1997 roku wartość udzielonej w Polsce pomocy wyniosła 10 026,6 mln zł (ok. 2 706 mln Euro wg średniego kursu z 1997 roku), czyli 3,3% wartości dodanej brutto w sektorze przedsiębiorstw³⁸. Mimo iż w ujęciu nominalnym była ona wyższa od poprzedniego roku o 5.2%, jej wartość realnie spadła. Udział pomocy publicznej w PKB wyniósł 2,2%, o 0,4 punktu procentowego mniej niż w 1996 roku i o 1 punkt procentowy mniej niż w roku 1995.

Do najczęściej stosowanych form pomocy należały dotacje, subsydia podatkowe oraz odroczenia płatności wobec ZUS. Najpoważniejszy udział w udzielonej pomocy publicznej miały subsydia podatkowe – 5 171,65 mln zł., a w szczególności zwolnienia i ulgi podatkowe (79,5%) oraz umorzenia zadłużenia wobec budżetu (12,4%). W stosunku do roku 1996 przyrost udzielonej pomocy wynikał przede wszystkim z umarzenia zadłużenia wobec ZUS i był następstwem wejścia w życie ustawy o restrukturyzacji finansowej jednostek górnictwa węgla kamiennego z sierpnia 1997 roku.

Wartość udzielonych dotacji wzrosła o 9,8% w porównaniu do roku 1996 i wynosiła 1 772,27 mln zł. Największą część stanowiło wsparcie dla górnictwa (42,3%) oraz transportu (21,8%). 83,7% dotacji przeznaczonych zostało na pomoc sektorową, a 16,3% na pomoc horyzontalną.

Wykres 6.1. Pomoc publiczna w Polsce w latach 1996-1997 wg form pomocy (w %)

³⁸ „Raport o pomocy publicznej w Polsce udzielonej w 1997 roku podmiotom gospodarczym. Synteza”, Ministerstwo Gospodarki, Departament Analiz Ekonomicznych, Warszawa, wrzesień 1998 r.

Gros udzielonej pomocy w ramach grupy obejmującej kredyty preferencyjne i warunkowo umorzone (794,17 mln zł.)³⁹ stanowiły nieściągnięte opłaty z tytułu gospodarczego korzystania ze środowiska naturalnego oraz nieściągnięte kary za przekroczenie dopuszczalnych norm w ochronie środowiska (razem 41,2%). Odrębną pozycję w ramach tej grupy stanowiły kredyty preferencyjne i warunkowo umorzone przez Agencję Rozwoju Przemysłu, Agencję Restrukturyzacji i Modernizacji Rolnictwa oraz Fundusze Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej. Odroczenie lub rozłożenie na raty płatności wobec ZUS (ok. 68%) oraz płatności podatkowych (ok. 30,2%) to najpopularniejsze formy pomocy w ramach kategorii odroczeń płatności (2 123,56 mln zł.). Poręczenia i gwarancje Skarbu Państwa (146,09 mln zł.) – odnoszące się w zasadzie do sektora MSP - oraz subsydia kapitałowo-inwestycyjne (18,91 mln zł) obejmowały zaledwie 1,7% udzielonej pomocy publicznej w roku 1997.

Pomoc publiczna udzielana w Polsce jest zdominowana przez wsparcie dla sektorów. Za wyjątkiem procesów restrukturyzacyjnych przeprowadzanych w niektórych sektorach ogromna część pomocy ma charakter doraźny, a jej celem jest ratowanie przedsiębiorstw przed upadłością. Jest to całkowicie sprzeczne z regułami wspólnego rynku.

Głównymi formami pomocy o charakterze horyzontalnym są ulgi inwestycyjne i przyspieszona amortyzacja, a także dotacje na dofinansowanie inwestycji infrastrukturalnych lub realizowanych w regionach restrukturyzowanych, realizowane jako zadania własne gmin w regionach zagrożonych strukturalnym bezrobociem⁴⁰. Inne formy to zwolnienia podatkowe, ulgi inwestycyjne związane z tworzeniem specjalnych stref ekonomicznych, ulgi inwestycyjne dla eksporterów, dopłaty do odsetek od kredytów, poręczenia kredytowe udzielane przez BGK w ramach Krajowego Funduszu Poręczeń Kredytowych.

Określenie jaka część pomocy publicznej trafia do sektora MSP jest niestety niemożliwe. W Polsce nie funkcjonuje bowiem mechanizm monitorowania udzielonej pomocy. Dostępne dane mają charakter szacunkowy i nie sposób na ich podstawie zbudować pełnego obrazu pomocy.

Unia Europejska

W latach 1994-1996 kraje Unii Europejskiej przeznaczyły ponad 83 655 mln Euro na pomoc publiczną. Prawie 46% a więc ponad 38 mld Euro skierowano do sektora przemysłowego (bez przemysłu węglowego)⁴¹. Z tej sumy 31% wydatkowano na pomoc horyzontalną, 56% na cele regionalne a pozostałe 13% na wybrane sektory przemysłowe⁴². 7% całości stanowiła pomoc udzielona małym i średnim przedsiębiorstwom.

Podobnie jak w Polsce, do najczęściej stosowanych form pomocy należą dotacje, subsydia podatkowe oraz preferencje kredytowe.

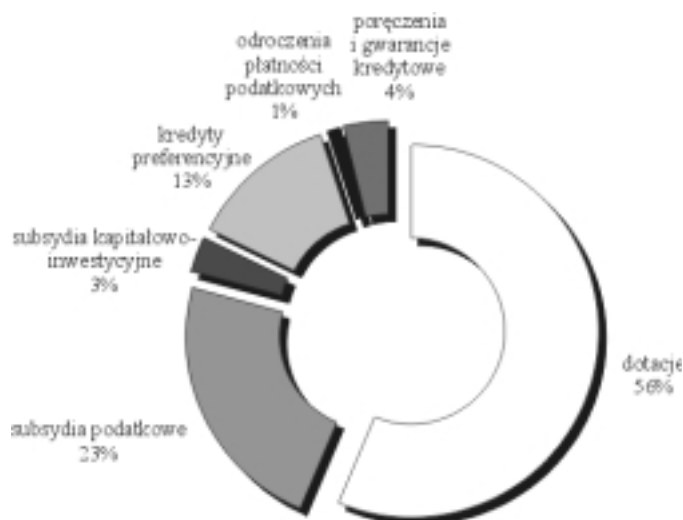
³⁹ Za wyjątkiem grupy dotacji i subsydiów podatkowych pozostałe wartości odzwierciedlają obliczoną wysokość elementu pomocy (wartość nominalna pomocy jest w rzeczywistości o wiele wyższa).

⁴⁰ O. Lissowski, „Instrumenty finansowe wspierania małych i średnich przedsiębiorstw w Unii Europejskiej i w Polsce. Wybrane zagadnienia”, Politechnika Poznańska, Poznań, 1998

⁴¹ Kraje UE traktują sektor węglowy odrębnie. W latach 1994-96 pomoc publiczna udzielona dla tego sektora stanowiła ekwiwalent 22% pomocy dla sektora przemysłowego.

⁴² Źródło: Sixth Survey on State Aid in the European Union in the Manufacturing and Certain Other Sectors, European Commission, OOEPC, Luksemburg, 1998.

Wykres 6.2. Pomoc publiczna udzielona w Unii Europejskiej w latach 1994-1996 wg form pomocy (w %)

Najbardziej popularną formą pomocy są dotacje, obejmujące 56% udzielonej pomocy publicznej, traktowane jako „mało kosztowne” w sensie procedur legislacyjnych i elastyczne w stosowaniu. Dofinansowanie preferencyjnych kredytów to 13% pomocy. Stosunkowo niski jest udział gwarancji kredytowych i poręczeń, który wynosi 4% wielkości pomocy. Stanowi on jednak szczególnie istotną formę pomocy udzielanej np. w Grecji i we Francji.

Wsparcie dla sektora MSP w Unii Europejskiej odbywa się poprzez działania w ramach *Zintegrowanego programu działania na rzecz MSP*. Obejmuje on działania wspólne, (prowadzone przez instytucje wspólnotowe, narodowe i regionalne) oraz działania wspólnotowe. Wśród tych drugich największe znaczenie mają środki z *Wieloletniego programu działań na rzecz MSP*, Europejskiego Banku Inwestycyjnego, Europejskiego Funduszu Inwestycyjnego, środki z IV Programu Ramowego w Dziedzinie Badań i Rozwoju, z programu szkoleniowego ADAPT, Inicjatywy Wspólnotowej MSP.

Tabela 6.2. Najważniejsze źródła pomocy dla MSP w Unii Europejskiej w roku 1998

Działania Unii Europejskiej	Lata	Kwota w mln EURO
Wieloletni program działań na rzecz MSP	1996-1999	180
Inicjatywa MSP	1994-1999	1 000
Inicjatywa ADAPT	1994-1999	1 400
IV Program ramowy dotyczący RTD (inne kryteria MSP)	1995-1999	123 000

Źródło: „Działania na rzecz sektora małych i średnich przedsiębiorstw oraz rzemiosła”, Wspólnoty Europejskie, Belgia, 1998; „Publiczna pomoc finansowa dla MSP w obrębie UE oraz kryteria jej udzielania”, W. Karsz, Łódź, 1995.

Do sektora MSP skierowana jest ponadto część środków z Funduszy Strukturalnych. Szacuje się, że w latach 1994–1999 na wsparcie małych i średnich przedsiębiorstw przeznaczona jest 15–20% środków Funduszy. Jest to suma 23–30 miliardów Euro. Małe i średnie firmy mogą ponadto korzystać ze środków przeznaczanych na inne cele dostępne dla szerszego kręgu beneficjentów.

Tabela 6.3. Środki z Funduszy Strukturalnych UE przeznaczane na rozwój MSP

Kraj	Środki na MSP w latach 1994–1999 (w mln Euro)	% środków dla MSP wg celów polityki regionalnej UE ⁴³			
		cel 1	cel 2	cel 5b	cel 6
Austria	89,3	-	58	42	-
Belgia	766,0	63	32	5	-
Dania	223,0	-	43	57	-
Finlandia	93,0	-	33	-	67
Francja	1300,0	13	55	32	-
Grecja	3240,0	100	-	-	-
Hiszpania	2300,0	43	28	29	-
Holandia	418,6	9	80	11	-
Irlandia	975,0	100	-	-	-
Luksemburg	6,5	-	85	15	-
Niemcy	6900,0	86	7	7	-
Portugalia	2700,0	100	-	-	-
Szwecja	400,0	-	34	21	45
Wielka Brytania	2400,0	25	56	19	-
Włochy	4700,0	88	7,5	4,5	-

Źródło: The work of the Structural Funds in 1997, European Commission, Directorate – General for Regional Policy and Cohesion,

6.3.4. Wnioski

Wyodrębnienie pomocy publicznej udzielonej sektorowi MSP zarówno w Polsce, jak i w Unii Europejskiej jest niezmiernie trudnym zadaniem. Wiąże się to nie tylko z brakiem odpowiednich struktur do monitorowania pomocy publicznej dla tego sektora, ale – tak jak w przypadku Unii – również z różną klasyfikacją celów udzielonej pomocy stosowaną przez poszczególne Państwa Członkowskie oraz z właściwym określeniem ostatecznego beneficjenta.

Stworzenie możliwości uzyskania informacji, jaka część pomocy publicznej trafia do sektora MSP powinno być podstawowym zadaniem podczas prac nad systemem monitorowania udzielanej pomocy. Uzyskane dane pozwolą na racjonalne wykorzystywanie środków publicznych i zapewnienie małym i średnim firmom dostępu do środków przeznaczanych obecnie na wspieranie nieefektywnych podmiotów i dziedzin gospodarki.

⁴³ Unia Europejska określiła sześć celów rozwojowych w polityce strukturalnej. Są to: **cel 1** – działania na rzecz regionów słabiej rozwiniętych, **cel 2** – restrukturyzacja regionów w których nastąpił upadek przemysłu, **cel 3** – zwalczanie długotrwałego bezrobocia i umożliwienie wejścia w życie zawodowe, **cel 4** – umożliwienie pracownikom adaptacji do zmian w gospodarce, **cel 5a** – przyspieszenie dostosowania struktury rolnictwa, **cel 5b** – pomoc w rozwoju i zmianach strukturalnych obszarów wiejskich, **cel 6** – pomoc regionom o małej gęstości zaludnienia

6.4. Podsumowanie

W 1998 roku nie udało się przyjąć podstawowego dokumentu określającego politykę rządu wobec małych i średnich przedsiębiorstw. Nie ma w związku z tym pewności, czy programy częściowo skierowane do MSP są spójne między sobą, zarówno w zakresie instrumentarium, finansowania, jak i koordynacji. Jest to niezgodne z zasadą określoną w *Narodowym Programie Przygotowania do Członkostwa w Unii Europejskiej*.

Z punktu widzenia celów, które są realizowane przez państwo, politykę wobec sektora MSP można podzielić na dwa główne obszary:

- politykę wobec sektora MSP *sensu stricte*, której celem jest tworzenie warunków funkcjonowania i rozwoju małych i średnich przedsiębiorstw;
- inne polityki realizujące priorytetowe cele społeczno-gospodarcze, w których MSP występuje jako jeden z instrumentów realizacyjnych.

Polityka wobec sektora MSP

Koordinatorem polityki wobec MSP jest Ministerstwo Gospodarki. Brak uzgodnionego programu działań powoduje jednak bardzo poważne trudności w wypełnianiu tej funkcji.

Trudności w uzgodnieniu programu wynikały między innymi ze sporów pomiędzy resortem finansów a resortem gospodarki, w zakresie roli polityki finansowej w polityce wspierania przedsiębiorczości. Z powodu braku programu, polityce wobec sektora MSP towarzyszyło znaczne mniejsze i nie skoordynowane wspieranie konkretnych zamierzeń środkami budżetowymi.

Negatywne znaczenie ma również fakt braku jasnej strategii podatkowej. Zdarza się, że przedstawiane przez resorty koncepcje reform są wzajemnie sprzeczne a ich efekty mogą powodować zamieszanie wśród przedsiębiorców niepewnych intencji ustawodawcy.

Pozytywną tendencją jest trwała współpraca Ministerstwa Gospodarki ze środowiskami przedsiębiorców w zakresie współtworzenia i konsultowania dokumentów, określających politykę państwa wobec MSP.

Polityka traktująca MSP jako instrument realizacji innych celów państwa

Realizacja rządowych programów, ważnych dla MSP, koncentrowała się na trzech zagadnieniach: polityce rynku pracy, polityce rozwoju obszarów wiejskich oraz polityce regionalnej. Stosowane w ramach tych programów instrumenty nie miały na celu bezpośredniego wspierania rozwoju sektora MSP, ale realizację innych zadań takich jak: walka z bezrobociem, rozwój regionalny, rozwój obszarów wiejskich. MSP stanowiły natomiast istotny element rozwoju i restrukturyzacji gospodarczej, sposób absorpcji siły roboczej.

Instrumenty wspierania MSP w ramach polityki rynku pracy i polityki rozwoju obszarów wiejskich opierały się m.in. na:

- ułatwianiu dostępu do kredytu dla przedsiębiorców i osób podejmujących działalność gospodarczą (finansowanie pożyczek, poręczenia, obniżanie oprocentowania kredytów);
- ułatwieniach w zwiększaniu zatrudnienia bez ponoszenia dodatkowych kosztów;
- tworzeniu instytucji i instrumentów doradczo-szkoleniowych wspierających małą przedsiębiorczość;

- działaniach edukacyjnych promujących przedsiębiorczość wśród młodzieży.

Instrumentarium, adresowane do konkretnych grup i regionów nie poprawiało ogólnych warunków funkcjonowania sektora MSP, lecz dawało istotne efekty w wybranych branżach i regionach kraju wskazanych przez państwo.

Problemy koordynacji obu obszarów polityki wobec MSP

Właściwa polityka wobec MSP powinna uwzględniać oba cele: tworzenie ogólnych warunków rozwoju sektora oraz interwencyjne reagowanie w sektorach i na obszarach wymagających szczególnego traktowania. W roku 1998 postulat ten był spełniany jedynie częściowo. Polityka wobec MSP, realizowana przez różne agendy, nie była w pełni monitorowana i koordynowana. Nadal widoczny był brak zrównoważenia pomiędzy resortem gospodarki a resortem finansów w kształtowaniu polityki gospodarczej. Nie ulega też wątpliwości, że w 1998 r. ciężar decyzyjny przesunął się w stronę resortu finansów.

Rozdział 7.

Środowisko prawne funkcjonowania MSP w 1998 r.

Wykaz aktów prawnych, wydanych w 1998 r., mających wpływ na działalność MSP

Harmonizacja prawa

Ocena systemu prawnego

Funkcjonowanie prawa

Podsumowanie

Poniższy rozdział składa się z czterech następujących części:

- tabeli, w której przedstawiony został wybór aktów prawnych, ze wskazaniem zakresu regulacji, mogących mieć wpływ na działalność małych i średnich przedsiębiorstw. Zestawienie obejmuje akty prawne uchwalone przez Sejm RP lub wydane przez naczelne organy administracji państwowej w 1998 r. i w tym roku opublikowane;
- informacji o harmonizacji prawa polskiego ze wspólnotowym porządkiem prawnym;
- opisu najważniejszych zmian oraz omówienia podstawowych tendencji w prawodawstwie, jakie pojawiły się w roku 1998;
- informacji o funkcjonowaniu prawa.

7.1. Akty prawne uchwalone w 1998 roku ważne dla MSP

Ramy prawne, określające warunki prowadzenia działalności gospodarczej, są podstawowym elementem determinującym możliwość funkcjonowania i rozwoju gospodarki, w tym funkcjonowania małych i średnich przedsiębiorstw. Przepisy regulujące prowadzenie działalności gospodarczej nie definiują pojęcia „małe i średnie przedsiębiorstwa” (sytuacja ta zmieni się po uchwaleniu ustawy - *Prawo działalności gospodarczej*, która znajduje się w trakcie procesu legislacyjnego i zawiera definicję małych i średnich przedsiębiorstw) i tylko nieliczne przepisy adresowane są wyłącznie do tej grupy podmiotów. Podstawy prowadzenia działalności przez MSP zawarte są w powszechnie obowiązujących przepisach regulujących sferę aktywności gospodarczej obywateli.

Wprowadzane zmiany w przepisach prawa powinny mieć na celu tworzenie stabilnego i spójnego systemu stwarzającego sprzyjające warunki do rozwoju przedsiębiorczości. Podstawowe elementy, jakie powinny być przy tym analizowane to: swoboda gospodarowania, łatwość podejmowania działalności gospodarczej, dostęp do źródeł finansowania, jawność życia gospodarczego, równość podmiotów gospodarczych, stabilność i wysokość obciążeń podatkowych o podobnym charakterze.

Tabela 7.1. Wykaz aktów prawnych, uchwalonych w 1998 r., mających wpływ na działalność MSP.

Lp.	Regulacja prawna	Data uchwalenia/ podjęcia	Adres publikacyjny	Data wejścia w życie	Zakres regulacji/ najważniejsze postanowienia
1.	Ustawa budżetowa na rok 1998r.	98.01.23	Dz. U. Nr 28, poz. 156	98.01.01.	<ul style="list-style-type: none"> • Ustala się dochody budżetu państwa na kwotę 129.040.795 tys. zł; • Ustala się wydatki budżetu państwa na kwotę 143.440.795 tys. zł; • Niedobór budżetu państwa określa się na kwotę nie większą niż 14.400.000 tys. zł; • Upoważnia się Ministra Finansów do udzielenia ze środków budżetu państwa: <ul style="list-style-type: none"> -kredytów i pożyczek rządowi innych krajów na sfinansowanie importu z Rzeczypospolitej Polskiej towarów i usług do kwoty 800.000 tys. zł - pożyczek Korporacji Ubezpieczeń Kredytów Eksportowych S.A. na wypłatę gwarantowanych przez Skarb Państwa odszkodowań z tytułu ubezpieczenia kontraktów eksportowych do kwoty 60.000 tys. zł.
2.	Ustawa o zmianie ustawy o rachunkowości	98.02.19.	Dz. U. Nr 60, poz. 382	98.06.15.	Przedłużony został do dnia 31 grudnia 2000 r. termin pierwszego badania sprawozdań finansowych tzw. "mniejszych podmiotów", do których należą m.in. spółki z ograniczoną odpowiedzialnością, spółki komandytowe, jawne, cywilne, osoby fizyczne prowadzące działalność gospodarczą.
3.	Ustawa o zmianie ustawy o Najwyższej Izbie Kontroli	98.04.03.	Dz. U. Nr 148, poz. 966	98.12.24.	NIK może kontrolować działalność wszelkich podmiotów gospodarczych w zakresie, w jakim wykorzystują one majątek lub środki państwowe lub komunalne oraz wywiązują się ze zobowiązań finansowych na rzecz państwa.
4.	Ustawa o zmianie ustawy o stosowaniu szczególnych rozwiązań podatkowych w związku z likwidacją skutków powodzi, która miała miejsce w lipcu 1997r.	98.06.18.	Dz. U. Nr 94, poz. 593		Z 31 października 1997 r. do 31 lipca 1998 r. przedłużony został termin składania przez przedsiębiorców, którzy ponieśli szkody materialne w związku z powodzią mającą miejsce w lipcu 1997 r., oświadczeń do właściwych urzędów skarbowych o poniesionych szkodach, co jest jednym z warunków skorzystania ze szczególnych rozwiązań podatkowych przewidzianych w ustawie.
5.	Ustawa o zmianie ustawy o rehabilitacji zawodowej i społecznej oraz zatrudnianiu osób niepełnosprawnych	98.06.18.	Dz. U. Nr 99, poz. 628	98.07.01.	Zmniejszona została minimalna liczba (z 40 do 20) pracowników, których musi zatrudniać pracodawca, chcący ubiegać się o uzyskanie statusu pracodawcy prowadzącego zakład pracy chronionej.
6.	Ustawa o zmianie ustawy o zatrudnieniu i przeciwdziałaniu bezrobociu oraz ustawy o organizacji i finansowaniu ubezpieczeń	98.07.16.	Dz.U. Nr 108, poz. 684		Nowelizacja przedłuża możliwość przechodzenia na wcześniejsze emerytury pracowników zwalnianych z przyczyn dotyczących zakładów pracy.
7.	Ustawa o zmianie niektórych ustaw określających kompetencje organów	98.07.01.	Dz. U. Nr 106, poz. 668	99.01.01.	Ustawa nowelizuje blisko 150 ustaw dostosowując kompetencje organów administracji publicznej do zmian związanych z reformą ustrojową państwa.

	administracji publicznej w związku z reformą ustrojową państwa				
8.	Ustawa o zmianie ustawy - Kodeks cywilny oraz ustawy - Prawo przewozowe	98.07.24.	Dz. U. Nr 117, poz. 758	98.09.23.	<p>Ustawa dostosowuje przepisy Kodeksu cywilnego do postanowień Konwencji o odpowiedzialności osób utrzymujących hotele za rzeczy wniesione przez gości hotelowych.</p> <p>Osoby utrzymujące zarobkowo hotel obciążone są odpowiedzialnością za utratę lub uszkodzenie rzeczy wniesionych przez osobę korzystającą z usług hotelu.</p> <p>Wyłączenie lub ograniczenie odpowiedzialności za rzeczy wniesione, przez umowę lub ogłoszenie nie ma skutku prawnego. Przewoźnik odpowiada za przewożone przez podróżnego rzeczy jak za przesyłkę, jeżeli podróżny umieści je, bez możliwości sprawowania nad nimi stałego nadzoru, w miejscu wskazanym przez przewoźnika lub na ten cel przeznaczonym.</p>
9.	Ustawa o wprowadzeniu zasadniczego trójstopniowego podziału terytorialnego państwa	98.07.18.	Dz. U. Nr 96, poz. 603	99.01.01.	<p>Z dniem 1 stycznia 1999 r. wprowadzony został zasadniczy trójstopniowy podział terytorialny państwa. Jednostkami zasadniczego trójstopniowego podziału terytorialnego państwa są: gminy, powiaty i województwa.</p> <p>Ustawa m.in. określa liczbę województw, siedziby wojewodów i sejmików wojewódzkich oraz zawiera wykaz gmin wchodzących w skład poszczególnych województw.</p>
10.	Ustawa o systemie ubezpieczeń społecznych	98.09.22.	Dz. U. Nr 137, poz. 887,	99.01.01.	<p>Ustawa określa:</p> <ul style="list-style-type: none"> - zasady podlegania ubezpieczeniom społecznym, - zasady ustalania składek na ubezpieczenia społeczne oraz podstaw ich wymiaru, - zasady, tryb i terminy zgłoszeń do ubezpieczeń społecznych, prowadzenia ewidencji ubezpieczonych i płatników składek, rozliczania składek na ubezpieczenia społeczne oraz zasiłków z ubezpieczeń chorobowego i wypadkowego, opłacania składek na ubezpieczenia społeczne, - zasady prowadzenia kont ubezpieczonych oraz kont płatników składek, - zasady działania Funduszu Ubezpieczeń Społecznych, zwanego dalej "FUS", - organizację, zasady działania i finansowania Zakładu Ubezpieczeń Społecznych, - zasady działania Funduszu Rezerwy Demograficznej oraz zasady zarządzania tym funduszem, - zasady kontroli wykonywania zadań z zakresu ubezpieczeń społecznych.
11.	Ustawa o zmianie ustawy o przeciwdziałaniu praktykom monopolistycznym	98.10.22.	Dz. U. Nr 145, poz. 938	99.01.01.	<p>Zwiększone zostały wielkości, przekroczenie których powoduje obowiązek zgłoszenia zamiaru łączenia przedsiębiorców, m.in.:</p> <ul style="list-style-type: none"> - łączna wartość rocznej sprzedaży łączących się przedsiębiorców (z 5 do 25 mln ECU), - łączna wartość mienia nabywanego przedsiębiorcy (z 2 mln ECU do 5mln ECU).

12.	Ustawa o zryczałtowanym podatku dochodowym od niektórych przychodów osiąganych przez osoby fizyczne	98.11.09.	Dz. U. Nr 144, poz. 930	99.01.01.	Ustawa reguluje opodatkowanie zryczałtowanym podatkiem dochodowym niektórych przychodów osiąganych przez osoby fizyczne prowadzące pozarolniczą działalność gospodarczą oraz przez osoby duchowne. Osoby fizyczne osiągające przychody z pozarolniczej działalności gospodarczej opłacają zryczałtowany podatek dochodowy w formie: - ryczałtu od przychodów ewidencjonowanych, w wysokości od 3 do 8.5% - karty podatkowej (w wysokości określonej w załączniku).
13.	Ustawa o finansach publicznych	98.11.05.	Dz. U. Nr 155, poz. 1014	99.01.01.	Ustawa w sposób systemowy reguluje problematykę związaną ze środkami publicznymi. Ustawa reguluje zasady sporządzania i gospodarowania budżetami organów administracji rządowej i samorządowej. Określone zostały zasady zaciągania długu publicznego, wydatkowania publicznych środków finansowych, w tym również na zasadach dotacji i subwencji oraz zamówień publicznych. Ustawa szczegółowo reguluje, jakie jednostki organizacyjno-prawne i na jakich zasadach mogą być organizowane i dofinansowywane przez organy administracji. Ustawa reguluje również sprawę zarządzania środkami pochodzącymi z pomocy zagranicznej. W ostatniej części ustawy została uregulowana odpowiedzialność za naruszenie dyscypliny finansów publicznych.
14.	Ustawa o dochodach jednostek samorządu terytorialnego w latach 1999 i 2000	98.11.09.	Dz. U. Nr 150, poz. 983	99.01.01	W związku z reformą administracji publicznej i powstaniem samorządu powiatowego i samorządu województwa, ustawa określiła źródła dochodów, zasady ustalania i przekazywania subwencji i dotacji pochodzących z budżetu państwa, dla samorządów terytorialnych. Ustawa obowiązuje w latach 1999 i 2000.
15.	Ustawa o zmianie ustawy o zakazie stosowania wyrobów zawierających azbest	98.11.26.	Dz. U. Nr 156, poz. 1018	99.01.20.	Ustawa reguluje system i zakres osłon socjalnych skierowanych do osób zatrudnionych w zakładach azbestowych.
16.	Ustawa o dostosowaniu górnictwa węgla kamiennego do funkcjonowania w warunkach gospodarki rynkowej oraz szczególnych uprawnieniach i zadaniach gmin górnictw	98.11.26.	Dz. U. Nr 162, poz. 1112	99.01.13.	Ustawa określa zasady reformy górnictwa węgla kamiennego oraz instrumenty niezbędne dla osiągnięcia rentowności przez przedsiębiorstwa górnicze, w tym: 1) zasady restrukturyzacji finansowej przedsiębiorstw górniczych, 2) zasady likwidacji kopalń węgla kamiennego, 3) zasady restrukturyzacji zatrudnienia w przedsiębiorstwach górniczych, 4) szczególne uprawnienia i zadania gmin górnictw, 5) źródła i zasady finansowania reformy, 6) zasady zarządzania w spółkach węglowych, 7) zasady sprawowania nadzoru nad realizacją reformy. Szczególnie ważny dla sektora MSP jest przepis art. 28 tej ustawy, uprawniający pracodawców spoza górnictwa, którzy zatrudnią byłego górnika, do ubiegania się o pożyczkę lub kredyt bankowy na preferencyjnych zasadach.
17.	Ustawa o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych	98.11.26.	Dz. U. Nr 162, poz. 1118	99.01.01.	Ustawa określa: 1) warunki nabywania prawa do świadczeń pieniężnych z ubezpieczeń emerytalnego i rentowych,

					<p>2) zasady ustalania wysokości świadczeń, 3) zasady i tryb przyznawania oraz wypłaty świadczeń.</p> <p>Świadczenia na warunkach i w wysokości określonych w ustawie przysługują:</p> <p>1) ubezpieczonym - w razie spełnienia warunków nabywania prawa do świadczeń pieniężnych z ubezpieczeń emerytalnego i rentowych Funduszu Ubezpieczeń Społecznych, 2) członkom rodziny pozostałym po ubezpieczonym albo po osobie uprawnionej do świadczeń pieniężnych z ubezpieczeń emerytalnego i rentowych Funduszu Ubezpieczeń Społecznych.</p> <p>Świadczenia określone w ustawie obejmują:</p> <p>1) emeryturę, 2) rentę z tytułu niezdolności do pracy, w tym rentę szkoleniową, 3) rentę rodzinną, 4) dodatek pielęgnacyjny, 5) dodatek do renty rodzinnej dla sieroty zupełnej, 6) zasiłek pogrzebowy.</p>
18.	Ustawa o wspieraniu przedsięwzięć termomodernizacyjnych	98.11.20.	Dz. U. Nr 162, poz. 1121	99.01.13	<p>Ustawa określa:</p> <p>1) zasady wspierania przedsięwzięć termomodernizacyjnych mających na celu:</p> <p>a) zmniejszenie zużycia energii dostarczanej do budynków mieszkalnych i budynków służących do wykonywania przez jednostki samorządu terytorialnego zadań publicznych na potrzeby ogrzewania oraz podgrzewania wody użytkowej, b) zmniejszenie strat energii w lokalnych sieciach ciepłowniczych oraz zasilających je lokalnych źródłach ciepła, jeżeli zostały podjęte działania mające na celu zmniejszenie zużycia energii dostarczanej do budynków, o których mowa w lit. a), c) całkowitą lub częściową zamianę konwencjonalnych źródeł energii na źródła niekonwencjonalne, w tym źródła odnawialne, 2) zasady tworzenia Funduszu Termomodernizacji i dysponowania jego środkami.</p>
19.	Ustawa – Prawo dewizowe	98.11.19.	Dz.U.Nr160, poz.1063	99.01.11.	<p>Ustawa reguluje zasady obrotu dewizowego, do którego zalicza się niemal każda forma obrotu lub transferu pieniędzy (dewiz, jak i złotych) za granicę. Ustawa wprowadza nadzwyczajne ograniczenia w wypadku zaistnienia zagrożeń stabilności i integralności systemu finansowego Rzeczypospolitej Polskiej. Szczegółowo uregulowano zasady kontroli dewizowej, a także właściwość organów w tych sprawach.</p>
20.	Rozporządzenie Ministra Sprawiedliwości w sprawie utworzenia sądu antymonopolowego	98.12.30.	Dz. U. Nr 166, poz. 1254	99.01.01.	<p>W Sądzie Okręgowym w Warszawie tworzy się sąd antymonopolowy (wydział antymonopolowy) do spraw z zakresu przeciwdziałania praktykom monopolistycznym oraz spraw z zakresu regulacji energetyki. Traci moc rozporządzenie Ministra Sprawiedliwości z dnia 13 kwietnia 1990 r. w sprawie utworzenia sądu antymonopolowego</p>

21.	Rozporządzenie Ministra Pracy i Polityki Socjalnej w sprawie ustalenia wysokości składki na Fundusz Gwarantowanych Świadczeń Pracowniczych oraz zawieszenia obowiązku jej opłacania	98.12.30.	Dz. U. Nr 166, poz. 1248	99.01.01.	Składka na Fundusz Gwarantowanych Świadczeń Pracowniczych w okresie od dnia 1 stycznia 1999 r. do dnia 31 grudnia 1999 r. wynosi 0,08% wynagrodzeń stanowiących podstawę wymiaru składki na ubezpieczenia Zawiesza się obowiązek opłacania składki na Fundusz Gwarantowanych Świadczeń Pracowniczych na okres od dnia 1 stycznia 1999 r. do dnia 30 czerwca 1999 r.
22.	Rozporządzenie Ministra Pracy i Polityki Socjalnej w sprawie trybu dokonywania wpłat na Fundusz Pracy przez obywateli polskich zatrudnionych za granicą u pracodawców zagranicznych	98.12.28.	Dz. U. Nr 166, poz.1241	99.01.01.	Obywatel polski zatrudniony za granicą, składkę na Fundusz Pracy wpłaca na konto wojewódzkiego urzędu pracy właściwego ze względu na miejsce zamieszkania w Polsce. Wojewódzki urząd pracy przekazuje zainteresowanemu informację o sposobie opłacania składki, w tym numer rachunku bankowego, na który składki powinny być opłacane.
23.	Rozporządzenie Ministra Gospodarki w sprawie ustanowienia kontyngentów na wywóz niektórych towarów określonych w umowach międzynarodowych	98.12.23.	Dz. U. Nr 166, poz. 1217	99.01.01.	Rozporządzenie ustanawia na okres do dnia 31 grudnia 1999 r. kontyngenty ilościowe wyrobów tekstylnych w wywozie do Stanów Zjednoczonych Ameryki oraz do Kanady. Rozdysponowanie kontyngentów ilościowych następuje według kolejności złożenia kompletnych wniosków.
24.	Rozporządzenie Ministra Gospodarki w sprawie ustanowienia kontyngentów na wywóz niektórych odpadów i złomu metali nieżelaznych w 1999 r.	98.12.21.	Dz. U. Nr 166, poz. 1216	99.01.01.	Rozporządzenie ustanawia na okres do dnia 31 grudnia 1999 r. kontyngenty ilościowe na wywóz określonych odpadów i złomu metali nieżelaznych w wywozie do Stanów Zjednoczonych Ameryki oraz do Kanady. Rozdysponowanie kontyngentów ilościowych, następuje proporcjonalnie do wartości obrotów zrealizowanych przez osobę wnioskującą. Określa się maksymalną ilość towaru, na jaką może być udzielone pozwolenie, w wysokości 500 ton.
25.	Rozporządzenie Prezesa Rady Ministrów w sprawie określenia dokumentów i informacji wymaganych od przedsiębiorcy ubiegającego się o wydanie koncesji organizatora turystyki i pośrednika turystycznego.	98.12.31.	Dz. U. Nr 166, poz. 1205	98.12.31.	Rozporządzenie określa dokumenty i informacje wymagane od przedsiębiorcy ubiegającego się o wydanie koncesji organizatora turystyki i pośrednika turystycznego, które musi dołączyć do wniosku o wydanie koncesji.
26.	Rozporządzenie Rady Ministrów w sprawie zawieszenia pobierania ceł od niektórych towarów.	98.12.30.	Dz. U. Nr 165, poz. 1200	99.01.07.	Rozporządzenie zawiesza pobieranie ceł od określonych towarów do wysokości określonej w rozporządzeniu. Rozporządzenie dotyczy m.in. różnego rodzaju odczynników chemicznych, tworzyw sztucznych, drewna, skór zwierzęcych i innych towarów
27.	Rozporządzenie Rady Ministrów w sprawie ustanowienia kontyngentów taryfowych na niektóre towary	98.12.30	Dz. U. Nr 165, poz. 1199	99.01.01.	Rozporządzenie ustanawia w okresie do dnia 31 grudnia 1999 r. kontyngenty taryfowe wartościowe na przywóz określonych w rozporządzeniu towarów dla przemysłu motoryzacyjnego., dla których ustanawia się obniżone zerowe stawki

	przywożone z zagranicy dla przemysłu motoryzacyjnego				celne. Rozdysponowanie kontyngentów polega na wydaniu pozwoleń na podstawie kompletnych wniosków rozpatrywanych zgodnie z kolejnością ich złożenia.
28.	Rozporządzenie Rady Ministrów w sprawie ustanowienia kontyngentów taryfowych na niektóre maszyny i urządzenia inwestycyjne dla przemysłu motoryzacyjnego.	98.12.30	Dz. U. Nr 165, poz. 1198	99.01.01.	Rozporządzenie ustanawia w okresie do dnia 31 grudnia 1999 r. kontyngenty taryfowe na niektóre maszyny i urządzenia inwestycyjne dla przemysłu motoryzacyjnego, dla których ustanawia się obniżone zerowe stawki celne. Rozdysponowanie kontyngentów, polega na wydaniu pozwoleń na podstawie kompletnych wniosków rozpatrywanych zgodnie z kolejnością ich złożenia.
29.	Rozporządzenie Rady Ministrów w sprawie szczegółowych zasad i trybu postępowania w sprawach rozliczania składek, wypłaconych zasiłków z ubezpieczeń chorobowego i wypadkowego, zasiłków rodzinnych, pielęgnacyjnych i wychowawczych oraz kolejności zaliczania wpłat składek na poszczególne fundusze	98.12.30	Dz. U. Nr 165, poz. 1197	99.01.01	Rozporządzenie określa zasady i tryb postępowania w sprawach rozliczania składek, wypłaconych zasiłków z ubezpieczeń chorobowego i wypadkowego, zasiłków rodzinnych, pielęgnacyjnych i wychowawczych oraz kolejności zaliczania wpłat składek na poszczególne fundusze.
30.	Rozporządzenie Ministra Gospodarki w sprawie wykazu towarów, którymi obrót z zagranicą wymaga koncesji.	98.12.23	Dz. U. Nr 164, poz. 1181	99.01.01	Rozporządzenie ustala wykaz towarów, którymi obrót z zagranicą wymaga koncesji: 1) broń i amunicja, ich części i akcesoria, 2) niektóre materiały wybuchowe i wyroby pirotechniczne, 3) napoje alkoholowe, 4) cygara i papierosy z tytoniu, 5) paliwa mineralne, oleje mineralne i produkty ich destylacji, 6) części do montażu przemysłowego dla pojazdów mechanicznych.
31.	Rozporządzenie Ministra Finansów w sprawie zwolnienia niektórych grup płatników z obowiązku pobierania zaliczek na podatek dochodowy od osób fizycznych.	98.12.23	Dz. U. Nr 164, poz. 1174	99.01.01	Rozporządzenie określa grupy płatników zwolnionych z obowiązku pobierania zaliczek na podatek dochodowy od osób fizycznych oraz warunki, jakie muszą być spełnione aby zaliczek nie pobierać. W szczególności chodzi o osoby fizyczne, których dochody nie przekroczyły pierwszego lub drugiego progu podatkowego.
32.	Rozporządzenie Ministra Finansów w sprawie właściwości rzeczowej i miejscowej organów celnych.	98.12.23	Dz. U. Nr 164, poz. 1172	99.01.01	Rozporządzenie określa właściwość rzeczową i miejscową organów celnych. W sprawach, w których Kodeks celny przewiduje podejmowanie rozstrzygnięć przez organ celny, właściwy rzeczowo jest dyrektor urzędu celnego.
33.	Rozporządzenie Rady Ministrów w sprawie warunków i kryteriów tworzenia i znoszenia wolnych obszarów celnych i składów	98.12.30.	Dz. U. Nr 164, poz. 1163	99.01.14.	Rozporządzenie określa warunki i kryteria tworzenia i znoszenia wolnych obszarów celnych i składów wolnocłowych. Wolne obszary celne mogą być tworzone w celu: 1) ułatwienia międzynarodowego ruchu tranzytowego towarów, w

	wolnoclowych.				szczegółności w portach morskich, lotniczych, rzecznych lub miejscach przyległych do przejść granicznych, 2) przyspieszenia rozwoju gospodarczego części terytorium Polski, w szczególności przez rozwój eksportu i tworzenie nowych miejsc pracy. Wolne obszary celne mogą być tworzone w miejscach niezamieszkałych, których położenie umożliwi sprawowanie skutecznego dozoru celnego towarów wprowadzanych i wyprowadzanych z wolnego obszaru celnego. Osoba zarządzająca wolnym obszarem celnym powinna dawać rękojmię należytego wykonywania swojej działalności. Składy wolnoclowe mogą być tworzone w celu ułatwienia działalności gospodarczej, w szczególności w zakresie składowania i tranzytu towarów w miejscach niezamieszkałych, których położenie umożliwi sprawowanie skutecznego dozoru celnego towarów wprowadzanych i wyprowadzanych ze składu wolnoclowego.
34.	Rozporządzenie Rady Ministrów w sprawie szczegółowych warunków, jakim powinien odpowiadać prospekt emisyjny, skrót prospektu emisyjnego oraz memorandum informacyjne i skrót memorandum informacyjnego.	98.12.22.	Dz. U. Nr 163, poz. 1162	99.01.01.	Rozporządzenie określa warunki, jakim powinien odpowiadać prospekt emisyjny, skrót prospektu emisyjnego oraz memorandum informacyjne i skrót memorandum informacyjnego.
35.	Rozporządzenie Rady Ministrów w sprawie obowiązków informacyjnych i publikacyjnych emitentów papierów wartościowych wprowadzanych wyłącznie do wtórnego obrotu na regulowanym rynku pozagiełdowym, a także terminów ich przekazywania.	98.12.22.	Dz. U. Nr 163, poz. 1161	99.01.01.	Rozporządzenie określa obowiązki informacyjne i publikacyjne w zakresie wskazanym w art. 75, 79 i 81 ustawy z dnia 21 sierpnia 1997 r. - Prawo o publicznym obrocie papierami wartościowymi, w tym rodzaj, formę i zakres informacji bieżących i okresowych oraz terminy ich przekazywania przez emitentów papierów wartościowych wprowadzanych wyłącznie do wtórnego obrotu na regulowanym rynku pozagiełdowym.
36.	Rozporządzenie Rady Ministrów w sprawie rodzaju, formy i zakresu informacji bieżących i okresowych oraz terminów ich przekazywania przez emitentów papierów wartościowych dopuszczonych do publicznego obrotu.	98.12.22.	Dz. U. Nr 163, poz. 1160	99.01.01.	Rozporządzenie określa rodzaj, formę i zakres informacji bieżących i okresowych oraz terminy ich przekazywania przez emitentów papierów wartościowych dopuszczonych do publicznego obrotu.
37.	Rozporządzenie Rady Ministrów w sprawie określenia czynności, których wykonywanie uznaje się za praktykę w zakresie organizowania imprez turystycznych i w zakresie	98.12.24.	Dz. U. Nr 163, poz. 1150	98.12.30. (z dniem ogłoszenia)	Rozporządzenie określa czynności, których wykonywanie uznaje się za praktykę w zakresie organizowania imprez turystycznych i w zakresie obsługi turystów oraz dokumentów stwierdzających jej posiadanie. Za praktykę w zakresie organizowania imprez turystycznych uznaje się wykonywanie jednej z następujących czynności:

	obsługi turystów oraz dokumentów stwierdzających jej posiadanie.				<p>1) samodzielne prowadzenie działalności gospodarczej obejmującej swoim zakresem organizowanie imprez turystycznych i pośrednictwo w zawieraniu umów o świadczenie usług turystycznych,</p> <p>2) kierowanie jednostkami organizacyjnymi organizującymi imprezy turystyczne,</p> <p>3) wykonywanie zadań pilota wycieczek lub przewodnika turystycznego,</p> <p>4) samodzielne przygotowywanie programów imprez turystycznych,</p> <p>6) przygotowywanie i zawieranie umów z kontrahentami świadczącymi usługi wchodzące w skład organizowanych imprez turystycznych.</p> <p>Za praktykę w obsłudze turystów uznaje się również zawieranie z klientami umów o świadczenie usług turystycznych.</p>
38.	Rozporządzenie Rady Ministrów w sprawie opłat za składowanie odpadów.	98.12.22.	Dz. U. Nr 162, poz. 1128	99.01.01.	<p>Rozporządzenie określa:</p> <p>1) stawki opłat za umieszczenie odpadów na składowisku odpadów,</p> <p>2) roczne stawki opłat za składowanie odpadów na składowisku odpadów,</p> <p>3) odpady, za które wytwarzający odpady nie ponosi opłat za każdy rok ich składowania.</p>
39.	Rozporządzenie Ministra Pracy i Polityki Socjalnej w sprawie szczegółowych zasad ustalania podstawy wymiaru składek na ubezpieczenia emerytalne i rentowe.	98.12.18.	Dz. U. Nr 161, poz. 1106	99.01.01.	<p>Podstawę wymiaru składek na ubezpieczenia emerytalne i rentowe stanowi dochód w rozumieniu przepisów o podatku dochodowym od osób fizycznych, osiągnięty przez pracowników u pracodawcy z tytułu zatrudnienia w ramach stosunku pracy.</p> <p>Podstawy wymiaru składek nie stanowią m.in.:</p> <p>1) nagrody jubileuszowe (gratyfikacje), które według zasad określających warunki ich przyznawania przysługują pracownikowi nie częściej niż co 5 lat,</p> <p>2) odprawy pieniężne przysługujące w związku z przejściem na emeryturę lub rentę,</p> <p>4) odprawy wypłacone pracownikom powołanym do zasadniczej służby wojskowej na podstawie art. 125 ustawy z dnia 21 listopada,</p> <p>5) wartość ubioru służbowego (umundurowania), którego używanie należy do obowiązków pracownika, lub ekwiwalent pieniężny za ten ubiór,</p> <p>6) ryczałty i ekwiwalenty za używanie do celów służbowych samochodów lub innych środków lokomocji nie będących własnością pracodawcy - do wysokości nie przekraczającej kwoty, która z tego tytułu została zwolniona od podatku dochodowego od osób fizycznych.</p>
40.	Rozporządzenie Ministra Finansów w sprawie wykonania niektórych przepisów ustawy o zryczałtowanym podatku dochodowym od niektórych przychodów osiąganych przez osoby fizyczne.	98.12.18.	Dz. U. Nr 161, poz. 1078	99.01.01.	Rozporządzenie reguluje szczegółowe zasady ewidencjonowania przychodów, prowadzenia wykazu środków trwałych oraz wartości niematerialnych i prawnych, prowadzenie książki zamówień, ewidencji zatrudnienia i karty przychodów.
41.	Rozporządzenie Rady Ministrów w sprawie określenia terminu ważności	98.12.15.	Dz. U. Nr 160, poz. 1072	99.01.01.	Rozporządzenie określa termin ważności prospektu emisyjnego, termin, w którym po opublikowaniu prospektu i jego skrótu może rozpocząć się sprzedaż

	prospektu emisyjnego, terminu, w którym po opublikowaniu prospektu i jego skrótu może rozpocząć się sprzedaż lub subskrypcja papierów wartościowych, wymaganej liczby prospektów oraz miejsca, terminów i sposobów udostępniania do publicznej wiadomości prospektu i jego skrótu.				lub subskrypcja papierów wartościowych, wymaganej liczby prospektów oraz miejsca, terminów i sposobów udostępniania do publicznej wiadomości prospektu i jego skrótu. Termin ważności prospektu emisyjnego nie może być dłuższy niż 12 miesięcy od dnia bilansowego, na który zostało sporządzone ostatnie sprawozdanie finansowe emitenta.
42.	Rozporządzenie Rady Ministrów w sprawie ustanowienia kontyngentów taryfowych na przywóz niektórych towarów pochodzących z Wysp Owczych.	98.12.15.	Dz. U. Nr 158, poz. 1041	99.01.01.	Do dnia 31 grudnia 1999 r. ustanawia się kontyngenty taryfowe ilościowe na przywóz towarów pochodzących z Wysp Owczych, wymienionych w załączniku do rozporządzenia, dla których ustanawia się obniżone zerowe stawki celne. Obniżone zerowe stawki celnej stosuje się po udokumentowaniu pochodzenia towarów. Rozdysponowanie kontyngentów polega na wydaniu pozwoleń na podstawie kompletnych wniosków rozpatrywanych zgodnie z kolejnością ich złożenia.
43.	Rozporządzenie Rady Ministrów w sprawie ustanowienia kontyngentów taryfowych na przywóz niektórych towarów pochodzących z Republiki Estońskiej.	98.12.15.	Dz. U. Nr 158, poz. 1040	99.01.01.	Do dnia 31 grudnia 1999 r. ustanawia się kontyngenty taryfowe ilościowe na przywóz towarów pochodzących z Republiki Estońskiej, dla których ustanawia się obniżone stawki celne w wysokości określonej w załączniku do rozporządzenia. Obniżone stawki celne stosuje się po udokumentowaniu pochodzenia towarów. Rozdysponowanie kontyngentów polega na wydaniu pozwoleń na podstawie kompletnych wniosków rozpatrywanych zgodnie z kolejnością ich złożenia.
44.	Rozporządzenie Rady Ministrów w sprawie ustanowienia kontyngentów taryfowych na przywóz niektórych towarów pochodzących z Państwa Izrael.	98.12.15.	Dz. U. Nr 158, poz. 1039	99.01.01.	Do dnia 31 grudnia 1999 r. ustanawia się kontyngenty taryfowe ilościowe na przywóz towarów pochodzących z Państwa Izrael dla których ustanawia się obniżone stawki celne w wysokości określonej w załączniku do rozporządzenia. Obniżone stawki celne, stosuje się po udokumentowaniu pochodzenia towarów. Rozdysponowanie kontyngentów, polega na wydaniu pozwoleń na podstawie kompletnych wniosków rozpatrywanych zgodnie z kolejnością ich złożenia.
45.	Rozporządzenie Rady Ministrów w sprawie ustanowienia kontyngentów taryfowych na przewóz niektórych towarów pochodzących z Republiki Czeskiej, Republiki Słowackiej, Republiki Węgierskiej, Rumunii, Republiki Słowenii i Republiki Bułgarii.	98.12.15.	Dz. U. Nr 158, poz. 1038	99.01.01.	Do dnia 31 grudnia 1999 r. ustanawia się kontyngenty taryfowe ilościowe na przywóz towarów określonych w załącznikach do rozporządzenia pochodzących z Republiki Czeskiej i Republiki Słowackiej, Republiki Węgierskiej, Rumunii, Republiki Słowenii, Republiki Bułgarii dla których ustanawia się obniżone stawki celne określone w załącznikach do rozporządzenia. Obniżone stawki celne, stosuje się po udokumentowaniu pochodzenia towarów. Rozdysponowanie kontyngentów, polega na wydaniu pozwoleń na podstawie kompletnych wniosków rozpatrywanych zgodnie z kolejnością ich złożenia.
46.	Rozporządzenie Rady Ministrów w sprawie ustanowienia kontyngentów taryfowych na niektóre towary rolne	98.12.15.	Dz. U. Nr 158, poz. 1037	99.01.01.	Do dnia 31 grudnia 1999 r. ustanawia się kontyngenty taryfowe ilościowe na przywóz towarów rolnych określonych w załączniku do rozporządzenia pochodzących z zagranicy dla których ustanawia się obniżone stawki celne w

	przywożone z zagranicy.				wysokości określonej w załączniku do rozporządzenia. Rozdysponowanie kontyngentów, polega na wydaniu pozwoleń na podstawie kompletnych wniosków rozpatrywanych zgodnie z kolejnością ich złożenia
47.	Rozporządzenie Rady Ministrów w sprawie ustanowienia Taryfy celnej.	98.12.15.	Dz. U. Nr 158, poz. 1036	99.01.01.	Rozporządzenie ustanawia Taryfę celną. Do towarów objętych kontraktami zawartymi nie później niż przed dniem wejścia w życie rozporządzenia stosuje się stawki celne określone w rozporządzeniu Rady Ministrów z dnia 19 grudnia 1997 r. w sprawie ustanowienia Taryfy celnej, jeżeli stawka celna określona w aktualnej Taryfie celnej, jest wyższa albo kraj lub region pochodzenia towaru był objęty preferencjami celnymi, które zostały ograniczone lub zniesione na mocy obowiązującego rozporządzenia, pod warunkiem, że towarom tym nadano przeznaczenie celne w ciągu jednego miesiąca od dnia wejścia w życie niniejszego rozporządzenia.
48.	Rozporządzenie Ministra Finansów w sprawie podatku akcyzowego.	98.12.16.	Dz. U. Nr 157, poz. 1035	99.01.01.	Rozporządzenie ustala obniżone stawki podatku akcyzowego na określone w rozporządzeniu wyroby, m.in.: niektóre paliwa i sprzęt elektroniczny, wyroby przemysłu spirytusowego i drożdżowego.
49.	Rozporządzenie Ministra Pracy i Polityki Socjalnej w sprawie sposobu przeliczenia przychodu w związku z wprowadzeniem obowiązku opłacania składki na ubezpieczenia społeczne przez ubezpieczonych.	98.12.14.	Dz. U. Nr 153, poz. 1006	99.01.01.	Rozporządzenie określa sposób przeliczenia przychodu (tzw ubruttowienia) w związku z wprowadzeniem obowiązku opłacania składki na ubezpieczenia społeczne przez ubezpieczonych.
50.	Rozporządzenie Ministra Pracy i Polityki Socjalnej w sprawie wysokości i trybu wypłaty wynagrodzenia płatnikom składek z tytułu wykonywania zadań z ubezpieczenia społecznego w razie choroby i macierzyństwa.	98.12.14.	Dz. U. Nr 153, poz. 1005	99.01.01.	Wynagrodzenie przysługujące płatnikowi składek z tytułu wykonywania zadań związanych z ustalaniem prawa i wysokości świadczeń z ubezpieczenia społecznego w razie choroby i macierzyństwa oraz ich wypłatą wynosi 0,1% kwoty prawidłowo wypłaconych świadczeń. Kwota przysługującego płatnikowi wynagrodzenia potrącana jest z należnych od płatnika składek na ubezpieczenia społeczne.
51.	Rozporządzenie Ministra Gospodarki w sprawie szczegółowych zasad kształtowania i kalkulacji taryf oraz zasad rozliczeń w obrocie energią elektryczną, w tym rozliczeń z indywidualnymi odbiorcami w lokalach.	98.12.03.	Dz. U. Nr 153, poz. 1002	99.01.01.	Rozporządzenie określa szczegółowe zasady: 1) kształtowania i kalkulacji taryf przez przedsiębiorstwo energetyczne prowadzące działalność gospodarczą w zakresie wytwarzania, przesyłania, dystrybucji lub obrotu energią elektryczną, 2) rozliczeń w obrocie energią elektryczną, w tym rozliczeń z indywidualnymi odbiorcami w lokalach.
52.	Rozporządzenie Ministra Gospodarki w sprawie sposobu przeprowadzania, zasad i warunków przetargów lub rokowań oraz kryteriów oceny zamierzeń co do	98.11.27.	Dz. U. Nr 153, poz. 1001	98.12.11.	Rozporządzenie określa zasad i warunki przeprowadzania przetargów lub rokowań oraz kryteria oceny zamierzeń co do przedsięwzięć gospodarczych, które mają być podjęte przez przedsiębiorców na terenie Kamiennogórskiej Specjalnej Strefy Ekonomicznej Małej Przedsiębiorczości.

	przedsięwzięć gospodarczych, które mają być podjęte przez przedsiębiorców na terenie Kamiennogórskiej Specjalnej Strefy Ekonomicznej Małej Przedsiębiorczości.				
53.	Rozporządzenie Ministra Pracy i Polityki Socjalnej w sprawie określenia wzorów zgłoszeń do ubezpieczeń społecznych i ubezpieczenia zdrowotnego, imiennych raportów miesięcznych i imiennych raportów miesięcznych korygujących, zgłoszeń płatnika, deklaracji rozliczeniowych i deklaracji rozliczeniowych korygujących oraz innych dokumentów.	99.12.04.	Dz. U. Nr 149, poz. 982	99.01.01.	Rozporządzenie określa wzory zgłoszeń do ubezpieczeń społecznych i ubezpieczenia zdrowotnego, imiennych raportów miesięcznych i imiennych raportów miesięcznych korygujących, zgłoszeń płatnika, deklaracji rozliczeniowych i deklaracji rozliczeniowych korygujących oraz innych dokumentów.
54.	Rozporządzenie Ministra Pracy i Polityki Socjalnej w sprawie określenia wzoru bankowego dokumentu płatniczego składek, do których poboru zobowiązany jest Zakład Ubezpieczeń Społecznych.	99.12.01.	Dz. U. Nr 149, poz. 981	99.01.01.	Rozporządzenie określa wzór pisemnego dokumentu bankowego, przy użyciu którego płatnik składek reguluje zobowiązania z tytułu składek na ubezpieczenie społeczne, oraz zasady wypełniania przez płatnika tego dokumentu.
55.	Rozporządzenie Ministra Gospodarki w sprawie szczegółowych zasad usuwania, wykorzystywania i unieszkodliwiania odpadów niebezpiecznych.	98.11.21.	Dz. U. Nr 145, poz. 942	99.01.01.	Rozporządzenie określa szczegółowe zasady usuwania, wykorzystywania i unieszkodliwiania odpadów niebezpiecznych.
56.	Rozporządzenie Rady Ministrów w sprawie wskaźników przyrostu przeciętnego miesięcznego wynagrodzenia w 1999 r.	98.11.18.	Dz. U. Nr 144, poz. 932	98.11.27.	W 1999 r.: 1) maksymalny roczny wskaźnik przyrostu przeciętnego miesięcznego wynagrodzenia wynosi 10,5%, 2) orientacyjne wskaźniki przyrostu przeciętnego miesięcznego wynagrodzenia w kolejnych kwartałach roku, w stosunku do przeciętnego miesięcznego wynagrodzenia z roku poprzedniego, wynoszą: a) w I kwartale - 8,0%, b) w II kwartale - 9,5%, c) w III kwartale - 10,5%, d) w IV kwartale - 14,0%.
57.	Rozporządzenie Ministra	98.08.03.	Dz. U. Nr 142,	98.12.09.	Rozporządzenie ustala wykaz towarów i technologii objętych szczególną

	Gospodarki w sprawie ustalenia wykazów towarów i technologii objętych szczególną kontrolą obrotu z zagranicą.		poz. 915		kontrolą obrotu z zagranicą. Ustalono zostały wykazy towarów i technologii objętych szczególną kontrolą obrotu z zagranicą: 1) "Lista eksportowo-tranzytowa" - wykaz towarów i technologii o podwójnym zastosowaniu, wywożonych za granicę i przewożonych przez terytorium Rzeczypospolitej Polskiej, 2) "Lista importowa" - wykaz towarów i technologii o podwójnym zastosowaniu, przywożonych na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej, 3) "Lista uzbrojenia" - wykaz towarów i technologii o przeznaczeniu wojskowym lub policyjnym, przywożonych, przewożonych i wywożonych z terytorium Rzeczypospolitej Polskiej,
58.	Rozporządzenie Ministra Gospodarki w sprawie sposobów bezpiecznego użytkowania oraz warunków usuwania wyrobów zawierających azbest.	98.08.14.	Dz. U. Nr 138, poz. 895	98.11.27.	Rozporządzenie określa sposoby bezpiecznego użytkowania oraz warunki usuwania wyrobów zawierających azbest. Prace polegające na usuwaniu lub naprawie wyrobów zawierających azbest mogą być wykonywane wyłącznie przez wykonawców posiadających odpowiednie wyposażenie techniczne do prowadzenia takich prac oraz zatrudniających pracowników przeszkolonych w zakresie bezpieczeństwa i higieny pracy przy usuwaniu i wymianie materiałów zawierających azbest. Wykonawcy prac powinni posiadać zezwolenie na prowadzenie działalności, w wyniku której powstają odpady niebezpieczne.
59.	Rozporządzenie Ministra Spraw Wewnętrznych i Administracji w sprawie szczegółowych zasad i wymagań, jakim powinna odpowiadać ochrona wartości pieniężnych przechowywanych i transportowanych przez przedsiębiorców i inne jednostki organizacyjne.	98.11.14.	Dz. U. Nr 129, poz. 858	98.12.23.	Rozporządzenie ustala szczegółowe zasady i wymagania, jakim powinna odpowiadać ochrona wartości pieniężnych przechowywanych i transportowanych przez przedsiębiorców. Przedsiębiorcy są obowiązani zapewnić bezpośrednią fizyczną ochronę budynków, pomieszczeń i pojazdów przeznaczonych do ich przechowywania lub transportu wartości pieniężnych lub wykonać techniczne zabezpieczenie tych budynków, pomieszczeń i pojazdów.
60.	Rozporządzenie Ministra Pracy i Polityki Socjalnej w sprawie wzoru protokołu ustalenia okoliczności i przyczyn wypadku przy pracy.	98.10.02.	Dz. U. Nr 128, poz. 849	98.10.19. (z dniem ogłoszenia)	Rozporządzenie określa wzór protokołu ustalenia okoliczności i przyczyn wypadku przy pracy.
61.	Rozporządzenie Ministra Pracy i Polityki Socjalnej w sprawie rodzajów schorzeń uzasadniających obniżenie wskaźnika zatrudnienia osób niepełnosprawnych oraz sposobu jego obniżania.	98.09.18.	Dz. U. Nr 124, poz. 820	99.01.01.	Rozporządzenie określa rodzaje schorzeń uzasadniających obniżenie wskaźnika zatrudnienia osób niepełnosprawnych oraz sposób jego obniżania.
62.	Rozporządzenie Ministra Ochrony Środowiska, Zasobów Naturalnych i	98.09.18.	Dz. U. Nr 124, poz. 819	98.10.14	Rozporządzenie ustala zasady ustalania dopuszczalnych do wprowadzania do powietrza rodzajów i ilości substancji zanieczyszczających oraz wymagania,

	Leśnictwa w sprawie szczegółowych zasad ustalania dopuszczalnych do wprowadzania do powietrza rodzajów i ilości substancji zanieczyszczających oraz wymagań, jakim powinna odpowiadać dokumentacja niezbędna do wydania decyzji ustalającej rodzaje i ilości substancji zanieczyszczających dopuszczonych do wprowadzania do powietrza.				jakim powinna odpowiadać dokumentacja niezbędna do wydania decyzji ustalającej rodzaje i ilości substancji zanieczyszczających dopuszczonych do wprowadzania do powietrza.
63.	Rozporządzenie Ministra Ochrony Środowiska, Zasobów Naturalnych i Leśnictwa w sprawie wprowadzania do powietrza substancji zanieczyszczających z procesów technologicznych i operacji technicznych.	98.09.08.	Dz. U. Nr 121, poz. 793	98.10.06.	Rozporządzenie określa: 1) dopuszczalne do wprowadzania do powietrza ilości i rodzaje substancji zanieczyszczających z procesów technologicznych i operacji technicznych, 2) warunki uznawania dopuszczalnych ilości i rodzajów substancji zanieczyszczających za dotrzymane, 3) czas obowiązywania dopuszczalnych do wprowadzania do powietrza ilości i rodzajów substancji zanieczyszczających z procesów technologicznych i operacji technicznych oraz warunków uznawania dopuszczalnych ilości i rodzajów substancji zanieczyszczających za dotrzymane, 4) postępowanie w przypadku zakłóceń w procesach technologicznych i operacjach technicznych lub pracy urzędów ochronnych, 5) warunki prowadzenia procesów technologicznych i operacji technicznych, 6) urządzenia techniczne konieczne ze względu na wymagania ochrony środowiska, 7) przypadki, w których niezbędne jest prowadzenie pomiarów stężeń substancji zanieczyszczających w gazach odlotowych i zakres tych pomiarów.
64.	Rozporządzenie Ministra Finansów w sprawie kwalifikacji i innych wymagań, których spełnienie uprawnia do usługowego prowadzenia ksiąg rachunkowych, organizacji i trybu działania Komisji Egzaminacyjnej powołanej dla sprawdzenia tych kwalifikacji oraz wzoru świadectwa stwierdzającego te kwalifikacje i wymagania.	98.08.20.	Dz. U. Nr 114, poz. 734	98.09.02. (z dniem ogłoszenia)	Rozporządzenie określa m.in. kwalifikacje i inne wymagania, których spełnienie uprawnia do usługowego prowadzenia ksiąg rachunkowych.
65.	Rozporządzenie Ministra Spraw Wewnętrznych i Administracji w sprawie systemów oceny zgodności, wzoru deklaracji zgodności oraz	98.07.31.	Dz. U. Nr 113, poz. 728	98.10.30.	Rozporządzenie określa: 1) systemy oceny zgodności wyrobów budowlanych z Polską Normą lub aprobatą techniczną, 2) wzór deklaracji zgodności dla wyrobów budowlanych,

	sposobu znakowania wyrobów budowlanych dopuszczanych do obrotu i powszechnego stosowania w budownictwie.				3) sposób znakowania wyrobów budowlanych dopuszczonych do obrotu i powszechnego stosowania w budownictwie.
66.	Rozporządzenie Rady Ministrów w sprawie szczegółowych zasad udzielania pożyczek na utworzenie miejsc pracy dla bezrobotnych zamieszkałych na terenie gmin wiejskich oraz miejsko-wiejskich, a także miast do 20 tysięcy mieszkańców, wysokości ich oprocentowania i warunków spłaty oraz rozliczenia się Agencji Restrukturyzacji i Modernizacji Rolnictwa z Krajowym Urzędem Pracy z otrzymanych na ten cel środków Funduszu Pracy.	98.08.18.	Dz. U. Nr 108, poz. 686	98.09.04.	Rozporządzenie reguluje m.in. zasady udzielania pożyczek na utworzenie miejsc pracy dla bezrobotnych zamieszkałych na terenie gmin wiejskich oraz miejsko-wiejskich. Pożyczki na utworzenie miejsc pracy dla bezrobotnych, mogą być udzielane pracodawcom, którzy: 1) w okresie ostatnich 6 miesięcy nie zmniejszyli zatrudnienia, chyba że wynikało to z sezonowości produkcji lub usług, 2) nie otrzymali pożyczki z Funduszu Pracy na utworzenie miejsc pracy dla bezrobotnych, a jeżeli taką pożyczkę otrzymali, to wywiązali się z warunków umowy i spłacili ją w terminie.
67.	Rozporządzenie Ministra Spraw Wewnętrznych i Administracji w sprawie aprobat i kryteriów technicznych oraz jednostkowego stosowania wyrobów budowlanych.	98.08.05.	Dz. U. Nr 107, poz. 679	98.09.04.	Rozporządzenie określa: 1) szczegółowe zasady i tryb dopuszczania wyrobów budowlanych do jednostkowego stosowania w obiekcie budowlanym, 2) szczegółowe zasady i tryb udzielania, uchylania lub zmiany aprobat technicznych i zasady odpłatności z tego tytułu, 3) jednostki organizacyjne upoważnione do wydawania aprobat technicznych, 4) zakres oraz szczegółowe zasady i tryb opracowywania i zatwierdzania kryteriów technicznych.
68.	Rozporządzenie Ministra Ochrony Środowiska, Zasobów Naturalnych i Leśnictwa w sprawie szczegółowych zasad ochrony przed promieniowaniem szkodliwym dla ludzi i środowiska, dopuszczalnych poziomów promieniowania, jakie mogą występować w środowisku, oraz wymagań obowiązujących przy wykonywaniu pomiarów kontrolnych promieniowania.	98.08.11.	Dz. U. Nr 107, poz. 676	98.09.04.	Rozporządzenie określa: 1) dopuszczalne poziomy elektromagnetycznego promieniowania niejonizującego, jakie mogą występować w środowisku, 2) szczegółowe zasady ochrony ludzi i środowiska przed elektromagnetycznym promieniowaniem niejonizującym, 3) wymagania obowiązujące przy wykonywaniu pomiarów kontrolnych elektromagnetycznego promieniowania niejonizującego.
69.	Rozporządzenie Ministra Finansów w sprawie ewidencji i rejestru wykazów zanieczyszczeń wprowadzonych do powietrza.	98.08.05.	Dz. U. Nr 102, poz. 647	98.08.21.	Rozporządzenie określa: 1) zasady prowadzenia przez jednostkę organizacyjną obowiązującą do uiszczania opłat za wprowadzanie substancji zanieczyszczających do powietrza, ewidencji zawierającej wykaz rodzajów i ilości zanieczyszczeń wprowadzonych do

					powietrza oraz dane, na podstawie których określono te ilości, 2) szczegółowe zasady prowadzenia przez wojewodę rejestru, w którym przechowuje się wykazy rodzajów i ilości zanieczyszczeń wprowadzonych przez jednostkę do powietrza.
70.	Rozporządzenie Ministra Gospodarki w sprawie szczegółowych warunków przyłączenia podmiotów do sieci ciepłowniczych, pokrywania kosztów przyłączenia, obrotu ciepłem, świadczenia usług przesyłowych, ruchu sieciowego i eksploatacji sieci oraz standardów jakościowych obsługi odbiorców.	98.07.17	Dz. U. Nr 100, poz. 642	98.08.26.	Rozporządzenie określa szczegółowe warunki: 1) przyłączenia podmiotów do sieci ciepłowniczych, 2) pokrywania kosztów przyłączenia, 3) obrotu ciepłem, 4) świadczenia usług przesyłowych, 5) ruchu sieciowego i eksploatacji sieci ciepłowniczej, 6) standardów jakościowych obsługi odbiorców.
71.	Rozporządzenie Ministra Pracy i Polityki Socjalnej w sprawie szczegółowych zasad wypłacania subwencji ze środków Państwowego Funduszu Rehabilitacji Osób Niepełnosprawnych prowadzącym zakłady pracy chronionej, w związku z zatrudnianiem osób niepełnosprawnych.	98.07.20.	Dz. U. Nr 98, poz. 623	98.08.14.	Rozporządzenie określa zasady wypłacania subwencji ze środków Państwowego Funduszu Rehabilitacji Osób Niepełnosprawnych prowadzącym zakłady pracy chronionej, w związku z zatrudnianiem osób niepełnosprawnych.
72.	Rozporządzenie Ministra Gospodarki w sprawie określenia trybu przekazywania informacji o realizacji obrotu specjalnego z zagranicą.	98.07.21.	Dz. U. Nr 98, poz. 622	98.08.04.	Rozporządzenie określa tryb przekazywania informacji o realizacji obrotu specjalnego z zagranicą. Osoba, której udzielono pozwolenia na dokonanie obrotu specjalnego z zagranicą, w terminie 7 dni od dnia pełnego wykorzystania pozwolenia lub w terminie 7 dni od upływu terminu ważności, na który pozwolenie zostało wydane, przekazuje Ministrowi Gospodarki na piśmie informację o jego realizacji wraz z oryginałem pozwolenia.
73.	Rozporządzenie Ministra Gospodarki w sprawie określenia szczególnych rodzajów i zakresu działalności gospodarczej nie wymagających uzyskania koncesji.	98.08.17.	Dz. U. Nr 98, poz. 621	98.07.31.	Nie wymaga uzyskania koncesji, prowadzona przez przedsiębiorstwa energetyczne, działalność gospodarcza w zakresie: 1) wytwarzania energii elektrycznej w źródłach o łącznej mocy znamionowej nie większej niż 50 MW, wytwarzania ciepła w źródłach o łącznej mocy znamionowej nie większej niż 5,8 MW.
74.	Rozporządzenie Ministra Ochrony Środowiska, Zasobów Naturalnych i Leśnictwa w sprawie określenia rodzajów inwestycji szczególnie szkodliwych dla środowiska i zdrowia ludzi albo mogących	98.07.14.	Dz. U. Nr 93, poz. 589	98.08.01	Rozporządzenie określa rodzaje inwestycji szczególnie szkodliwych dla środowiska i zdrowia ludzi albo mogących pogorszyć stan środowiska oraz wymagania, jakim powinny odpowiadać oceny oddziaływania na środowisko tych inwestycji.

	pogorszyć stan środowiska oraz wymagań, jakim powinny odpowiadać oceny oddziaływania na środowisko tych inwestycji.				
75.	Rozporządzenie Ministra Gospodarki w sprawie określenia odpadów, które powinny być wykorzystywane w celach przemysłowych, oraz warunków, jakie muszą być spełnione przy ich wykorzystywaniu.	98.07.02.	Dz. U. Nr 90, poz. 573	98.08.01.	Rozporządzenie określa odpady, które powinny być wykorzystywane w celach przemysłowych, oraz warunki, jakie muszą być spełnione przy ich wykorzystywaniu.
76.	Rozporządzenie Ministra Pracy i Polityki Socjalnej w sprawie zasad ustalania oraz wysokości należności przysługujących pracownikom z tytułu podróży służbowej poza granicami kraju.	98.07.03.	Dz. U. Nr 89, poz. 568	98.07.01 (z mocą wsteczną)	Rozporządzenie określa zasady ustalania oraz wysokość należności przysługujących pracownikom z tytułu podróży służbowej odbywanej poza granicami kraju. Z tytułu podróży służbowej przysługują: 1) diety, 2) zwrot kosztów: a) przejazdów, dojazdów i usług bagażowych, b) noclegów, c) innych wydatków, określonych przez pracodawcę odpowiednio do uzasadnionych potrzeb.
77.	Rozporządzenie Ministra Pracy i Polityki Socjalnej w sprawie trybu i szczegółowych zasad postępowania dotyczącego zwrotu ze środków Państwowego Funduszu Rehabilitacji Osób Niepełnosprawnych kosztów poniesionych przez pracodawców w związku z zatrudnianiem osób niepełnosprawnych.	98.06.25.	Dz. U. Nr 86, poz. 548	98.07.24.	Rozporządzenie określa tryb i zasad postępowania dotyczącego zwrotu ze środków Państwowego Funduszu Rehabilitacji Osób Niepełnosprawnych kosztów poniesionych przez pracodawców w związku z zatrudnianiem osób niepełnosprawnych.
78.	Rozporządzenie Ministra Pracy i Polityki Socjalnej w sprawie szczegółowych zasad obniżenia wpłat pracodawców na Państwowy Fundusz Rehabilitacji Osób Niepełnosprawnych.	98.06.25.	Dz. U. Nr 86, poz. 547	99.01.01.	Rozporządzenie określa zasady obniżenia wpłat pracodawców na Państwowy Fundusz Rehabilitacji Osób Niepełnosprawnych, w szczególności pracodawców zatrudniających co najmniej 25 pracowników w przeliczeniu na pełny wymiar czasu pracy.
79.	Rozporządzenie Ministra Gospodarki w sprawie szczegółowych zasad i kryteriów	98.07.06.	Dz. U. Nr 85, poz. 541	98.07.28.	Rozporządzenie określa zasady i kryteria rozdziału limitu zatrudnienia pracowników polskich w celu realizacji umów o dzieło przez polskich przedsiębiorców w RFN.

	rozdziału limitu zatrudnienia pracowników polskich w celu realizacji umów o dzieło przez polskich przedsiębiorców w Republice Federalnej Niemiec.				Rozdziału limitu dokonuje Minister Gospodarki, wydając zezwolenie, w którym określa liczbę przyznaných osobomiesięcy, okresy realizacji oraz kategorię prac.
80.	Rozporządzenie Ministra Gospodarki w sprawie ustanowienia automatycznej rejestracji obrotu żelatyną.	98.06.24.	Dz. U. Nr 81, poz. 527	98.07.01.	Do dnia 31 grudnia 1999 r. ustanawia się automatyczną rejestrację obrotu w przywozie na polski obszar celny towarów określonych w rozporządzeniu. Na osoby dokonujące przywozu na polski obszar celny towarów określonych w rozporządzeniu nakłada się obowiązek składania sprawozdań z wykorzystania udzielonych pozwoleń.
81.	Rozporządzenie Ministra Spraw wewnętrznych i Administracji w sprawie określenia wykazu przejść granicznych, przez które towary będące przedmiotem obrotu specjalnego z zagranicą mogą być wprowadzane na polski obszar celny lub wyprowadzane z polskiego obszaru celnego.	98.06.10.	Dz. U. Nr 79, poz. 514	98.06.27. (z dniem ogłoszenia)	Towary będące przedmiotem obrotu specjalnego z zagranicą mogą być wprowadzane na polski obszar celny lub wyprowadzane z polskiego obszaru celnego przez przejścia graniczne, w których dozwolony jest ruch towarowy, określone w rozporządzeniu.
82.	Rozporządzenie Ministra Pracy i Polityki Socjalnej w sprawie najwyższych dopuszczalnych stężeń i natężeń czynników szkodliwych dla zdrowia w środowisku pracy.	98.06.17.	Dz. U. Nr 79, poz. 513	98.09.27.	Rozporządzenie ustala wartości najwyższych dopuszczalnych stężeń chemicznych i pyłowych czynników szkodliwych dla zdrowia w środowisku pracy, oraz wartości najwyższych dopuszczalnych natężeń fizycznych czynników szkodliwych dla zdrowia w środowisku pracy.
83.	Rozporządzenie Ministra Finansów w sprawie wzoru deklaracji podatkowych dla podatku od towarów i usług oraz podatku akcyzowego.	98.06.05.	Dz. U. Nr 77, poz. 510	98.07.01.	Rozporządzenie określa nowy wzór deklaracji podatkowej dla podatku od towarów i usług wzór deklaracji podatkowej dla podatku akcyzowego, a także zawiera objaśnienia do tych deklaracji.
84.	Rozporządzenie Ministra Rolnictwa i Gospodarki Żywnościowej w sprawie zakazu przywozu niektórych towarów pochodzących ze Zjednoczonego Królestwa Wielkiej Brytanii i Irlandii Północnej, Konfederacji Szwajcarskiej oraz Irlandii.	98.06.16.	Dz. U. Nr 76, poz. 503	98.07.01.	Zakazuje się przywozu towarów pochodzących ze Zjednoczonego Królestwa Wielkiej Brytanii i Irlandii Północnej, Konfederacji Szwajcarskiej oraz Irlandii, określonych w rozporządzeniu, a w szczególności bydła.
85.	Rozporządzenie Rady Ministrów w sprawie zakresu, trybu i warunków wspierania środkami z budżetu państwa na 1998 r. realizacji	98.06.02	Dz. U. Nr 76, poz. 492	98.07.08.	Rozporządzenie określa: 1) województwa, w których realizacja regionalnego programu restrukturyzacyjnego jest wspierana ze środków budżetu państwa na 1998 r., 2) tryb i warunki wspierania ze środków budżetu państwa na 1998 r. realizacji

	regionalnych programów restrukturyzacyjnych oraz tworzenia instytucji lokalnych.				regionalnych programów restrukturyzacyjnych, 3) tryb i warunki przyznawania dotacji ze środków budżetu państwa na 1998 r. na tworzenie instytucji lokalnych w województwie katowickim.
86.	Rozporządzenie Ministra Spraw Wewnętrznych i Administracji w sprawie dokumentacji wymaganej przy prowadzeniu działalności gospodarczej w zakresie usług ochrony osób i mienia oraz czasu jej przechowywania.	98.05.27.	Dz. U. Nr 69, poz. 458	98.06.20.	Rozporządzenie określa dokumentację dotyczącą zatrudnionych pracowników ochrony oraz zawieranych i realizowanych umów w zakresie prowadzonej działalności gospodarczej przez przedsiębiorcę, także czas przechowywania tej dokumentacji.
87.	Rozporządzenie Ministra Spraw w sprawie rodzajów dokumentów wymaganych przy składaniu wniosku o udzielenie koncesji na prowadzenie działalności gospodarczej w zakresie usług ochrony osób i mienia.	98.05.27.	Dz. U. Nr 69, poz. 457	98.06.20.	Rozporządzenie określa rodzaje dokumentów wymaganych przy składaniu wniosku o udzielenie koncesji na prowadzenie działalności gospodarczej w zakresie usług ochrony osób i mienia.
88.	Rozporządzenie Ministra Pracy i Polityki Socjalnej w sprawie określenia zakresu wyłączonego mienia, przeznaczonego na pomoc dla pracowników upadłego przedsiębiorcy oraz ich rodzin, sposobu zarządzania i likwidacji tego mienia.	98.05.25.	Dz. U. Nr 69, poz. 453	98.06.20	Rozporządzenie określa zakresu wyłączonego mienia, przeznaczonego na pomoc dla pracowników upadłego przedsiębiorcy oraz ich rodzin, sposobu zarządzania i likwidacji tego mienia.
89.	Rozporządzenie Ministra Ochrony Środowiska, Zasobów Naturalnych i Leśnictwa w sprawie zasad i trybu przeprowadzania przetargu na sprzedaż lasów, gruntów i innych nieruchomości znajdujących się w zarządzie Lasów Państwowych.	98.05.25.	Dz. U. Nr 69, poz. 451	98.07.06.	Rozporządzenie określa zasady i tryb przeprowadzania przetargów na sprzedaż lasów, gruntów i innych nieruchomości znajdujących się w zarządzie Lasów Państwowych. Przetarg przeprowadza się w trybie przetargu: 1) ustnego nieograniczonego, 2) pisemnego nieograniczonego, 3) pisemnego ograniczonego.
90.	Rozporządzenie Ministra Transportu i Gospodarki Morskiej w sprawie okresowych ograniczeń oraz zakazu ruchu niektórych pojazdów na drogach.	98.05.27.	Dz. U. Nr 65, poz. 429	98.06.01.	Rozporządzenie wprowadza okresowe ograniczenia oraz zakaz ruchu niektórych pojazdów na drogach, w szczególności samochodów ciężarowych o dopuszczalnej masie całkowitej przekraczającej 12 ton.
91.	Rozporządzenie Ministra Finansów w sprawie określenia minimalnej wysokości sumy gwarancji	98.05.11.	Dz. U. Nr 62, poz. 392	98.06.03.	Rozporządzenie ustala minimalną wysokość sumy gwarancji bankowej i ubezpieczeniowej oraz minimalną wysokość sumy gwarancyjnej ubezpieczenia odpowiedzialności cywilnej organizatorów turystyki i pośredników

	bankowej i ubezpieczeniowej oraz minimalnej wysokości sumy gwarancyjnej ubezpieczenia odpowiedzialności cywilnej organizatorów turystyki i pośredników turystycznych z tytułu prowadzenia działalności.				turystycznych z tytułu prowadzenia działalności.
92.	Rozporządzenie Ministra Rolnictwa i Gospodarki Żywnościowej w sprawie określenia wykazu towarów rolnych przywożonych z zagranicy, na które mogą być nałożone opłaty celne dodatkowe.	98.05.04.	Dz. U. Nr 59, poz. 378	98.05.29.	Rozporządzenie ustala wykaz towarów rolnych przywożonych z zagranicy, na które mogą być nałożone opłaty celne dodatkowe. W szczególności towarami takimi mogą być drób oraz mięso.
93.	Rozporządzenie Ministra Ochrony Środowiska, Zasobów Naturalnych i Leśnictwa w sprawie dopuszczalnych wartości stężeń substancji zanieczyszczających w powietrzu.	98.04.28.	Dz. U. Nr 55, poz. 355	98.05.20.	Rozporządzenie określa: 1) listy substancji zanieczyszczających oraz dopuszczalne wartości stężeń tych substancji w powietrzu, 2) obszary, na których obowiązują dopuszczalne wartości stężeń, 3) zakres, warunki dotrzymywania dopuszczalnych wartości stężeń, 4) czas obowiązywania dopuszczalnych wartości stężeń.
94.	Rozporządzenie Ministra Pracy i Polityki Socjalnej w sprawie szczegółowych zasad i trybu wydawania zezwoleń i zgód na zatrudnienie lub wykonywanie innej pracy zarobkowej przez cudzoziemców na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej.	98.04.21.	Dz. U. Nr 53, poz. 336	98.05.12.	Rozporządzenie określa zasady i tryb wydawania zezwoleń i zgód na zatrudnienie lub wykonywanie innej pracy zarobkowej przez cudzoziemców na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej. Zezwolenie na zatrudnienie cudzoziemca lub na powierzenie mu innej pracy zarobkowej na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej, wydaje dyrektor wojewódzkiego urzędu pracy na pisemny wniosek pracodawcy. Wzór wniosku stanowi załącznik rozporządzenia.
95.	Rozporządzenie Ministra Transportu i Gospodarki Morskiej w sprawie warunków ustalania i zasad zwrotu kosztów używania do celów służbowych samochodów osobowych, motocykli i motorowerów nie będących własnością pracodawcy.	98.04.26.	Dz. U. Nr 41, poz. 239	98.04.01.	Rozporządzenie określa warunki ustalania i zasady zwrotu kosztów używania do celów służbowych samochodów osobowych, motocykli i motorowerów nie będących własnością pracodawcy. Koszty używania pojazdów do celów służbowych pokrywa pracodawca według stawek za 1 kilometr przebiegu, które nie mogą być wyższe niż: 1) dla samochodu osobowego: a) o pojemności skokowej silnika do 900 cm ³ - 0,3340 zł, b) o pojemności skokowej silnika powyżej 900 cm ³ - 0,5354 zł, 2) dla motocykla - 0,1474 zł, 3) dla motoroweru - 0,0884 zł.
96.	Rozporządzenie Rady Ministrów w sprawie wysokości oraz szczegółowych zasad pobierania wpisu od odwołań wnoszonych w	98.03.10.	Dz. U. Nr 34, poz. 189	98.04.19.	Rozporządzenie reguluje wysokość oraz zasady pobierania wpisu od odwołań wnoszonych w postępowaniach o udzielanie zamówień publicznych. Od odwołania wnoszonego w postępowaniu o udzielenie zamówienia publicznego pobiera się wpis w wysokości czterokrotnej kwoty najniższego wynagrodzenia

	postępowaniach o udzielanie zamówień publicznych.				pracowników za pracę, określonego przez Ministra Pracy i Polityki Socjalnej na podstawie Kodeksu pracy, obowiązującego w dniu wniesienia odwołania.
97.	Rozporządzenie Ministra Spraw wewnętrznych i Administracji w sprawie określenia wykroczeń, za które funkcjonariusze organów Państwowej Inspekcji Handlowej upoważnieni są do nakładania grzywien w drodze mandatu karnego, oraz zasad i sposobu wydawania upoważnień.	98.02.17.	Dz. U. Nr 25, poz. 140	98.03.10.	Rozporządzenie określa wykroczenia, za które funkcjonariusze organów Państwowej Inspekcji Handlowej upoważnieni są do nakładania grzywien w drodze mandatu karnego, oraz zasady i sposoby wydawania upoważnień.
98.	Rozporządzenie Ministra Ochrony Środowiska, Zasobów Naturalnych i Leśnictwa w sprawie oznaczania opakowań.	98.02.13.	Dz. U. Nr 25, poz. 138	99.01.01.	Rozporządzenie określa szczegółowe zasady oznaczania opakowań ułatwiających ich dalsze wykorzystywanie zgodnie z wymaganiami ochrony środowiska.
99.	Rozporządzenie Ministra Gospodarki w sprawie określenia wysokości opłat za dokonanie wpisu do rejestru, za wydanie promesy pozwolenia, pozwolenia na dokonanie obrotu specjalnego z zagranicą oraz świadectwa o końcowym użytkowniku.	98.01.19.	Dz. U. Nr 17, poz. 85	98.02.20.	Rozporządzenie określa wysokość opłat za: wpis do rejestru, wydanie promesy pozwolenia na dokonanie obrotu specjalnego z zagranicą, wydanie pozwolenia na dokonanie obrotu specjalnego z zagranicą oraz za uzyskanie świadectwa o końcowym użytkowniku.
100.	Rozporządzenie Ministra Gospodarki w sprawie wymogów, jakie powinien spełniać wniosek o wszczęcie postępowania ochronnego przed nadmiernym przywozem towarów na polski obszar celny.	98.01.14.	Dz. U. Nr 17, poz. 82	98.02.06. (z dniem ogłoszenia)	Rozporządzenie ustala wymogi, jakie powinien spełniać wniosek o wszczęcie postępowania ochronnego przed nadmiernym przywozem towarów na polski obszar celny.
101.	Rozporządzenie Ministra Gospodarki w sprawie wymogów, jakie powinien spełniać wniosek o wszczęcie postępowania ochronnego przed nadmiernym przywozem na polski obszar celny niektórych towarów tekstylnych i odzieżowych.	98.01.14.	Dz. U. Nr 17, poz. 81	98.02.06. (z dniem ogłoszenia)	Rozporządzenie ustala wymogi, jakie powinien spełniać wniosek o wszczęcie postępowania ochronnego przed nadmiernym przywozem na polski obszar celny niektórych towarów tekstylnych i odzieżowych.
102.	Rozporządzenie Ministra Gospodarki w sprawie określenia danych, które powinien zawierać protokół ustalający wyniki kontroli przestrzegania warunków obrotu	98.01.12.	Dz. U. Nr 17, poz. 80	98.02.20.	Rozporządzenie określa dane, które powinien zawierać protokół ustalający wyniki kontroli przestrzegania warunków obrotu specjalnego z zagranicą.

	specjalnego z zagranicą.				
103.	Rozporządzenie Ministra Gospodarki w sprawie określenia wzorów wniosków o wydanie promesy pozwolenia na dokonanie obrotu specjalnego z zagranicą oraz określenia niezbędnych dokumentów i informacji, które należy dołączyć do tych wniosków.	98.01.12.	Dz. U. Nr 17, poz. 78	98.02.20.	Rozporządzenie określa wzory wniosków o wydanie promesy pozwolenia na dokonanie obrotu specjalnego z zagranicą oraz określa niezbędne dokumenty i informacje, które należy dołączyć do tych wniosków.
104.	Rozporządzenie Ministra Gospodarki w sprawie określenia wzorów wniosków o wydanie pozwolenia na dokonanie obrotu specjalnego z zagranicą, określenia niezbędnych dokumentów i informacji, które należy dołączyć do tych wniosków, oraz trybu postępowania z pozwoleniami.	98.01.12.	Dz. U. Nr 17, poz. 77	98.02.20.	Rozporządzenie określa wzory wniosków o wydanie pozwolenia na dokonanie obrotu specjalnego z zagranicą, określa niezbędne dokumenty i informacje, które należy dołączyć do tych wniosków, oraz tryb postępowania z pozwoleniami.
105.	Rozporządzenie Ministra Finansów w sprawie określenia rodzajów odpadów, których wykorzystanie uprawnia do zwolnienia od podatku dochodowego, oraz szczegółowych zasad ustalania wartości odpadów wykorzystywanych w procesie produkcji.	98.01.07.	Dz. U. Nr 8, poz. 29	98.01.20.	Rozporządzenie określa rodzaje odpadów, których wykorzystanie uprawnia do zwolnienia od podatku dochodowego. Rozporządzenie określa także zasady ustalania wartości odpadów wykorzystywanych w procesie produkcji: 1) wartość odpadów, powstałych w toku własnej produkcji u podatnika wykorzystującego odpady, ustala się w wysokości możliwej do uzyskania ceny sprzedaży pomniejszonej o kwotę należnego podatku od towarów i usług oraz o koszty związane z przystosowaniem odpadów do sprzedaży i jej dokonaniem, 2) wartość odpadów nabytych odpłatnie: - od podatników podatku od towarów i usług, ustala się pomniejszając cenę ich nabycia określoną w fakturze (rachunku uproszczonym) o naliczony podatek od towarów i usług oraz powiększając o poniesione koszty związane z transportem, załadunkiem i wyładunkiem odpadów, - od podmiotów lub osób nie będących podatnikami podatku od towarów i usług, ustala się powiększając cenę ich nabycia określoną w dowodzie księgowym stwierdzającym wysokość poniesionych wydatków o poniesione koszty związane z transportem, załadunkiem i wyładunkiem odpadów.
106.	Rozporządzenie Rady Ministrów w sprawie określenia szczegółowych zasad i trybu przeprowadzania przetargów na zbycie nieruchomości stanowiących własność Skarbu Państwa lub własność gminy.	98.01.13.	Dz. U. Nr 9, poz. 30	98.01.21.	Rozporządzenie określa zasad i trybu przeprowadzania przetargów na zbycie nieruchomości stanowiących własność Skarbu Państwa lub własność gminy. Ogłoszenie o przetargu właściwy organ podaje do publicznej wiadomości co najmniej na 2 tygodnie przed wyznaczonym terminem przetargu. Przetarg przeprowadza się w formie: 1) przetargu ustnego nieograniczonego, 2) przetargu ustnego ograniczonego,

					3) przetargu pisemnego nieograniczonego, 4) przetargu pisemnego ograniczonego.
107.	Rozporządzenie Ministra Pracy i Polityki Socjalnej w sprawie najniższego wynagrodzenia za pracę pracowników.	98.01.29.	Dz. U. Nr 16. Poz. 74	98.02.01.	Najniższe wynagrodzenie za pracę, przysługujące pracownikom zatrudnionym w pełnym wymiarze czasu pracy, obliczone na podstawie przysługujących im stawek wynagrodzeń zasadniczych i innych składników wynagrodzenia, w tym wartości deputatów wynosi 528 zł miesięcznie.
108.	Rozporządzenie Ministra Transportu i Gospodarki Morskiej w sprawie dokumentów niezbędnych do udzielenia zezwolenia na wykonywanie krajowego zarobkowego przewozu osób pojazdami samochodowymi nie będącymi taksówkami oraz treści i wzoru zezwolenia.	98.03.05.	Dz. U. Nr 34, poz. 193	98.04.01.	Rozporządzenie określa dokumenty, których przedłożenie jest niezbędne do udzielenia zezwolenia na wykonywanie krajowego zarobkowego przewozu osób pojazdami samochodowymi nie będącymi taksówkami oraz treść i wzór zezwolenia.
109.	Rozporządzenie Ministra Transportu i Gospodarki Morskiej w sprawie dokumentów niezbędnych do udzielenia zezwolenia na wykonywanie krajowego zarobkowego przewozu osób pojazdami samochodowymi nie będącymi taksówkami oraz treści i wzoru zezwolenia.	98.03.05.	Dz. U. Nr 34, poz. 194	98.04.01.	Rozporządzenie określa dokumenty, których przedłożenie jest niezbędne do udzielenia zezwolenia na wykonywanie krajowego zarobkowego przewozu osób taksówkami osobowymi oraz treść i wzór zezwolenia.
110.	Rozporządzenie Ministra Transportu i Gospodarki Morskiej w sprawie wysokości i trybu wnoszenia opłat za zezwolenia na wykonywanie krajowego zarobkowego przewozu osób pojazdami samochodowymi.	98.03.16.	Dz. U. Nr 37, poz. 212	98.04.01.	Rozporządzenie określa wysokość opłat za udzielenie, zmianę zezwolenia lub wydanie wypisu zezwolenia na wykonywanie krajowego zarobkowego przewozu osób pojazdami samochodowymi
111.	Rozporządzenie Rady Ministrów w sprawie ustalania okoliczności i przyczyn wypadków przy pracy oraz sposobu ich dokumentowania, a także zakresu informacji zamieszczanych w rejestrze wypadków przy pracy.	98.07.28.	Dz. U. Nr 115, poz. 744	98.08.28	Rozporządzenie reguluje szczegóły postępowania w sytuacji powstania wypadku przy pracy, ustalania okoliczności i przyczyn wypadków, sposobu ich dokumentowania, a także zakresu informacji zamieszczanych w rejestrze wypadków przy pracy.
112.	Rozporządzenie Ministra Finansów w sprawie kas rejestrujących.	98.11.27.	Dz. U. Nr 146, poz. 953	9.01.01.	W okresie od dnia 1 stycznia 1999 r. do dnia 31 grudnia 1999 r. obowiązek ewidencjonowania obrotu i kwot podatku należnego przy zastosowaniu kas rejestrujących, dotyczy podatników, u których wysokość obrotów w ciągu 1998 r. przekroczyła 60.000 zł.

					W okresie od dnia 1 stycznia 2000 r. do dnia 31 grudnia 2000 r. obowiązek ewidencjonowania dotyczy podatników, u których wysokość obrotu 40.000 zł.
113.	Rozporządzenie Ministra Pracy i Polityki Socjalnej w sprawie programów specjalnych przeciwdziałania bezrobociu.	98.12.10.	Dz. U. Nr 15, poz. 1023	99.01.01.	<p>Programami specjalnymi mogą być objęte osoby, które z uwagi na ich kwalifikacje zawodowe oraz sytuację na lokalnym rynku pracy są zagrożone długotrwałym bezrobociem oraz jego skutkami, a w szczególności:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1) bezrobotni, 2) pracownicy w okresie wypowiedzenia stosunku pracy (stosunku służbowego) z przyczyn dotyczących zakładu pracy, 3) poszukujący pracy otrzymujący świadczenie socjalne lub zasiłek socjalny - przewidziane w układzie zbiorowym pracy dla pracowników zakładów górniczych lub w odrębnych przepisach, 4) osoby poszukujące pracy, które uzyskały obywatelstwo polskie na warunkach repatriacji, 5) osoby otrzymujące gwarantowany zasiłek okresowy z pomocy społecznej, <p>2. Grupy ryzyka wyodrębnia organ zatrudnienia, w szczególności na podstawie:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1) okresowych analiz poziomu i struktury bezrobocia na lokalnym rynku pracy, 2) wyników badań i analiz rynku pracy, 3) lokalnych i wojewódzkich programów rozwoju społeczno-gospodarczego, 4) analiz i informacji ośrodków pomocy społecznej oraz innych organizacji i instytucji dotyczących sytuacji materialnej bezrobotnych i ich rodzin.
114.	Rozporządzenie Rady Ministrów w sprawie kar pieniężnych za naruszanie wymagań ochrony środowiska oraz rejestru decyzji dotyczących tych kar.	98.12.22.	Dz. U. Nr 162, poz. 1138	99.01.02.	<p>Rozporządzenie określa:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1) wysokość, zasady i tryb nakładania kar pieniężnych za naruszanie przez jednostki organizacyjne wymagań ochrony środowiska, polegające na: <ol style="list-style-type: none"> a) przekroczeniu co do rodzaju lub ilości substancji dopuszczalnych do wprowadzania do powietrza, określonych decyzją właściwego organu, b) przekroczeniu dopuszczalnego poziomu hałasu, określonego decyzją właściwego organu, 2) wysokość, zasady i tryb nakładania kar pieniężnych za naruszanie przez jednostki organizacyjne lub osoby fizyczne wymagań ochrony środowiska, polegające na: <ol style="list-style-type: none"> a) usunięciu drzewa lub krzewu bez wymaganego zezwolenia, b) zniszczeniu terenów zieleni lub drzew i krzewów, powodowanym niewłaściwym wykonywaniem robót ziemnych lub wykorzystaniem sprzętu mechanicznego albo urządzeń technicznych oraz zastosowaniem środków chemicznych w sposób szkodliwy dla roślinności, 3) szczegółowe zasady prowadzenia rejestru, w którym przechowywane są decyzje o wymiarze kar pieniężnych oraz decyzje o odroczeniu terminu płatności lub rozłożeniu kary na raty, 4) współczynniki różnicujące wysokość kar wymierzanych za nieprzestrzeganie wymagań ochrony środowiska.
115.	Rozporządzenie Rady Ministrów w	98.12.30	Dz. U. Nr 164,	99.01.01.	Rozporządzenie ustala szczegółowe zasady i tryb przeprowadzania kontroli

	sprawie szczegółowych zasad i trybu przeprowadzania kontroli płatników składek.		poz. 1165		<p>płatników składek.</p> <p>Kontrole płatników składek zobowiązanych do opłacania składek na ubezpieczenia społeczne, z wyłączeniem płatników składek zobowiązanych do opłacania składek wyłącznie na własne ubezpieczenie, przeprowadza się z częstotliwością umożliwiającą dochodzenie należności z tytułu składek i wypłaconych świadczeń.</p> <p>W uzasadnionych przypadkach kontrole płatników składek mogą być przeprowadzone w krótszych odstępach czasu.</p>
116.	Zarządzenie Prezesa narodowego Banku Polskiego w sprawie form i trybu przeprowadzania rozliczeń pieniężnych za pośrednictwem banków.	98.05.29.	M.P. Nr 21, poz. 320	98.07.01.	<p>Zarządzenie określa formy i tryb przeprowadzania rozliczeń pieniężnych za pośrednictwem banków w obrocie krajowym w złotych.</p> <p>Za pośrednictwem banków są przeprowadzane rozliczenia pieniężne między stronami rozliczenia, jeżeli przynajmniej jedna strona rozliczenia (dłużnik lub wierzyciel) posiada rachunek bankowy.</p> <p>Rozliczenia pieniężne przeprowadza się gotówkowo lub bezgotówkowo.</p> <p>Rozliczenia gotówkowe przeprowadza się czekiem gotówkowym lub przez wpłatę gotówki na rachunek wierzyciela</p> <p>Rozliczenia bezgotówkowe przeprowadza się w jednej z następujących form:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1) polecenia przelewu, 2) polecenia zapłaty, 3) czeku rozrachunkowego
117.	Obwieszczenie Ministra Finansów w sprawie wykazu gwarantów uprawnionych do udzielania gwarancji składanych jako zabezpieczenie pokrycia kwot wynikających z długów celnych.	98.11.17.	M.P. Nr 42, poz. 603	98.11.30.	<p>Obwieszczenie zawiera wykaz gwarantów uprawnionych do udzielania gwarancji składanych jako zabezpieczenie pokrycia kwot wynikających z długów celnych.</p>
118.	Komunikat Nr 3/DU/98 Ministerstwa Finansów w sprawie wysokości obowiązkowej opłaty z tytułu niespełnienia obowiązku zawarcia umowy ubezpieczenia obowiązkowego.	98.01.12.	Dz. Urz. M. F. Nr 1, poz. 15	98.01.01.	<p>W 1998 r. osoba, która nie wypełnia obowiązku zawarcia umowy ubezpieczenia obowiązkowego, jest obowiązana wnieść opłatę w wysokości:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1) w ubezpieczeniu odpowiedzialności cywilnej posiadaczy pojazdów mechanicznych za szkody powstałe w związku z ruchem tych pojazdów: <ol style="list-style-type: none"> a) samochody osobowe 3.100 zł, b) samochody ciężarowe i autobusy 3.900 zł, c) pozostałe pojazdy 800 zł, 2) w ubezpieczeniu budynków wchodzących w skład gospodarstwa rolnego od ognia i innych zdarzeń losowych 350 zł, 3) w ubezpieczeniu odpowiedzialności cywilnej rolników z tytułu prowadzenia gospodarstwa rolnego 70 zł, 4) w ubezpieczeniu odpowiedzialności cywilnej podmiotów wykonujących doradztwo podatkowe za szkody wyrządzone przy wykonywaniu czynności doradztwa podatkowego 5.600 zł.

7.2. Dostosowanie polskiego prawa do norm europejskich

7.2.1. Podstawy i procedura dostosowywania prawa

Wszystkich członków Unii Europejskiej wiąże wspólnotowy dorobek prawny. Polska podobnie jak inne kraje przystępujące do Unii zobowiązana jest go przyjąć. Na system prawa wspólnotowego składają się pierwotne i wtórne akty prawne. Aktami prawa pierwotnego są przede wszystkim:

- traktaty założycielskie wszystkich trzech Wspólnot;
- umowy zmieniające te traktaty;
- umowy o przystąpieniu do Wspólnot kolejnych państw;
- ogólne zasady prawa wspólne dla wszystkich systemów prawnych państw członkowskich a także ogólne zasady prawa międzynarodowego;
- prawa i wolności fundamentalne czyli prawa człowieka;
- normy niepisane wykształcone przez praktykę. Najważniejszą z nich jest **zasada bezpośredniego stosowania dyrektyw**.

Prawo wtórne to akty stanowiące przez Wspólnoty. Są to:

- rozporządzenia;
- dyrektywy;
- decyzje;
- opinie;
- zalecenia i inne akty.

Na mocy Układu Europejskiego ustanawiającego Stowarzyszenie Polski ze Wspólnotami Europejskimi Polska zobowiązała się dostosować swoje prawo do standardów wspólnotowych. 31 marca 1998 r. rozpoczęły się negocjacje dotyczące przyjęcia Polski do Unii Europejskiej. Wyodrębniono 31 obszarów negocjacyjnych:

1. swobodny przepływ towarów;
2. polityka przemysłowa;
3. małe i średnie przedsiębiorstwa;
4. nauka i badania naukowe;
5. edukacja i kształcenie;
6. telekomunikacja i technologie informacyjne;
7. kultura i polityka audiowizualna;
8. prawo spółek;
9. polityka konkurencji;
10. rybołówstwo;
11. unia gospodarcza i walutowa;
12. statystyka;
13. ochrona konsumentów i zdrowia;
14. unia celna;
15. stosunki zewnętrzne;
16. wspólna polityka zagraniczna i bezpieczeństwa;
17. swobodny przepływ osób;
18. swobodny przepływ usług;
19. swobodny przepływ kapitału;
20. rolnictwo;
21. polityka transportowa;
22. podatki;
23. polityka socjalna i zatrudnienie;

24. energia;
25. polityka regionalna i koordynacja instrumentów polityki strukturalnej;
26. ochrona środowiska;
27. współpraca w dziedzinie wymiaru sprawiedliwości i spraw wewnętrznych;
28. kontrola finansowa;
29. budżet;
30. instytucje;
31. inne.

Dokonany we wszystkich obszarach przegląd prawa będzie podstawą dalszych działań dostosowawczych. Polska przyjęła dzień 31 grudnia 2002 r. jako termin gotowości do członkostwa w Unii Europejskiej. Do tej daty powinien więc zostać zakończony proces dostosowywania prawa do regulacji wspólnotowych.

7.2.2. Porównanie prawa polskiego z europejskim

W najważniejszych dla małych i średnich przedsiębiorstw dziedzinach prawa proces harmonizacji nie został zakończony. Lata 1999–2002 będą więc prawdopodobnie okresem niestabilności regulacji prawnych.

Poniżej przedstawiono najważniejsze różnice w prawodawstwie polskim i europejskim w obszarach szczególnie interesujących przedsiębiorców.

Swoboda podejmowania działalności gospodarczej

W Unii Europejskiej swoboda podejmowania i prowadzenia działalności gospodarczej obejmuje prawo do rozpoczęcia działalności gospodarczej na własny rachunek a także do prowadzenia działalności gospodarczej i zakładania przedsiębiorstw przez obywatela jednego z państw na terytorium każdego z pozostałych państw-członków UE. Traktat Rzymski nakłada na państwa członkowskie obowiązek znoszenia wszelkich ograniczeń w tym zakresie.

Polskie prawo dotyczące działalności gospodarczej zawiera wiele ograniczeń podejmowania działalności gospodarczej przez obywateli innych państw. Zasadę traktowania obywateli państw Unii Europejskiej tak jak obywateli polskich wprowadza jednak projekt ustawy *Prawo działalności gospodarczej*, który ma zastąpić *ustawę z 28 grudnia 1988 roku O działalności gospodarczej*.

Dążenie do stworzenia z Unii Europejskiej jednolitego obszaru gospodarczego zaowocowało działaniami zmierzającymi do ujednoczenia prawa dotyczącego kształtu i zasad funkcjonowania konkretnych podmiotów gospodarczych. W oparciu o art. 54 Traktatu Rzymskiego wydano więc szereg dyrektyw tzw. „spółkowych” wprowadzających jednolite zasady ochrony interesów wspólników i osób trzecich występujących w obrocie gospodarczym. Wspomniane przepisy dotyczą przede wszystkim funkcjonowania spółek akcyjnych (i komandytowo – akcyjnych) oraz w pewnym zakresie spółek z ograniczoną odpowiedzialnością. Polskie prawo jak na razie nie przewiduje istnienia spółki komandytowo–akcyjnej. Jednakże spółka taka jest przewidziana w projekcie ustawy *Prawo spółek handlowych* z dnia 20 maja 1998 r. Ponieważ istnieje znaczne prawdopodobieństwo uchwalenia prawa spółek w wersji zaproponowanej w projekcie, to nie powinno być kłopotów z dostosowaniem prawa polskiego do obowiązujących w tym zakresie dyrektyw unijnych.

Fakt przystąpienia Polski do UE nie będzie pociągał za sobą jakiegokolwiek zmiany przepisów co do spółek cywilnych, jawnych i komandytowych.

Proces harmonizacji prawa w zakresie prawa spółek nie został jeszcze zakończony w Unii w jej dzisiejszych granicach. Prawo polskie natomiast niejednokrotnie wykracza poza minimum określone prawem wspólnotowym. Nie oznaczają to jednak, że pomiędzy prawem polskim i unijnym nie ma

rozbieżności, które wiążą się z prowadzeniem działalności gospodarczej w formie spółki. Dotyczą one przede wszystkim równego traktowania obywateli polskich i obywateli krajów członkowskich UE. Po akcesji podmioty z Unii powinny uzyskać możliwość działania nie tylko w formie spółki akcyjnej i spółki z ograniczoną odpowiedzialnością, ale również spółki jawnej i komandytowej.

Prawo ochrony konkurencji

W prawie wspólnotowym ochrona konkurencji to: kontrola połączeń, zakaz porozumień ograniczających konkurencję, zakaz nadużywania dominacji rynkowej oraz zasady udzielania pomocy publicznej.

➤ *Kontrola połączeń*

Prawo polskie jest w tym zakresie zbliżone do wspólnotowego. Podstawowe istniejące różnice to:

- brak definicji łączenia przedsiębiorstw;
- kryterium ustalania obowiązku zgłoszenia zamiaru fuzji w prawie europejskim jest łączna wysokość obrotu łączących się przedsiębiorstw, podczas gdy w prawie polskim - łączna wysokość ich sprzedaży;
- brak w prawie polskim obowiązku publikacji zgłoszeń o zamiarze fuzji i decyzji Urzędu Ochrony Konkurencji i Konsumenta,
- brak możliwości działania Urzędu Ochrony Konkurencji i Konsumenta po dokonanych połączeniach.

Większość wymienionych różnic eliminuje Projekt ustawy *O ochronie konkurencji i konsumentów*.

➤ *Zakaz porozumień ograniczających konkurencję*

Prawo europejskie zabrania praktyk, porozumień i decyzji, których celem lub skutkiem jest zapobieganie, ograniczanie albo zniekształcanie konkurencji na wspólnym rynku. Przepisów nie stosuje się do porozumień, które nie mają odczuwalnego wpływu na handel między krajami członkowskimi. Praktyka stosowana przez Komisję Europejską i orzecznictwo Trybunału Sprawiedliwości uznaje porozumienia za naruszające konkurencję jeśli udział porozumiewających się podmiotów w rynku przekracza 1–10%.

Prawo polskie nie definiuje porozumień ograniczających konkurencję. Przed przystąpieniem do Unii doprecyzowana powinna zostać także możliwość stosowania zasady *de minimis*, czyli możliwości uznawania porozumień za bagatelne¹. Polskie prawo antymonopolowe nie przewiduje także możliwości stosowania indywidualnych i grupowych wyłączeń z zakazu porozumień. Ponieważ możliwe są również pozytywne skutki porozumień, wprowadzenie możliwości stosowania wyłączeń wydaje się niezbędne².

➤ *Zakaz nadużywania pozycji dominującej*

„Pozycja dominująca to taka pozycja przedsiębiorstwa, która sprawia, że może ono zapobiegać skutecznej konkurencji na rynku i ma możliwość działania w znacznym stopniu niezależnie od konkurentów, klientów i konsumentów”³.

¹ Projekt ustawy o ochronie konkurencji i konsumentów przewiduje, że ustawowo wyłączone będą spod zakazu porozumień ograniczających konkurencję porozumienia między konkurentami, których łączny udział w rynku nie przekracza 5%, a w wypadku przedsiębiorców działających w połączeniu pionowym - 10%.

² Projekt ustawy o ochronie konkurencji i konsumentów przewiduje, że Rada Ministrów będzie w rozporządzeniu określać możliwe wyłączenia grupowe, indywidualne zaś - prezes UOKiK. Obydwa rodzaje porozumień możliwe są, jeżeli przyczyniają się do polepszenia produkcji i postępu technicznego oraz jeżeli odniesie z nich korzyści nabywca.

³ Por. wyrok w sprawie *United Brands v. Commission*, case no 27/76.

Regulacje polskie dotyczące zakazu nadużywania pozycji dominującej są zbieżne z przepisami wspólnotowymi. Najpoważniejsze różnice to:

- prawo polskie rozróżnia pozycję dominującą od monopolistycznej. W prawie wspólnotowym taki podział nie występuje;
- brak definicji pozycji dominującej w prawie europejskim. Definicja wynikająca z orzecznictwa jest ściślejsza niż polska definicja ustawowa;
- polskie prawo nie przeciwdziała nadużywaniu pozycji dominującej przez kilku działających łącznie przedsiębiorców;
- w prawie wspólnotowym zakaz nadużycia pozycji dominującej jest bezwzględny, w polskim prawie - bezwzględny lub względny, w zależności od sytuacji. Jest to bez wątpienia różnica najbardziej istotna⁴.

➤ *Pomoc publiczna dla przedsiębiorstw*

Pomoc publiczna jest w Unii Europejskiej działaniem szczególnym, dopuszczalnym na zasadzie wyjątku. Podstawą regulacji w tym zakresie jest art. 92 Traktatu Rzymskiego.

„Z zastrzeżeniem odmiennych postanowień niniejszego Traktatu, każda pomoc bez względu na formę przyznawana przez państwa członkowskie, lub pochodząca z funduszy państwowych, która zniekształca warunki konkurencji lub wprowadza zagrożenie zniekształcenia warunków konkurencji faworyzując pewne przedsięwzięcia lub produkcję pewnej grupy towarów co z kolei może mieć szkodliwy wpływ na wymianę handlową między Państwami Członkowskimi będzie uznana za sprzeczną ze Wspólnym Rynkiem”.

W Polsce nie ma regulacji dotyczących pomocy publicznej. Rada Ministrów w dniu 16 lutego 1999 przyjęła projekt ustawy o dopuszczalności pomocy publicznej dla przedsiębiorców.

W trakcie negocjacji warunków przystąpienia Polski do Unii Europejskiej, strona polska przedstawiła swoje stanowisko dotyczące polityki konkurencji, zgodnie z którym:

- Polska chce utrzymać pomoc stosowaną wobec przedsiębiorstw będących w trudnej sytuacji w formie odroczenia lub rozłożenia na raty zobowiązań publicznych. Pełna zgodność z prawem unijnym będzie osiągnięta, gdy wzrośnie dostępność kredytów dla przedsiębiorców;
- konieczne jest utrzymanie odrębnych zasad udzielania pomocy dla przedsiębiorstw na cele związane z ochroną środowiska. Przyjęcie w krótkim czasie standardów unijnych stanowiłoby zbyt wielkie obciążenie dla polskich przedsiębiorców. W Unii pułap pomocy państwa w tym zakresie wynosi 15%. W Polsce pomoc z Funduszu Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej może wynieść nawet 50% wartości inwestycji;
- Polska chce utrzymać odrębne zasady stosowania pomocy publicznej w istniejących specjalnych strefach ekonomicznych. Wiąże się to z koniecznością respektowania nabytych praw do ulg podatkowych. Jednocześnie zadeklarowano, że nie będą tworzone nowe strefy. Ustawa o specjalnych strefach ekonomicznych zostanie znowelizowana tak, aby wyeliminować możliwość nabycia przez nowych inwestorów praw do pomocy publicznej niezgodnej z *acquis communautaire*.

Przeciwdziałanie nieuczciwej konkurencji

Mimo wielu prób Unia Europejska nie wypracowała jednolitego prawa w zakresie zwalczania nieuczciwej konkurencji. Jedyne akty prawne to kilka dyrektyw dotyczących reklamy i oznakowania towarów. W krajach członkowskich Unii Europejskiej największe znaczenie mają, poza prawem

⁴ Projekt ustawy o ochronie konkurencji i konsumentów przewiduje bezwzględny zakaz nadużywania pozycji dominującej.

wewnętrznych poszczególnych krajów, porozumienia międzynarodowe, których stronami są kraje członkowskie. Największą rolę odgrywa Konwencja Paryska o ochronie własności przemysłowej. Postępowanie uznane w niej i kilku innych porozumieniach za czyny nieuczciwej konkurencji zostało za takie uznane również w polskiej ustawie o zwalczaniu nieuczciwej konkurencji z 1993 roku.

➤ *Reklama*

Podstawą harmonizacji prawa dotyczącego reklamy są art. 100a oraz art. 59 i następne *Traktatu o Unii Europejskiej*, które mają na celu takie ujednoczenie przepisów, aby ułatwić tworzenie wspólnego rynku. Nie powiodły się jednak próby stworzenia spójnej europejskiej regulacji w zakresie reklamy. Wdrożono jedynie kilka dyrektyw odnoszących się do:

- reklamy wprowadzającej w błąd;
- reklamy porównawczej;
- reklamy telewizyjnej;
- reklamy produktów medycznych;
- reklamy wyrobów tytoniowych.

Regulacje dotyczące reklamy ściśle wiążą się z przepisami mówiącymi o prawach konsumenckich, szczególnie z prawem do informacji. Są też częstym przedmiotem orzecznictwa Europejskiego Trybunału Sprawiedliwości. W kontekście harmonizacji prawa polskie ustawodawstwo odnoszące się do kwestii reklamy powinno więc uwzględniać również kierunek orzecznictwa Trybunału. Przed przystąpieniem do Unii zmiany mogą wymagać przepisy dotyczące:

- zakazu reklamy alkoholu. Rygorystyczne podejście do reklamy napojów alkoholowych w Polsce może zostać uznane za niezgodne z prawem konsumenta do informacji;
- reklamy leków;
- sponsorowania audycji telewizyjnych przez przedsiębiorstwa, których główna działalność polega na produkcji lub sprzedaży produktów nie dopuszczonych do reklamowania.

Reklama jest jedną z dziedzin, w której zostało bardzo niewiele do zrobienia w porównaniu do tego co już zostało osiągnięte w procesie harmonizacji prawa.

Ochrona praw własności intelektualnej

Zdaniem Komisji Europejskiej wiele zagadnień związanych z ochroną własności intelektualnej nie wymaga podejmowania działań na szczeblu Wspólnoty. Za niezbędną uznano harmonizację prawa w zakresie:

- ochrony programów komputerowych;
- wynajmowania i użyczenia praw autorskich;
- ochrony baz danych;
- terminów ochrony praw autorskich i praw pokrewnych;
- zagadnień prawa autorskiego i praw pokrewnych w odniesieniu do transmisji satelitarnych i retransmisji kablowej.

Polskie prawo autorskie nie spełnia wszystkich wymaganych prawem europejskim warunków. Różnice, które mogą być ważne dla MSP to:

- możliwość zwielokrotniania dzieła autorskiego w trakcie wprowadzania, wyświetlania, stosowania, przekazywania, i przechowywania bez uzyskania wcześniejszej zgody autora. Dyrektywa normująca te kwestie wymaga w tym przypadku zgody autora;

- brak w ustawie o prawie autorskim przepisu o niezbywalności praw do wynagrodzenia twórców i artystów w wypadku przeniesienia prawa najmu lub dzierżawy utworu utrwalonego na fonogramie na rzecz producenta fonogramu lub jego następcy prawnego;
- węższy niż w prawie europejskim krąg osób uprawnionych do wynagrodzenia z tytułu najmu programów audiowizualnych;
- zgodnie z polskim prawem autorskim czas trwania ochrony dzieł wynosi 50 lat. Na gruncie prawa europejskiego wynosi on 70 lat;
- „amnestia” komputerowa - posiadacze programów stworzonych przed 24 maja 1994, nie mogą być pociągnięci do odpowiedzialności za naruszenie praw autorskich dokonane przed tą datą. Postanowienie to jest sprzeczne z dyrektywą 91/250/EEC w sprawie ochrony programów komputerowych.

Znaki towarowe, patenty, wynalazki, projekty racjonalizatorskie

Prawo polskie w zakresie własności przemysłowej nie odbiega znacznie od przepisów Unii Europejskiej. Istniejące różnice ma usunąć rozpatrywany przez Sejm projekt ustawy *Prawo własności przemysłowej*. Obecnie dostosowania wymaga przede wszystkim definicja znaku towarowego, ochrona prawa do znaku towarowego oraz regulacje dotyczących znaków renomowanych. Dla małych i średnich przedsiębiorstw istotne jest, że przystąpienie Polski do UE umożliwi jednokrotną rejestrację znaku towarowego w całej Unii. Znacznie obniży to koszty rejestracji.

Zamówienia publiczne

➤ *Znaczenie zamówień publicznych*

Jedną z podstawowych zasad wspólnego rynku jest dążenie do zapewnienia wszystkim firmom równych szans wygrania przetargów publicznych. W Polsce wielkość środków finansowych przeznaczonych na zamówienia publiczne jest znacznie niższa niż przeciętnie w krajach UE. W 1995 r. (w pierwszym roku obowiązywania ustawy o zamówieniach publicznych) wyniosła ona 8 do 10 mld zł, tj. od 3 do 3,7 mld ECU. Stanowiło to około 4,7% PKB. Jest to wskaźnik trzykrotnie niższy niż przeciętnie w krajach UE. Z danych Urzędu Zamówień Publicznych wynika, że rynek ten wzrósł w stosunku do 1995 r. o blisko 170% w roku 1996 i o dalsze ponad 36% w roku 1997⁵.

➤ *Dostęp do zamówień publicznych - regulacje prawne*

Swoboda dostępu do zamówień publicznych jest warunkiem jawnej i skutecznej konkurencji w dziedzinie dostaw publicznych i leży w interesie wszystkich państw członkowskich. Pomimo tego pierwotne prawo wspólnotowe nie zawiera żadnych przepisów bezpośrednio regulujących sferę zamówień publicznych. Zawarte są one w wielu innych przepisach traktatowych, w tym w szczególności w: zakazie dyskryminacji, zakazie ograniczeń importowych, zasadzie swobody prowadzenia działalności gospodarczej i swobody świadczenia usług. W odniesieniu do Wspólnoty jako całości oznacza to, że w każdym z państw członkowskich przedsiębiorstwa z innych państw członkowskich traktowane są według niedyskryminujących kryteriów. Ograniczenia w takim traktowaniu mogą być wprowadzone jedynie w wyjątkowych przypadkach.

Bezpośrednie regulacje dotyczące zamówień publicznych zawarte są w 16 dyrektywach. Podstawowe znaczenie wśród nich ma sześć tzw. dyrektyw bazowych. Prawo wspólnotowe przewiduje nadrzędność regulacji UE w stosunku do przepisów krajowych, ale tylko w odniesieniu do przetargów o znacznej wartości zamówienia (roboty budowlane o wartości kosztorysowej powyżej 5 mln Euro, dostawy towarów i świadczenie usług powyżej 200 tys. Euro, energetyka i telekomunikacja, transport publiczny i gospodarka wodna 400 tys. Euro). Przyjmuje się jednak, że przepisy krajowe regulujące tryb dokonywania zamówień o wartości poniżej progów określonych w dyrektywach, nie powinny być

⁵ Warunki prowadzenia działalności gospodarczej przez MSP w Polsce i krajach Unii Europejskiej, B. Piasecki i in.

sprzeczne z postanowieniami dyrektyw.

Przed przystąpieniem do Unii konieczne będzie dostosowanie polskich przepisów dotyczących zamówień publicznych w zakresie:

- terminów i sposobów publikacji ogłoszeń oraz obowiązków informacyjnych nałożonych na zamawiającego. Jest to bardzo istotne dla MSP posiadających ograniczony dostęp do informacji i ogłoszeń, szczególnie publikowanych w innym kraju członkowskim Unii;
- wprowadzenia bardziej szczegółowych regulacji dotyczące kryteriów branż pod uwagę przez zamawiającego przy dokonywaniu oceny oferty;
- uprzywilejowania firm krajowych startujących w przetargach. Układ Europejski zabrania nierównego traktowania przedsiębiorstw Wspólnot w stosunku do przedsiębiorstw polskich. Szczególne wątpliwości budzi wykluczenie możliwości odwołania od zastosowania preferencji krajowych;
- uzyskania odszkodowania dla oferenta, który poniósł szkodę w razie uwzględnienia jego odwołania. Odszkodowanie w prawie Unii obejmuje koszty przygotowania oferty i koszty uczestnictwa w postępowaniu o udzielenie zamówienie publicznego.

Obecnie w trakcie opracowywania jest projekt nowej ustawy o zamówieniach publicznych, który ma na celu m.in. harmonizację polskiego systemu zamówień publicznych z jednolitym systemem zamówień publicznych funkcjonującym w Unii Europejskiej. Projekt usuwa większość problemów wspomnianych wyżej.

Prawo pracy

Prawo wspólnotowe określa jedynie minimalne wymagania, które powinny spełniać ustawodawstwa krajów członkowskich. Prawo polskie w wielu przypadkach zapewnia wyższe standardy pracy niż regulacje unijne. Dotyczy to np. kwestii zwolnień grupowych, układów zbiorowych, lokautu.

Nierozwiązane pozostają dotychczas kwestie przepływu pracowników pomiędzy Polską a krajami Unii, wzajemnego uznawania dyplomów, unikania podwójnego ubezpieczenia społecznego, udziału pracowników w podejmowaniu decyzji dotyczących przedsiębiorstwa, równego traktowania kobiet i mężczyzn, czasu pracy, bezpieczeństwa i higieny pracy.

➤ *Swobodny przepływ pracowników*

Zasada swobodnego przepływu pracowników zapewnia obywatelom państw Unii Europejskiej równy dostęp do rynku pracy na terenie całej Unii. Zgodnie z polską ustawą z dnia 14 grudnia 1994 roku o zatrudnieniu i przeciwdziałaniu bezrobociu, obcokrajowcy mają obowiązek uzyskania zezwolenia Wojewódzkiego Urzędu Pracy na zatrudnienie lub płatnie świadczenie usług w Polsce. Przepis ten i wynikające z niego ograniczenia będą musiały ulec zmianie.

➤ *Udział pracowników w podejmowaniu decyzji dotyczących przedsiębiorstwa*

Dostosowania do przepisów Unii wymagają zagadnienia związane z informowaniem i konsultowaniem z pracownikami procesów przejmowania lub łączenia zakładów pracy. Prawo europejskie przewiduje obowiązkowe konsultacje tylko w przypadkach, gdy niesie to ze sobą negatywne konsekwencje dla pracowników. Prawo polskie nie przewiduje konsultacji.

➤ *Równe prawa kobiet i mężczyzn*

Zasada równego traktowania kobiet i mężczyzn to prawo do równego wynagrodzenia, równego dostępu do zatrudnienia, jednakowych warunków pracy i ubezpieczenia społecznego. Prawo polskie w stopniu zbliżonym do regulacji Unii chroni prawa kobiet. Uzupełnienia wymagają jedynie:

- zagwarantowanie możliwości dochodzenia roszczeń przez pracownice, które otrzymują niższe wynagrodzenie niż mężczyźni za tę samą pracę;
- zapewnienie jednakowego traktowania kobiet i mężczyzn w zakresie wieku uprawniającego do przejścia na emeryturę i ograniczenie możliwości zwalniania z pracy kobiet jedynie na podstawie osiągniętego wieku emerytalnego.

Reforma systemu ubezpieczeń społecznych nie usunęła przepisów różnicujących prawa pracowników ze względu na płeć.

➤ *Czas pracy*

Prawo wspólnotowe określa minimalny wymiar urlopów, okresów odpoczynku w ciągu doby i tygodnia, maksymalnego tygodniowego czasu pracy, pracy w nocy i w systemie zmianowym oraz harmonogramów pracy. Regulacje polskie dotyczące czasu pracy są zbliżone do rozwiązań unijnych. Najważniejsze różnice to:

- zbyt krótki minimalny wymiar urlopu wypoczynkowego;
- krótszy okres w którym możliwe jest korzystanie z urlopu wychowawczego;
- inny sposób określania maksymalnego wymiaru czasu pracy. W Kodeksie Pracy odrębne regulacje dotyczą podstawowego wymiaru czasu pracy, odrębne godzin nadliczbowych. W dyrektywach UE maksymalny wymiar czasu pracy liczony jest łącznie z pracą w godzinach nadliczbowych.

➤ *Bezpieczeństwo i higiena pracy*

Europejskie przepisy dotyczące zdrowia, bezpieczeństwa, ochrony konsumentów, ochrony środowiska określają maksymalny poziom ochrony. Państwa członkowskie są związane tymi normami i nie mogą ustanawiać wymagań wyższych.

Dyrektywy dotyczące warunków pracy, szczególnie w zakresie ochrony zdrowia pracowników w miejscu pracy mają charakter norm minimalnych i nie naruszają bardziej korzystnych postanowień przepisów krajowych.

Spośród 23 dyrektyw dotyczących zagadnień bezpieczeństwa pracy i ochrony zdrowia pracowników dotychczas do polskiego systemu prawnego zostało wdrożone sześć. Harmonogram prac legislacyjnych przewiduje, że pozostałe będą wdrożone do końca 2002 roku.

Wprowadzenie regulacji wspólnotowych w wielu przypadkach może być związane z wysokimi kosztami dla pracodawców. Spowoduje bowiem konieczność wprowadzania dodatkowych przerw w pracy, zwiększania zatrudnienia, wyposażenia stanowisk pracy w wymagane zabezpieczenia, przeprowadzania szkoleń. Problemem, który w związku z tym wymaga jak najszybszego rozwiązania jest rozbieżność pomiędzy art.118 Traktatu i przepisami działu X Kodeksu pracy. Art. 118 stwierdza, że dyrektywy zmierzające do ochrony pracowników nie powinny hamować rozwoju małych i średnich przedsiębiorstw. Kodeks pracy zobowiązuje pracodawcę do ponoszenia całości kosztów związanych z ochroną pracownika. Bez zmiany tej zasady przewidywany poziom kosztów, które będą musieli ponieść przedsiębiorcy w zakresie bhp w chwili przystąpienia do UE może być przyczyną problemów finansowych wielu firm.

Prawo podatkowe

Harmonizacja prawa podatkowego w krajach Unii Europejskiej prowadzona jest bardzo ostrożnie i dotyczy głównie podatków pośrednich. Przepisom podatkowym poświęcone są art. 95-99 Traktatu o utworzeniu Wspólnoty Europejskiej, przy czym jedynie art. 99 poświęcony jest bezpośrednio procesowi harmonizacji. Zgodnie z nim Rada, działając jednomyślnie, może wydawać przepisy dotyczące ujednoczenia przepisów prawnych dotyczących podatków obrotowych, opłat akcyzowych i innych podatków pośrednich w zakresie koniecznym dla utworzenia i funkcjonowania rynku wewnętrznego. Wymóg jednomyślności członków w decyzjach dotyczących opodatkowania skutecznie jednak zablokował przyjęcie jednolitej regulacji w tym zakresie.

➤ *Podatki dochodowe*

Podatki bezpośrednie w Unii Europejskiej to domena ustawodawstw krajów członkowskich. Celem prawa wspólnotowego jest usuwanie przeszkód utrudniających międzynarodową działalność podmiotów, a nie ujednoczenie systemów podatkowych. Warto jednak zwrócić uwagę na Zalecenie Komisji z dnia 25 maja 1994 r. w sprawie opodatkowania małych i średnich przedsiębiorstw. Jego celem jest ograniczenie obciążeń podatkowych zysku przeznaczanego przez indywidualnego przedsiębiorcę na inwestycje, do wysokości stosowanej wobec osób prawnych. Ponadto państwa członkowskie zachęca się do eliminowania przeszkód natury podatkowej przy zmianie formy prawnej przedsiębiorstwa, w szczególności przekształcenia działalności indywidualnej lub spółki cywilnej w spółkę kapitałową.

➤ *Podatek od wartości dodanej*

Ujednoczenie podatków pośrednich traktowane jest w krajach UE jako konieczne do sprawnego funkcjonowania rynku wewnętrznego. Prawo wspólnotowe określa przedmiot i podmioty objęte tą formą podatku. Podatnikami są wszelkie osoby, które w sposób niezależny w jakimkolwiek miejscu prowadzą działalność gospodarczą, obejmującą wszelkie działania związane z produkcją, handlem oraz świadczeniem usług – niezależnie od celu danej działalności. Przedmiotem podatku jest obrót z tytułu sprzedaży towarów i świadczenia usług uzyskiwany na terytorium danego kraju przez osobę będącą płatnikiem podatku VAT oraz import towarów.

Dyrektywy Unii nie określają stawek VAT. Mówią jedynie że kraje członkowskie powinny stosować stawkę podstawową nie niższą niż 15% oraz jedną lub dwie stawki zredukowane nie niższe niż 5%. Różnice w stawkach stosowanych przez poszczególne kraje członkowskie nie powinny przekraczać 6 punktów procentowych.

Polska ustawa o podatku od towarów i usług oraz o podatku akcyzowym wymaga dostosowania do regulacji Unii w zakresie zwolnień i preferencji podatkowych stosowanych w odniesieniu do podatku VAT. Ograniczenia na rzecz trwałych regulacji ustawowych wymagają także uprawnienia Ministra Finansów związane z ustalaniem stawek podatku akcyzowego.

Ochrona środowiska

Polityka Unii Europejskiej dotycząca środowiska naturalnego ma na celu poprawę stanu środowiska naturalnego, ochronę zdrowia człowieka, rozsądne i racjonalne wykorzystywanie zasobów naturalnych, wspieranie, rozwiązywanie regionalnych lub światowych problemów środowiska naturalnego. Podstawowe zasady do których przestrzegania zobowiązane są państwa członkowskie to:

- zasada zapobiegania powstawaniu zanieczyszczeń;
- zasada pokrywania kosztów i naprawy szkód przez sprawcę zanieczyszczenia środowiska;
- zasada subsydiarności - Wspólnota podejmuje działania, tylko wówczas i tylko w takim zakresie, w jakim cele proponowanych działań nie mogą być zrealizowane w sposób wystarczający przez państwa członkowskie;

- zasada integracji - określa niezbędność integracji polityki w zakresie ochrony środowiska z innymi obszarami działań Unii.

Powyższe zasady znajdują odzwierciedlenie w ustawodawstwie Unii dotyczącym ochrony środowiska. Europejskie regulacje dotyczące ochrony środowiska zobowiązują prowadzących działalność gospodarczą do szczególnej troski o środowisko a przede wszystkim do:

- szczegółowej analizy wpływu inwestycji na stan środowiska przed wydaniem zezwolenia na rozpoczęcie inwestycji;
- informowania mieszkańców o planowanej inwestycji. Mieszkańcy mają prawo do wyrażenia swojej opinii;
- unikania zanieczyszczeń powietrza;
- przestrzegania dopuszczalnych i zalecanych wartości stężeń dwutlenku siarki i pyłu zawieszonego w powietrzu;
- przestrzegania dopuszczalnej wartości stężenia ołowiu w powietrzu;
- przestrzegania dopuszczalnej wartości stężenia dwutlenku azotu w powietrzu;
- nie zanieczyszczenia powietrza przez ozon;
- ograniczenia emisji lotnych związków organicznych związanej z magazynowaniem i dystrybucją benzyny;
- zachowywania specjalnego trybu postępowania z odpadami niebezpiecznymi:
- bezpiecznego zbierania, niszczenia bądź przetwarzania zużytego oleju;
- redukcji zanieczyszczeń powodowanych przez dwutlenek tytanu;
- eliminacji zanieczyszczeń powodowanych przez polichlorowane dwufenyle i trójfenyle;
- ograniczenia odpadów z opakowań, wielokrotnego używania opakowań, przetwarzania odpadów;
- ochrony przed zanieczyszczeniami wód przez substancje niebezpieczne;
- redukcji emisji do atmosfery, wody lub gruntu zanieczyszczeń wywołanych działalnością przemysłową;
- oznaczania wprowadzanych do obrotu substancji niebezpiecznych;
- ochrony i redukcji zanieczyszczenia środowiska przez azbest.

Narodowa Strategia Integracji zwraca uwagę, że przyjmowanie norm dotyczących ochrony środowiska będzie oznaczało:

- ograniczenie produkcji zakładów uciążliwych dla środowiska lub ich modernizację;
- wyposażenie istniejących zakładów w urządzenia chroniące środowisko, co wiąże się z dodatkowymi kosztami;
- konieczność udziału służb ratowniczych w zabezpieczeniu środowiska;
- obowiązek przywracania środowiska do stanu pierwotnego;
- decentralizację podejmowania decyzji w sprawach ochrony środowiska (zwłaszcza w zakresie decyzji lokalizacyjnych).

Przyjmowanie standardów w zakresie ochrony środowiska obowiązujących w Unii Europejskiej może wiązać się w perspektywie krótkoterminowej ze szczególnie wysokimi kosztami dostosowawczymi. Normy Unii w większości są bowiem ostrzejsze niż polskie, a co za tym idzie konieczne będą znaczne inwestycje w urządzenia służące redukcji zanieczyszczeń oraz zmiana dotychczasowych - uciążliwych dla środowiska technologii. Znacznie bardziej kosztowne okaże się jednak zaniechanie przystosowania przedsiębiorstw do unijnych standardów. Zgodnie z podstawową zasadą Unii koszty ochrony środowiska ponosi bowiem podmiot gospodarczy, który zanieczyszcza środowisko.

Przewidywany poziom kosztów, które będą musieli ponieść przedsiębiorcy w zakresie ochrony środowiska skłania do negocjowania okresów przejściowych w tym obszarze.

Pomiędzy prawem polskim a europejskim w zakresie certyfikacji istnieje jeszcze wiele rozbieżności. Polska przyjęła jednak program dostosowywania prawa do wymagań *acquis*. Dostosowanie do zasad obowiązujących w Unii wymagać będzie zarówno nowelizacji prawa, jak i wynikających z niej zmian instytucjonalnych. Szczególnie ważnym zadaniem jest przyjęcie systemu obowiązkowej oceny zgodności wynikającego z wymagań dyrektyw „nowego podejścia”.

Dyrektywy nowego podejścia zawierają wyłącznie zasadnicze wymagania, których celem jest zapewnienie, aby w obrocie znajdowały się wyłącznie wyroby bezpieczne dla zdrowia życia i środowiska. Przedsiębiorcy są zainteresowani wykazaniem, że ich towary spełniają wymogi określone w dyrektywach. Ich spełnienie warunkuje bowiem dopuszczenie do obrotu na terenie państw Unii. Jedną z metod wykazania spełnienia wymogów jest uzyskanie certyfikatu niezależnej jednostki certyfikującej. Przyjęcie unijnego systemu certyfikacji, normalizacji i akredytacji związane będzie ze zwiększeniem liczby jednostek, które mogą dokonywać certyfikacji. Ułatwi to sytuację małych i średnich przedsiębiorstw, wpływając na zwiększenie dostępności usług, oraz obniżenie ich kosztów.

Przystąpienie do Unii Europejskiej będzie się wiązać z ujednoczeniem listy produktów, które muszą posiadać certyfikat bezpieczeństwa. Obecnie regulacje polskie przewidują obowiązkową certyfikację dla większej liczby wyrobów niż określone w dyrektywach nowego podejścia. Ograniczenie zakresu certyfikacji obowiązkowej ułatwi prowadzenie działalności gospodarczej zarówno polskim jak i europejskim przedsiębiorstwom w Polsce. Przedsiębiorcy zainteresowani wypełnieniem norm w obszarze dobrowolnym (np. ISO 9000) mogą je spełniać w trosce o zapewnienie lepszej jakości swoich produktów nie są jednak do tego zobligowani przez dyrektywy. Decydujące znaczenie ma tutaj presja konkurentów rynkowych. Ponadto do utrzymywania wysokiej jakości skłania szerszy zakres odpowiedzialności producenta za wadliwe produkty przewidywany przez prawo europejskie.

Wymagania szczegółowe stawiane niektórym wyrobom określają europejskie normy techniczne. Podstawowym problemem jest dostęp przedsiębiorców do zbioru norm w języku polskim. Tempo ich tłumaczenia i publikacji jest obecnie niezadowalające.

Przyjęcie projektów aktów prawnych inkorporujących dyrektywy nowego podejścia przez Radę Ministrów jest oczekiwane w połowie 1999 roku. Najważniejsze projekty aktów prawnych w tym obszarze to projekt nowelizacji Ustawy o badaniach i certyfikacji, oraz projekt ustawy o odpowiedzialności producenta, oraz projekt Ustawy o krajowym systemie zgodności.

7.3. Najważniejsze zmiany i tendencje w prawodawstwie w 1998 roku

7.3.1. Reforma administracyjna kraju

Zgodnie z ustawą z dnia 24 lipca 1998 r. o wprowadzeniu zasadniczego trójstopniowego podziału terytorialnego państwa (Dz. U. Nr 96 poz. 603) dokonany został podział państwa na samorządowe gminy i powiaty oraz rządowo-samorządowe województwa.

Podstawową jednostką samorządu terytorialnego państwa pozostały gminy. W gminie należy ubiegać się o pozwolenie na budowę, rozbudowę lub rozbiórkę budynku, o zakup lub dzierżawę komunalnej działki, o wynajęcie pustego gminnego pomieszczenia, o zezwolenie na adaptację strychu lub piwnicy w domu komunalnym, o wynajęcie od gminy lokalu użytkowego, o wyłączenie z produkcji rolnej lub leśnej działki.

Urzednicy gminy wydają koncesje na sprzedaż alkoholu, prowadzenie usług transportowych, w tym zakresie przewozu taksówkami osobowymi. Również do organów gminy należy prowadzenie ewidencji działalności gospodarczej i rejestrowanie podmiotów podejmujących działalność gospodarczą nie będących spółkami prawa handlowego, rejestrowanymi przez sąd gospodarczy.

Planując inwestycję lub zakup nieruchomości właśnie w gminie można zapoznać się z planem zagospodarowania przestrzennego, a nawet wnioskować o jego zmianę.

Powiaty są jednostkami podziału terytorialnego drugiego stopnia, stworzonymi w celu wykonywania zadań wspólnot samorządowych przekraczających możliwości pojedynczych gmin. Powiaty odpowiadają za oświatę na szczeblu ponadgimnazjalnym, leczenie szpitalne, drogi i komunikację w skali powiatu, walkę z bezrobociem i zagrożeniami nadzwyczajnymi, bezpieczeństwo publiczne, nadzór sanitarno-epidemiologiczny. W rękach urzędników powiatowych spoczywa nadzór budowlany, nadzór weterynaryjny, oraz ochrona praw konsumentów. Do powiatu należy się udać również aby, otrzymać decyzję o przekształceniu użytkowania wieczystego w prawo własności, zarejestrować samochód lub motocykl. Planowana inwestycja wiążąca się z zagrożeniami stanu środowiska naturalnego również wymaga zgody starosty. Dla ochrony praw konsumentów powołano instytucję powiatowych rzeczników konsumentów. Starosta jest zwierzchnikiem powiatowej administracji samorządowej i pięciu zespolonych z nią inspekcji i straży: komend powiatowych Policji i Państwowej Straży Pożarnej oraz inspektoratów: weterynarii, nadzoru budowlanego i sanitarnego.

Województwa są największymi jednostkami podziału terytorialnego, tworzonymi w celu sprawnego wykonywania zadań ponadregionalnych i ogólnopństwowych przez Rząd RP oraz w celu wykonywania przez samorządy wojewódzkie tych zadań, które nie są możliwe do wykonania na poziomie powiatowym i zostały określone ustawami jako zadania samorządu wojewódzkiego. Do podstawowych kompetencji województw należy odpowiedzialność za planowanie rozwoju regionalnego, pozyskiwanie inwestorów, specjalistyczną pomoc lekarską i szkolnictwo wyższe. Przedstawiciel rządu w województwie - wojewoda kontroluje wykonywanie zadań zleconych samorządom, jest też zwierzchnikiem zespolonej administracji rządowej wykonującej funkcje policyjno-inspekcyjne (Inspekcja Handlowa, Służba Ochrony Zabytków, Inspekcja Skupu i Przetwórstwa Artykułów Rolnych, Inspekcja Sanitarna, Policja, Inspekcja Ochrony Środowiska, Państwowa Straż Pożarna, Inspekcja Farmaceutyczna, Inspekcja Budowlana, Inspekcja Ochrony Roślin, Inspekcja Nasienna, Inspekcja Weterynaryjna).

W województwach (choć nie we wszystkich) mają swoje siedziby również organy tzw. rządowej administracji niezespolonej (dowódcy okręgów wojskowych, szefowie wojewódzkich sztabów wojskowych, wojskowi komendanci uzupełnień, dyrektorzy izb skarbowych, naczelnicy urzędów skarbowych, inspektorzy kontroli skarbowej, dyrektorzy urzędów górniczych, dyrektorzy okręgowych i naczelnicy obwodowych urzędów miar, dyrektorzy okręgowych i naczelnicy obwodowych urzędów probierczych, dyrektorzy regionalnych dyrekcji Lasów Państwowych, dyrektorzy regionalnych zarządów gospodarki wodnej, dyrektorzy urzędów celnych, dyrektorzy urzędów morskich, dyrektorzy urzędów statystycznych, główny inspektor i inspektorzy dozoru technicznego żeglugi morskiej, kierownicy inspektoratów żeglugi śródlądowej, komendanci oddziałów Straży Granicznej, komendanci strażnic oraz komendanci granicznych placówek kontrolnych i dywizjonów Straży Granicznej, regionalni inspektorzy celni).

Do nowej struktury administracyjnej kraju dostosują się urzędy skarbowe, ZUS, sądy i prokuratury, urzędy pracy, policja, wojskowe komendy uzupełnień. Z punktu widzenia interesów podmiotów prowadzących działalność gospodarczą ważne jest, że wprowadzona reforma przesuwa zadania i kompetencje administracji na niższe szczeble, i przybliży urzędy do obywateli. Niemal wszystkie drobne, bieżące sprawy można załatwić na poziomie gminy lub powiatu.

Rzeczywiste problemy związane z prowadzeniem działalności gospodarczej nie wynikają jednak z odległości od urzędu lecz ze sprawności ich działania. Wpływ przeprowadzonych zmian na sprawność działania urzędów będzie można ocenić dopiero z perspektywy czasu.

7.3.2. Reforma systemu ubezpieczeń społecznych

Dotychczasowy system ubezpieczeń społecznych był powszechnie krytykowany jako kosztowny, nieprzejrzysty i niesprawiedliwy, a co najważniejsze – grożący załamaniem. Składki wzrosły z 25% funduszu płac w roku 1981 do 45% w ostatnich latach. Ponadto płace były obciążone składkami na: Fundusz Gwarantowanych Świadczeń Pracowniczych (0,2% funduszu płac); Fundusz Pracy (3% funduszu płac) oraz opłatami na Państwowy Fundusz Rehabilitacji Osób Niepełnosprawnych, obowiązujących w zakładach zatrudniających powyżej 50 pracowników, od 1 lipca 1998 r. powyżej 20 pracowników. Składka na ubezpieczenie społeczne osób prowadzących działalność gospodarczą oraz osób z nimi współpracujących wynosiła 40% podstawy wymiaru składki, którą określono jako dochód deklarowany przez osobę prowadzącą działalność, nie mniej jednak od kwoty 60% przeciętnego wynagrodzenia i nie więcej niż 150% dochodu zadeklarowanego za poprzedni miesiąc.

1 stycznia 1999 roku została wprowadzona reforma ubezpieczeń społecznych. W nowym systemie emerytury będą składały się z dwóch lub trzech składników, pochodzących z różnych źródeł – powszechnego filaru repartycyjnego (I filar), powszechnego filaru kapitałowego (II filar) oraz dobrowolnych ubezpieczeń dodatkowych (III filar). W pierwszym filarze nie będzie – tak jak dotychczas – żadnego elementu wyboru oprócz stworzenia możliwości wyboru wieku przejścia na emeryturę. W drugim filarze każdy uczestnik będzie natomiast miał możliwość wyboru funduszu emerytalnego, z możliwością jego zmiany, gdy wyniki jego działalności będą niezadowolające. Udział w trzecim filarze jest natomiast zupełnie dobrowolny.

Jedną z jego form mogą być pracownicze programy emerytalne, które mogą być prowadzone w jednej z następujących postaci:

- pracowniczego funduszu emerytalnego;
- umowy o wnoszenie przez pracodawcę składek do funduszu inwestycyjnego;
- umowy grupowego ubezpieczenia na życie pracowników podpisanej z zakładem ubezpieczeń (związanego z funduszem inwestycyjnym);
- umowy o wnoszeniu przez pracodawcę składek pracowników, którzy staną się członkami towarzystwa ubezpieczeń wzajemnych, będącego stroną tej umowy (związanego z funduszem inwestycyjnym).

Najbardziej przełomową zmianą wprowadzoną przez reformę jest podział składki ubezpieczenia pomiędzy pracownika i pracodawcę, co stanowi o obniżeniu obciążeń pracodawców.

Tabela 7.2. Podział składki ubezpieczeniowej

Rodzaj ubezpieczenia	Stopa procentowa składki	Udział w składce	
		pracodawca	Ubezpieczony
ubezpieczenie emerytalne	19,52%	9,76%	9,76%
ubezpieczenie rentowe	13,00%	6,50%	6,50%
ubezpieczenie chorobowe	2,45%	-	2,45%
ubezpieczenie wypadkowe	1,62%	1,62%	-
Ogółem	36,59%	17,88%	18,71%

Dodatkowym elementem zwiększającym obciążenia płac w 1999 r. są:

- składki na Fundusz Gwarantowanych Świadczeń Pracowniczych (0,05% funduszu płac);
- składki na Fundusz Pracy (2,45% funduszu płac);
- opłaty na Państwowy Fundusz Rehabilitacji Osób Niepełnosprawnych, obowiązujące w zakładach zatrudniających powyżej 25 pracowników.

Osoby prowadzące działalność gospodarczą oraz osoby z nimi współpracujące z mocy ustawy są objęte obowiązkowymi ubezpieczeniami: emerytalno-rentowym oraz wypadkowym. Natomiast

ubezpieczenie na wypadek choroby dla tej kategorii osób ma charakter dobrowolny i mogą nim zostać objęte na swój wniosek.

Zgodnie z przepisami wykonawczymi do ustawy o ubezpieczeniu społecznym stopa procentowa składki na ubezpieczenie społeczne osób prowadzących działalność gospodarczą opłacana jest w wysokości 34,55% (po korekcie ubezpieczenia wypadkowego 34,14%). W przypadku dobrowolnego ubezpieczenia chorobowego składka powiększy się o 2,45%. Podstawę zadeklarowanej składki ma stanowić dochód, nie niższy niż 60% przeciętnego wynagrodzenia w poprzednim kwartale.

Dla pracowników, wprowadzenie reformy ubezpieczeń społecznych oznacza szansę na uzyskanie wyższej emerytury. Dla pracodawców natomiast reforma związana jest z szeregiem nowych obowiązków, związanych z koniecznością ubрутowania wynagrodzeń pracowników według nowych zasad, odprowadzaniem składek, sprawozdawczością, gromadzeniem i przechowywaniem dokumentacji. Wprowadzone zmiany, przynajmniej w pierwszym okresie ich obowiązywania są szczególnie odczuwalne przez małe i średnie firmy nie posiadające rozbudowanych struktur odpowiedzialnych za obsługę kadr.

Jednakże w ogólnym rozrachunku, reforma emerytalna powinna przynieść korzyści nie tylko pracownikom, ale również zatrudniającym ich przedsiębiorcom. Składki odprowadzane od dochodów pracowników tylko do osiągnięcia pewnego pułapu (obecnie jest to trzydziestokrotność prognozowanego przeciętnego wynagrodzenia miesięcznego), oznaczają wymierną korzyść dla pracodawcy. Możliwość swobodnego dysponowania „zaoszczędzonymi” pieniędzmi może poprawić sytuację finansową przedsiębiorstwa, stwarza także szansę trwalszego związania z firmą najwartościowszych pracowników poprzez przeznaczenie tych kwot na dodatkowe ubezpieczenie, wynagrodzenia itp.

Poważne kontrowersje wzbudził natomiast tryb wprowadzania reformy oraz rozwiązania szczegółowe dotyczące płatności. Ustawa wprowadzająca nowe zasady emerytalne uchwalona została 17 grudnia 1998 r., a ukazała się w Dzienniku Ustaw w dniu 30 grudnia 1998 r. Tego samego dnia ukazało się rozporządzenie Rady Ministrów w sprawie szczegółowych zasad i trybu postępowania w sprawach rozliczania składek, które weszło w życie 1 stycznia 1999 r. Brak informacji, nowe skomplikowane formularze i zasady rozliczeń, które praktycznie weszły z dnia na dzień szczególnie dotkliwie odczuli przedsiębiorcy. Ta niefrasobliwość spowodowała konflikty i zniechęcenie do procesu reformy wielu jej dotychczasowych zwolenników.

7.3.3. Swoboda działalności gospodarczej

Spośród ustaw uchwalonych w 1998 r., wprowadzających zmiany mające wpływ na zakres administracyjnej ingerencji w gospodarkę, należy przede wszystkim zwrócić uwagę na nowelizację ustawy o przeciwdziałaniu praktykom monopolistycznym. Nowelizacja ułatwia łączenie podmiotów gospodarczych, ograniczając obowiązek uzyskania zgody do wypadków o poważniejszym znaczeniu. Rozwiązanie to powinno być zresztą oczywiste, gdyż ustawa ta ma za zadanie przeciwdziałać prowadzeniu praktyk monopolistycznych, które z pewnością nie są udziałem małych i średnich przedsiębiorstw. Podwyższone zostały wielkości, których przekroczenie powoduje obowiązek zgłoszenia zamiaru łączenia przedsiębiorców, m.in. z 5 do 25 mln Euro podwyższony został pułap łącznej wartości rocznej sprzedaży towarów w roku poprzedzającym rok zgłoszenia zamiaru łączenia przedsiębiorców, przekroczenie którego obliguje do złożenia wniosku do Urzędu Ochrony Konkurencji i Konsumenta, ponadto z 2 mln Euro do 5 mln Euro podwyższony został pułap łącznej wartości mienia nabywanego przedsiębiorcy, którego przekroczenie także obliguje do złożenia wniosku do UOKiK o wyrażenie zgody na łączenie przedsiębiorców.

W 1998 r. weszła także w życie ustawa z 11 grudnia 1997 r. o administrowaniu obrotem z zagranicą towarami i usługami oraz o obrocie specjalnym. Zgodnie z ustawą, obrót towarami i usługami z zagranicą jest wolny od ograniczeń lub wymogu uzyskiwania koncesji, chyba że przepisy ustaw lub umowy międzynarodowe stanowią inaczej, ponadto obrót taki jest dozwolony każdemu, na równych prawach, z zachowaniem warunków i ograniczeń określonych w przepisach ustaw lub umowach międzynarodowych. Ustanowienie powyższych zasad, wskazuje na tendencję eliminacji administracyjnych ograniczeń z obrotu gospodarczego.

Szersze zmiany dotyczące swobody prowadzenia działalności mogą nastąpić po uchwaleniu projektu ustawy *Prawo działalności gospodarczej*, który zakłada ograniczenie zakresu koncesjonowania działalności gospodarczej do: poszukiwania, rozpoznawania i wydobywania kopalin ze złóż oraz surowców mineralnych z odpadów pokopalnianych; wytwarzania i obrotu materiałami wybuchowymi, bronią amunicją itd.; wytwarzania, obrotu itd. paliwami i energią; ochrony osób i mienia; transportu oraz innych usług lotniczych; budowy i eksploatacji autostrad płatnych. Oznaczać to będzie istotne ograniczenie obszarów podlegających koncesjonowaniu, jednakże ostateczna ocena tych zmian zależeć będzie od zakresu utrzymania innych ograniczeń obrotu (zezwolenia, kontyngenty, dopłaty wyrównawcze itp.), które wprowadzane są niejednokrotnie pod wpływem silnych grup nacisku np. w celu ochrony wielkich zakładów przemysłowych, co nie musi być zbieżne z interesami MSP.

Wprowadzone i projektowane przepisy wskazują na ważną tendencję do ograniczania nadzoru administracyjnego nad działalnością gospodarczą.

Jednocześnie nie sposób nie dostrzec, że w 1998 roku ustanowiono szereg kontyngentów i ograniczeń w obrocie z zagranicą, wprowadzono nowe zezwolenia na prowadzenie działalności gospodarczej. Należy jednak pamiętać że administracyjna ingerencja w obrót z zagranicą może mieć zarówno pozytywne, jak i negatywne skutki dla przedsiębiorców działających w Polsce. Z jednej strony bowiem zakłóca reguły konkurencji, z drugiej zaś stwarza często preferencyjne warunki rozwoju dla wybranych branż lub firm.

7.3.4. Zmiany w prawie podatkowym

Przepisy podatkowe należą do grupy najczęściej nowelizowanych. W zasadzie wszystkie podstawowe akty prawa podatkowego były w 1998 r. nowelizowane, niektóre z nich wielokrotnie. Niestabilność przepisów podatkowych oraz ich znaczenie dla podmiotów prowadzących działalność gospodarczą powodują, że niezbędne jest bieżące śledzenie wprowadzanych zmian lub korzystanie z usług doradców podatkowych.

W 1998 roku dokonano kilkudziesięciu zmian przepisów podatkowych. Najważniejszą wśród nich jest przyjęcie ustawy z 20 listopada 1998 r. o zryczałtowanym podatku dochodowym od niektórych przychodów osiąganych przez osoby fizyczne. Uchwalenie tej ustawy wynika z zasady zawartej w art. 217 Konstytucji RP, zgodnie z którym, nakładanie podatków, innych danin publicznych, określanie podmiotów, przedmiotów opodatkowania i stawek podatkowych następować może wyłącznie w drodze ustawy.

Dotychczas podatki opłacane w formie karty podatkowej, zryczałtowanego podatku dochodowego od przychodów ewidencjonowanych oraz od niektórych przychodów osiąganych przez osoby fizyczne były nakładane w drodze rozporządzeń. W uchwalonej ustawie nie zmieniły się podstawowe zasady opodatkowania. Podkreślenia wymaga jednak fakt, że w jednym akcie prawnym zgromadzono reguły opodatkowania zryczałtowanym podatkiem i kartą podatkową, czyli materię regulowaną różnymi rozporządzeniami. Również sama budowa ustawy (wprowadzenie słowniczka, systematyzacja postanowień), przyczyniają się do łatwiejszej interpretacji prawa przez przedsiębiorców.

Ustawodawca nie zdecydował się niestety na wprowadzenie odważniejszych zmian. Zrezygnowano z zamiaru przekazania wpływów z podatku dochodowego opłacanego w formie ryczału gminom. Z punktu widzenia małych i średnich przedsiębiorstw jest ważne aby gminy dysponowały większą ilością środków. To one mogą bowiem realnie wpływać na większość warunków prowadzenia działalności gospodarczej. Zmianą pozytywną jest natomiast obniżenie stawek ryczału i podniesienie poziomu dochodów, który zezwala na opodatkowanie w formie zryczałtowanej. Można także żywić nadzieje, że zmiana ustawy będzie zadaniem trudniejszym niż zmiana rozporządzenia, co z kolei przyczyni się do większej stabilizacji przepisów podatkowych

7.3.5. Inne zmiany w prawie finansowym

Do najważniejszych regulacji przyjętych w 1998 r. należy ustawa z dnia 26 listopada 1998 *O finansach publicznych*. Ustawa zastąpiła wielokrotnie nowelizowane prawo budżetowe i stanowi podstawę do gospodarowania środkami publicznymi przez organy administracji rządowej i samorządu terytorialnego. Ustawa wprowadza mechanizmy umożliwiające kontrolę gospodarowania środkami publicznymi, a przyjęte regulacje stwarzają podstawy do zapewnienia stabilnych warunków makroekonomicznych do prowadzenia działalności gospodarczej.

Z przepisów ustawy budzących wątpliwości, a mogących mieć wpływ na sytuację MSP, należy wskazać art. 118, zgodnie z którym „Z budżetu jednostki samorządu terytorialnego mogą być udzielane dotacje wyłącznie imiennie określonym podmiotom publicznym i tylko na cele publiczne, związane z realizacją zadań określonego stopnia samorządu terytorialnego”. Rodzi to obawy o możliwość wspierania przez samorządy organizacji pozarządowych, w tym reprezentujących interesy lub działających na rzecz MSP⁶. Ponadto należy zwrócić uwagę na art. 80 ust. 2 ustawy, zgodnie z którym programy wieloletnie o wartości powyżej 100 mln zł muszą być ustanawiane na mocy ustawy (programy te mogą dotyczyć obronności i bezpieczeństwa państwa, ochrony środowiska, rozwoju gospodarki, w tym restrukturyzacji wybranych dziedzin, rozwoju nauki, ochrony ogólnonarodowego dziedzictwa kulturowego) - z jednej strony stanowić to będzie istotny mechanizm kontrolny, z drugiej zaś może utrudnić wdrażanie programów wspierania sektora MSP, czy strategii rozwoju regionalnego.

Ustawa *Prawo dewizowe* uchwalona została w celu dostosowania polskiego prawa dewizowego do standardów obowiązujących w Organizacji Współpracy Gospodarczej i Rozwoju (OECD) oraz w Unii Europejskiej. Podstawowe założenia ustawy są następujące:

- wprowadzenie precyzyjnego podziału obrotu z zagranicą na obrót bieżący i obrót kapitałowy. W sferze obrotu bieżącego obowiązywać będzie pełna swoboda zarówno przy zawieraniu transakcji, jak i w zakresie płatności i transferów z nich wynikających; w sferze obrotu kapitałowego część transakcji podlegać będzie ograniczeniom, ograniczenia oparte są na kryterium czasu trwania danej operacji, miejsca dokonywania inwestycji lub miejsca rezydencji podmiotu dokonującego danej operacji;
- odejście od systemu wymienialności wewnętrznej i wprowadzenie równorzędności waluty polskiej z walutami obcymi w zakresie dokonywania i rozliczania obrotu dewizowego z zagranicą;
- odejście od aktualnie obowiązującego systemu opartego na dwóch rodzajach zezwoleń dewizowych (ogólnych i indywidualnych), zezwolenia dewizowe będą miały charakter wyłącznie indywidualny, Ogólna liberalizacja może być wprowadzona rozporządzeniami do ustawy;
- możliwość przejściowego wprowadzenia nadzwyczajnych ograniczeń dewizowych w sytuacji zagrożenia stabilności i integralności systemu finansowego państwa.

Ustawa z dnia 19 lutego 1998 r. o zmianie ustawy o rachunkowości. Z punktu widzenia interesów MSP istotne jest, że przedłużony został do dnia 31 grudnia 2000 r. termin pierwszego badania sprawozdań finansowych tzw. mniejszych podmiotów czyli spółek z ograniczoną odpowiedzialnością,

⁶ W trakcie przygotowywania *Raportu* art. 118 Ustawy o finansach publicznych był przedmiotem nowelizacji ustawy

spółek komandytowych, jawnych, cywilnych, osób fizycznych prowadzących działalność gospodarczą.

7.3.6. Zmiany w prawie pracy i prawie dotyczącym przeciwdziałania bezrobociu

Ustawa z dnia 16 lipca 1998 r. o zmianie ustawy o zatrudnieniu i przeciwdziałaniu bezrobociu oraz ustawy o organizacji i finansowaniu ubezpieczeń przedłuża możliwość przechodzenia na wcześniejsze emerytury pracowników zwalnianych z przyczyn dotyczących zakładów pracy. Likwidacja możliwości przechodzenia na wcześniejsze emerytury dla pracowników zwalnianych z przyczyn dotyczących zakładów pracy, w sytuacji dalszych, choć rzadszych, zwolnień z powodów trudności ekonomicznych zakładów na rok przed systemowym uregulowaniem kwestii emerytur było nieuzasadnione. Ustawa nie rodząc skutków finansowych dla MSP, zwiększa ich elastyczność w kształtowaniu zatrudnienia.

Na mocy ustawy z dnia 27 sierpnia 1997 r. o rehabilitacji zawodowej i społecznej oraz zatrudnianiu osób niepełnosprawnych od dnia 1 stycznia 1999 r. obniżono z 50 do 25 osób próg zatrudnienia zobowiązującego pracodawcę do dokonywania wpłat na Państwowy Fundusz Rehabilitacji Osób Niepełnosprawnych. Dodatkowe obciążenie objęło w ten sposób wiele spośród małych przedsiębiorstw.

Przedstawione powyżej zmiany w zakresie prawa pracy, dokonane w 1998r. nie mają jednak istotnego znaczenia z punktu widzenia MSP i nie odpowiadają na postulaty formułowane przez środowiska przedsiębiorców głębszej reformy przeregulowanego obecnie prawa pracy.

7.3.7. Zmiany w prawie celnym

W 1998 r. weszło w życie szereg aktów prawa celnego uchwalonych w poprzednim roku, a mających fundamentalne znaczenie dla omawianego obszaru regulacji. Jest to przede wszystkim Kodeks celny, który reguluje najważniejsze kwestie związane z przywozem towarów na polski obszar celny oraz wywozem towarów z polskiego obszaru celnego.

Rok obowiązywania ustawy nie pozwala jeszcze na jej pełną ocenę. Nie spowodowała ona jednak negatywnych skutków w obrocie z zagranicą. Przedsiębiorcy zwracają raczej uwagę na niewielkie nieprawidłowości i luki, które wymagają skorygowania. Są to:

- wymóg zdawania egzaminów przez agentów celnych, którzy nabyli uprawnienia przed wejściem w życie kodeksu;
- nieprecyzyjne zapisy dotyczące odpowiedzialności osób odpowiadających za przewóz towarów przez polski obszar celny;
- brak obowiązku pisemnego uzasadnienia niektórych decyzji organów celnych;
- zbyt skomplikowane procedury uproszczone, które miały ułatwiać obrót.

Także z dniem 1 stycznia 1998r. weszły w życie:

- Ustawa z 11 grudnia 1997r. o ochronie przed nadmiernym przywozem na polski obszar celny niektórych towarów tekstylnych i odzieżowych;
- Ustawa z 11 grudnia 1997r. o ochronie przed nadmiernym przywozem na polski obszar celny towarów po cenach dumpingowych;
- Ustawa z 11 grudnia 1997r. o ochronie przed nadmiernym przywozem towarów na polski obszar celny;
- Ustawa z 11 grudnia 1997r. o administrowaniu obrotem z zagranicą towarami i usługami oraz o obrocie specjalnym.

Powyższy pakiet ustaw wprowadza zasady postępowania ochronnego dla polskiego przemysłu przed importem towarów wyrządzającym lub zagrażającym wyrządzeniem poważnej szkody przemysłowi i bezpieczeństwu krajowemu.

Na mocy przepisów ustaw dozwolone są następujące środki zapobiegania zagrożeniom: ustanowienie kontyngentów, w tym kontyngentów ilościowych, opłat celnych dodatkowych, wszczęcie i prowadzenie postępowania antydumpingowego, ustanowienie automatycznej lub nieautomatycznej rejestracji obrotu. Przy założeniu, że postępowanie administracyjne związane z wprowadzeniem procedur ochronnych nie będzie długotrwałe i zbiurokratyzowane, można mieć nadzieję, że przewidziane w ustawach możliwości działań będą stanowiły istotne wsparcie dla polskiego rynku wewnętrznego, w tym szczególnie dla małych i średnich przedsiębiorstw, w zwalczaniu nieuczciwej konkurencji ze strony towarów zagranicznych.

1998 rok był kolejnym rokiem obniżania stawek celnych (co głównie wymuszone jest wiążącymi Polskę umowami międzynarodowymi). Procesowi temu towarzyszą jednak równoległe działania osłonowe, które w założeniach mają chronić szczególnie wrażliwe obszary naszej gospodarki, odbywa się to przy pomocy różnych instrumentów, np. ustalania kontyngentów czy opłat wyrównawczych.

Na wielkość wymiany towarowej z zagranicą poza aktami prawa celnego wpływają również inne przepisy. Przykładem jest chociażby ustawa z dnia 25 czerwca 1997 r. o cudzoziemcach. Jej wejście w życie z początkiem 1998 r. i wprowadzenie obowiązku posiadania minimalnej kwoty polskich złotych (obecnie 500 zł), oraz zaproszeń przy wjeździe do Polski było powodem wielu perturbacji, jakich doświadczyli cudzoziemcy będący klientami polskich przedsiębiorców. Problemy te przełożyły się na znaczny spadek obrotów wielu polskich giełd i bazarów i co za tym idzie, bezpośrednio wpłynęły na pogorszenie sytuacji wielu małych i średnich firm.

7.3.8. Zmiany w prawie karnym

W 1998 roku nie dokonano istotnych, z punktu widzenia interesów MSP, zmian w prawie karnym. Należy jednak odnotować, że właśnie w tym roku (1 września) weszły w życie uchwalone rok wcześniej: ustawa z dnia 6 czerwca 1997 r. Kodeks karny, ustawa z dnia 6 czerwca 1997 r. Kodeks postępowania karnego i Ustawa z dnia 25 czerwca 1997 r. o świadku koronnym.

Najistotniejsze zmiany to wprowadzenie nieznanych wcześniej w naszym prawie instytucji świadka koronnego oraz świadka incognito. Z wprowadzeniem tych rozwiązań związane są duże nadzieje na poprawę skuteczności zwalczania przestępczości zorganizowanej. Jest to o tyle istotne z punktu widzenia MSP, że właśnie drobni przedsiębiorcy, restauratorzy i sklepikarze najczęściej padają ofiarą jednego z głównych procederów świata przestępczego jakimi są wymuszenia tzw. „haraczy”.

Negatywną tendencją zaobserwowaną w 1998 roku jest zamieszczanie przepisów karnych w ustawach innych niż Kodeks karny i Kodeks wykroczeń. Przy nadal bardzo dużej niestabilności przepisów prawa jest to niewątpliwie bardzo uciążliwe dla małych i średnich firm, które nie mogą sobie pozwolić na kosztowną obsługę prawną zapewniającą bieżącą analizę zagrożeń związanych z prowadzoną działalnością gospodarczą. Przykładem takiego aktu jest Ustawa z dnia 29 sierpnia 1997 r. o ochronie danych osobowych, która zaczęła obowiązywać z początkiem 1998 r. Zawarto w niej wiele przepisów karnych, które mogą być podstawą ukarania przedsiębiorcy posiadającego informatyczne zbiory danych osobowych, i nie dokona rejestracji tych zbiorów w ciągu 18 miesięcy od wejścia w życie ustawy.

7.3.9. *Vacatio legis*

Następuje proces utrwalania tendencji do ustanawiania dłuższego okresu *vacatio legis*. Jednakże, szczególnie w przypadku aktów niższego rzędu nadal zdarzają się akty, które wchodzą w życie z dniem ogłoszenia. Wciąż zdarzają się też akty wchodzące w życie z mocą wsteczną (np.

Rozporządzenie Ministra Pracy i Polityki Socjalnej z dnia 29 stycznia 1998 roku w sprawie najniższego wynagrodzenia za pracę pracowników, opublikowane w Dzienniku Ustaw z dnia 4 lutego, weszło w życie "z dniem ogłoszenia z mocą od dnia 1 lutego"). Zwłaszcza wdrożenie reform społecznych przygotowanych w 1998r. wiązało się wielokrotnie z wydawaniem aktów z niewystarczającym okresem *vacatio legis* (np. Ustawa z dnia 13 października 1998 roku Przepisy wprowadzające ustawy reformujące administrację publiczną weszła w życie z dniem ogłoszenia).

7.3.10. Akty prawne istotne dla MSP w trakcie procesu legislacyjnego

W trakcie procesu legislacyjnego znajduje się ponad sto projektów ustaw, z czego większość pośrednio lub bezpośrednio może mieć wpływ na kształtowanie warunków prowadzenia działalności gospodarczej przez MSP. Kilka projektów ustaw zasługuje na szczególną uwagę.

Rządowy projekt ustawy *Prawo działalności gospodarczej*. Wprowadzenie nowej ustawy motywowane jest zastąpieniem "wysłuzonej", zmienianej prawie 40 razy ustawy z 1988 r. oraz dostosowaniem nowych rozwiązań do wymagań Unii Europejskiej i zobowiązań międzynarodowych w sferze podejmowania i wykonywania działalności gospodarczej. Wniesiony projekt ustawy opiera się na czterech podstawowych zasadach:

- wolności podejmowania i wykonywania działalności gospodarczej;
- prawnej równości przedsiębiorców;
- uczciwej konkurencji i ochrony słusznych praw konsumentów;
- przestrzeganiu dobrych obyczajów w obrocie gospodarczym.

Projekt obejmuje swym zakresem szerszą problematykę niż ustawa z 1998 r. i reguluje m.in. kwestie podejmowania działalności gospodarczej przez podmioty zagraniczne, co normują obecnie ustawy; z 1991 r. o spółkach z udziałem zagranicznym, z 1982 r. o zasadach prowadzenia działalności gospodarczej w zakresie drobnej wytwórczości przez zagraniczne osoby fizyczne i prawne, z 1928 r. o warunkach dopuszczenia zagranicznych spółek akcyjnych oraz komandytowo-akcyjnych do działalności na obszarze RP, z 1934 r. odnosząca się do zagranicznych spółek z o.o. Projekt ustawy zakłada ograniczenie zakresu koncesjonowania działalności gospodarczej.

Nowością istotną z punktu widzenia MSP jest definicja tych przedsiębiorstw. Za przedsiębiorcę małego będzie się uważać tego, który zatrudniał średniorocznie poniżej 50 pracowników oraz osiągnął przychody netto nie przekraczające równowartości 7 mln Euro lub suma aktywów jego bilansu sporządzonego na koniec poprzedniego roku nie przekroczyła 5 mln Euro. Średnim będzie zaś ten, który zatrudniał średniorocznie 50 -250 pracowników, a jego przychód i suma aktywów nie przekroczyły odpowiednio 40 mln i 27 mln Euro.

Rządowy projekt ustawy - *Prawo własności przemysłowej*. Projekt ustawy normuje stosunki w zakresie wynalazków, wzorów użytkowych, wzorów przemysłowych, znaków towarowych, oznaczeń geograficznych i topografii układów scalonych, a także nazw handlowych oraz zadania i organizację Urzędu Patentowego RP. Akt ten normuje także zasady, na jakich przedsiębiorcy mogą przyjmować i wynagradzać projekty racjonalizatorskie.

Rządowy projekt ustawy o zamówieniach publicznych. Projekt ustawy ma za zadanie przede wszystkim dostosować polskie przepisy z zakresu zamówień publicznych do dyrektyw Unii Europejskiej, a także do nowej Konstytucji i rozwiązań ustawy o finansach publicznych.

7.4. Najistotniejsze problemy związane z funkcjonowaniem prawa

Podstawowe problemy związane z funkcjonowaniem prawa, z jakimi spotykają się małe i średnie przedsiębiorstwa są w zasadzie typowe dla wszystkich podmiotów prowadzących działalność gospodarczą i łączą się z niskim poziomem legislacji (niezrozumiałe, skomplikowane przepisy), częstotliwością wprowadzanych zmian (potrzeba stałego śledzenia zmian prawa, wielokrotne nowelizacje ustaw powodują niespójność przepisów), niewydolną administracją i sądownictwem. Jednakże w przypadku MSP bariery te są szczególnie uciążliwe i często bezpośrednio wpływając na możliwość funkcjonowania i rozwoju firm, co wynika np. z ograniczonych możliwości finansowych uniemożliwiających stałe korzystanie z doradztwa prawnego czy podatkowego.

Na koniec 1998 r. obowiązywało w Polsce ponad 600 ustaw, dekretoów i przedwojennych rozporządzeń prezydenta z mocą ustawy oraz blisko 5 000 rozporządzeń i zarządzeń. Rozmiar prawotwórczej działalności w 1998 r. zamknął się wydaniem 166 dzienników ustaw zawierających 1 267 aktów prawnych, w tym 99 ustaw. Oprócz prawodawstwa centralnego przedsiębiorcy muszą także śledzić stanowienie prawa miejscowego, zwłaszcza przepisy gminne, np. gmina Warszawa Centrum wydała ich w 1998 r. 317. Część przeprowadzanych zmian wymuszana jest koniecznością dostosowywania prawa do regulacji obowiązujących w Unii Europejskiej. Im szybciej ten proces będzie postępował, tym szybciej zostanie stworzony stabilny system prawny.

W 1998 roku przedsiębiorcy wiązali duże nadzieje na uproszczenie systemu prawnego z powołaniem z inicjatywy Komitetu Ekonomicznego Rady Ministrów Zespołu ds. Odbiurokratyzowania Gospodarki. Jednakże po blisko roku pracy Zespołu efekty jego działania są raczej niewielkie.

Od lat podstawowym problemem związanym z egzekwowaniem prawa jest przewlekłość procedur, zarówno sądowych jak i administracyjnych. Przewlekłość postępowań, które w drobnych sprawach potrafią ciągnąć się latami, związane z tym koszty i strata czasu powodują, że często przedsiębiorcy rezygnują z dochodzenia swych roszczeń, a straty w związku z tym ponoszone przez MSP są trudne do oszacowania.

Według raportu Departamentu Stanu USA będącego przeglądem przestrzegania praw człowieka na świecie, właśnie niewydolny system sądownictwa jest największym problemem Polski z przestrzeganiem praw człowieka⁷. Raport ten wskazuje na niskie zaufanie społeczeństwa do sądów w Polsce, przedłużające się procesy sądowe, niewydolną administrację sądową i zbyt mały budżet sądów. Decyzje sądów, zwłaszcza administracyjnych, często nie są wprowadzane w życie, a proste sprawy cywilne ciągną się w Polsce nawet przez dwa-trzy lata, podczas gdy dla porównania w USA podobne sprawy trwają nie dłużej niż kilka tygodni. Zgodnie z danymi Ministerstwa Sprawiedliwości, w 1998 r. do sądów powszechnych wpłynęło 6 444 tys. spraw, tj. o 1 426 tys. (28,4%) więcej niż rok wcześniej.

Tabela 7.3. Wpływ niektórych rodzajów spraw (w tys.) w ostatnich latach

Rodzaje spraw	1996	1997	1998
Karne	727	762	847
Cywilne	2 798	2 781	3 339
Pracy	191	183	200
Gospodarcze	298	322	927

Znacznie wzrosła przede wszystkim liczba wpływających spraw gospodarczych. Wiąże się to z rozszerzeniem właściwości rzeczowej sądownictwa o sprawy związane z zastawami rejestrowymi.

Dodatkowe obowiązki sądów powodują, że w coraz szybszym tempie rosną zaległości w rozpatrywaniu spraw. W 1998 r. sądy rozpatrzyły 6 057 tys. spraw czyli o 998 tys. (19,7%) więcej niż rok wcześniej. Jest to jednak o 387 tys. spraw mniej niż wpłynęło, a więc znacznie, bo o 26,3%

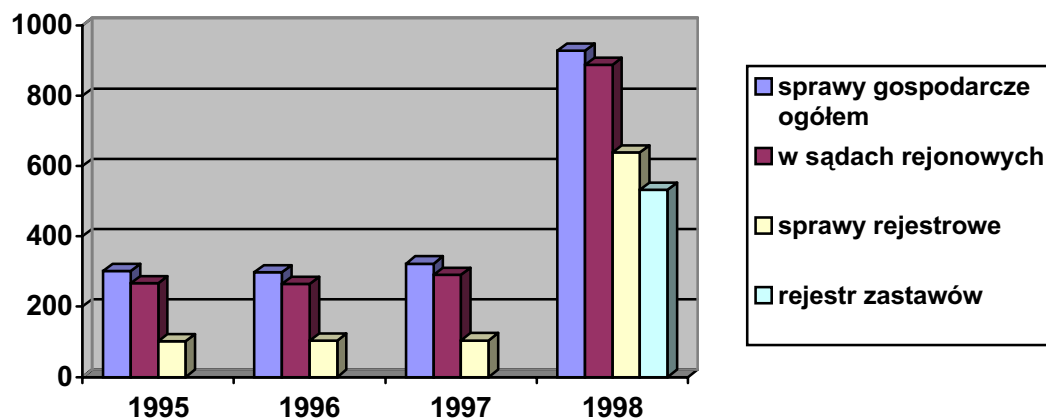
⁷ Country Reports on Human Rights Practises, State Department USA, 1997.

wzrosła liczba spraw pozostających do załatwienia w 1999r. Tylko ta pozostałość jest zbliżona do liczby spraw, które wpłynęły do sądów w roku 1989. W ogólnej liczbie spraw nie załatwionych aż 40% stanowią sprawy wieczysto-księgowe (766 tys. spraw), a 9,0% (170 tys.) sprawy rejestru zastawów, czyli sprawy niezmiernie ważne dla przedsiębiorców.

Sprawy gospodarcze

W 1998 r. liczba wpływających spraw gospodarczych wynosiła 927 tys. i było to o 187,4% więcej niż w 1997 r. jednocześnie o 258% wzrosła liczba nie rozpatrzonych spraw gospodarczych.

Wykres 7.1. Liczba rozpatrzonych spraw gospodarczych

W roku ubiegłym nastąpił znaczący wzrost spraw trafiających do Sądu Antymonopolowego, do którego rocznie wpływało ok. 70-80 spraw, natomiast w 1998r. wpłynęło ich 155 (wzrost o 42,2%). W 1998 r. sądy miały do rozpatrzenia 6 247 spraw upadłościowych i układowych, o 505 więcej w stosunku do roku poprzedniego, a załatwiły łącznie 3 229 spraw, a więc ok. 51,7% spraw do rozpatrzenia. Średni czas trwania postępowania w sprawach układowych wynosił w sądach rejonowych 5,4 miesiąca, w sprawach upadłościowych 12,3 miesiąca, a w sądach wojewódzkich 163,2 miesiące. Spraw rejestrowych w roku 1998 wpłynęło do sądów pięciokrotnie więcej niż w roku poprzednim, tj. 638,7 tys. spraw, z czego rozpatrzono 467,2 tys. w związku z czym pozostałość spraw do rozpatrzenia wzrosła do 181,5 tys. spraw. Kasacji gospodarczych w sądach wojewódzkich wpłynęło 388, z czego 140 zostało nierozpatrzonych, a w sądach apelacyjnych 856, z czego 325 zostało nierozpatrzonych.

Sprawy cywilne

W roku 1998 do sądów wszystkich szczebli i instancji wpłynęło 3 339,5 tys. spraw cywilnych, o 20,1% więcej niż rok wcześniej. W tej liczbie dominują sprawy ksiąg wieczystych, stanowiące 62,8% ogólnej liczby spraw cywilnych. Rozpatrzono 3 254,2 tys. spraw. W porównaniu z rokiem poprzednim było to o 13,9% więcej jednak jeszcze szybciej przybywało spraw wpływających do sądów. Pozostałość spraw zatem wzrosła o 93 tys. i wyniosła 1 138,6 tys. tj. o 8,9% więcej od stanu z 1997 r. Sprawy ksiąg wieczystych stanowiły 62,8% ogólnej liczby spraw cywilnych w sądach rejonowych, o 4,0% mniej niż w roku 1997. W 1998 r. sądy miały do rozpatrzenia 2836 tys. spraw ksiąg wieczystych, jest to 35,7% wszystkich spraw do załatwienia w sądach powszechnych, a 40,7% spraw w sądach rejonowych. Wpływu spraw ksiąg wieczystych nie opanowano, wobec czego liczba spraw oczekujących na rozpatrzenie wzrosła o 27 tys. tj. o 4,0%.

Sprawy z zakresu prawa pracy

Ogólna liczba wpływających spraw w 1998 r. dotyczących prawa pracy była większa o 9,5% niż w 1997r. i wyniosła 200,2 tys. spraw. Rozpatrzono 203,3 tys. spraw, a więc zmniejszyła się liczba spraw nierozpatrzonych o 6,8% i wynosi 42,7tys.

Przedstawione powyżej dane dotyczące pracy sądów w 1998 r. potwierdzają pogląd, że poprawa funkcjonowania prawa wymaga głębokiej reformy wymiaru sprawiedliwości, związanej z uproszczeniem procedur, zwiększeniem środków przeznaczanych na sądownictwo oraz poprawą organizacji pracy sądów.

Uwagi dotyczące przewlekłości postępowań i niewydolności sądów są aktualne także w odniesieniu do procedur administracyjnych i barier, na jakie napotykają przedsiębiorcy w urzędach administracji. W środowisku przedsiębiorców co jakiś czas powraca postulat, aby wprowadzić zasadę, że sprawa administracyjna nie rozpatrzona w określonym czasie uważana jest za rozpatrzoną pozytywnie.

7.5. Podsumowanie

W roku 1998 przygotowano do wdrożenia cztery wielkie reformy społeczne: administracyjną, emerytalną, służby zdrowia i szkolnictwa. Jest to niewątpliwie kolejny wielki etap transformacji państwa. Reforma administracji ma się wiązać z zasadniczą zmianą w sposobie gospodarowania finansami publicznymi, poprzez przekazanie większej części środków administracji samorządowej, która sprawniej i taniej zarządza ich wydatkowaniem.

Reforma emerytalna nie tylko ma uzdrowić system ubezpieczeń, ale będzie również skutkować pojawieniem się bardzo znacznych środków na rynku kapitałowym. Zmiany te w dłuższym czasie powinny owocować wzmocnieniem gospodarki, a więc pośrednio wpłyną pozytywnie na sytuację wszystkich podmiotów gospodarczych. Duża część zmian polskiego prawa wymuszana jest koniecznością dostosowywania go do regulacji obowiązujących w Unii Europejskiej i im szybciej ten proces będzie postępował, tym szybciej stwarzane będą jednolite warunki konkurencji dla polskich podmiotów.

Nadal niestety zmian wymagają całe obszary regulacji mające istotne znaczenie dla warunków prowadzenia działalności gospodarczej, przede wszystkim wskazać należy utrzymywanie faktycznego państwowego monopolu w szeregu obszarach gospodarki (np. telekomunikacja, energetyka), oraz uprzywilejowaną pozycję wielkich państwowych zakładów pracy korzystających pomocy finansowej państwa, o jakiej nie może być mowy wobec mniejszych podmiotów. Naturalnym rozwiązaniem powinna być prywatyzacja przedsiębiorstw państwowych i demonopolizacja poszczególnych obszarów działalności gospodarczej.

Rozdział 8.

Otoczenie biznesu

Instytucje wspierające przedsiębiorczość

Reprezentacja przedsiębiorców

Polska Fundacja Promocji i Rozwoju Małych i Średnich Przedsiębiorstw

Otoczenie biznesu to komercyjne i niekomercyjne instytucje działające na rzecz przedsiębiorczości i kształtujące warunki prowadzenia działalności gospodarczej. Pełen opis instytucji otoczenia przedsiębiorstw wymagałby analizy stanu sektora bankowego, oceny działania firm doradczych i konsultingowych, kancelarii prawniczych i wielu innych istotnych elementów otoczenia. Niniejszy rozdział z konieczności ogranicza się do analizy funkcjonowania instytucji niekomercyjnych. Przytaczane dane dotyczące instytucji wspierających przedsiębiorczość, organizacji zrzeszających przedsiębiorców oraz organizacji pozarządowych pochodzą z bazy danych Polskiej Fundacji Promocji i Rozwoju Małych i Średnich Przedsiębiorstw. Informacje gromadzone w bazie pochodzą z ankiet kierowanych do instytucji otoczenia przedsiębiorczości i dotyczą tylko tych jednostek, które odpowiedziały na ankiety. Stała aktualizacja danych powoduje różnice pomiędzy danymi przytaczanymi w kolejnych edycjach Raportu. Mimo, iż baza zawiera dane o stosunkowo dużej liczbie instytucji, niniejszy rozdział nie stanowi kompletnej informacji o instytucjach otoczenia biznesu.

8.1. Instytucje wspierające przedsiębiorczość

„Wspieranie przedsiębiorczości” to szeroko pojęte usługi na rzecz małych i średnich przedsiębiorstw (doradztwo, szkolenia, transfer technologii, certyfikacje, działalność finansowa itp.) oraz działalność instytucji nie specjalizujących się we wspieraniu MSP, lecz uwzględniających ich potrzeby w swoich programach.

8.1.1. Analiza działalności instytucji opisanych w bazie danych Polskiej Fundacji MSP

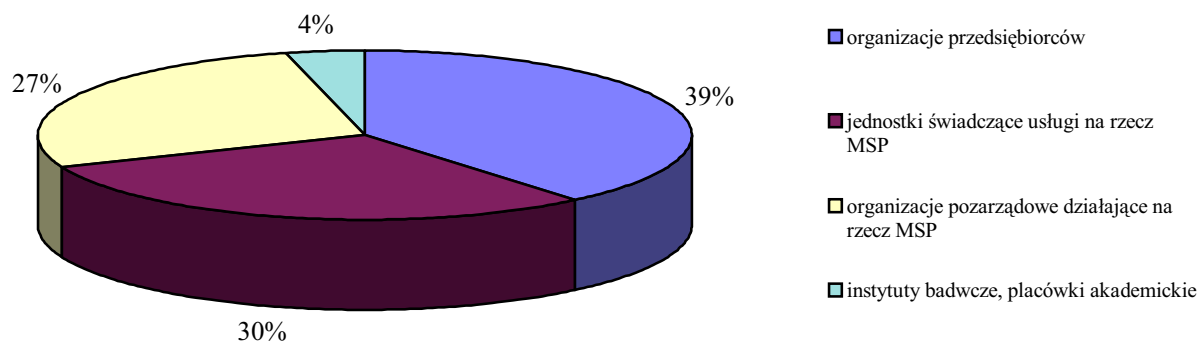
Baza Polskiej Fundacji MSP zawiera dane o instytucjach działających na rzecz przedsiębiorczości różniących się formą prawną i podstawowymi celami działalności. Wszystkie z nich jednak mają charakter niekomercyjny, tzn. ewentualne zyski z działalności przeznaczają na cele statutowe. Do instytucji tego typu należą:

- jednostki świadczące usługi na rzecz MSP;
- organizacje pozarządowe działające na rzecz MSP;
- organizacje przedsiębiorców;
- instytuty badawcze, placówki akademickie.

Liczba instytucji

W bazie danych Polskiej Fundacji MSP jest 1 235 organizacji wspierających biznes.

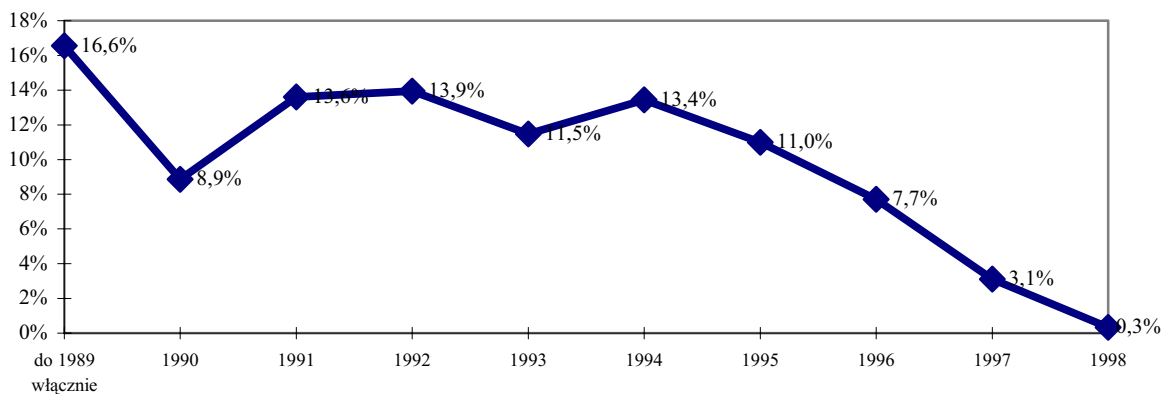
Wykres 8.1. Instytucje wspierające biznes

Instytucje wspierające biznes można podzielić w sposób stosunkowo równomierny na trzy główne grupy, z których najliczniejszą są organizacje przedsiębiorców.

Czas powstania

Wykres 8.2. Liczba instytucji wspierających biznes ze względu na rok rozpoczęcia przez nie działalności

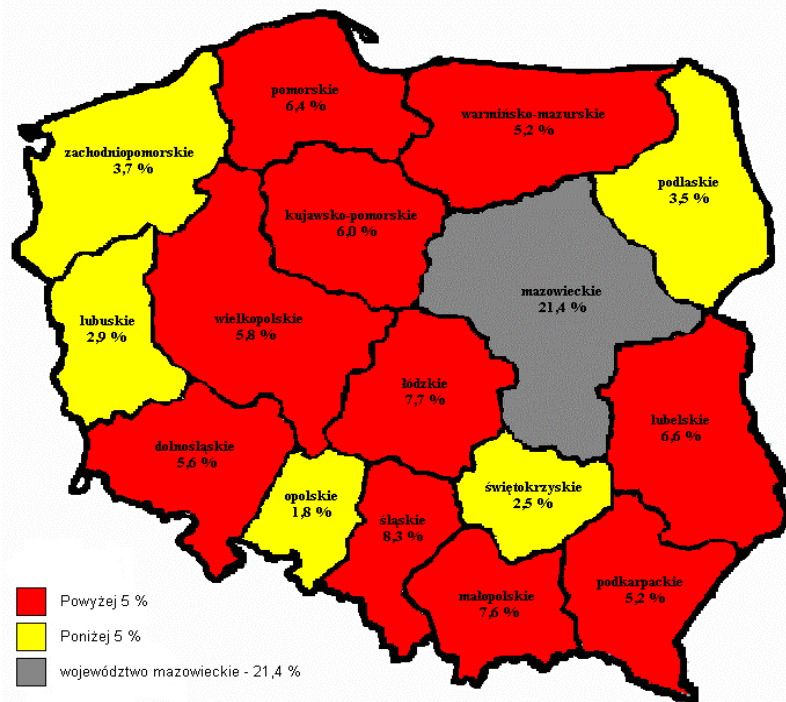

: N=610.

Objaśnienia

Za czas szczególnego rozwoju otoczenia biznesu można uznać lata 1991-1994. Po tym okresie nastąpił gwałtowny spadek liczby nowopowstających instytucji wspierających MSP.

Mapka 8.1. Instytucje wspierające biznes ze względu na ich położenie

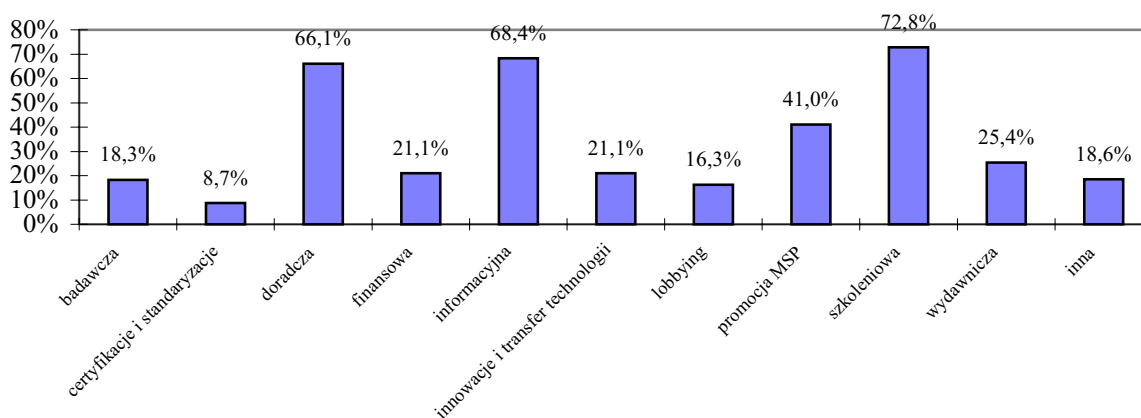
Objaśnienia: N=1 184.

Większość organizacji skoncentrowana jest w województwie mazowieckim (253), natomiast najmniej organizacji działa w województwach opolskim (21) i świętokrzyskim (30). Liczba instytucji jest więc wprost proporcjonalna do wielkości województwa. Stosunkowo duża ilość instytucji w województwach łódzkim, małopolskim i śląskim wskazuje jednak także na związek liczby instytucji wspierających z liczbą małych i średnich przedsiębiorstw w regionie.

Rodzaje działalności

Poniższy wykres ukazuje rodzaje działań mających na celu wspieranie małych i średnich przedsiębiorstw.

Wykres 8.3. Instytucje wspierające biznes ze względu na rodzaj prowadzonej przez nie działalności

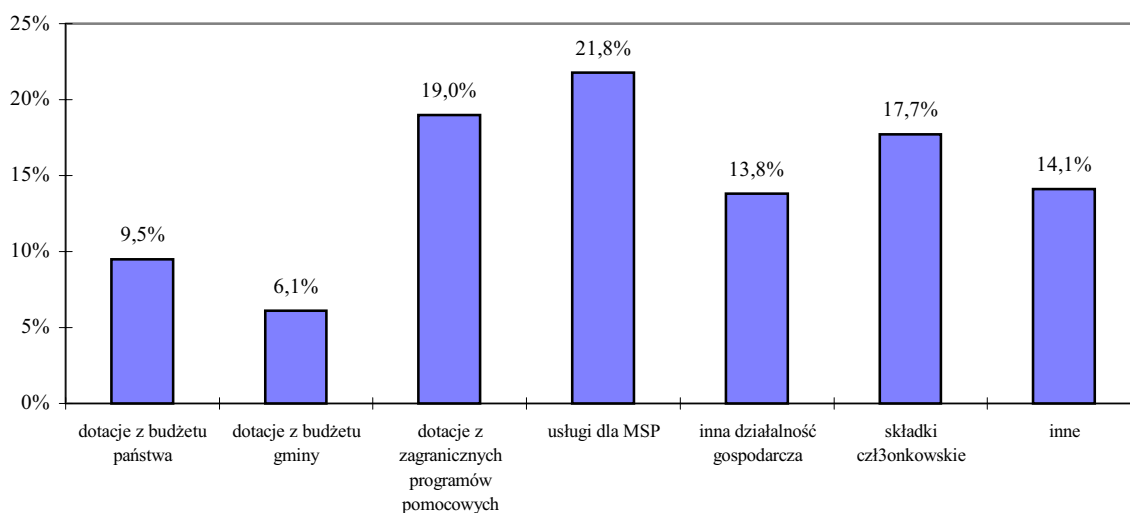

Najczęściej oferowane usługi dotyczą szkoleń, udzielania informacji i doradztwa, natomiast najmniej popularne typy działalności to certyfikacja i standaryzacja oraz lobbying. Biorąc pod uwagę fakt, iż organizacje reprezentujące przedsiębiorców stanowią w bazie danych Polskiej Fundacji MSP znaczną część tak małe znaczenie przypisywane lobbyingowi jest zastanawiające.

Źródła finansowania

Poniższy wykres ukazuje główne źródła finansowania działalności na rzecz małych i średnich przedsiębiorstw.

Wykres 8.4. Instytucje wspierające biznes ze względu na źródła finansowania

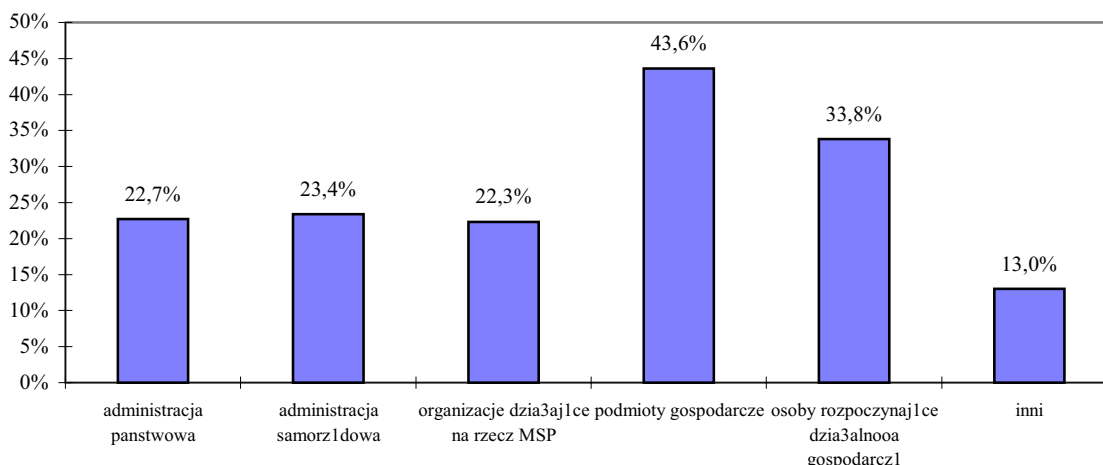

Jak widać na wykresie, różnice pomiędzy znaczeniem najważniejszych źródeł finansowania nie są duże: działalność na rzecz MSP wymieniana była najczęściej, niemniej jednak dotacje z zagranicznych programów pomocowych i składki członkowskie są niemal równie istotne. Najmniejsza liczba instytucji korzysta z dotacji samorządowych i państwowych. Można więc uznać, iż funkcjonowanie otoczenia MSP w Polsce jest właściwie niezależne finansowo od państwa i samorządu.

Najwięcej instytucji (191) korzysta z dwóch źródeł finansowania, natomiast nieco mniej (176) z jednego. Najmniej instytucji (3) korzysta ze wszystkich siedmiu źródeł.

Klienci

Wykres 8.5. Instytucje wspierające biznes ze względu na ich klientów

Zdecydowanie najważniejszymi odbiorcami działań instytucji wspierających biznes są, zgodnie z definicją, podmioty gospodarcze i osoby planujące rozpoczęcie działalności gospodarczej - przewaga MSP nad innymi grupami klientów jest tu niemal dwukrotna.

8.1.2. Jednostki wspierania biznesu

Jednostki wspierania biznesu to nie zrzeszające członków, niekomercyjne instytucje specjalizujące się w świadczeniu usług na rzecz małych i średnich przedsiębiorstw. Jest to część spośród instytucji opisanych w rozdziale 8.1.1. wyszczególniona ze względu na podstawowy cel działalności, którym jest wspieranie przedsiębiorczości. W szczególności są to:

- ośrodki wspierania przedsiębiorczości;
- ośrodki informacji gospodarczej;
- inkubatory, ośrodki innowacji i technologii;
- ośrodki doradcze, w tym ośrodki doradztwa rolniczego;
- instytucje finansowe.

Kryterium wyodrębnienia powyższych typów instytucji nie jest ich forma prawna, lecz cel działania.

Ośrodki wspierania przedsiębiorczości to instytucje o zasięgu lokalnym lub regionalnym, które świadczą na rzecz małych i średnich przedsiębiorstw różnorodne usługi (doradcze, szkoleniowe, informacyjne finansowe). W bazie danych Polskiej Fundacji MSP znajduje się 108 takich instytucji.

Ośrodki informacyjne to instytucje, których jedyną lub główną sferą działania jest zapewnienie małym i średnim przedsiębiorstwom profesjonalnych, kompleksowych informacji. Z informacji udostępnianych przez ośrodki korzystają również konsultanci, władze lokalne i inni odbiorcy. Ośrodki zazwyczaj nie mają charakteru instytucji samodzielnych, lecz są wyodrębnionymi jednostkami izb gospodarczych, agencji rozwoju regionalnego, fundacji lub stowarzyszeń. 14 spośród instytucji opisanych w bazie danych Fundacji uznało, że ich główna sfera działania powoduje iż powinny określić się jako ośrodki informacyjne.

Inkubatory przedsiębiorczości to instytucje oferujące przestrzeń i infrastrukturę do prowadzenia działalności gospodarczej, jak również dostęp do niektórych usług (doradczych, finansowych itp.). *Ośrodki innowacji i technologii* specjalizują się w zapewnianiu usług doradczych lub informacyjnych w zakresie innowacji w przedsiębiorstwach (transfer nowych technologii, jakość, zarządzanie). W bazie znajdują się 24 takie instytucje.

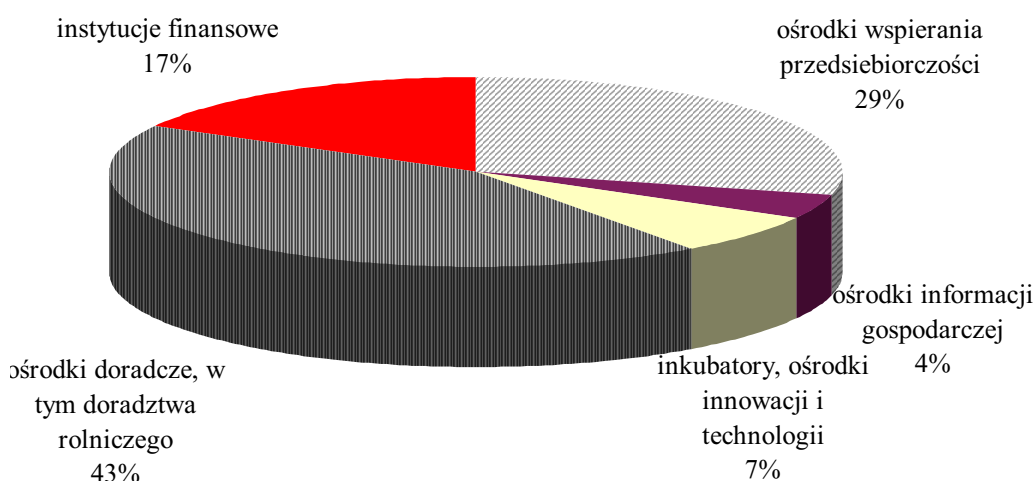
Ośrodki doradcze zazwyczaj są wyodrębnionymi jednostkami innych instytucji świadczących usługi na rzecz MSP, natomiast *ośrodki doradztwa rolniczego* mają najczęściej charakter jednostek niezależnych. W bazie danych Polskiej Fundacji MSP zarejestrowano 159 ośrodków doradczych. Zdecydowana większość z nich to (157) ODR - y. Usługi doradcze świadczone przez pozostałe instytucje otoczenia przedsiębiorczości stanowiły więc ich drugoplanową działalność.

Instytucje finansowe - do niekomercyjnych jednostek tego typu zaliczyć należy fundusze grantów (subwencji), fundusze pożyczkowe i fundusze poręczeń kredytowych. Zazwyczaj mają one charakter wyodrębnionych jednostek organizacyjnych innych instytucji działających na rzecz MSP, np. agencji rozwoju lokalnego lub regionalnego, stowarzyszeń przedsiębiorców lub towarzystw gospodarczych. W bazie danych Polskiej Fundacji MSP znajduje się 61 niekomercyjnych instytucji finansowych.

Liczba instytucji

W bazie danych Polskiej Fundacji MSP znajduje się 369 instytucji specjalizujących się we wspieraniu biznesu⁸.

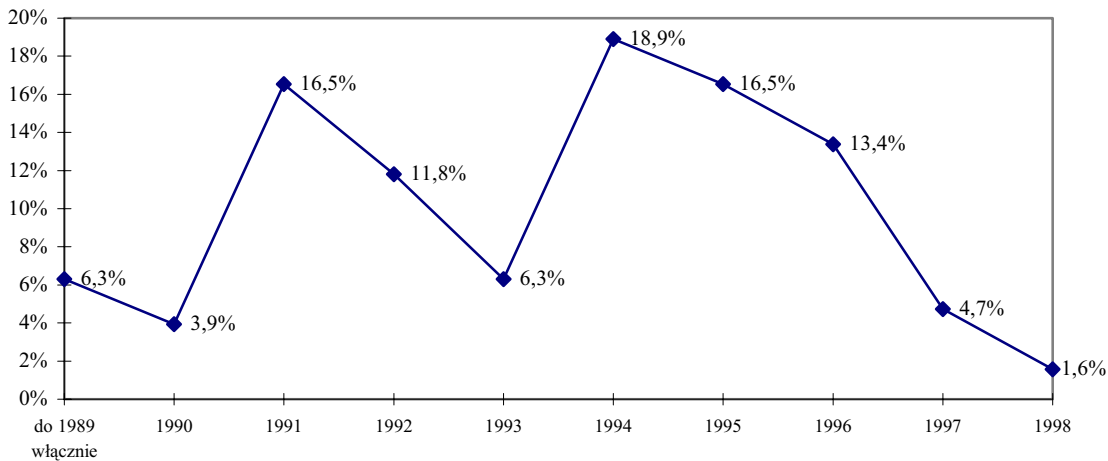
Wykres 8.6. Jednostki wspierania biznesu

Czas rozpoczęcia działalności

Wykres 8.7. Liczba jednostek wspierania biznesu ze względu na rok rozpoczęcia przez nie działalności

⁸ W bazie nie ma danych na temat ośrodków szkoleniowych, toteż nie zostały one włączone do poniższych analiz.

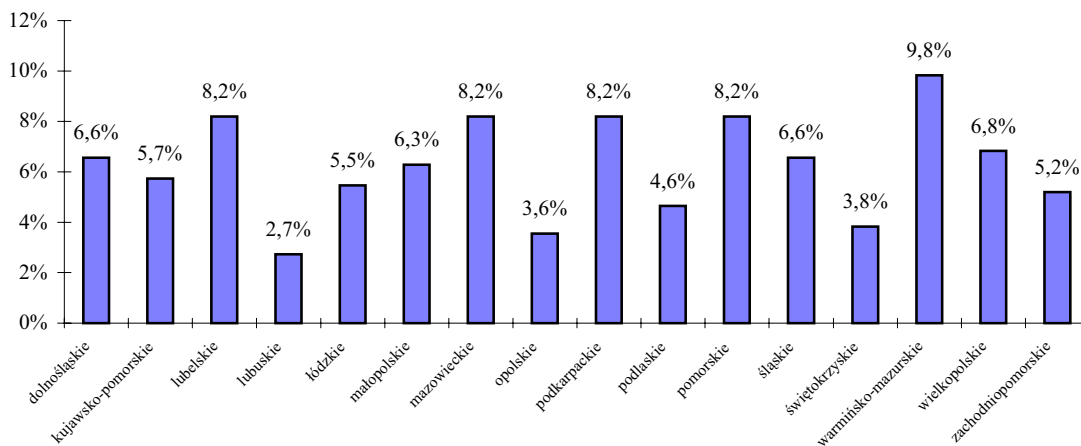

Objaśnienia: N=127.

Tylko niewielka część jednostek wspierania biznesu powstała do roku 1989. Najczęściej instytucje tego typu rozpoczynały działalność w roku 1991, a potem w latach 1994-1996. Jednak już od roku 1995 można zaobserwować silną tendencję spadkową; w roku 1997 powstało tylko sześć jednostek, a w 1998 zaledwie dwie.

Rozkład terytorialny jednostek wspierania biznesu

Wykres 8.8. Jednostki wspierania biznesu ze względu na ich położenie

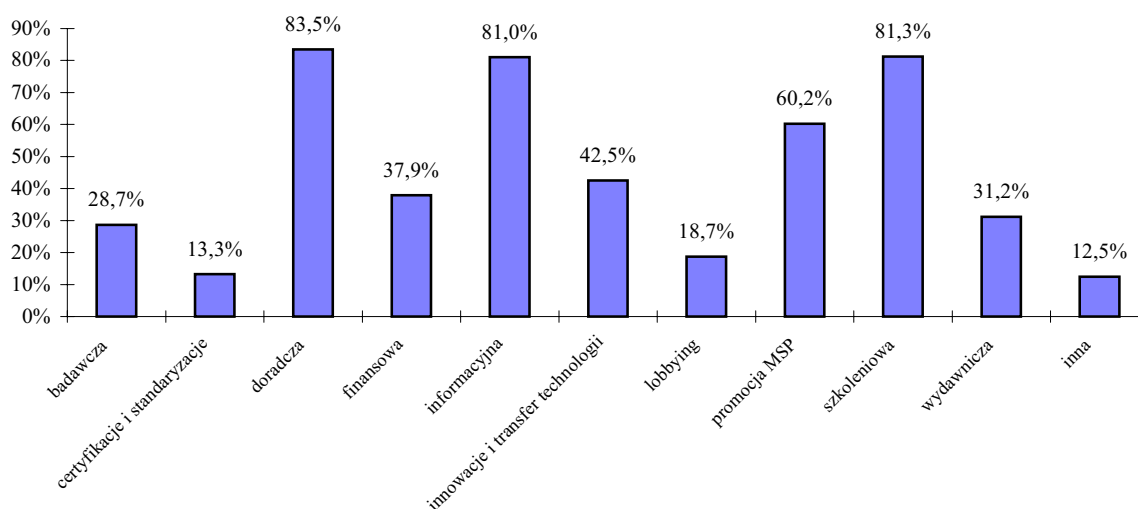

Objaśnienia: N=366.

Najwięcej jednostek wspierania biznesu działa w województwie warmińsko-mazurskim (36 instytucji). Województwo mazowieckie, w którym znajduje się większość organizacji przedsiębiorców (por. 7.2.3.) i organizacji pozarządowych działających na rzecz MSP (por. 7.4.3.), w tym przypadku zajmuje drugie miejsce, a wraz z nim województwa lubelskie, podkarpackie i pomorskie (po 30). Zjawisko to można tłumaczyć przewagą liczebną ośrodków doradztwa rolniczego, które w sposób naturalny usytuowane są w oddaleniu od wielkich aglomeracji miejskich. Najmniej jednostek wspierania biznesu znajduje się w województwie lubuskim (10 instytucji).

Rodzaje działalności

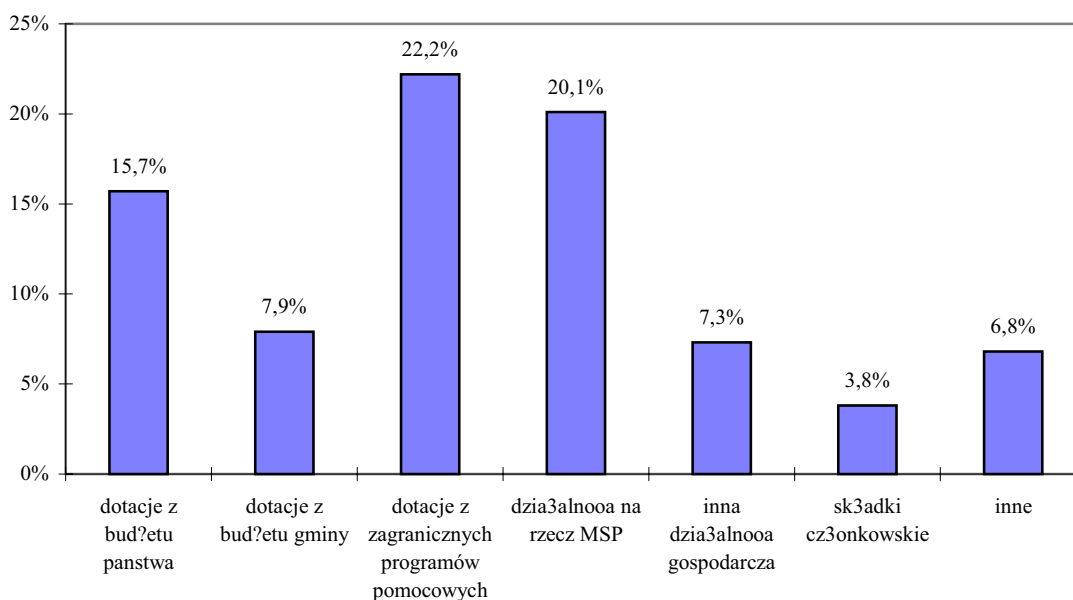
Wykres 8.9. Jednostki wspierania biznesu ze względu na rodzaje działalności

Zdecydowanie najczęściej instytucji zajmuje się działalnością doradczą, szkoleniową i informacyjną, natomiast najmniej popularne są lobbying oraz certyfikacja i standaryzacja. Należy jednak przyznać, iż wszystkie rodzaje działalności zostały uznane przez prowadzące je instytucje za bardzo istotne dziedziny działania.

Źródła finansowania

Wykres 8.10. Jednostki wspierania biznesu ze względu na źródła finansowania

Najwięcej instytucji zdobywa środki na finansowanie swojej działalności dzięki dotacjom z zagranicznych programów pomocowych i działalności na rzecz MSP. Z dotacji z budżetu gminy korzysta dwa razy mniej instytucji niż z dotacji z budżetu państwa. Interesujące jest, iż wśród instytucji korzystających z dotacji z budżetu państwa, 74% uznaje je za swoje najistotniejsze źródło finansowania⁹. Analogicznie, ponad połowa instytucji finansowanych z programów pomocowych,

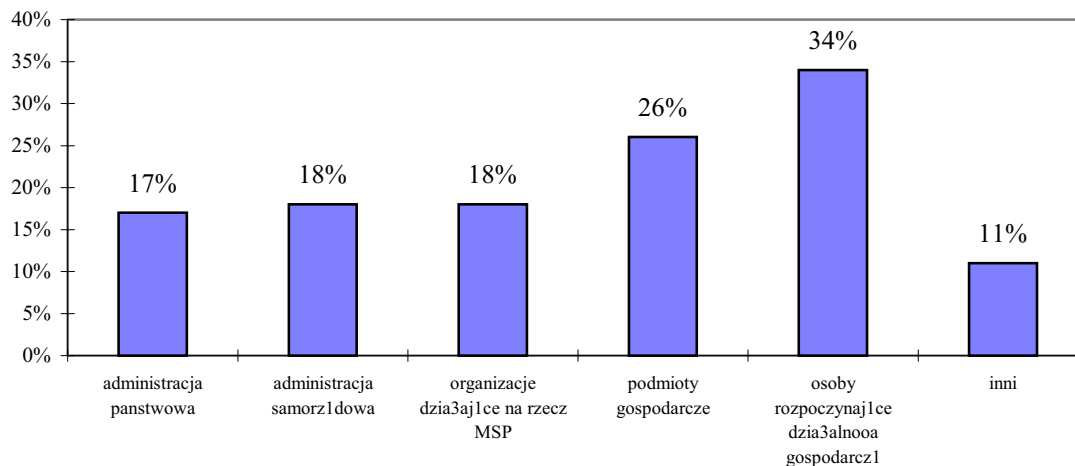
⁹ Wpływ na wynik wywarła duża grupa ośrodków doradztwa w badanej grupie instytucji

działalności na rzecz MSP i innej działalności gospodarczej wymienia te źródła jako najważniejsze. W sumie, 48% procent instytucji uzyskuje środki przede wszystkim z jednego źródła; pozostałe korzystają z wielu.

Klienci

Pod pojęciem „klienta” danej instytucji należy rozumieć odbiorcę jej usług.

Wykres 8.11. Klienci jednostek wspierania biznesu

Zgodnie z deklarowanymi celami, instytucje wspierające biznes świadczą przede wszystkim usługi na rzecz MSP oraz osób pragnących rozpocząć działalność gospodarczą - te dwie grupy zostały uznane za najważniejszych klientów przez, odpowiednio, 24% i 20% instytucji. Choć stosunkowo wiele instytucji kieruje swoją działalność do administracji państwowej, samorządowej i organizacji działających na rzecz MSP, grupy te nie są uznawane za bardzo istotnych klientów.

8.1.3. Krajowy System Usług

Charakterystyka przedstawiona w rozdziałach 8.1.1. oraz 8.1.2. ukazuje podstawowe cechy instytucji otoczeniu biznesu. Dokładniejszej analizie poddano wybraną grupę ośrodków zorganizowaną w Krajowym Systemie Usług dla MSP.

Krajowy System Usług powstał w 1996 r. z inicjatywy Polskiej Fundacji Promocji i Rozwoju Małych i Średnich Przedsiębiorstw. Jego celem działania jest rozwój kompleksowego rynku usług dla MSP w oparciu o lokalne, regionalne i krajowe instytucje wspierające przedsiębiorczość. Współdziałanie ośrodków w ramach sieci zapewnia wyższą jakość świadczonych usług oraz unikanie powielania działań.

W 1998 r. w KSU działało 136 lokalnych i regionalnych ośrodków wspierania biznesu świadczących usługi doradcze, szkoleniowe, informacyjne, finansowe i branżowe dla sektora MSP.

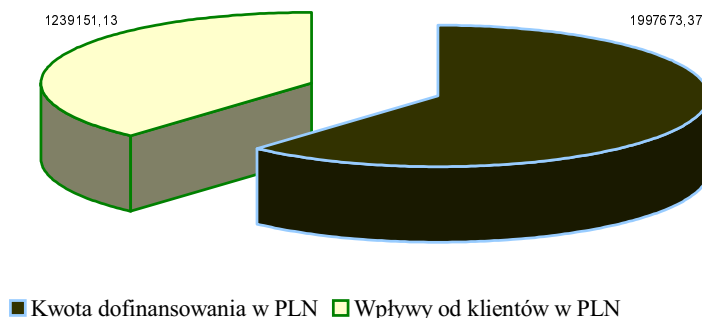
Mapka 8.2. Podział regionalny stosowany w KSU

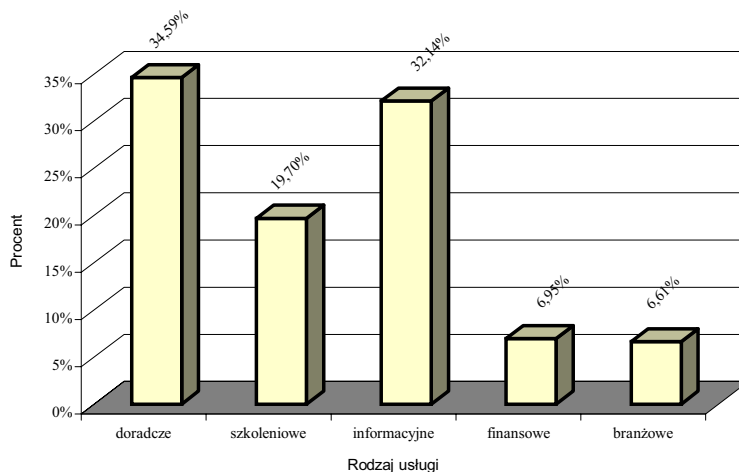
Region 1:	10 ośrodków (Łódź, Piotrków Trybunalski, Poddębice, Tomaszów Mazowiecki, Żelów)
Region 2:	17 ośrodków (Białystok, Działdowo, Elbląg, Iława, Nidzica, Olsztyn, Pasłęk, Suwałki)
Region 3:	23 ośrodki (Ciechanów, Ostrołęka, Płock, Radom, Warszawa)
Region 4:	22 ośrodków (Jarosław, Kraków, Krosno, Leżajsk, Mielec, Nowy Sącz, Rzeszów, Sanok, Stalowa Wola, Sucha Beskidzka, Tarnobrzeg, Tarnów)
Region 5:	10 ośrodków (Biała Podlaska, Biłgoraj, Kielce, Lublin, Puławy, Sandomierz, Starachowice)
Region 6:	11 ośrodków (Jelenia Góra, Legnica, Świdnica, Wałbrzych, Wrocław)
Region 7:	8 ośrodków (Dobiegniew, Gorzów Wielkopolski, Koszalin, Szczecin, Zielona Góra, Żary)
Region 8:	12 ośrodków (Dzierżon, Gdańsk, Gdynia, Kartuzy, Lębork, Starogard Gdański, Wicko)
Region 9:	13 ośrodków (Bydgoszcz, Kalisz, Konin, Leszno, Pleszew, Poznań, Toruń)
Region 10:	10 ośrodków (Bielsko-Biała, Chorzów, Dąbrowa Górnicza)

W 1998 r. ośrodki Krajowego Systemu Usług dla MSP realizowały, w ramach Programu Wspierania Przedsiębiorczości w Polsce STEP, 126 projektów polegających na dostarczeniu małym i średnim przedsiębiorstwom usług doradczych, szkoleniowych, informacyjnych i finansowych. Przedsiębiorcy mogli uzyskać dofinansowanie w wysokości do 80% kosztów usługi. Z usług instytucji zrzeszonych w KSU w ramach programu STEP skorzystało w 1998 roku 3 740 klientów. Wartość usług wyniosła 3 236 825 zł, z czego 1 997 673 (tj. 61,72%) stanowiło dofinansowanie Polskiej Fundacji MSP.

Wykres 8.12. Wysokość dofinansowania usług dla przedsiębiorców ze środków programu STEP

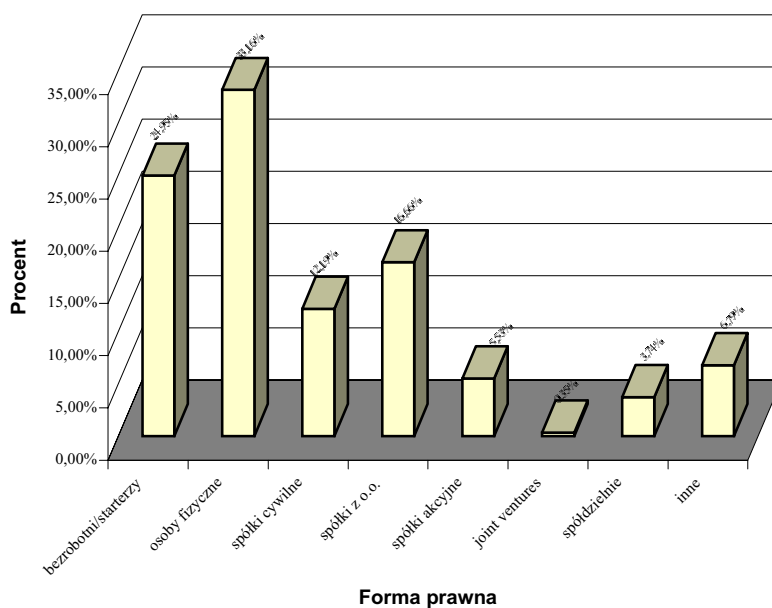

Wykres 8.13. Udział poszczególnych usług w usługach wykonanych w 1998 r.

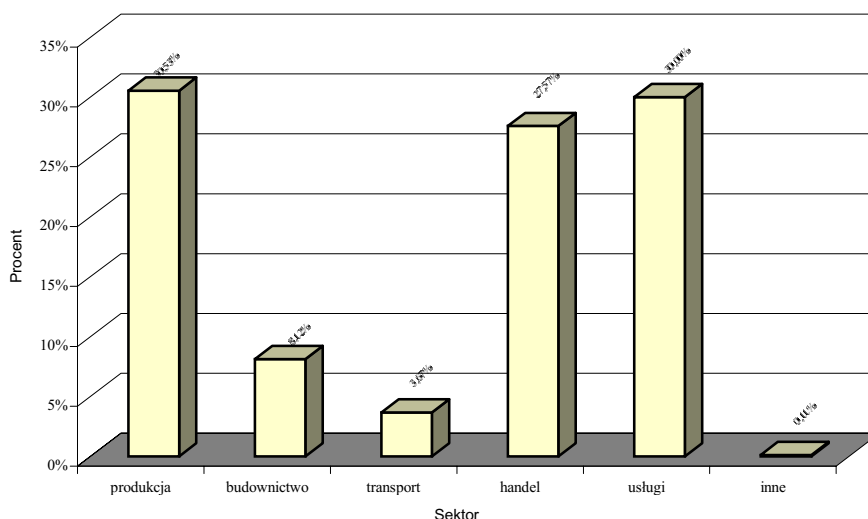
Wśród zrealizowanych przez ośrodki KSU usług większość stanowiły usługi doradcze, informacyjne i szkoleniowe. Stosunkowo małą część to usługi finansowe.

Wykres 8.14. Udział poszczególnych form prowadzenia działalności gospodarczej wśród klientów w 1998 r.

Zdecydowaną większość klientów ośrodków KSU stanowiły osoby fizyczne prowadzące działalność gospodarczą, osoby bezrobotne lub rozpoczynające działalność gospodarczą oraz właściciele spółek cywilnych. Przedsiębiorstwa działające w formie spółek prawa handlowego, spółdzielni i innych bardziej skomplikowanych form prawnych rzadziej korzystają z usług KSU, zwykle będąc w stanie kupować usługi na rynku komercyjnym.

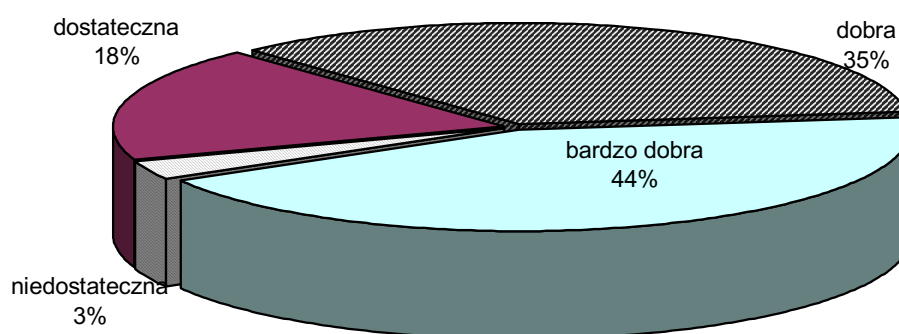
Wykres 8.15. Udział firm z poszczególnych sektorów wśród klientów w 1998 r.

Beneficjenci KSU, pomijając bezrobotnych i osoby rozpoczynające działalność gospodarczą, to w większości firmy usługowe, handlowe i produkcyjne. Udział klientów KSU z podstawowych sekcji gospodarki jest zbliżony do procenta MSP zajmujących się działalnością w tych sekcjach.

Jak widać na poniższym wykresie, 78% klientów oceniło usługi świadczone w ramach sieci KSU jako dobre lub bardzo dobre¹⁰.

Wykres 8.16. Ocena usług świadczonych przez KSU

Przedsiębiorcy korzystający z usług oferowanych przez ośrodki KSU to najczęściej firmy w dobrej lub przynajmniej dostatecznej sytuacji ekonomicznej. 79% klientów wyraziło zainteresowanie dalszym korzystaniem z usług ośrodków. Większość osób była zainteresowana szkoleniami w zakresie rachunkowości oraz marketingu.

Tabela 8.1. Rodzaje usług realizowane w ramach KSU

rodzaj usługi	odsetek zainteresowanych
szkolenia z zakresu rachunkowości	24,0
szkolenia z zakresu marketingu	17,0
usługi branżowe	15,0
usługi finansowe	13,8

¹⁰ Przytaczane dane to wynik badań przeprowadzonych na 10% próbie klientów KSU.

doradztwo prawne	9,2
usługi informatyczne	7,0
szkolenia z zakresu produkcji i jakości	7,0
inne	7,0

Miarą efektywności usług świadczonych w ramach sieci KSU jest poprawa sytuacji osób fizycznych korzystających z pomocy ośrodków. 80% spośród nich po skorzystaniu z usług KSU rozpoczęło własną działalność gospodarczą, 12% znalazło lub zmieniło pracę, a tylko 8% nie poprawiło swej sytuacji.

8.2. Reprezentacja przedsiębiorców

W 1998 r. Polska pozostawała krajem pluralizmu i dobrowolności zrzeszania się w organizacjach przedsiębiorców.

8.2.1. Podstawy prawne działania organizacji zrzeszających przedsiębiorców

Mimo iż stan prawny regulujący podstawy działania organizacji przedsiębiorców od lat jest przedmiotem krytyki, w roku 1998 podobnie jak w latach poprzednich nie uległ on zmianie. Przedsiębiorcy mogą zrzeszać się w oparciu o następujące akty prawne:

- Ustawa z dnia 22 marca 1989 r. o rzemiośle (Dz. U. nr 17, poz. 92);
- Ustawa z dnia 30 maja 1989 r. o izbach gospodarczych (Dz. U. nr 35, poz. 195);
- Ustawa z dnia 30 maja 1989 r. o samorządzie zawodowym niektórych podmiotów gospodarczych (Dz. U. nr 35, poz. 194);
- Ustawa z dnia 23 maja 1991 r. o organizacjach pracodawców (Dz. U. nr 55, poz. 235);
- ustawa prawo o stowarzyszeniach (Dz. U. 1989 r., nr 20, poz. 104, zm. 1990 r. nr 14, poz. 86);
- Ustawa o fundacjach z dnia 6 kwietnia 1984 r. (Dz. U. nr 21, poz. 97) znowelizowana w dniu 23 lutego 1991 (Dz. U. nr 46, poz. 203).

Ponadto funkcjonuje kilka ustaw regulujących działanie korporacji zawodowych (aptekarskich, lekarskich, adwokackich itp.). Przepisy te dotyczą podmiotów prowadzących działalność gospodarczą w określonych dziedzinach. Warto podkreślić, że spośród organizacji działających w oparciu o wszystkie wspomniane akty prawne, w zasadzie tylko korporacje zawodowe spełniają niektóre funkcje samorządu gospodarczego.

Brak instytucji samorządu gospodarczego jest w dużej mierze wynikiem poważnej rozbieżności poglądów na temat roli i potrzeby powołania samorządu wśród samych przedsiębiorców. Do utrwalenia tej sytuacji przyczyniły się trudne do zaakceptowania propozycje rozwiązań prawnych dotyczące samorządu gospodarczego, które pojawiły się na początku lat 90. Proponowana wówczas obligatoryjna przynależność do kilku wskazanych organizacji nie została zaakceptowana przez przedsiębiorców, którzy uznali ją za niespójną z zasadami gospodarki wolnorynkowej.

Brak regulacji ustawowych dotyczących reprezentacji przedsiębiorców i jednoczesna potrzeba współpracy pomiędzy administracją państwową a przedsiębiorcami spowodowały pojawienie się praktyki konsultacji aktów prawnych i dokumentów programowych z liczną grupą organizacji. Szczególnie ważną rolę spełnił w tym zakresie resort gospodarki. Wynikiem konsultacji jest między innymi przekazany do Sejmu projekt ustawy *Prawo działalności gospodarczej*, w którym zapowiedziano powołanie samorządu gospodarczego. Ustrój samorządu, jego zadania, sposób tworzenia i tryb powoływania władz będzie określać odrębna ustawa. W projekcie *Prawa działalności gospodarczej* określono jedynie podstawowe, odmienne od proponowanych w poprzednich projektach,

zasady na których będzie się opierać działalność samorządu. Przyjęto, iż samorząd będzie działał poprzez organizacje przedsiębiorców, do których przynależność będzie dobrowolna.

Podobna filozofia konsolidacji środowisk gospodarczych legła u podstaw tworzenia Samorządowych Sejmików Gospodarczych. Idea sejmików oparta jest na oddolnej inicjatywie organizacji reprezentujących lokalne środowiska gospodarcze. Współpraca organizacji przedsiębiorców w regionach ma na celu przede wszystkim poprawę skuteczności działań istniejących organizacji reprezentujących różne środowiska. Szczególnie mocno akcentowane jest znaczenie:

- promocji gospodarczej;
- wspólnego oddziaływania na zmiany w prawie gospodarczym;
- dostępu do informacji gospodarczej;
- ułatwienia współpracy z partnerami z obszaru Unii Europejskiej.

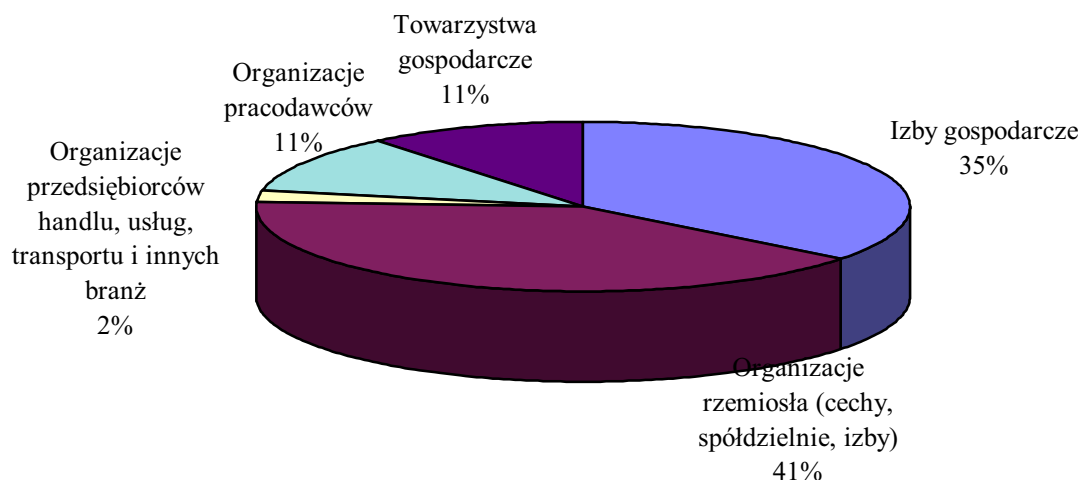
W czternastu województwach zostały już zakończone lub trwają prace nad ukonstytuowaniem sejmików. Powołano również Ogólnopolski Komitet Koordynacyjny Sejmików Gospodarczych.

8.2.2. Działalność organizacji przedsiębiorców w 1998 roku

W roku 1998 w bazie Polskiej Fundacji MSP znajdowały się informacje o 485 organizacjach zrzeszających przedsiębiorców¹¹.

¹¹ stanowi to około 1/3 ogólnej liczby organizacji zrzeszających przedsiębiorców

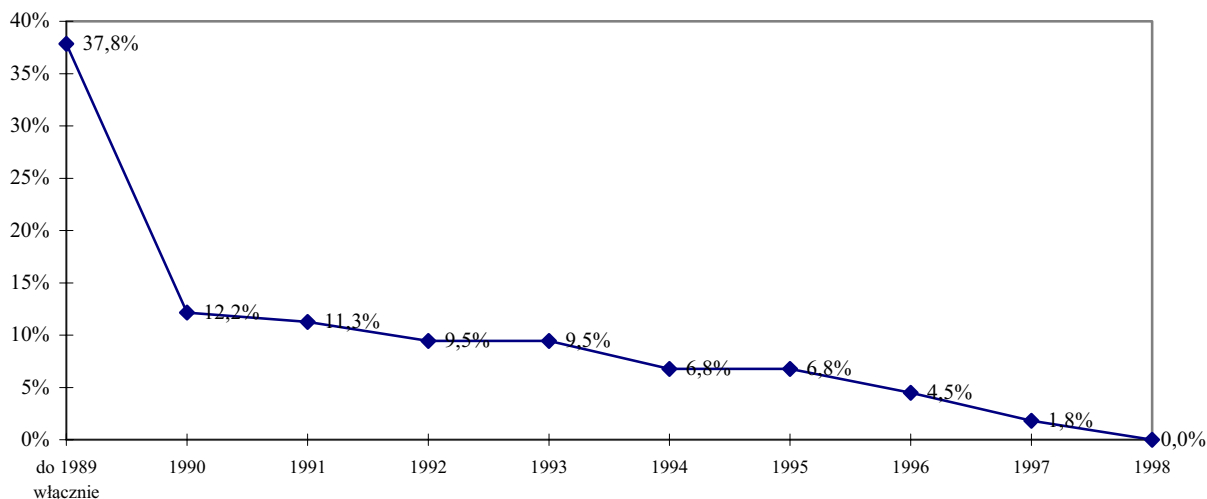
Wykres 8.17. Organizacje przedsiębiorców

Prawie 60% organizacji przedsiębiorców działa na poziomie województwa lub wyższym. Jedynie wśród organizacji rzemiosła przeważają organizacje lokalne; lokalne cechy rzemiosł stanowią ponad 80% wszystkich organizacji rzemiosła obecnych w bazie.

Czas rozpoczęcia działalności

Wykres 8.18. Czas rozpoczęcia działalności organizacji przedsiębiorców

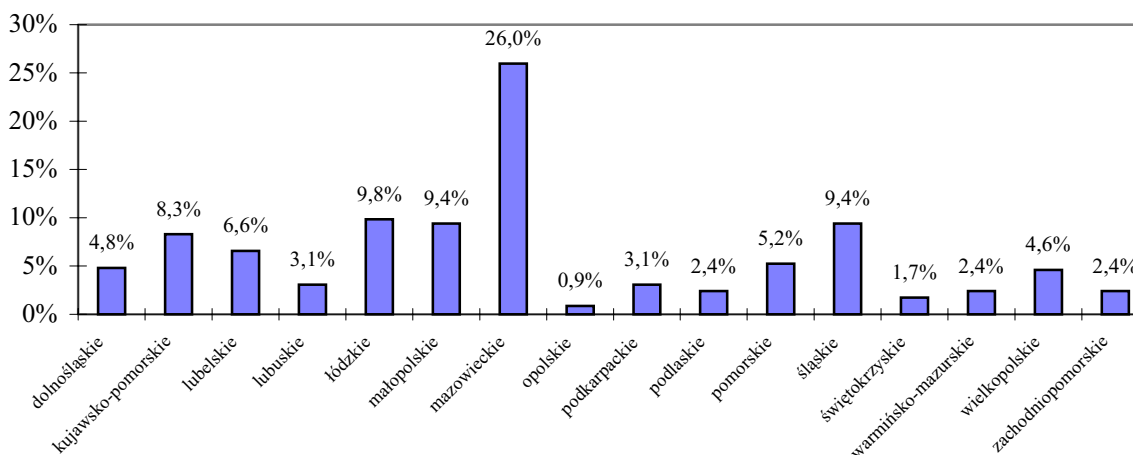

Objaśni

enia: N=222.

Ponad 37% organizacji przedsiębiorców, które były zarejestrowane w bazie Fundacji w 1998 roku, powstało przed 1989 rokiem. Od roku 1990 zaobserwować można stopniowy spadek liczby powstających organizacji; w roku 1998 nie powstała już żadna.

Wykres 8.19. Rozkład terytorialny organizacji przedsiębiorców

Objaśnieni

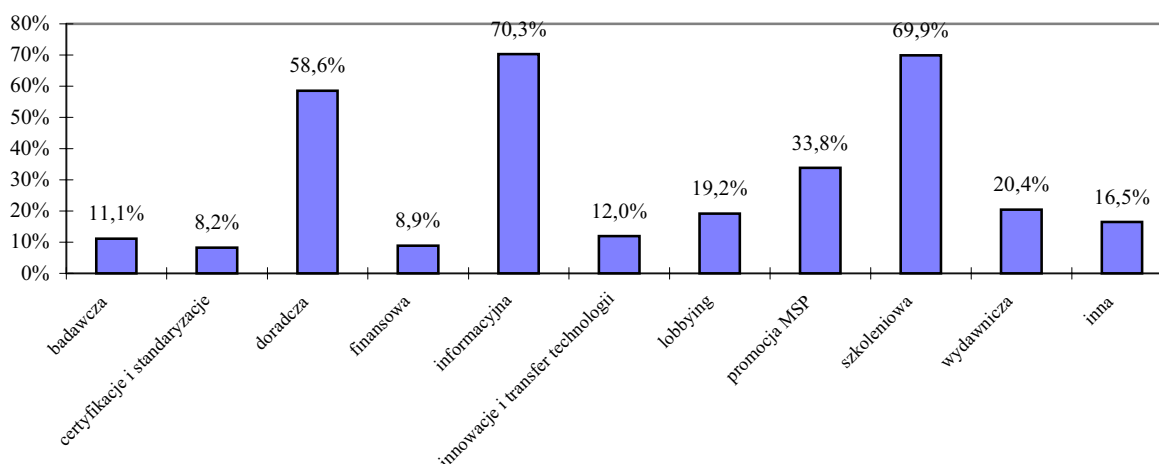
a: N=458.

Zdecydowanie najczęściej (119) organizacji przedsiębiorców działa w województwie mazowieckim. Pozostałe województwa o stosunkowo wysokiej liczbie organizacji to: łódzkie (45), małopolskie i śląskie (po 43) oraz kujawsko-pomorskie (38). Najmniej organizacji zanotowano w województwach opolskim (4) i świętokrzyskim (8). Tak więc, podobnie jak w latach poprzednich, ponad połowa (prawie 63%) organizacji przedsiębiorców zarejestrowała swoją działalność w okolicach wielkich aglomeracji miejskich, w których skoncentrowana jest większość przedsiębiorstw: Warszawy, Łodzi, Krakowa, Katowic, Wrocławia, Gdańska i Szczecina.

Rodzaje działalności

Poniższy wykres ukazuje „popularność” poszczególnych typów działalności wśród organizacji przedsiębiorców.

Wykres 8.20. Organizacje przedsiębiorców ze względu na ich typ działalności

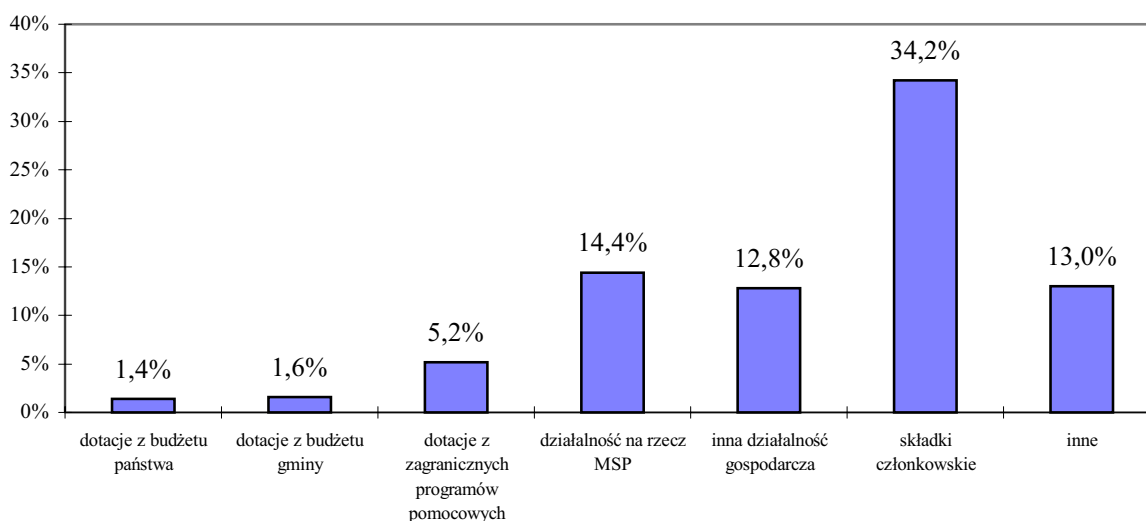

Zauważalne są wyraźne różnice w zakresie działalności w stosunku do lat poprzednich. Zdecydowanie najczęściej wymieniane w 1998 są działalność informacyjna i szkoleniowa, a następnie doradcza. Lobbying, uznany w roku 1997 za najważniejszą sferę działalności organizacji przedsiębiorców, rok później wymieniany był na 6 miejscu. Działania organizacji reprezentujących przedsiębiorców nabierają więc cech działalności instytucji świadczących usługi na rzecz MSP.

Organizacje wypełniające ankiety oceniały znaczenie wykonywanych przez siebie typów działalności na skali od 1 (najważniejsza) do 5 (najmniej istotna), jednakże trudno jest wyłonić najistotniejszą sferę działalności organizacji przedsiębiorców, ponieważ wszystkie typy działań otrzymały oceny pomiędzy 1.3 a 1.9 czyli pomiędzy: 'bardzo ważne' a 'ważne'.

Źródła finansowania

Wykres 8.21. Organizacje przedsiębiorców ze względu na źródła finansowania

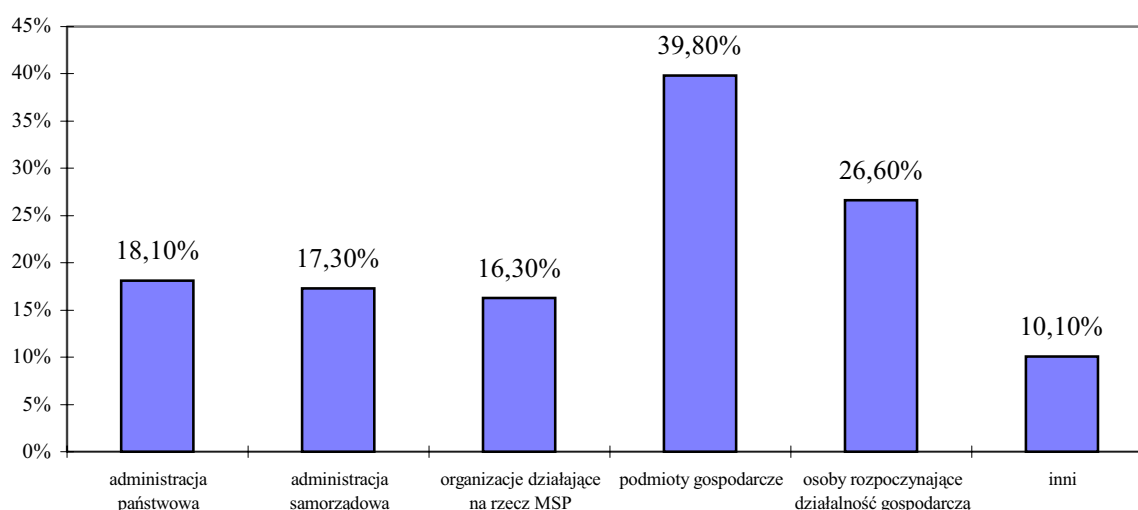
Zdecydowanie najczęściej wymieniane źródło finansowania to składki członkowskie. Choć działalność gospodarcza nadal pozostaje drugim co do znaczenia źródłem dochodów organizacji przedsiębiorców, w porównaniu z wcześniejszymi latami widać wyraźnie zmianę proporcji. Działalność na rzecz MSP jest tylko nieznacznie popularniejsza niż usługi skierowane do innych

odbiorców (w roku 1997 działalność na rzecz MSP była niemal 2,5 – krotnie popularniejsza). W dalszym ciągu dotacje, tak z budżetu państwa i gminy, jak i z zagranicznych środków pomocowych, pozostają stosunkowo mało istotnymi źródłami finansowania organizacji przedsiębiorców (nawet wśród organizacji, które wymieniły dotacje jako część swojego budżetu, zyskały one oceny od 2,3 do 2,5 na skali 1-5, 1 - najważniejsze). W sumie, około 48% organizacji uzyskuje większą część środków finansowych z jednego źródła, przede wszystkim ze składek członkowskich.

Klienci

W ankietach wypełnianych dla Polskiej Fundacji MSP organizacje przedsiębiorców charakteryzowały również swoich klientów. „Klienci” oznaczają w tym wypadku nie tylko odbiorców komercyjnych usług świadczonych przez organizacje, lecz również odbiorców ich pozostałych działań. Poniższy wykres ukazuje, jaki procent organizacji kieruje swoje działania do poszczególnych typów klientów.

Wykres 8.22. Klienci organizacji przedsiębiorców

Zdecydowanie najważniejszym klientem organizacji zrzeszających przedsiębiorców są podmioty gospodarcze czyli sami przedsiębiorcy. Konsekwentnie, drugim co do istotności odbiorcą są osoby chcące rozpocząć działalność gospodarczą. Interesujące jest, iż administracja państwowa i samorządowa jest nieco ważniejszym klientem niż inne organizacje działające na rzecz MSP.

8.3. Polska Fundacja Promocji i Rozwoju Małych i Średnich Przedsiębiorstw

8.3.1. Informacje podstawowe

Polska Fundacja Promocji i Rozwoju Małych i Średnich Przedsiębiorstw jest fundacją Skarbu Państwa powołaną przez Ministra Przemysłu i Handlu i zarejestrowaną we wrześniu 1995 roku. Od 1 stycznia 1997 roku ministrem fundatorem Fundacji jest Minister Skarbu Państwa, natomiast ministrem właściwym ze względu na merytoryczny obszar działań – Minister Gospodarki.

W skład Rady Fundacji nadzorującej jej działalność wchodzi przedstawiciele ministerstw, urzędów centralnych oraz organizacji przedsiębiorców. W pracach Rady w roli obserwatorów uczestniczą reprezentanci Przedstawicielstwa Komisji Europejskiej w Polsce Departamentu Rzemiosła, Małych i Średnich Przedsiębiorstw w Ministerstwie Gospodarki, oraz USAID GEMINI Small Business Project.

Celem Fundacji jest tworzenie warunków rozwoju sektora małych i średnich przedsiębiorstw jako ważnego elementu gospodarki polskiej, wnoszącego istotny wkład w tworzenie dochodu narodowego oraz podnoszenie poziomu dobrobytu w kraju. Fundacja realizuje swój cel poprzez:

- wspieranie działań w dziedzinie rozwoju regionalnego i lokalnego oraz restrukturyzacji sektorów gospodarki, korzystnych dla rozwoju sektora małych i średnich przedsiębiorstw;
- tworzenie rozwiązań korzystnych dla międzynarodowej promocji gospodarki polskiej, w tym szczególnie małych i średnich przedsiębiorstw;
- wspomaganie tworzenia sprzyjającego środowiska dla prywatnej przedsiębiorczości w Polsce, we współpracy z instytucjami rządowymi, samorządowymi, organizacjami przedsiębiorców oraz instytucjami regionalnymi i lokalnymi;
- tworzenie infrastruktury organizacyjnej, doradczej, szkoleniowej i oświatowej odpowiadającej potrzebom polskich małych i średnich przedsiębiorstw.

Fundacja współpracuje z Rządem i Parlamentem, z organizacjami zrzeszającymi przedsiębiorców, instytucjami wspierania przedsiębiorczości w Polsce i za granicą.

Działania Fundacji finansowane są w przeważającej części ze środków pomocowych programu Phare. W roku 1998 Fundacja realizowała następujące programy:

- Program Wspierania Przedsiębiorczości w Polsce Phare 1995 – STEP I;
- Program Wspierania Przedsiębiorczości w Polsce Phare 1996 – STEP II;
- Program Wspierania Przedsiębiorczości w Polsce – Rozwój Instytucjonalny – STEP IFE (tzw. Counterpart funds);
- Program Promocji Eksportu MSP Phare 1996 – EXPROM II;
- Program Unii Europejskiej ODBUDOWA.

Ponadto Fundacja rozpoczęła realizację programów:

- Program Unii Europejskiej TOURIN III Phare 1995;
- Program Unii Europejskiej Phare 1998 INICJATYWA - Łagodzenie Społecznych i Regionalnych Skutków Restrukturyzacji Górnictwa Węgla Kamiennego i Hutnictwa Żelaza i Stali.

Polska Fundacja Promocji i Rozwoju Małych i Średnich Przedsiębiorstw odpowiada ponadto w imieniu Ministerstwa Gospodarki za realizację działań związanych z rozpowszechnianiem informacji o III Wieloletnim Programie dla MSP zarządzanym przez Komisję Europejską.

W grudniu 1998 roku w Zespole Fundacji zatrudnionych było 51 osób, w tym 33 kobiety i 18 mężczyzn. 70 % pracowników posiadało wykształcenie wyższe, 91 % władało językiem obcym, z tego 62 % - więcej niż jednym. Średnia wieku nieznacznie przekraczała 31 lat.

8.3.2. Wspieranie rządu i środowisk kształtujących politykę państwa wobec MSP

Szczególnie ważnymi partnerami Fundacji były Ministerstwo Gospodarki, Sejmowa Komisja Małych i Średnich Przedsiębiorstw oraz Ministerstwo Finansów i Ministerstwo Pracy i Polityki Socjalnej. Na potrzeby tych instytucji wykonano 49 ekspertyz dotyczących przepisów prawnych w zakresie prowadzenia działalności gospodarczej, pomocy publicznej, zmian w kodeksie pracy, postaw przedsiębiorców wobec procesu integracji Polski z Unią Europejską, rozwoju regionalnego oraz wielu innych zagadnień związanych z problematyką sektora MSP. Ponadto Fundacja kontynuowała lub rozpoczęła współpracę z Senacką Komisją Gospodarki, Ministerstwem Transportu i Gospodarki Morskiej, Rządowym Centrum Studiów Strategicznych.

Fundacja współpracowała poza tym z organizacjami zagranicznymi i międzynarodowymi. Najważniejszymi partnerami są Komisja Europejska oraz Amerykańska Agencja ds. Rozwoju Międzynarodowego (USAID)

8.3.3. Upowszechnianie wiedzy, promocja przedsiębiorczości oraz tworzenie korzystnego klimatu w środowiskach opiniotwórczych i wśród szerokiej opinii publicznej

Fundacja zbiera, analizuje i upowszechnia informacje i ekspertyzy dotyczące stanu sektora MSP w Polsce. Wynikiem prac w 1998 r. jest m.in. niniejszy Raport stanowiący kolejną edycję tego typu publikacji. Ponadto Fundacja wydała szereg opracowań i publikacji związanych z problematyką sektora MSP, m.in. *Pracodawcy-pracownicy w sektorze prywatnym, Jak władze lokalne mogą wspierać przedsiębiorczość, Stan i rozwój sektora MSP latach 1994-1996, Małe i średnie przedsiębiorstwa w Polsce, Ośrodek wspierania biznesu.*

W 1998 roku ukazało się 8 publikacji wydanych przez Fundację i poświęconych sektorowi MSP oraz szereg innych publikacji współfinansowanych przez Fundację.

Istotnym elementem realizowanych przez Fundację programów jest wsparcie organizacji przedsiębiorców w zakresie propagowania idei przedsiębiorczości, współfinansowanie programów informacyjnych i edukacyjnych o zasadach i warunkach funkcjonowania przedsiębiorstw w Unii Europejskiej, a także współpraca z mediami w celu zainteresowania dziennikarzy tematyką związaną z przedsiębiorczością.

Fundacja zorganizowała lub współorganizowała 86 konferencji, seminariów i spotkań, w których wzięło udział ok. 4 000 uczestników. Pracownicy Fundacji przedstawili referaty lub uczestniczyli w dyskusji w 147 konferencjach i seminariach organizowanych przez inne krajowe i międzynarodowe instytucje. Fundacja zainspirowała ok. 100 artykułów i wywiadów w prasie centralnej i lokalnej oraz szereg wypowiedzi radiowych i telewizyjnych.

Polska Fundacja MSP wydaje biuletyn „Buduj swoją firmę”, który prezentuje zagadnienia związane z sektorem małych i średnich przedsiębiorstw. Odbiorcą biuletynu są lokalne i regionalne instytucje świadczące usługi dla MSP, ośrodki wspierania przedsiębiorczości, agencje rozwoju regionalnego i lokalnego, ministerstwa, agencje rządowe, Parlament, instytucje szkoleniowe takie jak szkoły biznesu, instytucje prowadzące szkolenia, ośrodki akademickie a także konsultanci, eksperci, naukowcy zajmujący się problematyką sektora MSP, media oraz wiele osób prywatnych. Biuletyn w wersji polskiej wydawany jest w nakładzie 1 700 egzemplarzy a w wersji angielskiej w nakładzie 500 egzemplarzy. Fundacja wydaje również biuletyn „Odbudowa” (kwartalnik, nakład: 1 000 egzemplarzy w języku polskim i 500 w angielskim).

Polska Fundacja MSP posiada własną stronę internetową, na której prezentowane są najważniejsze informacje dotyczące realizowanych programów, wydawanych publikacji oraz najciekawszych wydarzeń związanych z problematyką sektora MSP.

8.3.4. Program Wspierania Przedsiębiorczości w Polsce– STEP

Program Rozwoju Przedsiębiorczości w Polsce (Support to Entrepreneurship in Poland) STEP koncentruje się na działaniach zmierzających do podniesienia konkurencyjności polskich małych i średnich przedsiębiorstw i rozszerzeniu zasięgu ich działalności na rynki europejskie. Działania te obejmują:

- pomoc polskim instytucjom rządowym oraz organizacjom przedsiębiorców w zakresie przygotowania strategii wprowadzania polskich MSP na rynki krajów Unii Europejskiej tak, aby były one w stanie konkurować z firmami zachodnioeuropejskimi;

- rozwój rynku usług dla sektora małych i średnich przedsiębiorstw poprzez tworzenie sieci regionalnych ośrodków wspierania biznesu, dostarczających usługi doradcze, szkoleniowe, informacyjne i finansowe o ustalonych standardach, w ramach Krajowego Systemu Usług;
- promocję przedsiębiorczości obejmującą podniesienie wiedzy społeczeństwa i kół decyzyjnych na temat roli sektora małych i średnich przedsiębiorstw w gospodarce krajów Unii Europejskiej oraz konieczności rozwoju przedsiębiorczości w Polsce i wynikających z tego skutków dla polskiej gospodarki, w kontekście przyszłego członkostwa Polski w Unii Europejskiej.

Powyższe działania szczegółowo zostały opisane w rozdziałach 8.1.3.; 8.3.2. oraz 8.3.3.

8.3.5. Promocja polskich przedsiębiorstw: program EXPROM II

Polska Fundacja MSP realizuje Program Promocji Eksportu Małych i Średnich Przedsiębiorstw Exprom II, który stanowi kontynuację w zmienionej formie Programu Promocji Polskiego Eksportu Exprom I (1993-1996). Celem programu jest rozwój eksportu polskich małych i średnich przedsiębiorstw poprzez podniesienie ich konkurencyjności na rynkach międzynarodowych. W drodze selekcji do Programu zatwierdzono 200 polskich firm, reprezentujących następujące sektory: odzieżowy (41 firm), meblarski (42 firmy), odlewniczy (25 firm), wyrobów z tworzyw sztucznych (42 firmy), komponentów i podzespołów dla motoryzacji (29 firm), narzędzi i aparatury medycznej (21 firm).

Współpraca konsultantów i przedsiębiorstw objętych Programem doprowadziła do opracowania Planów Rozwoju Eksportu Przedsiębiorstw na lata 1998-2000. Rozpoczęto również przekazywanie dotacji przeznaczonych na poprawę zdolności eksportowej przedsiębiorstw.

8.3.6. Program Unii Europejskiej Odbudowa

Celem programu jest pomoc gminom dotkniętym skutkami powodzi w odbudowie zniszczonej infrastruktury gospodarczej. Środki przeznaczone do dyspozycji gmin – 64,6 mln ECU uzyskano poprzez przesunięcia z innych programów Phare. Oprócz środków z Programu UE Odbudowa Polska Fundacja MSP administruje Złoty Fundusz Dotacji Lokalnych, o budżecie 5 mln złotych przekazanych decyzją Przewodniczącego Komitetu Integracji Europejskiej ze złotych środków Unii Europejskiej „counterpart funds”. Do końca roku 1998 wszystkie środki zostały zakontraktowane.

Łącznie w Programie UE Odbudowa oraz Złotym Funduszu Dotacji Lokalnych uczestniczy 237 gmin z terenu 17 województw. Do końca 1998 r. gminy te rozpoczęły realizację ponad 3 000 projektów, z których zakończonych zostało około 2000.

8.3.7. Program Unii Europejskiej INICJATYWA (Łagodzenie społecznych i regionalnych skutków restrukturyzacji górnictwa węgla kamiennego i hutnictwa żelaza i stali)

W 1998 roku rozpoczęły się przygotowania do realizacji programu INICJATYWA, którego celem jest wsparcie rządowych programów restrukturyzacji górnictwa węgla kamiennego i hutnictwa żelaza i stali poprzez łagodzenie społecznych i regionalnych skutków wynikających z całkowitej lub częściowej redukcji zatrudnienia w kopalniach węgla kamiennego i przedsiębiorstwach przemysłu hutniczego.

W ramach Programu Phare'98 Unia Europejska przyznała Polsce na ten cel środki w wysokości 30 mln Euro (w tym 20 mln Euro na górnictwo i 10 mln Euro na hutnictwo). Środki zostaną przeznaczone na:

- przekwalifikowujące szkolenia zawodowe dla byłych pracowników sektora (1 mln. euro – górnictwo, 0,5 mln. Euro – hutnictwo);

- aktywizujące, zasiłki socjalne (15 mln. Euro – górnictwo, 3 mln. Euro – hutnictwo).

Część środków zostanie przeznaczona na wsparcie tworzenia alternatywnych miejsc pracy poprzez rozwój sektora małych i średnich przedsiębiorstw. Przedsiębiorstwa zatrudniające byłych górników i hutników będą mogły korzystać z:

- refundacji składek na ubezpieczenie społeczne (0,5 mln. Euro – górnictwo, 0,5 mln. Euro – hutnictwo);
- preferencyjnych pożyczek (1 mln. Euro – górnictwo, 1,5 mln. Euro – hutnictwo);
- preferencyjnych kredytów (2 mln. Euro – górnictwo, 3,5 mln. Euro – hutnictwo).

Niskooprocentowane pożyczki i kredyty mają pomóc przedsiębiorcom a także byłym górnikom i hutnikom rozwinąć działalność, a tym samym zmniejszyć społeczne skutki redukcji zatrudnienia w kopalniach i hutach.

8.3.8. Program Unii Europejskiej Phare TOURIN III

We wrześniu 1998 roku Urząd Kultury Fizycznej i Turystyki w porozumieniu z Komisją Europejską powierzył Polskiej Fundacji MSP rolę Jednostki Zarządzającej Programem Phare TOURIN III. Wartość programu wynosi 6.0 mln Euro. Program obejmuje cztery projekty, z których dwa są zarządzane przez Polską Fundację MSP. Ich wartość wynosi 4,5 mln Euro. Pozostałe projekty są zarządzane przez odpowiednie służby Komisji Europejskiej w Brukseli. Zadaniem Fundacji było przygotowanie dokumentów i zakontraktowanie środków do końca 1998 roku.

Wdrażanie strategii rozwoju turystyki – wartość 3 974 178 Euro

W ramach projektu w 1998 roku realizowane były dwa podprojekty:

- Pomoc w utworzeniu Narodowej Organizacji Turystycznej to przygotowanie podstaw organizacyjnych nowej agencji rządowej, której celem będzie wdrażanie polityki państwa w dziedzinie turystyki i promocji polskiego przemysłu turystycznego w kraju i za granicą. W ramach projektu wyszkolona zostanie też grupa osób, które będą pracowały w tej organizacji oraz w jej strukturach regionalnych. Umowę z wykonawcą podpisano w grudniu 1998 r.
- Fundusz grantów na inwestycje infrastrukturalne w sektorze turystyki. Fundusz obejmował trzy województwa: krakowskie, tarnowskie i nowosądeckie (147 gmin). Granty były przyznawane na inwestycje na cele rozwoju turystyki pozamiejskiej. Ich wysokość wynosiła od 20 000 euro do 500 000 euro przy 10-20% udziale własnym beneficjenta. Projekty do realizacji były wybierane w drodze konkursu. Wpłynęło ponad dwieście wniosków. Regionalna Komisja ds. Kwalifikacji Projektów przyznała czternaście grantów na łączną kwotę 3 195 468 euro. Umowy z gminami zostały podpisane w grudniu 1998 r.

Projekt Strategia Marketingowa – wartość 450 000 Euro.

W ramach projektu realizowane są podprojekty:

- Szkolenia dla regionalnych partnerów wdrażających strategię państwa w zakresie rozwoju turystyki. Projekt realizowany jest w ścisłej współpracy z Departamentem Gospodarki Turystycznej UKFiT. Umowę z wykonawcą podpisano w grudniu 1998 r.
- Działania promocyjne na rynkach krajów skandynawskich i krajów Beneluksu. Projekt realizowany jest w ścisłej współpracy z Departamentem Promocji UKFiT. Umowę z wykonawcą podpisano w grudniu 1998 r.

8.3.9. Dostęp MSP do informacji

Sieć Informacji dla Biznesu (Business Information Network – BIN)

Sieć Informacji dla Biznesu składa się z 22 ośrodków informacji, obejmujących zasięgiem swego działania teren całej Polski. Ośrodki mają na celu wspieranie sektora małych i średnich przedsiębiorstw w Polsce poprzez dostarczanie informacji niezbędnych w zakładaniu i rozwoju przedsiębiorstw. Sieć BIN oferuje następujące bazy danych:

- *Przewodnik przedsiębiorcy* – zawiera pakiet informacyjny w zakresie prawa i gospodarki przygotowany przez prawników i doradców;
- o instytucjach wspierających MSP;
- o konsultantach specjalizujących się w zakresie doradztwa dla MSP;
- o programach Phare w Polsce;
- aktów prawnych Unii Europejskiej OJCD/CELEX;
- zamówień publicznych (Tenders Electronic Daily – TED) o przetargach ogłaszanych w państwach członkowskich UE, krajach stowarzyszonych z UE, krajach obszaru EFTA;
- ofert kooperacyjnych CK EURO-COOPERATION DATABANK i Euro Info (EUK);
- Master Tips (patrz niżej).

BC-Net (Business Cooperation Network)

Polska Fundacja MSP pełni funkcję Krajowego Punktu Kontaktowego BC-Net w Polsce. Zadaniem sieci BC-Net jest promocja kooperacji międzynarodowej przedsiębiorstw. Sieć opiera się na wzajemnych kontaktach konsultantów, wspomaganym przez komputerową bazę danych zawierającą oferty kooperacji.

TIPS (Trade and Technological Information and Promotion System)

W ścisłej współpracy z Polską Fundacją MSP działa System Promocji Informacji Handlowej i Technologicznej TIPS. Jest to ukierunkowany głównie na małe i średnie firmy system wymiany informacji gospodarczej, kojarzenia partnerów i dodatkowych usług dla biznesu. Baza danych TIPS zawiera oferty i zapytania o charakterze handlowym, kooperacyjnym i technologicznym, inwestycyjnym, a także możliwościach joint venture.

8.4. Programy na rzecz rozwoju przedsiębiorczości realizowane ze środków Unii Europejskiej

8.4.1. Zmiany w funkcjonowaniu Programu Phare

W ramach programu Unii Europejskiej Phare w 1998 roku kontynuowano realizację rozpoczętych wcześniej programów skierowanych bezpośrednio lub pośrednio do sektora MSP. Za realizację programów Phare odpowiedzialne były tzw. jednostki zarządzające programami (Programme Management Unit – PMU) na szczeblu centralnym, współpracujące z ośrodkami działającymi na szczeblu regionalnym i lokalnym. Najwięcej programów wspierania przedsiębiorczości, realizowała Polska Fundacja Promocji i Rozwoju Małych i Średnich Przedsiębiorstw (patrz rozdział 8.3.)

Od 1997 roku w programie Phare wprowadzono nowe priorytety i zasady programowania działań. Dzięki temu program zostanie dostosowany do tych potrzeb państw – beneficjentów, które wynikają z planowanej akcesji do Unii Europejskiej. Podejście to nazwano „nową orientacją Phare”. W Polsce priorytety zostały określone w dokumencie programowym – Narodowym Programie Przygotowania do Członkostwa w Unii Europejskiej. Program ten został przyjęty w 1998 roku.

Równocześnie podjęto prace przystosowujące zasady wdrażania Programu do przyjętej orientacji przedakcesyjnej. Rozdzielono funkcje planistyczne, skoncentrowane w Urzędzie Komitetu Integracji Europejskiej, od zadań finansowych, które przejął Pełnomocnik Rządu ds. Obsługi Środków Finansowych pochodzących z UE działający w ramach Ministerstwa Finansów. Pełnomocnik Rządu przejmie jednocześnie część zadań pełnionych dotychczas przez służby finansowe Komisji Europejskiej w Brukseli.

Rozpoczęto zamykanie dotychczasowych (licznych) Jednostek Zarządzających Programami, których rolę przejmuje 5-6 Jednostek Realizujących, związanych bezpośrednio z resortami odpowiedzialnymi za działania dostosowawcze i przygotowawcze do członkostwa oraz Centralna Jednostka Finansująca i Kontraktująca.

Przyjęto zasadę przeznaczania ok. 30% środków na przystosowanie do wymogów członkostwa instytucji oraz regulacji prawnych i 70% na współfinansowanie projektów inwestycyjnych.

Obecnie trwają prace nad określeniem roli programu wobec dwóch innych instrumentów finansowania projektów w okresie przedakcesyjnym. Pierwszy z nich to program ISPA (Instrument Polityki Strukturalnej w okresie Przedakcesyjnym), będący dla krajów kandydujących odpowiednikiem unijnego Funduszu Spójności, otwarty na projekty z obszaru transportu i ochrony środowiska. Drugi to program SAPARD (Specjalny Program Przedakcesyjnej Pomocy na rzecz Rolnictwa i Rozwoju Obszarów Wiejskich), który jest odpowiednikiem Europejskiego Funduszu Orientacji i Gwarancji Rolnej. W takim kontekście Program Phare może w nadchodzących latach być kształtowany jako odpowiednik Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego.

Problematyka rozwoju małych i średnich przedsiębiorstw znajduje odzwierciedlenie tak w priorytetach Narodowego Programu Przygotowania do Członkostwa, jak i w alokacjach Programu Phare przyjętych w latach 1997 i 1998 oraz przewidywanych na 1999 rok. Przyjęto, że rozwój przedsiębiorczości powinien wiązać się z restrukturyzacją przemysłu i tworzeniem warunków dla zrównoważonego rozwoju regionalnego.

Problematyka rozwoju MSP pojawiła się więc w ramach Phare 1998 w kontekście tworzenia alternatywnych miejsc pracy w małych i średnich przedsiębiorstwach dla byłych pracowników górnictwa węgla kamiennego i hutnictwa. Program INICJATYWA przewiduje stosowanie instrumentów finansowego wsparcia oraz subsydiowanych usług doradczych, informacyjnych i szkoleniowych ukierunkowanych na tworzenie miejsc pracy w MSP.

W przyszłych programach (m.in. w projektach Phare 1999, programie SAPARD) należy oczekiwać finansowania tych instrumentów pomocy MSP, które wynikają z regionalnych strategii rozwoju oraz działań na rzecz restrukturyzacji wybranych gałęzi przemysłu i rolnictwa. Coraz wyraźniej będą się uwidaczniały trzy poziomy realizacji polityki na rzecz sektora:

- poziom lokalny i regionalny – na którym będą stosowane instrumenty oddziałujące bezpośrednio na przedsiębiorstwa z sektora;
- poziom krajowy – odpowiedzialny za tworzenie makro-ekonomicznych, prawnych i instytucjonalnych warunków sprzyjających rozwojowi przedsiębiorczości;
- poziom ponadkrajowy (w tym zwłaszcza wspólne działania na rzecz MSP w Unii Europejskiej, m.in. w ramach III Wieloletniego Programu MSP) – odpowiedzialny za tworzenie ponadkrajowych związków gospodarczych pomiędzy MSP.

8.4.2. III Wieloletni Program Unii Europejskiej dla Małych i Średnich Przedsiębiorstw

III Wieloletni Program dla MSP jest jednym z trzech komponentów programu Unii Europejskiej pod nazwą: Zintegrowany Program dla Małych i Średnich Przedsiębiorstw i Sektora Rzemiosła. Komponent ten, decyzją Rady Stowarzyszenia Komisji Europejskiej z dnia 9 grudnia 1996 roku (Official Journal of the European Communities, No L 6/25, art.7), otwarto dla krajów Europy Środkowej, w tym dla Polski.

Decyzję dotyczącą udziału Polski w Programie (Decyzja Nr 2/98) podjęto na początku roku 1998, jednakże formalne zatwierdzenie decyzji przez Radę Stowarzyszenia nastąpiło w dniu 5 listopada 1998 r. W grudniu 1998 roku Rząd polski przekazał z budżetu pierwszą składkę na rzecz Komisji Europejskiej.

W rezultacie, korzystanie przez Polskę z elementów i funduszy III Wieloletniego Programu dla MSP na zasadach wynegocjowanych przez Polskę w ramach otwierania programu dla krajów spoza Unii stało się możliwe dopiero od stycznia 1999 roku.

III Wieloletni Program dla MSP zarządzany jest bezpośrednio przez XXIII Dyрекję Generalną Komisji Europejskiej. W Polsce za realizację działań związanych z rozpowszechnianiem informacji o Programie i ułatwieniem polskim organizacjom dostępu do Programu odpowiada, w imieniu Ministerstwa Gospodarki, Polska Fundacja Promocji i Rozwoju Małych i Średnich Przedsiębiorstw.

Polska alokacja w ramach III Wieloletniego Programu dla MSP obejmuje kwotę 940 200 Euro, która może być wykorzystana na działania w 6 obszarach: rozwój sieci Centrów Euro - Info, udział w Europartenariatach, organizację targów Interprise oraz IBEX, realizacja projektów dotyczących handlu (Distributive Trade) i rzemiosła (Craft).

Do końca roku 1998 polskie przedsiębiorstwa mogły korzystać z usług Centrum Korespondencyjnego Euro Info w Warszawie i jego pięciu biur regionalnych, a także uczestniczyć, na ogólnych zasadach, w organizowanych przez kraje członkowskie Unii targach Europartenariat i Interprise.

Europartenariat

W 1998 r. miały miejsce dwie edycje targów Europartenariat: w Apeldoorn w Holandii (11-12 czerwca) oraz w Walencji w Hiszpanii (12-13 listopada). Zgodnie z danymi Centrum Korespondencyjnego Euro Info w Europartenariacie w Apeldoorn wzięło udział 61 polskich firm, które uczestniczyły w 434 spotkaniach z firmami gospodarzami oraz w 95 spotkaniach z firmami odwiedzającymi. Efektem tych spotkań było nawiązanie kontaktów ze 176 firmami zagranicznymi w sferze podwykonawstwa, wymiany handlowej, współpracy technicznej i innych. W Europartenariacie w Walencji uczestniczyło 45 firm z Polski. Wzięły one udział w ponad 350 spotkaniach z firmami-gospodarzami oraz w 85 spotkaniach z firmami odwiedzającymi. Około 1/3 z przeprowadzonych spotkań przyniosło nawiązanie kontaktów z firmami zagranicznymi.

Interprise

Według danych Centrum Korespondencyjnego Euro Info polskie przedsiębiorstwa uczestniczyły w 1998 roku w dwóch targach Interprise: Europartner'98 (6-7 lutego) w Dortmundzie w Niemczech oraz Electrometal'98 (29-30 stycznia) w Turku w Finlandii. W pierwszych z nich uczestniczyło 37 firm polskich. W targach Electrometal'98 – pięć firm z Polski.

8.5. Podsumowanie

Podsumowanie informacji na temat otoczenia biznesu jest szczególnie trudne ze względu na różnorodność zjawisk i instytucji, które to otoczenie tworzą. Instytucje działające na rzecz przedsiębiorczości operują na wszystkich poziomach: krajowym, regionalnym i lokalnym. Usługi, które świadczą, to przede wszystkim szkolenia, doradztwo i działalność informacyjna. Z danych uzyskanych od klientów Krajowego Systemu Usług wynika, iż usługi tego typu niewątpliwie odpowiadają na ich potrzeby. Jednocześnie jednak istnieje bardzo duże (większe niż na niektóre typy doradztwa) zapotrzebowanie na usługi finansowe czy szkolenia z zakresu produkcji i jakości, a te typy działalności są zdecydowanie mniej popularne wśród instytucji wspierających biznes.

Ciekawym zjawiskiem jest zauważalna gwałtowna zmiana "profilu" działalności organizacji przedsiębiorców. Wiele z nich zatraciło swoje funkcje instytucji reprezentujących biznes i upodobniło się do typowych jednostek wspierających MSP. Tak więc, mimo iż instytucje działające na rzecz biznesu są liczne, niektóre istotne sfery ich działalności wymagają zdecydowanego rozszerzenia.

Na uwagę zasługują działania mające na celu koordynację działalności instytucji i organizacji działających na rzecz środowiska przedsiębiorców. Współpraca pozwala uniknąć powielania przedsięwzięć, umożliwia lepsze wykorzystanie środków finansowych oraz przekazywanie doświadczeń. Dwie najważniejsze inicjatywy konsolidacji środowisk wspierania biznesu i organizacji zrzeszających przedsiębiorców to rozwój Krajowego Systemu Usług i zainicjowanie ruchu Sejmików Gospodarczych.

W dalszym ciągu, podobnie jak we wcześniejszych latach, uderzające jest niewielkie zaangażowanie państwowych i samorządowych środków finansowych w działalność na rzecz MSP. Tym istotniejsza jest przeznaczona na te cele pomoc zagraniczna. Zdecydowana większość środków pochodzi z Unii Europejskiej. Warto więc podkreślić, że Polska jako kandydat do członkostwa w UE, została dopuszczona do uczestnictwa w realizacji III Wieloletniego Programu dla MSP, zarządzanego przez Komisję Europejską.

Otoczenie biznesu w Polsce funkcjonuje dzięki wysiłkom wielu osób zaangażowanych tak w działania w skali lokalnej i regionalnej, jak i działalność na poziomie krajowym i międzynarodowym. Trudno jednak mówić o jego zdecydowanym rozwoju. Nie powstają prawie żadne nowe instytucje działające na rzecz MSP, a część nawet przestaje istnieć. Ze względu na nieduży udział środków publicznych w finansowaniu organizacji wspierających biznes, zmuszone są one do świadczenia usług częściowo lub całkowicie komercyjnych, co prowadzi do obniżenia ich dostępności dla tych podmiotów, które są w gorszej sytuacji finansowej, a więc najbardziej potrzebują wsparcia (zdecydowana większość przedsiębiorstw korzystających z usług KSU była w przynajmniej dobrej sytuacji finansowej).

Rozdział 9.

Bariery rozwoju MSP

Bariery rynkowe

Bariery finansowe

Bariery wynikające z polityki państwa wobec MSP

Bariery prawne

Bariery wynikające z braku dostępu do informacji

Wskaźniki obrazujące rozwój gospodarki w latach 1997–1998 w wielu przypadkach różnią się od siebie. Stan sektora MSP opisywany w oparciu o dane z roku 1997 przedstawia się raczej optymistycznie. Wzrosła liczba MSP i zatrudnienie w sektorze, wzrósł jego udział w tworzeniu produktu krajowego brutto i wartości dodanej, wzrastała rentowność produkcji. Jednocześnie dostrzegalne jest pogorszenie koniunktury gospodarczej w roku 1998, co wywarło wpływ również na sytuację małych i średnich firm.

Poza tym w latach 1997–1998 małe i średnie przedsiębiorstwa, podobnie jak w latach poprzednich napotykały na szereg trudności nie związanych ściśle z sytuacją ekonomiczną kraju.

W 1998 roku instytucje zajmujące się rozwojem przedsiębiorczości, sami przedsiębiorcy,¹² a także naukowcy zwracali uwagę na kilka rodzajów barier hamujących rozwój sektora MSP:

- bariery rynkowe;
- bariery wynikające z dostępu do kapitału;
- bariery wynikające z polityki państwa wobec MSP;
- bariery prawne;
- bariery wynikające z braku dostępu do informacji.

9.1. Bariery rynkowe

W 1997 r. nie zaobserwowano w porównaniu z latami ubiegłymi poważniejszych negatywnych trendów dotyczących rozwoju sektora MSP. Jedynie kilka zjawisk może budzić zaniepokojenie. Należy do nich zmniejszenie udziału MSP, a szczególnie firm małych, w sprzedaży towarów i usług. Wskazuje to między innymi na rosnącą konkurencję ze strony silniejszych ekonomicznie dużych firm. Ich ekspansja jest szczególnie odczuwalna w zdominowanej dotychczas przez MSP sekcji handel i naprawy. Udział małych i średnich firm w wytwarzaniu wartości dodanej przez przedsiębiorstwa z tej sekcji zmniejszył się w porównaniu z poprzednim rokiem. Na pogarszanie warunków gospodarowania w dziedzinie handlu i napraw wskazuje również wolniejszy niż w pozostałych sekcjach wzrost liczby nowych przedsiębiorstw.

Rosnąca konkurencja powoduje, że warunki prowadzenia działalności stają się coraz trudniejsze dla przedsiębiorstw najmniejszych. Wielkość dochodów przypadająca na jedno mikroprzedsiębiorstwo w 1997 roku była niższa od dochodów w roku 1995 i tylko nieznacznie wyższa w porównaniu z rokiem 1996.

Systematycznie zmniejsza się udział przedsiębiorstw zatrudniających poniżej 5 osób w eksporcie. Dotyczy to zarówno obrotów rejestrowanych, jak i wymiany w handlu targowiskowym. Poza wieloma innymi czynnikami (np. ograniczeniami w przyjazdach turystów ze Wschodu), na spadek znaczenia małych firm w wymianie przygranicznej istotny wpływ ma powstająca wzdłuż granic sieć supermarketów, do której trafiają byli klienci bazarów.

W 1998 roku 30,3% ankietowanych przedsiębiorców i aż 42% właścicieli mikroprzedsiębiorstw za najpoważniejszą spośród barier rynkowych uznało ograniczony popyt.

Integracja z Unią Europejską sprawia, że szczególnie ważne jest przygotowanie polskich MSP do działalności w warunkach konkurencji międzynarodowej. Do rozwiązań stosowanych przez MSP na świecie należy m.in. tworzenie sieci kooperacji i współpraca z dużymi przedsiębiorstwami. Tymczasem w Polsce (poza dużymi aglomeracjami) w niewielkim stopniu wykorzystywany jest czynnik sąsiedztwa geograficznego większych firm. Duże firmy postrzegane są przez właścicieli małych i średnich przedsiębiorstw jako konkurencja, a nie jako partnerzy. Ponad 10% spośród nich

¹² Opinie przedsiębiorców pochodzą z badań przeprowadzonych przez Departament Rzemiosła, Małych i Średnich Przedsiębiorstw Ministerstwa Gospodarki. Na ankietę odpowiedziały 742 przedsiębiorstwa z sektora MSP. Wyniki ankiety zostały opracowane przez Instytut Badań nad Demokracją i Przedsiębiorstwem Prywatnym.

uznało, iż konkurencja ze strony dużych przedsiębiorstw jest najpoważniejszą barierą rozwoju ich firmy.

Niepokojące w kontekście integracji europejskiej jest także wyraźne przesunięcie działalności handlowej sektora MSP z rynków UE na rynki Europy Środkowej i Wschodniej. MSP przegrywają walkę o rynki Unii zarówno z dużymi firmami z Polski, jak i konkurencją z innych państw. Zasadniczą przyczyną są niższe standardy jakościowe produktów oferowanych przez wiele spośród MSP.

9.2. Bariery finansowe

9.2.1. Bariery wynikające z dostępu do kapitału

Dostęp do zewnętrznych źródeł finansowania był w 1998 roku, podobnie jak w latach ubiegłych, istotną barierą rozwoju MSP. Bariera ta jest ściśle związana z wielkością przedsiębiorstwa.

Spośród mikroprzedsiębiorstw, które korzystały z zewnętrznych źródeł zasilania finansowego, tylko około 4% zaspokoiło w całości swe zapotrzebowanie na kredyty lub pożyczki. Wśród firm zatrudniających 6–50 osób wskaźnik ten wynosi około 20%, a w grupie przedsiębiorstw średnich prawie 27%.

Jednocześnie koszt kredytu jest tym wyższy im mniejsza firma, a różnica pomiędzy kosztem ponoszonym przez mikroprzedsiębiorstwa i firmy średnie wynosi prawie 3 punkty procentowe.

Mimo spadku inflacji i nominalnej stopy procentowej kredytów, udzielanych przez banki komercyjne, realne oprocentowanie kredytów wzrosło i w grudniu 1998 dla kredytów 12 miesięcznych i wyniosło 14,8% wobec 13,9% rok wcześniej.

W dalszym ciągu poważną barierą w osiągnięciu kredytu są trudności związane z jego zabezpieczeniem. Dotyczy to przede wszystkim mikroprzedsiębiorstw i osób rozpoczynających działalność gospodarczą.

W 1998 roku kwota poręczeń kredytowych udzielonych przez Fundusz Poręczeń Kredytowych wyniosła 71 860,3 tys. zł i było to prawie trzykrotnie więcej niż rok wcześniej. Liczba udzielonych poręczeń wzrosła jednak tylko o około 70 %, co świadczy o rosnącej wartości poręczenia. Od roku 1998 Fundusz Poręczeń Kredytowych BGK otwarty jest bowiem również dla dużych przedsiębiorstw.

9.2.2. Obciążenia finansowe w przypadku ubiegania się o zamówienia publiczne

MSP mają ograniczone zasoby finansowe, a procedura przetargowa wiąże się z ponoszeniem kosztów. Najpoważniejsze obciążenia finansowe wynikają z:

- wysokości wadium warunkującego uczestnictwo w przetargu;
- niekorzystnych dla oferenta zasad dotyczących czasu wnoszenia i zwrotu wadium;
- braku możliwości odstąpienia od obowiązku wnoszenia wadium przez przystępujących do danego przetargu;
- możliwości żądania przez zamawiającego finansowego zabezpieczenia wykonania umowy i wysokości tego zabezpieczenia.

9.2.3. Terminy płatności

Nieterminowe płatności oraz płatności z wydłużonym w sposób nieuzasadniony terminem realizacji stanowią istotną barierę rozwoju małych i średnich przedsiębiorstw. Istnieją dwie zasadnicze przyczyny tego zjawiska:

- przedsiębiorstwo małe i średnie posiada niski potencjał ekonomiczny i jest zmuszane do przyjmowania warunków płatności dyktowanych przez duże firmy. Im bardziej unikalne i potrzebne dla dużej firmy wyroby sprzedaje mała firma, tym mniej jest uzależniona od warunków płatności dyktowanych przez duże firmy;
- ekonomiczna przewaga wielkiej firmy, będącej dla firmy małej często jednym klientem, powoduje, że firmy małe nie wnoszą spraw na drogę sądową, obawiając się nieformalnych konsekwencji takich działań.

W porównaniu z terminami płatności na terenie Unii Europejskiej, terminy płatności realnie funkcjonujące w praktyce obrotu gospodarczego są w Polsce znacznie krótsze. Zachodzi więc niebezpieczeństwo, że w momencie integracji Polski z UE sytuacja się pogorszy. Polskie firmy, a w szczególności MSP często są zbyt słabe ekonomicznie, by otrzymywać zapłatę za swoje faktury w bardzo długich terminach. Może im więc grozić bankructwo lub likwidacja.

9.3. Bariery wynikające z polityki wobec MSP

9.3.1. Polityka rządu wobec MSP

Mimo iż okres realizacji programu *Małe i średnie przedsiębiorstwa w gospodarce narodowej. Polityka wobec małych i średnich przedsiębiorstw* upłynął z końcem 1997 roku, przez kolejny rok nie został przyjęty dokument stanowiący program dalszych działań wobec sektora MSP. Pod koniec grudnia 1998 roku projekt programu *Polityka Rządu wobec małych i średnich przedsiębiorstw do 2002 roku* został przyjęty przez Komitet Ekonomiczny Rady Ministrów. Do chwili zakończenia niniejszego Raportu dokument nie był przedmiotem obrad Rady Ministrów.

Działania Rządu wobec małych i średnich przedsiębiorstw miały w roku 1998 charakter nieskoordynowany a przedsiębiorcy nie byli w stanie planować rozwoju firm w oparciu o przyjętą politykę rządową. Niewiele poprawia sytuację stosunkowo niezła znajomość projektu *Polityki...* w środowisku przedsiębiorców, wynikająca z szerokich konsultacji prowadzonych przez Ministerstwo Gospodarki z organizacjami przedsiębiorców w trakcie prac nad dokumentem. Opóźnienie w przyjęciu *Polityki....* spowodowało, iż w ustawie budżetowej na 1999 rok nie zostały wyodrębnione środki na realizację zadań programu.

9.3.2. Bariery wynikające z postaw polityków

Rosnące znaczenie małych i średnich przedsiębiorstw dla gospodarki Polski nie znajduje jeszcze odzwierciedlenia w zainteresowaniu polityków działaniami na rzecz tego sektora. Mimo iż w programach wielu partii politycznych znalazły się postulaty dotyczące rozwoju MSP, a w Sejmie działa Komisja Małych i Średnich Przedsiębiorstw, zainteresowanie większości polityków problemami sektora MSP nie wykracza poza warstwę deklaracji.

W dalszym ciągu w Parlamencie znacznie silniej reprezentowane są związki zawodowe niż środowisko przedsiębiorców – pracodawców. Potwierdzają to wyniki głosowań nad aktami prawnymi,

w których choćby pozornie zagrożony był interes związkowy. Zmierzający do zlikwidowania asymetrii pomiędzy pracodawcą a pracownikiem projekt nowelizacji Kodeksu Pracy został odrzucony w trakcie pierwszego czytania.

O niewielkim zainteresowaniu sektorem małych i średnich firm świadczy też liczba interpelacji składanych przez posłów. Na ogólną liczbę 1 990 interpelacji tylko 5 dotyczyło MSP. Trzy z nich złożyli członkowie Komisji Małych i Średnich Przedsiębiorstw.

Jednocześnie wśród polityków rośnie przekonanie o nieuczciwości przedsiębiorców. Wyraźniej niż w latach ubiegłych zarysowała się skłonność ustawodawcy do wspierania sankcją karną istniejących lub uchwalanych norm prawnych związanych z przedsiębiorczością. Wśród 19 ustaw (nie licząc Kodeksu karnego), które dotyczą prowadzenia działalności gospodarczej i przewidują stosowanie kary do 5 lat pozbawienia wolności, aż 7 zostało uchwalonych w 1998 i drugiej połowie 1997 roku. Spośród 7 obowiązujących ustaw, które w związku z prowadzoną działalnością gospodarczą przewidują możliwość nałożenia grzywny wyższej niż 1 000 000 zł, aż 6 uchwalono w przeciągu ostatnich dwóch lat.

9.3.3. Bariery wynikające z polityki rynku pracy oraz rozwiązań w dziedzinie ubezpieczeń społecznych

W roku 1998 nie weszły w życie istotne dla pracodawców zmiany w prawie pracy. W dalszym ciągu stroną uprzywilejowaną w stosunkach pracy są pracownicy. Wzrasta natomiast poziom obciążeń administracyjnych i finansowych pracodawców, związanych z realizacją praw pracowniczych.

Podobnie jak w 1997 r. płace w Polsce były w 1998 r. obciążone prawie 50% narzutem podatków od pracy, czyli obciążeń z tytułu ubezpieczenia społecznego i innych obowiązkowych świadczeń. Brak zmian można jednak tłumaczyć przygotowaniem reformy systemu ubezpieczeń społecznych, która weszła w życie 1 stycznia 1999 roku i docelowo ma między innymi obniżyć koszty ubezpieczeń ponoszone przez pracodawców.

9.3.4. Bariery wynikające z polityki fiskalnej

Poważnym zagrożeniem jest brak jasnego stanowiska rządu odnośnie kształtu systemu podatkowego w najbliższych latach. Za podstawowe wady obowiązującego systemu podatkowego z punktu widzenia małych i średnich przedsiębiorstw można uznać:

Nadmierny fiskalizm

Udział podatków w produkcie krajowym brutto wynosi w Polsce ponad 40% i jest zbliżony do poziomu państw skandynawskich oraz znacznie wyższy od poziomu większości pozostałych państw UE.

Stawka podatku dochodowego od osób prawnych wynosząca w 1998 roku 34% jest zbliżona do stawki obowiązującej w większości krajów Unii Europejskiej, ale jednocześnie znacznie wyższa od obowiązującej w krajach kandydujących do UE – w Czechach (29%) i na Węgrzech (18%).

W 1998 roku była co prawda kontynuowana pozytywna tendencja obniżania poziomu podatków. Niestety mimo to nadal utrzymywał się w Polsce wysoki poziom obciążeń podatkowych.

Centrum im. Adama Smitha ogłasza corocznie tzw. Dzień Wolności Podatkowej. Przypada on na moment, do którego osiągnęte przez podatników dochody, gdyby były w całości wpłacone do budżetu wystarczyłyby na pokrycie wszelkich wydatków publicznych. Dzień ten w roku 1998 przypadł 22 czerwca, a więc nieznacznie wcześniej niż w poprzednich latach (w 1996 – 4 lipca, w 1997 – 27

czerwca). Oznacza to, że poziom obciążeń nieznacznie spada, chociaż w dalszym ciągu około 50% dochodów obywateli jest oddawane do budżetu państwa.

Skomplikowany system podatkowy w tym system ulg i zwolnień podatkowych

W Polsce obowiązuje 8 ustaw nakładających obowiązki podatkowe. Funkcjonuje 11 rodzajów podatków, w tym 8 podatków bezpośrednich, 4 rodzaje opłat do których stosuje się przepisy dotyczące zobowiązań podatkowych.

W ustawie o podatku dochodowym od osób fizycznych obowiązują trzy stawki podatkowe. Stawki te są z niewielkimi wyjątkami corocznie zmieniane. Równie często zmienia się sposób odliczania ulg oraz ich zakres. We wspomnianej ustawie występuje około 150 różnych rodzajów zwolnień i odliczeń podatkowych. Ponad 40 takich regulacji zawiera ustawa o podatku dochodowym od osób prawnych, a ponad 20 ustawa o podatku VAT i podatku akcyzowym.

Niestabilność i niejasność systemu w połączeniu z wysokością sankcji grożącej podatnikom naruszającym (choćby nieświadomie) prawo podatkowe powoduje, iż zakres wykorzystywania wielu ulg związanych z prowadzeniem działalności gospodarczej okazuje się znikomy.

Podobnie jak w latach ubiegłych sankcje mają nierzadko charakter podwójnej kary za jedno przewinienie. Poza zwykłą sankcją administracyjno-podatkową (np. odsetkami za zwłokę), za cały szereg przewinień mogą zostać na podatnika nałożone kary dodatkowe. Taką karą jest np. możliwość ustalenia dodatkowego zobowiązania podatkowego za zaniżenie kwoty należnego podatku lub uzyskanie zwrotu podatku, gdy taki nie przysługuje.

Niejasność regulacji podatkowych

Co roku organy skarbowe wydają kilkadziesiąt tysięcy interpretacji przepisów podatkowych. Często są one ze sobą sprzeczne. Sprawia to w praktyce, że przedsiębiorcy będący w takiej samej sytuacji w różnych miejscach w kraju lub w różnym okresie zapłacą różny podatek. Podjęta przez Ministerstwo Finansów próba uproszczenia systemu podatkowego nie powiodła się, mimo poparcia, jakie przedstawione propozycje uzyskały w kręgach gospodarczych.

Pomoc publiczna

W 1998 roku nie było w Polsce jasno określonych zasad udzielania pomocy publicznej. Pomoc w postaci ulg i zwolnień podatkowych oraz umorzeń należności wobec ZUS i Skarbu Państwa przyznawana była w sposób uznaniowy i korzystały z niej przede wszystkim duże firmy. Małe i średnie przedsiębiorstwa są szczególnie zainteresowane szybkim przyjęciem ustawy określającej zasady pomocy publicznej. Możliwości korzystania przez nie ze wsparcia udzielanego przez władze publiczne będą wówczas zbliżone do zasad stosowanych wobec MSP w UE.

9.4. Bariery prawne

Prawie 10% przedsiębiorców z sektora MSP uważa, że przepisy prawne i biurokracja to najpoważniejsze utrudnienie ich działalności. Jednocześnie ponad 2/3 przedsiębiorców sądzi, że przystąpienie Polski do Unii Europejskiej jeszcze zwiększy zakres regulacji rynku i poziom biurokracji. Zauważone w 1998 roku bariery prawne w działalności MSP, podobnie jak w latach poprzednich, wynikały zarówno z procesu stanowienia prawa, jak i z wykonywania prawa przez organy państwa.

9.4.1. Bariery związane ze stanowieniem prawa

Harmonizacja prawa z unijnym porządkiem prawnym

Harmonizacja prawa jest procesem, który powoduje wiele utrudnień charakterystycznych dla okresu przemian. Są to przede wszystkim zachwiana stabilność prawa oraz koszty niezbędne w dostosowaniu przedsiębiorstw do nowych wymogów.

Wprowadzane regulacje wspólnotowe nakładają również na przedsiębiorców znacznie większą odpowiedzialność za produkt oraz powodują dodatkowe obowiązki wobec pracowników. W krótkim okresie może to powodować trudności w rozwoju sektora MSP.

Niestabilność regulacji prawnych

W 1998 roku zostało uchwalone lub wydane 118 aktów prawnych istotnych dla prowadzenia działalności gospodarczej. Jest to prawie dwukrotnie więcej niż w roku poprzednim. Wiele spośród wspomnianych regulacji wynika z przyspieszenia tempa dostosowywania prawa do regulacji unijnych oraz z przeprowadzania kilku dużych reform. Stabilność prawa została jednak zachwiana. Niepokojąco zmienił się także tryb stanowienia prawa. W roku 1997 ponad połowę wprowadzanych aktów stanowiły ustawy. W roku 1998 ustawy to mniej niż 1/6 wszystkich przyjętych aktów. Korzystnym aspektem tej sytuacji jest zwiększająca się stabilizacja regulacji rangi ustawowej. Nienaturalnie dużą ilość rozporządzeń tłumaczy fakt wprowadzania nowych systemowych rozwiązań w wielu dziedzinach życia (ubezpieczenia społeczne, reforma administracyjna, zagadnienia celne). Następne lata pozwolą ocenić trwałość tendencji.

Istotnym utrudnieniem dla przedsiębiorców jest zarówno częsta zmiana przepisów (niemożność przewidywania oraz utrudnienia w planowaniu działalności), jak i brak dostępu do jednolitych tekstów aktów prawnych. Jednolite teksty aktów, w których dokonywano zmian, nie są bowiem publikowane. W ostatnim roku opublikowano teksty jednolite jedynie 4 ustaw, związanych z prowadzeniem działalności gospodarczej.

Niejasność regulacji prawnych

Częste nowelizacje aktów ustawowych oraz zmiany dokonywane przez organy uprawnione do wydawania aktów wykonawczych prowadzą do nawarstwiania się zmian. Normy często stają się niejasne. Ich interpretacja wymaga angażowania specjalistów, doradców, dodatkowego personelu, co poważnie wpływa na koszty prowadzenia działalności gospodarczej.

Przepisy sformułowane są często w sposób niejasny, budzący wątpliwości i wymagający stosowania ich wykładni czy interpretacji. Rezultatem jest wzrost liczby odwołań od decyzji wydawanych przez organy administracji oraz spraw rozpoznawanych przez sądy. W połączeniu z ograniczoną wydolnością wymiaru sprawiedliwości powoduje to liczne trudności, często bardzo

dolegliwe dla przedsiębiorców (szczególnie dla osób rozpoczynających działalność gospodarczą lub dysponujących niewielkim kapitałem).

Vacatio legis

Mimo iż następuje proces utrwalania tendencji do ustanawiania dłuższego okresu *vacatio legis* zdarza się że akty, wchodzą w życie z dniem ogłoszenia, a nawet z mocą wsteczną.

Swoboda prowadzenia działalności gospodarczej

Mimo iż w 1998 r. pojawiła się wyraźna tendencja ograniczania administracyjnej ingerencji w gospodarkę, nie sposób nie dostrzec, że w 1998 roku ustanowiono wiele kolejnych kontyngentów i ograniczeń w obrocie z zagranicą, wprowadzono nowe zezwolenia na prowadzenie działalności gospodarczej. W dalszym ciągu funkcjonowały faktyczne monopole państwa w dziedzinach, w których nie zachodzi taka konieczność. Przełom w zakresie koncesjonowania gospodarki może przynieść dopiero ustawa *Prawo działalności gospodarczej*, będąca przedmiotem prac Sejmu.

9.4.2. Bariery wynikające z wykonywania prawa

Podstawową barierą jest przewlekłość postępowań sądowych w sprawach cywilnych, gospodarczych i rejestrowych. W 1998 roku Europejski Trybunał Praw Człowieka rozpatrywał skargę przedsiębiorcy – obywatela polskiego dotyczącą przewlekłości postępowania sądowego i bezczynności sądów. Trybunał przyznał rację skarżącemu uznając, że 7 letni okres dochodzenia roszczeń wykracza poza rozsądny termin w którym sprawa powinna być rozstrzygnięta. Wyrok Trybunału i przyznane odszkodowania nie spowodowały jednak wydania wyroku dotyczącego istoty sprawy przez polski sąd.

Zgodnie z art. 51 Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej „każdy ma prawo dostępu do dotyczących go urzędowych dokumentów i zbiorów danych”. Prawo to jest w poważnym stopniu ograniczone warunkami lokalowymi sądów. W co dziesiątym sądzie brak jest miejsc do przeglądania akt i ksiąg wieczystych, w pozostałych warunki są bardzo uciążliwe¹³.

Kolejną barierą jest nadmierne rozbudowanie niejasność kompetencji aparatu kontrolnego państwa. W 1998 roku działało w Polsce 16 inspekcji, organy kontroli skarbowej, nadzoru budowlanego oraz inne instytucje kontrolne o uprawnieniach branżowych.

Barierą utrudniającą pełne korzystanie z ochrony prawnej są również koszty. Koszt przeprowadzenia postępowania egzekucyjnego wobec nierzetelnego dłużnika jest na tyle wysoki, że skłania - zwłaszcza drobnych przedsiębiorców nie posiadających odpowiednich środków finansowych - do odstąpienia od dochodzenia swoich praw.

Utrudnienia w egzekwowaniu prawa wiążą się z patologiami w jego funkcjonowaniu. W ogłaszanym co rok raporcie Transparency International – międzynarodowej organizacji zwalczającej korupcję, Polska w 1998 roku była na 39 pozycji wśród krajów najmniej podatnych na korupcję. Ranking obejmuje 112 państw. Przed Polską są między innymi wszystkie kraje Unii Europejskiej, Węgry, Czechy i Estonia¹⁴.

¹³ Informacje wg „Monitoring warunków pracy sądów rejonowych”, Helsińska Fundacja Praw Człowieka, Warszawa 1998.

¹⁴ The Corruption Perceptions Index, Transparency International 1998.

9.5. Bariery wynikające z braku dostępu do informacji

Najpoważniejszym zagrożeniem jakie niesie ze sobą ograniczony dostęp do informacji jest brak świadomości o znaczeniu posiadanej informacji wśród samych przedsiębiorców. Ankietowani przez Ministerstwo Gospodarki właściciele i szefowie małych i średnich przedsiębiorstw nie uznają braku informacji za istotny problem w rozwoju firmy.

Jednocześnie przez środowiska zajmujące się badaniem stanu sektora MSP jest to postrzegane jako poważne zagrożenie polskich przedsiębiorstw w kontekście przystąpienia Polski do Unii Europejskiej. Dotyczy to w szczególności informacji gospodarczej, prawnej oraz informacji o źródłach finansowania działalności gospodarczej.

Najczęściej podnoszonymi zastrzeżeniami wobec działań informacyjnych skierowanych do MSP są:

Ograniczony dostęp do informacji o Unii Europejskiej i skutkach integracji

- brak tłumaczeń aktów prawnych UE. Szacuje się że istnieje około 400 aktów UE szczególnie ważnych dla sektora MSP i wielokrotnie więcej aktów dotyczących poszczególnych branż, w których często zawarte są kluczowe dla firm informacje;
- brak metody skutecznej dystrybucji informacji wśród przedsiębiorców. Najprostszym sposobem przekazywania informacji przedsiębiorcom jest ich umieszczanie w ogólnodostępnej bazie danych. Ze względu na ograniczoną dostępność przedsiębiorców do internetu korzystanie z tej bazy musi być możliwe poprzez sieć ośrodków posiadających taką możliwość. Ze względu na ograniczone środki, możliwość korzystania z bazy ma jednak stosunkowo niewiele ośrodków wspierających przedsiębiorczość. Poszerzenia wymaga również zakres informacji umieszczanych w bazie;
- brak szkoleń i informacji dotyczących integracji z UE, które odpowiadałyby na lokalne potrzeby przedsiębiorców, uwzględniając specyfikę branż i regionów;
- rozproszenie i szczupłość środków przeznaczanych na informowanie przedsiębiorców. W 1998 roku przedsiębiorcy mogli korzystać z programów informacyjnych przeznaczonych dla całego społeczeństwa realizowanych przez Urząd Komitetu Integracji Europejskiej oraz zdobywać informacje przekazywane w ramach kampanii informacyjnej przygotowanej przez Ministra Ryszarda Czarneckiego. MSP potrzebują jednak przede wszystkim specjalistycznej informacji prawnej i gospodarczej. Mogą ją uzyskać w centrach Euro – Info lub Polskiej Fundacji Promocji i Rozwoju Małych i Średnich Przedsiębiorstw oraz instytucjach i organizacjach współpracujących z Fundacją. Działania te finansowane są jednak przede wszystkim ze środków Phare, a ich skala jest ograniczona wielkością środków;
- znikoma współpraca rządu z reprezentacją przedsiębiorców w procesie negocjacji akcesyjnych. Szczególnie odczuwalny jest brak informacji o skutkach finansowych harmonizacji prawa dla przedsiębiorstw oraz brak konsultacji z przedsiębiorcami ewentualnych okresów przejściowych w obszarach, w których dostosowanie przedsiębiorstw do standardów unijnych jest najbardziej kosztowne.

Brak informacji gospodarczej

- brak informacji gospodarczej dotyczącej możliwości eksportu, kooperacji z zagranicznymi partnerami i warunków prowadzenia działalności gospodarczej w innych krajach. Problemem jest przede wszystkim małe zaangażowanie większości biur polskich radców handlowych w ułatwianie kontaktów gospodarczych partnerów z Polski i z zagranicy;
- brak informacji dotyczącej zamówień publicznych. MSP mają większe, niż duże przedsiębiorstwa kłopoty z uzyskaniem informacji na temat możliwych kontraktów. Duże firmy mogą mieć odpowiednie sekcje specjalnie wydzielone do śledzenia pojawiających się ofert. MSP muszą polegać na własnych (ograniczonych) środkach i przekazach ustnych.

Brak informacji o działaniach władz publicznych

- przedsiębiorcy podejmujący decyzje o kierunkach rozwoju firmy powinni je opierać na jak największej liczbie danych, w tym o kierunkach rozwoju społeczno gospodarczego kraju. Informacje o przygotowywanych w większości resortów programach lub projektach aktów prawnych są na ogół niedostępne;
- brak powszechnie obowiązujących zasad dostępu do informacji i udostępniania informacji;
- brak zasad konsultowania programów gospodarczych i projektów aktów prawnych z partnerami społecznymi;

Rozdział 10.

Rekomendacje

Polityka

Prawo

Dostęp do kapitału

Dostęp do informacji

Edukacja

Działania organizacyjne

Co roku Raport o stanie sektora małych i średnich przedsiębiorstw zawiera listę rekomendacji dla twórców i realizatorów polityki wobec MSP. Większość z nich pozostaje aktualna znacznie dłużej niż rok, co roku pojawiają się również kolejne. Wiele rekomendacji wynikających z analizy stanu sektora małych i średnich przedsiębiorstw jest zbieżne z rozwiązaniami proponowanymi w projekcie *Polityki Rządu wobec Małych i Średnich Przedsiębiorstw do 2002 roku*, dlatego szczególnie ważne jest szybkie przyjęcie wspomnianego programu

10.1. Polityka

- konieczna jest koordynacja polityki społeczno gospodarczej, która zapewni wykorzystywanie małych i średnich przedsiębiorstw jako instrumentu służącego likwidacji bezrobocia, rozwojowi regionalnemu, wzrostowi poziomu zamożności społeczeństwa, zmianie postaw społecznych na bardziej aktywne;
- krajowe strategie rozwoju powinny dostrzegać znaczenie małych i średnich przedsiębiorstw w rozwoju wszystkich dziedzin gospodarki i ich rolę w rozwiązywaniu problemów społecznych.
- w obliczu przyszłego członkostwa Polski w Unii Europejskiej do zadań priorytetowych należy stworzenie w ramach polityki rozwoju regionalnego rozwiązań stwarzających możliwość pozyskiwania i efektywnego wykorzystywania środków z Funduszy Strukturalnych;
- programy restrukturyzacji wrażliwych dziedzin gospodarki (rolnictwo, górnictwo, hutnictwo, przemysł lekki, przemysł zbrojeniowy) powinny uwzględniać potrzebę wspierania sektora MSP wchłaniającego pracowników z restrukturyzowanych branż;
- trudności eksportowe sektora MSP spowodowane niezadowalającym poziomem technologicznym oferowanych produktów wskazują, że niezbędne jest szybkie przygotowanie i wdrożenie szeroko zakrojonego programu pomocy technologicznej MSP
- poprawie wyników eksportowych będzie sprzyjać także zwrócenie znacznie większej uwagi na międzynarodową promocję Polski a szczególnie sektora MSP;
- polityka sektorowa powinna wspierać rozwój konkurencyjności sektora MSP;
- w celu zwiększenia ilości miejsc pracy w porozumieniu z organizacjami pracowniczymi powinny być kontynuowane działania zmierzające do usunięcia zbędnej asymetrii pomiędzy pracownikiem a pracodawcą w prawie pracy;
- realizacji polityki wobec MSP powinno towarzyszyć zaangażowanie odpowiednich środków z budżetu państwa oraz budżetów samorządów lokalnych;
- najbardziej kosztowne obszary dostosowania przedsiębiorstw do wymogów unijnych powinny być objęte okresem przejściowym.

10.2. Prawo

- należy przestrzegać podstawowych zasad stanowienia i funkcjonowania prawa takich jak: stabilność, jasność regulacji prawnych, odpowiednio długi okres *vacatio legis*, ograniczanie ilości delegacji ustawowych;
- w kontekście przystąpienia do UE wskazana jest szybka harmonizacja prawa z porządkiem prawnym Unii; umożliwi to przedsiębiorcom skuteczne przygotowanie się do konkurencji z firmami europejskimi;
- konieczne jest wypracowanie rozwiązań prawnych stymulujących mobilizację kapitałów publicznych i prywatnych przeznaczonych na realizację zadań związanych ze wspieraniem MSP i realizacją regionalnych programów rozwoju;
- konieczne jest jak najszybsze uchwalenie ustaw o podstawowym znaczeniu dla MSP, a zwłaszcza ustawy *Prawo działalności gospodarczej*, w oparciu o którą tworzone będą dalsze rozwiązania w prawie gospodarczym, ustawy *O dopuszczalności pomocy publicznej*, *Ustawy o zasadach prowadzenia polityki regionalnej państwa*;
- należy zdefiniować przyczyny, które mogą powodować wprowadzanie ograniczeń w podejmowaniu działalności gospodarczej oraz ograniczyć liczbę istniejących koncesji i zezwoleń;

- konieczne jest podjęcie działań na rzecz ograniczenia zjawiska nieterminowych płatności i wydłużania w sposób nieuzasadniony umownych terminów płatności; w tym celu należy wprowadzić zmiany do ustawy o przeciwdziałaniu praktykom monopolistycznym i ochronie interesów konsumentów oraz do ustawy o zwalczaniu nieuczciwej konkurencji;

10.3. Dostęp do kapitału

- podstawowym zadaniem władz publicznych w tym zakresie są działania zmierzające do dalszego ograniczania inflacji;
- konieczne jest obniżenie podatków od osób fizycznych i prawnych z jednoczesnym uproszczeniem systemu podatkowego;
- przystąpienie do Unii Europejskiej wymaga opracowania przejrzystych zasad udzielania pomocy publicznej;
- władze publiczne w tym władze centralne powinny się angażować w budowę i rozwój systemu poręczeń kredytowych jako najefektywniejszego sposobu poprawy dostępu przedsiębiorstw do źródeł finansowania.
- wskazane jest współdziałanie organizacji przedsiębiorców, banków i innych instytucji finansowych w ułatwianiu małym przedsiębiorstwom dostępu do kapitału; szczególnie ważne jest udzielanie rzetelnej informacji o źródłach finansowania i pomoc w przygotowywaniu dokumentacji niezbędnej do uzyskania środków.

10.4. Dostęp do informacji

- niezbędne jest opracowanie zasad dostępu do informacji oraz zasad udzielania informacji przez administrację publiczną;
- należy określić zasady konsultacji dokumentów programowych Rządu i projektów aktów prawnych z partnerami społecznymi i grupami interesów, których opracowywane dokumenty dotyczą;
- programy społeczno gospodarcze oraz projekty aktów prawnych dotyczące sektora MSP powinny być konsultowane ze środowiskiem przedsiębiorców;
- w kontekście przystąpienia do Unii Europejskiej szczególnie ważne jest informowanie przedsiębiorców o warunkach działania przedsiębiorstw na jednolitym rynku.
- konieczna jest zwiększenie zakresu informacji gospodarczej oferowanej przez administrację publiczną małym i średnim firmom.; dotyczy to szczególnie informacji dla eksporterów i firm poszukujących partnerów zagranicznych – szczupłość środków jakimi dysponują MSP uniemożliwia im samodzielne zebranie takich informacji
- niezbędna jest poprawa dostępu do informacji o zamówieniach publicznych poprzez zwiększenie skuteczności informacji – informacje o zamówieniach powinny być dostępne w ogólnopolskiej internetowej bazie danych.

10.5. Edukacja

- wykształcenie umiejętności programowania rozwoju regionalnego na poziomie regionalnym i lokalnym.
- przedsiębiorcy powinni mieć zapewniony jak najszerszy dostęp do współfinansowanych przez władze publicznej szkoleń związanych ze zmianą warunków funkcjonowania przedsiębiorstw po przystąpieniu Polski do UE. Szkolenia te powinny obejmować zarówno ogólną wiedzę o działaniu podmiotów gospodarczych na Jednolitym Rynku, jak i specjalistyczne programy z zakresu zarządzania przedsiębiorstwem, zdobywania certyfikatów, wdrażania nowych technologii
- w celu poprawy umiejętności pracowników zatrudnionych w sektorze MSP i dostosowaniu ich umiejętności do potrzeb pracodawcy pożądane jest stworzenie pozaszkolnego programu edukacji, w którym pracodawca będzie mógł korzystać ze wsparcia władz publicznych na podniesienie kwalifikacji zatrudnionych u niego osób

10.6 Działania organizacyjne

- niezbędne jest trwałe wskazanie resortu odpowiedzialnego za realizację rządowej polityki rozwoju regionalnego; z racji poważnego wpływu małych i średnich przedsiębiorstw na rozwój regionów przyjęte rozwiązania powinny zapewniać jak najlepszą koordynację działań wobec sektora MSP z działaniami w ramach polityki regionalnej;
- należy przyjąć rozwiązania, które zapewnią sprawną realizację programów dotyczących rozwoju przedsiębiorczości, rozwoju regionalnego i promocji gospodarki – podjęcie takich kroków jest niezbędne tak na szczeblu ogólnokrajowym, jak i regionalnym;
- pożądana jest rozbudowa i wsparcie sieci instytucji przygotowanych do realizacji zadań przewidzianych w *Polityce Rządu wobec MSP...*, w ramach polityki regionalnej oraz świadczenia innych usług dla MSP;
- pożądane jest ograniczenie liczby instytucji o uprawnieniach kontrolnych wobec przedsiębiorców ;
- należy rozwijać system monitorowania i oceny efektywności działań i programów na rzecz sektora MSP;
- podejmowanie inicjatyw mających na celu rozwój usług doradczych, których celem będzie wspomaganie przedsiębiorstw, w tym szczególnie małych firm, startujących w przetargach.
- pozytywny wpływ na działalność przedsiębiorstw może wywrzeć reforma sądownictwa i skrócenie okresu rozpatrywania spraw.

Aneksy

Aneks 1. Tabele statystyczne obrazujące stan sektora MSP w Polsce w 1997 r.

- Tablica 1. Udział jednostek małych, średnich i dużych w tworzeniu wartości dodanej brutto w 1997 r. (w %);
- Tablica 2. Liczba przedsiębiorstw wg REGON w 1997 r.;
- Tablica 3. Liczba przedsiębiorstw aktywnych wg sekcji EKD w 1997 r.;
- Tablica 4. Tempo zmian liczby przedsiębiorstw aktywnych w latach 1996-1997 (rok poprzedni = 100);
- Tablica 5. Pracujący w 1997 r. według sektorów własności oraz sekcji gospodarki narodowej (stan w dniu 31 XII);
- Tablica 6. Pracujący w 1997 r. według sektorów własności oraz sekcji gospodarki narodowej (w odsetkach sekcja ogółem = 100);
- Tablica 7. Pracujący w 1997 r. według sektorów własności oraz sekcji gospodarki narodowej (w odsetkach ogółem gospodarka = 100);
- Tablica 8. Tempo zmian liczby pracujących w latach 1995-1997 (rok poprzedni = 100);
- Tablica 9. Przychody ze sprzedaży produktów, towarów i materiałów w 1997 r. wg sektorów własności i sekcji EKD;
- Tablica 10. Wskaźniki rentowności obrotu brutto w przedsiębiorstwach o różnej wielkości wg sektorów własności i sekcji EKD (w %);
- Tablica 11. Wskaźniki rentowności obrotu netto w przedsiębiorstwach o różnej wielkości wg sektorów własności i sekcji EKD (w %);
- Tablica 12. Stopa obciążeń zysku brutto w przedsiębiorstwach o różnej wielkości wg sektorów własności i sekcji EKD (w %);
- Tablica 13. Nakłady inwestycyjne w gospodarce narodowej w 1997 r. według sekcji gospodarki;
- Tablica 14. Nakłady inwestycyjne w sektorze publicznym w 1997 r. według sekcji gospodarki;
- Tablica 15. Nakłady inwestycyjne w sektorze prywatnym w 1997 r. według sekcji gospodarki;
- Tablica 16. Nakłady inwestycyjne na 1 pracującego w sektorze rynkowym ogółem i przedsiębiorstwach różnej wielkości wg sekcji EKD w latach 1994 -1997 (ceny bieżące - w tys. zł);
- Tablica 17. Nakłady inwestycyjne na 1 pracującego w rynkowym sektorze publicznym ogółem i przedsiębiorstwach różnej wielkości wg sekcji EKD w latach 1994 -1996 (ceny bieżące - w tys. zł);
- Tablica 18. Nakłady inwestycyjne na 1 pracującego w rynkowym sektorze prywatnym ogółem i przedsiębiorstwach różnej wielkości wg sekcji EKD w latach 1994 -1996 (ceny bieżące - w tys. zł);
- Tablica 19. Liczba aktywnych MSP według województw w 1997 r.;
- Tablica 20. Zmiany w liczebności aktywnych przedsiębiorstw małych i średnich w latach 1994-1997;
- Tablica 21. Pracujący w przedsiębiorstwach małych i średnich według województw w 1997 r.;
- Tablica 22. Przychody MSP ze sprzedaży produktów, towarów i materiałów według województw w 1997 r.;
- Tablica 23. Nakłady inwestycyjne w MSP według województw w 1997 r.

Tablica 1. Udział jednostek małych, średnich i dużych w tworzeniu wartości dodanej brutto w 1997r. (wartość dodana wytworzona w sekcji gospodarki = 100%)

Wyszczególnienie	Wartość dodana brutto ogółem	Jednostki nie zaliczone do przedsiębiorstw*	Ogółem przedsiębiorstwa	w tym przedsiębiorstwa								
				małe (0-50 zatrudnionych)			średnie (51-250 zatrudnionych)			duże (ponad 250 zatrudnionych)		
				razem	sektor publiczny	sektor prywatny	razem	sektor publiczny	sektor prywatny	razem	sektor publiczny	sektor prywatny
Ogółem PKB	100,0											
w tym: Wartość dodana brutto	100,0	19,5	80,5									
A. Rolnictwo, łowiectwo i leśnictwo	100,0	100,0										
B. Rybołówstwo i rybactwo	100,0	100,0										
Wartość dodana brutto bez sekcji A i B	100,0	16,0	84,0									
Wartość dodana brutto bez sekcji A,B,L,M,N	100,0	2,8	97,2	51,0	0,5	50,6	12,2	2,0	10,2	34,0	20,4	13,6
C+D+E. Przemysł	100,0	0,1	99,9	21,9	0,3	21,6	14,1	2,3	11,8	63,9	38,6	25,3
C. Górnictwo i kopalnictwo	100,0		100,0	1,2	0,1	1,1	3,1	1,8	1,4	95,7	92,7	3,0
D. Działalność produkcyjna	100,0	0,0	100,0	28,3	0,3	28,0	17,2	2,1	15,1	54,5	21,8	32,7
E. Zaopatrywanie w energię elektryczną, gaz i wodę	100,0	0,7	99,3	1,4	0,7	0,7	5,4	4,6	0,8	92,5	92,1	0,4
F. Budownictwo	100,0	0,6	99,4	60,5	0,3	60,2	19,4	3,1	16,3	19,6	1,7	17,9
G. Handel i naprawy	100,0	0,2	99,8	86,1	0,3	85,8	7,9	0,6	7,3	5,7	2,1	3,7
H. Hotele i restauracje	100,0	7,8	92,2	65,4	0,8	64,7	7,8	1,3	6,5	19,0	10,1	8,9
I. Transport, gospodarka magazynowa i łączność	100,0	3,9	96,1	33,4	0,5	32,8	9,8	3,3	6,5	53,0	46,2	6,8
J. Pośrednictwo finansowe	100,0		100,0	21,5	2,2	19,3	7,0	2,7	4,3	71,5	50,9	20,6
K. Obsługa nieruchomości i firm	100,0	4,2	95,8	73,6	0,9	72,7	14,2	2,1	12,1	8,0	3,7	4,3
O. Pozostała działalność usługowa komunalna, socjalna i indywidualna	100,0	39,9	60,1	40,1	0,6	39,6	7,2	2,4	4,8	12,8	9,9	2,9

* W skład tych jednostek wchodzi: jednostki budżetowe, zakłady budżetowe, gospodarstwa pomocnicze zakładów budżetowych, środki specjalne i fundusze celowe, organizacje społeczne, partie polityczne, związki zawodowe, stowarzyszenia, fundacje, organizacje wyznaniowe, jednostki umowne (mające za zadanie, w rachunkach narodowych, dystrybuje zakładowego funduszu świadczeń socjalnych), szkoły wyższe,

Tablica 2. Podmioty gospodarcze zarejestrowane w systemie REGON na koniec 1997r. wg sektorów własności i sekcji gospodarki narodowej

Wyszczególnienie	Przedsiębiorstwa				
	Ogółem	w tym o liczbie zatrudnionych			
		do 50	w tym do 5	51 - 250	powyżej 250
OGÓLEM (Sekcje od C do Q)	2552649	2521802	2359264	24603	6244
sektor publiczny	68250	51116	14640	13273	3861
sektor prywatny	2484399	2470686	2344624	11330	2383
Sekcja C - Górnictwo i kopalnictwo	1373	1210	944	78	85
sektor publiczny	148	40	17	41	67
sektor prywatny	1225	1170	927	37	18
Sekcja D - Działalność produkcyjna	338776	330957	290157	5606	2213
sektor publiczny	3649	1980	1039	849	820
sektor prywatny	335127	328977	289118	4757	1393
Sekcja E - Zaopatrzenie w energię elektryczną gaz i wodę	2324	1659	1064	448	217
sektor publiczny	1140	538	112	394	208
sektor prywatny	1184	1121	952	54	9
Sekcja F - Budownictwo	265265	262840	243277	2000	425
sektor publiczny	1511	933	566	469	109
sektor prywatny	263754	261907	242711	1531	316
Sekcja G - Handel i naprawy	1007966	1004784	966547	2778	404
sektor publiczny	1125	785	393	230	110
sektor prywatny	1006841	1003999	966154	2548	294
Sekcja H - Hotele i restauracje	74436	74165	68429	219	52
sektor publiczny	856	733	206	91	32
sektor prywatny	73580	73432	68223	128	20
Sekcja I - Transport, gospodarka magazynowa i łączność	212645	211169	207256	755	721
sektor publiczny	1582	476	200	430	676
sektor prywatny	211063	210693	207056	325	45
Sekcja J - Pośrednictwo finansowe	49254	48126	44677	993	135
sektor publiczny	1678	964	72	617	97
sektor prywatny	47576	47162	44605	376	38
Sekcja K - Obsługa nieruchomości i firm	301813	299551	289003	1923	339
sektor publiczny	5602	4410	2845	988	204
sektor prywatny	296211	295141	286158	935	135
Sekcja L - Administracja publiczna	8977	6492	3095	1997	488
sektor publiczny	6481	3999	697	1995	487
sektor prywatny	2496	2493	2398	2	1
Sekcja M - Edukacja	48285	42848	26310	5314	123
sektor publiczny	23887	18488	3281	5279	120
sektor prywatny	24398	24360	23029	35	3
Sekcja N - Ochrona zdrowia i opieka socjalna	98826	96604	85822	1351	871
sektor publiczny	14645	12535	3036	1249	861
sektor prywatny	84181	84069	82786	102	10
Sekcja O - Pozostała działalność usługowa, komunalna, socjalna	141914	140602	131897	1141	171
sektor publiczny	5946	5235	2176	641	70
sektor prywatny	135968	135367	129721	500	101
Sekcja P - Gospodarstwa domowe zatrudniające pracowników	792	792	784	0	0
sektor prywatny	792	792	784	0	0
Sekcja Q - Organizacje i zespoły międzynarodowe	3	3	2	0	0
sektor prywatny	3	3	2	0	0

Tablica 3. Liczba przedsiębiorstw aktywnych wg sekcji EKD w 1997 r.

Wyszczególnienie	Liczba przedsiębiorstw aktywnych			
	ogółem	l. zatrud. 0-50	l. zatrud. 51-250	l. zatrud. >250
OGÓLEM	1583606	1567413	12774	3419
sektor publiczny	5800	2123	2362	1315
sektor prywatny	1577806	1565290	10412	2104
C - GÓRNICTWO I KOPALNICTWO	953	806	82	65
sektor publiczny	111	19	40	52
sektor prywatny	842	787	42	13
D - DZIAŁALNOŚĆ PRODUKCYJNA	212103	204533	5589	1981
sektor publiczny	1831	497	704	630
sektor prywatny	210272	204036	4885	1351
E - ZAOPATRYWANIE W ENERGIĘ ELEKTRYCZNĄ, GAZ I WODĘ	1514	1003	345	166
sektor publiczny	597	152	286	159
sektor prywatny	917	851	59	7
F - BUDOWNICTWO	185573	183395	1843	335
sektor publiczny	649	263	346	40
sektor prywatny	184924	183132	1497	295
G - HANDEL I NAPRAWY	649129	646273	2590	266
sektor publiczny	536	331	168	37
sektor prywatny	648593	645942	2422	229
H - HOTELE I RESTAURACJE	50007	49855	130	22
sektor publiczny	88	58	24	6
sektor prywatny	49919	49797	106	16
I - TRANSPORT, GOSPODARKA MAGAZYNOWA I ŁĄCZNOŚĆ	155093	154357	516	220
sektor publiczny	549	173	203	173
sektor prywatny	154544	154184	313	47
K - OBSŁUGA NIERUCHOMOŚCI I FIRM	181386	179970	1208	208
sektor publiczny	834	424	319	91
sektor prywatny	180552	179546	889	117
M - EDUKACJA	16950	16939	11	-
sektor publiczny	9	8	1	-
sektor prywatny	16941	16931	10	-
N - OCHRONA ZDROWIA	67133	66940	90	103
sektor publiczny	178	31	46	101
sektor prywatny	66955	66909	44	2
O - POZOSTAŁA DZIAŁALNOŚĆ USŁUGOWA	63765	63342	370	53
sektor publiczny	418	167	225	26
sektor prywatny	63347	63175	145	27

Tabela 4. Tempo zmian liczby przedsiębiorstw aktywnych w latach 1996-1997 (rok poprzedni = 100)

Wyszczególnienie	ogółem			L.zatr. 0-50			L.zatr. 51-250			L.zatr.>250		
	1995	1996	1997	1995	1996	1997	1995	1996	1997	1995	1996	1997
OGÓŁEM	102,4	117,8	118,2	102,3	118,0	118,3	104,5	106,6	108,1	99,6	100,6	102,3
sektor publiczny	91,4	98,4	90,9	90,7	106,6	100,0	92,6	95,3	95,3	90,6	94,2	73,9
sektor prywatny	102,4	118,0	118,3	102,4	118,0	118,4	108,7	110,0	111,4	114,3	109,0	134,6
C - GÓRNICCTWO I KOPALNICTWO	88,6	119,7	127,7	86,0	121,9	134,1	104,9	117,2	109,3	95,7	106,1	92,9
sektor publiczny	96,9	100,0	90,2	109,1	91,7	86,4	93,2	95,1	102,6	95,1	106,9	83,9
sektor prywatny	86,8	124,6	135,2	85,1	123,5	135,9	135,3	156,5	116,7	100,0	100,0	162,5
D - DZIAŁALNOŚĆ PRODUKCYJNA	101,3	110,5	109,4	101,1	110,6	109,5	108,7	109,1	110,2	99,9	100,5	99,2
sektor publiczny	88,6	97,5	76,8	79,6	121,8	92,6	93,4	91,8	88,6	88,9	92,4	59,9
sektor prywatny	101,5	110,7	109,8	101,1	110,6	109,6	112,9	113,0	114,2	119,9	111,4	142,8
E - ZAOPATRYWANIE W ENERGIĘ ELEKTRYCZNĄ, GAZ I WODĘ	109,9	118,0	132,8	116,6	130,6	153,6	105,7	109,1	106,8	100,0	96,5	101,2
sektor publiczny	105,1	105,3	106,6	127,2	111,1	116,9	100,8	108,8	104,8	99,4	95,7	101,3
sektor prywatny	116,4	133,6	158,1	113,6	136,6	162,7	145,2	111,1	118,0	120,0	116,7	100,0
F - BUDOWNICTWO	100,8	122,7	137,5	100,8	123,1	138,0	102,9	104,3	104,5	92,2	100,0	104,4
sektor publiczny	83,1	92,9	84,0	76,9	105,6	92,6	90,0	87,2	90,3	76,1	85,5	37,7
sektor prywatny	101,0	122,9	137,8	100,9	123,1	138,1	108,4	110,2	108,5	106,5	109,1	137,2
G - HANDEL I NAPRAWY	99,3	115,8	114,2	99,3	115,8	114,3	99,8	105,6	105,6	98,9	100,8	101,1
sektor publiczny	90,4	94,2	88,6	95,5	95,2	91,9	84,0	93,1	88,4	84,5	91,7	67,3
sektor prywatny	99,4	115,8	114,3	99,3	115,9	114,3	101,6	106,7	107,1	104,1	103,5	110,1
H - HOTELE I RESTAURACJE	106,8	101,7	128,4	106,7	101,7	128,5	116,1	108,9	118,2	160,0	83,3	110,0
sektor publiczny	106,1	108,6	115,8	100,0	109,5	126,1	105,0	109,5	104,3	175,0	100,0	85,7
sektor prywatny	106,8	101,7	128,5	106,7	101,7	128,5	119,4	108,8	121,8	154,5	76,5	123,1
I - TRANSPORT, GOSPODARKA MAGAZYNOWA I ŁĄCZNOŚĆ	104,1	127,3	116,0	104,1	127,4	116,0	103,1	103,0	107,3	102,3	101,4	97,8
sektor publiczny	92,2	101,6	97,9	84,3	111,3	103,6	91,8	98,1	96,7	100,0	97,9	94,0
sektor prywatny	104,1	127,4	116,0	104,1	127,4	116,0	115,0	107,1	115,5	117,2	120,6	114,6
K - OBSŁUGA NIERUCHOMOŚCI I FIRM	112,9	122,3	119,4	113,0	122,5	119,5	103,6	103,0	108,2	100,0	102,7	110,1
sektor publiczny	96,4	96,3	102,5	100,2	99,0	106,0	91,4	95,3	98,5	99,0	89,1	101,1
sektor prywatny	113,1	122,5	119,5	113,1	122,6	119,5	110,4	106,6	112,2	101,2	119,3	118,2
M - EDUKACJA	110,3	139,0	152,9	110,4	139,1	153,0	100,0	120,0	91,7	-	-	-
sektor publiczny	87,5	114,3	112,5	85,7	116,7	114,3	100,0	100,0	100,0	-	-	-
sektor prywatny	110,4	139,0	152,9	110,4	139,1	153,0	100,0	122,2	90,9	-	-	-
N - OCHRONA ZDROWIA	105,2	124,5	124,7	105,2	124,5	124,6	97,5	133,3	173,1	104,2	172,0	239,5
sektor publiczny	109,4	214,3	237,3	125,0	280,0	221,4	128,6	211,1	242,1	100,0	200,0	240,5
sektor prywatny	105,2	124,4	124,5	105,2	124,4	124,5	90,9	110,0	133,3	133,3	25,0	200,0
O - POZOSTAŁA DZIAŁALNOŚĆ USŁUGOWA	106,8	126,6	124,2	106,9	127,0	124,4	95,5	100,2	101,4	107,4	84,9	106,0
sektor publiczny	98,8	101,0	104,0	104,7	100,0	107,1	95,1	102,8	101,8	96,4	92,6	104,0
sektor prywatny	106,8	126,9	124,4	106,9	127,1	124,5	95,9	97,6	100,7	115,0	80,4	108,0

Tablica 5. Pracujący w 1997 r. według sektorów własności oraz sekcji gospodarki narodowej (stan w dniu 31 XII)

Wyszczególnienie	Gospodarka Narodowa Ogółem	w tym przedsiębiorstwa o liczbie zatrudnionych			
		do 50 osób	w tym do 5 osób **	51-250 osób	ponad 250 osób
OGÓLEM (sekcje od C do O)	11402831	4544156	2343925	2427145	4431530
sektor publiczny	4782721	553751	-	1242270	2986700
sektor prywatny	6620110	3990405	2343925	1184875	1444830
Sekcja C - Górnictwo i kopalnictwo	328607	4832	994	9819	313956
sektor publiczny	311070	466	-	5264	305340
sektor prywatny	17537	4366	994	4555	8616
Sekcja D - Działalność produkcyjna	3092561	965962	405386	664572	1462027
sektor publiczny	653168	14118	-	99829	539221
sektor prywatny	2439393	951844	405386	564743	922806
Sekcja E - Zaopatrywanie w energię elektryczną, gaz i wodę	280805	14455	797	51503	214847
sektor publiczny	267216	11208	-	44313	211695
sektor prywatny	13589	3247	797	7190	3152
Sekcja F - Budownictwo	887084	494266	268962	207589	185229
sektor publiczny	76771	7764	-	42873	26134
sektor prywatny	810313	486502	268962	164716	159095
Sekcja - G Handel i naprawy	2037318	1592744	1105064	263640	180934
sektor publiczny	72407	7538	-	19982	44887
sektor prywatny	1964911	1585206	1105064	243658	136047
Sekcja H - Hotele i restauracje	211800	168620	91144	14376	28804
sektor publiczny	45934	28683	-	3660	13591
sektor prywatny	165866	139937	91144	10716	15213
Sekcja I - Transport, gospodarka magazynowa i łączność	878620	231117	171585	70080	577423
sektor publiczny	594086	6338	-	36305	551443
sektor prywatny	284534	224779	171585	33775	25980
Sekcja J - Pośrednictwo finansowe	308074	68867	-	21413	217794
sektor publiczny	164655	1309	-	8320	155026
sektor prywatny	143419	67558	-	13093	62768
Sekcja K - Obsługa nieruchomości i firm	661718	351523	175874	179762	130433
sektor publiczny	173185	35112	-	77992	60081
sektor prywatny	488533	316411	175874	101770	70352
Sekcja L - Administracja publiczna	409737	88838	-	201634	119265
sektor publiczny	408518	87670	-	201583	119265
sektor prywatny	1219	1168	-	51	-
Sekcja M - Edukacja	922616	152381	13023	504577	265658
sektor publiczny	890532	127310	-	500186	263036
sektor prywatny	32084	25071	13023	4391	2622
Sekcja N - Ochrona zdrowia i opieka socjalna	1023959	203499	37899	148017	672443
sektor publiczny	958683	147746	-	139830	671107
sektor prywatny	65276	55753	37899	8187	1336
Sekcja O - Pozostała działalność usługowa	359932	207052	73197	90163	62717
sektor publiczny	166496	78489	-	62133	25874
sektor prywatny	193436	128563	73197	28030	36843
Sektor rynkowy (sekcje C - K oraz O)	9046519	4099438	2293003	1572917	3374164
sektor publiczny	2524988	191025	-	400671	1933292
sektor prywatny	6521531	3908413	2293003	1172246	1440872
Sektor z przewagą usług nierynkowych (sekcje L,M,N)	2356312	444718	50922	854228	1057366
sektor publiczny	2257733	362726	-	841599	1053408
sektor prywatny	98579	81992	50922	12629	3958

* w tym właściciele i współwłaściciele 1493859 ** osoby fizyczne i spółki cywilne

**Tablica 6. Pracujący w 1997 r. według sektorów własności oraz sekcji gospodarki narodowej
(w odsetkach, sekcja ogółem = 100)**

Wyszczególnienie	Gospodarka Narodowa Ogółem	w tym przedsiębiorstwa o liczbie zatrudnionych			
		do 50 osób	w tym do 5 osób	51-250 osób	ponad 250 osób
OGÓLEM (sekcje od C do O)	100,0	39,8	20,6	21,3	38,9
sektor publiczny	100,0	11,6	-	26,0	62,4
sektor prywatny	100,0	60,3	35,4	17,9	21,8
Sekcja C - Górnictwo i kopalnictwo	100,0	1,5	0,3	3,0	95,5
sektor publiczny	100,0	0,1	-	1,7	98,2
sektor prywatny	100,0	24,9	5,7	26,0	49,1
Sekcja D - Działalność produkcyjna	100,0	31,2	13,1	21,5	47,3
sektor publiczny	100,0	2,2	-	15,3	82,5
sektor prywatny	100,0	39,0	16,6	23,2	37,8
Sekcja E - Zaopatrywanie w energię elektryczną, gaz i wodę	100,0	5,1	0,3	18,3	76,6
sektor publiczny	100,0	4,2	-	16,6	79,2
sektor prywatny	100,0	23,9	5,9	52,9	23,2
Sekcja F - Budownictwo	100,0	55,7	30,3	23,4	20,9
sektor publiczny	100,0	10,1	-	55,9	34,0
sektor prywatny	100,0	60,1	33,2	20,3	19,6
Sekcja G - Handel i naprawy	100,0	78,2	54,2	12,9	8,9
sektor publiczny	100,0	10,4	-	27,6	62,0
sektor prywatny	100,0	80,7	56,2	12,4	6,9
Sekcja H - Hotele i restauracje	100,0	79,6	43,0	6,8	13,6
sektor publiczny	100,0	62,4	-	8,0	29,6
sektor prywatny	100,0	84,3	55,0	6,5	9,2
Sekcja I - Transport, gospodarka magazynowa i łączność	100,0	26,3	19,5	8,0	65,7
sektor publiczny	100,0	1,1	-	6,1	92,8
sektor prywatny	100,0	79,0	60,3	11,9	9,1
Sekcja J - Pośrednictwo finansowe	100,0	22,4	-	7,0	70,6
sektor publiczny	100,0	0,8	-	5,1	94,1
sektor prywatny	100,0	47,1	-	9,1	43,8
Sekcja K - Obsługa nieruchomości i firm	100,0	53,1	26,6	27,2	19,7
sektor publiczny	100,0	20,3	-	45,0	34,7
sektor prywatny	100,0	64,8	36,0	20,8	14,4
Sekcja L - Administracja publiczna	100,0	21,7	-	49,2	29,1
sektor publiczny	100,0	21,5	-	49,3	29,2
sektor prywatny	100,0	95,8	-	4,2	-
Sekcja M - Edukacja	100,0	16,5	1,4	54,7	28,8
sektor publiczny	100,0	14,3	-	56,2	29,5
sektor prywatny	100,0	78,1	40,6	13,7	8,2
Sekcja N - Ochrona zdrowia i opieka socjalna	100,0	19,9	3,7	14,5	65,6
sektor publiczny	100,0	15,4	-	14,6	70,0
sektor prywatny	100,0	85,5	58,1	12,5	2,0
Sekcja O - Pozostała działalność usługowa	100,0	57,5	20,3	25,1	17,4
sektor publiczny	100,0	47,2	-	37,3	15,5
sektor prywatny	100,0	66,5	37,8	14,5	19,0
Sektor rynkowy (sekcje C - K oraz O)	100,0	45,3	25,3	17,4	37,3
sektor publiczny	100,0	7,6	-	15,9	76,5
sektor prywatny	100,0	59,9	35,2	18,0	22,1
Sektor z przewagą usług nierynkowych (sekcje L,M,N)	100,0	18,9	2,2	36,3	44,8
sektor publiczny	100,0	16,1	-	37,3	46,6
sektor prywatny	100,0	83,2	51,7	12,8	4,0

**Tablica 7. Pracujący w 1997 r. według sektorów własności oraz sekcji gospodarki narodowej
(w odsetkach, ogółem gospodarka = 100)**

Wyszczególnienie	Gospodarka Narodowa Ogółem	w tym przedsiębiorstwa o liczbie zatrudnionych			
		do 50 osób	w tym do 5 osób	51-250 osób	ponad 250 osób
OGÓLEM (sekcje od C do O)	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0
sektor publiczny	100,0	100,0	-	100,0	100,0
sektor prywatny	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0
Sekcja C - Górnictwo i kopalnictwo	2,9	0,1	0,0	0,4	7,1
sektor publiczny	6,5	0,1	-	0,4	10,2
sektor prywatny	0,3	0,1	0,0	0,4	0,6
Sekcja D - Działalność produkcyjna	27,0	21,2	17,3	27,3	33,1
sektor publiczny	13,7	2,5	-	8,0	18,1
sektor prywatny	36,8	23,9	17,3	47,6	63,9
Sekcja E - Zaopatrywanie w energię elektryczną, gaz i wodę	2,5	0,3	0,0	2,1	4,8
sektor publiczny	5,6	2,0	-	3,6	7,1
sektor prywatny	0,2	0,1	0,0	0,6	0,2
Sekcja F - Budownictwo	7,8	10,9	11,5	8,6	4,2
sektor publiczny	1,6	1,4	-	3,5	0,9
sektor prywatny	12,2	12,2	11,5	13,9	11,0
Sekcja G - Handel i naprawy	17,8	35,0	47,2	10,9	4,1
sektor publiczny	1,5	1,4	-	1,6	1,5
sektor prywatny	29,7	39,8	47,2	20,5	9,4
Sekcja H - Hotele i restauracje	1,9	3,7	3,9	0,6	0,6
sektor publiczny	1,0	5,2	-	0,3	0,5
sektor prywatny	2,5	3,5	3,9	0,9	1,1
Sekcja I - Transport, gospodarka magazynowa i łączność	7,7	5,1	7,3	2,9	13,0
sektor publiczny	12,4	1,1	-	2,9	18,4
sektor prywatny	4,3	5,6	7,3	2,9	1,8
Sekcja J - Pośrednictwo finansowe	2,7	1,5	-	0,9	4,9
sektor publiczny	3,4	0,2	-	0,7	5,2
sektor prywatny	2,2	1,7	-	1,1	4,3
Sekcja K - Obsługa nieruchomości i firm	5,8	7,7	7,5	7,4	2,9
sektor publiczny	3,6	6,3	-	6,3	2,0
sektor prywatny	7,4	7,9	7,5	8,6	4,9
Sekcja L - Administracja publiczna	3,6	2,0	-	8,3	2,7
sektor publiczny	8,5	15,8	-	16,2	4,0
sektor prywatny	0,0	0,0	-	0,0	-
Sekcja M - Edukacja	8,1	3,4	0,6	20,8	6,0
sektor publiczny	18,6	23,0	-	40,2	8,8
sektor prywatny	0,5	0,6	0,6	0,4	0,2
Sekcja N - Ochrona zdrowia i opieka socjalna	9,0	4,5	1,6	6,1	15,2
sektor publiczny	20,1	26,8	-	11,3	22,4
sektor prywatny	1,0	1,4	1,6	0,7	0,1
Sekcja O - Pozostała działalność usługowa	3,2	4,6	3,1	3,7	1,4
sektor publiczny	3,5	14,2	-	5,0	0,9
sektor prywatny	2,9	3,2	3,1	2,4	2,5
Sektor rynkowy (sekcje C - K oraz O)	79,3	90,1	97,8	64,8	76,1
sektor publiczny	52,8	34,4	-	32,3	64,8
sektor prywatny	98,5	98,0	97,8	98,9	99,7
Sektor z przewagą usług nierynkowych (sekcje L,M,N)	20,7	9,9	2,2	35,2	23,9
sektor publiczny	47,2	65,6	-	67,7	35,2
sektor prywatny	1,5	2,0	2,2	1,1	0,3

Tablica 8. Tempo zmian liczby pracujących w latach 1995 – 1997 (rok poprzedni = 100)

Wyszczególnienie	ogółem			Lzatr. 0-5			Lzatr. 0-50			Lzatr. 51-250			Lzatr.>250		
	1995	1996	1997	1995	1996	1997	1995	1996	1997	1995	1996	1997	1995	1996	1997
OGÓLEM	100,5	101,8	102,8	101,9	101,9	114,0	102,6	103,7	105,9	103,8	105,5	106,5	97,3	98,4	98,0
sektor publiczny	95,8	96,8	89,5	-	-	-	104,9	104,0	96,2	97,0	99,7	101,9	94,2	94,8	84,2
sektor prywatny	105,8	106,9	115,1	101,9	101,9	114,0	102,2	103,7	107,3	114,1	112,9	111,9	113,4	114,1	148,2
C - GÓRNICZTWO I KOPALNICTWO	94,3	94,8	94,1	82,9	74,7	154,8	120,7	85,0	116,3	119,7	106,3	104,9	93,5	94,6	93,6
sektor publiczny	93,9	94,7	92,0	-	-	-	116,0	78,3	104,0	101,9	90,4	93,0	93,8	94,8	92,0
sektor prywatny	106,5	96,9	161,2	82,9	74,7	154,8	121,4	85,9	117,8	211,1	145,6	123,2	75,6	79,5	247,8
D - DZIAŁALNOŚĆ PRODUKCYJNA	101,3	101,8	98,5	106,3	106,5	97,5	103,0	105,0	97,6	114,3	108,9	109,3	96,6	97,4	94,8
sektor publiczny	89,5	89,7	59,5	-	-	-	84,9	94,3	92,7	99,9	89,7	88,2	88,5	89,6	55,7
sektor prywatny	111,0	109,8	119,4	106,3	106,5	97,5	103,3	105,2	97,6	119,4	114,5	114,2	120,2	114,2	161,0
E - ZAOPATRYWANIE W ENERGIĘ ELEKTRYCZNĄ, GAZ I WODĘ	99,7	100,1	99,6	106,0	161,2	165,4	124,4	110,7	120,5	103,6	108,4	105,5	98,0	97,9	97,2
sektor publiczny	98,6	99,5	99,0	-	-	-	123,7	108,1	118,9	97,7	107,8	103,4	97,9	97,7	97,2
sektor prywatny	144,2	116,5	114,7	106,0	161,2	165,4	127,7	121,4	126,6	191,3	112,8	120,8	105,3	119,7	94,8
F - BUDOWNICTWO	97,6	105,0	103,3	99,5	123,6	117,3	98,9	108,4	104,6	100,1	103,6	104,8	92,5	98,6	98,6
sektor publiczny	83,2	85,0	61,8	-	-	-	75,5	98,8	93,0	89,2	89,0	89,0	80,6	81,0	38,6
sektor prywatny	101,4	109,3	110,3	99,5	123,6	117,3	99,5	108,6	104,8	105,2	109,4	109,9	104,6	112,2	132,4
G - HANDEL I NAPRAWY	100,6	100,0	107,5	98,6	95,0	112,0	100,4	99,1	107,2	104,6	107,6	108,7	97,5	97,3	107,7
sektor publiczny	89,0	83,9	80,6	-	-	-	99,4	88,8	93,2	85,0	91,8	88,5	89,3	80,7	75,9
sektor prywatny	101,4	100,9	108,8	98,6	95,0	112,0	100,4	99,2	107,3	107,6	109,5	110,7	104,6	109,7	125,0
H - HOTELE I RESTAURACJE	107,8	98,8	106,3	106,8	94,6	106,7	108,7	96,1	104,0	117,3	110,3	113,6	97,2	114,0	118,1
sektor publiczny	93,6	98,4	96,1	-	-	-	89,8	97,0	96,2	101,5	94,5	103,0	100,8	102,5	94,0
sektor prywatny	113,2	99,0	109,5	106,8	94,6	106,7	114,0	95,9	105,7	126,9	117,9	117,8	90,8	136,2	153,1
I - TRANSPORT, GOSPODARKA MAGAZYNOWA I ŁĄCZNOŚĆ	99,8	98,6	104,4	101,0	105,5	124,2	107,0	98,0	121,2	101,5	103,2	109,8	97,5	98,3	98,3
sektor publiczny	96,8	97,7	97,8	-	-	-	95,0	97,1	103,1	93,5	97,9	100,9	97,1	97,7	97,5
sektor prywatny	108,6	100,9	121,4	101,0	105,5	124,2	107,5	98,1	121,9	116,1	111,0	121,2	110,8	115,3	118,1
J - POŚREDNICTWO FINANSOWE	106,3	106,9	107,5	-	-	-	116,8	108,2	171,7	109,9	120,6	100,2	104,4	105,6	96,8
sektor publiczny	102,6	98,3	91,8	-	-	-	141,2	138,6	112,9	103,0	108,5	97,0	102,4	97,7	91,4
sektor prywatny	115,2	125,2	133,9	-	-	-	116,3	107,5	173,4	116,1	130,3	102,3	113,9	140,3	113,4
K - OBSŁUGA NIERUCHOMOŚCI I FIRM	104,9	106,2	112,8	113,0	106,2	153,7	101,7	105,1	117,7	105,2	105,3	107,2	113,6	110,5	108,3
sektor publiczny	101,8	99,5	86,6	-	-	-	100,5	99,1	71,5	97,0	97,4	99,2	109,0	102,0	83,0
sektor prywatny	106,7	110,1	126,3	113,0	106,2	153,7	102,0	106,3	126,8	115,1	113,5	114,2	123,4	126,3	146,3
L - ADMINISTRACJA PUBLICZNA	98,6	107,8	107,4	-	-	-	107,6	104,5	102,3	94,0	108,9	108,2	100,1	108,4	110,1
sektor publiczny	98,6	107,7	107,2	-	-	-	107,5	104,2	101,7	94,1	108,9	108,2	100,1	108,4	110,1
sektor prywatny	90,4	201,0	195,7	-	-	-	155,8	201,0	187,5	-	-	-	-	-	-
M - EDUKACJA	100,1	101,7	101,2	128,6	137,2	154,8	115,3	110,7	99,0	98,7	101,3	105,1	96,1	98,1	95,7
sektor publiczny	99,7	101,1	100,6	-	-	-	115,0	106,3	95,9	98,4	101,4	105,1	96,0	98,5	95,3
sektor prywatny	119,8	125,8	119,6	128,6	137,2	154,8	118,3	149,2	118,8	133,9	90,5	101,6	105,9	58,5	186,1
N - OCHRONA ZDROWIA	99,9	99,9	103,1	126,9	114,2	215,5	105,1	118,2	116,4	99,5	98,5	100,1	98,9	96,3	100,3
sektor publiczny	99,5	99,5	101,1	-	-	-	102,6	113,0	104,3	99,3	97,7	102,4	99,0	97,4	100,2
sektor prywatny	109,0	109,6	144,6	126,9	114,2	215,5	121,7	146,8	167,6	101,7	108,8	72,3	91,0	7,1	231,5
O - POZOSTAŁA DZIAŁALNOŚĆ USŁUGOWA	98,6	111,8	98,2	114,7	117,0	123,9	102,3	115,6	93,5	101,5	106,7	98,3	83,1	105,9	117,4
sektor publiczny	99,7	97,3	96,1	-	-	-	109,5	96,7	90,0	97,3	98,8	101,2	79,7	95,7	105,0
sektor prywatny	97,2	129,0	100,0	114,7	117,0	123,9	96,6	132,4	95,7	114,6	127,5	92,4	87,0	116,7	128,0
SEKTOR RYNKOWY (sekcje C - K oraz O)	100,7	101,8	102,7	101,7	101,7	113,0	101,9	102,9	105,7	107,6	107,3	107,4	97,0	98,5	97,4
sektor publiczny	93,6	93,7	80,7	-	-	-	100,3	97,4	88,8	96,0	95,1	95,3	92,7	93,2	77,6
sektor prywatny	105,7	106,8	114,8	101,7	101,7	113,0	102,0	103,2	106,7	114,2	113,1	112,3	113,7	115,3	148,1
SEKTOR Z PRZEWAĞĄ USŁUG NIERYNKOWYCH (sekcje L,M,N)	99,8	101,9	103,1	127,4	120,8	195,9	109,3	112,3	107,0	97,8	102,4	104,9	98,3	97,9	100,1
sektor publiczny	99,4	101,5	102,0	-	-	-	108,2	108,3	100,6	97,6	102,4	105,4	98,3	98,7	99,9
sektor prywatny	112,3	115,5	135,8	127,4	120,8	195,9	120,6	148,2	149,1	108,8	103,0	80,8	94,0	18,8	199,3

Tablica 9. Przychody ze sprzedaży produktów, towarów i materiałów w 1997r. wg sektorów własności i sekcji EKD (ceny bieżące - w mln zł)

Wyszczególnienie	Ogółem	w tym w przedsiębiorstwach o liczbie zatrudnionych		
		do 50 osób	51-250 osób	ponad 250 osób
OGÓLEM	992380,3	398650,5	190194,3	403535,5
sektor publiczny	249069,0	6181,0	24648,8	218239,2
sektor prywatny	743311,3	392469,5	165545,5	185296,3
C - GÓRNICTWO I KOPALNICTWO	25300,1	396,3	787,8	24116,0
sektor publiczny	23850,2	44,9	441,5	23363,8
sektor prywatny	1449,9	351,4	346,3	752,2
D - DZIAŁALNOŚĆ PRODUKCYJNA	318543,4	53744,9	63814,3	200984,2
sektor publiczny	88920,8	797,8	7583,2	80539,8
sektor prywatny	229622,6	52947,1	56231,1	120444,4
E - ZAOPATRYWANIE W ENERGIĘ ELEKTRYCZNĄ, GAZ I WODĘ	59895,3	606,1	3256,7	56032,5
sektor publiczny	58972,4	403,7	2788,2	55780,5
sektor prywatny	922,9	202,4	468,5	252,0
F - BUDOWNICTWO	62585,6	28346,9	17044,2	17194,5
sektor publiczny	4650,7	446,3	2746,1	1458,3
sektor prywatny	57934,9	27900,6	14298,1	15736,2
G - HANDEL I NAPRAWY	411679,0	268925,5	82979,7	59773,8
sektor publiczny	31014,4	3181,7	6288,6	21544,1
sektor prywatny	380664,6	265743,8	76691,1	38229,7
H - HOTELE I RESTAURACJE	7143,2	4918,5	645,9	1578,8
sektor publiczny	1010,6	65,7	108,9	836,0
sektor prywatny	6132,6	4852,8	537,0	742,8
I - TRANSPORT, GOSPODARKA MAGAZYNOWA I ŁĄCZNOŚĆ	53802,9	15552,5	5958,9	32291,5
sektor publiczny	30442,2	325,0	1990,4	28126,8
sektor prywatny	23360,7	15227,5	3968,5	4164,7
K - OBSŁUGA NIERUCHOMOŚCI I FIRM	44254,1	23256,5	13446,7	7550,9
sektor publiczny	6186,7	735,0	1962,5	3489,2
sektor prywatny	38067,4	22521,5	11484,2	4061,7
O - POZOSTAŁA DZIAŁALNOŚĆ USŁUGOWA	9176,7	2903,3	2260,1	4013,3
sektor publiczny	4021,0	180,9	739,4	3100,7
sektor prywatny	5155,7	2722,4	1520,7	912,6

Tablica 10. Wskaźniki rentowności obrotu brutto w przedsiębiorstwach różnej wielkości wg sektorów własności i sekcji EKD (w %)

Wyszczególnienie	ogółem				L.zatr. 0-50				L.zatr. 51-250				L.zatr.>250				
	1994	1995	1996	1997	1994	1995	1996	1997	1994	1995	1996	1997	1994	1995	1996	1997	
OGÓLEM	3,8	4,0	3,2	3,2	2,3	2,6	2,5	2,5	2,1	3,1	3,8	3,4	4,8	4,9	3,3	3,5	
sektor publiczny	4,9	4,8	3,0	3,5	-10,5	-4,4	1,5	1,2	2,6	3,9	4,8	2,6	5,4	5,1	2,9	3,7	
sektor prywatny	2,5	3,3	3,4	3,1	2,7	2,9	2,5	2,5	1,9	2,8	3,6	3,6	2,7	4,6	4,3	3,3	
C - GÓRNICTWO I KOPALNICTWO	5,0	2,0	-5,1	-0,8	-0,4	-7,6	-1,2	-1,0	-1,0	3,8	0,8	4,3	5,1	2,0	-5,3	-1,0	
sektor publiczny	5,5	2,2	-5,2	-1,2	-5,6	-18,0	0,0	-6,1	-2,4	3,8	0,6	-0,5	5,6	2,2	-5,4	-1,3	
sektor prywatny	-20,9	-5,6	-0,1	7,3	0,7	-4,6	-1,6	0,0	4,9	3,6	1,3	10,3	-35,9	-10,8	-0,5	7,8	
D - DZIAŁALNOŚĆ PRODUKCYJNA	3,7	4,4	3,9	3,9	0,9	1,1	2,1	2,9	2,1	2,8	4,1	4,1	4,4	5,2	4,1	4,0	
sektor publiczny	4,3	4,2	2,5	2,9	-19,9	-9,5	-17,4	-18,6	-2,5	-1,2	0,5	-0,7	5,0	4,8	2,9	3,5	
sektor prywatny	2,8	4,5	5,0	4,3	2,0	1,7	3,0	3,6	3,5	3,7	4,7	4,7	2,8	6,2	5,8	4,3	
E - ZAOPATRYWANIE W ENERGIĘ ELEKTRYCZNĄ, GAZ I WODĘ	6,3	6,4	4,8	4,0	-69,5	5,4	-6,2	-1,4	6,0	5,2	8,9	3,7	6,6	6,5	4,7	4,1	
sektor publiczny	6,4	6,4	4,9	4,1	-	4,5	3,7	2,5	6,1	4,9	9,2	3,6	6,6	6,5	4,7	4,1	
sektor prywatny	4,5	6,7	-2,8	1,4	110,8	4,2	8,2	-14,8	-14,1	5,6	7,7	6,0	4,1	3,0	4,1	4,0	4,7
F - BUDOWNICTWO	2,7	3,7	3,9	4,6	2,3	3,1	3,4	3,7	2,7	3,5	5,0	6,2	2,8	4,1	3,3	3,8	
sektor publiczny	-3,2	-0,1	1,0	1,8	-31,8	-13,1	-9,7	-4,5	-1,8	-0,1	2,7	4,2	-1,6	1,4	1,4	-0,2	
sektor prywatny	4,6	4,6	4,6	4,9	4,1	4,0	4,1	4,0	4,2	4,6	5,6	6,6	5,7	5,3	4,1	4,2	
G - HANDEL I NAPRAWY	2,1	2,1	2,1	1,9	2,4	2,2	2,2	2,1	1,1	2,2	2,5	2,2	2,3	1,6	1,6	1,1	
sektor publiczny	3,2	3,2	2,7	2,1	-0,1	0,1	2,1	1,3	6,5	5,8	5,0	3,2	2,6	2,1	2,1	2,0	
sektor prywatny	1,6	1,9	2,0	1,9	2,5	2,3	2,2	2,1	-0,1	1,5	2,2	2,1	1,8	1,2	1,2	0,6	
H - HOTELE I RESTAURACJE	-2,1	-2,7	3,9	4,2	-5,3	-0,6	1,2	1,6	-14,1	-18,9	-0,6	2,2	3,3	2,1	6,3	6,2	
sektor publiczny	7,5	3,9	6,9	8,5	-1,2	2,4	-0,9	-1,5	3,8	3,1	4,1	5,7	8,3	4,1	7,6	9,6	
sektor prywatny	-9,4	-7,3	1,8	2,0	-5,7	-0,9	1,4	1,9	-18,7	-23,4	-1,9	1,4	-5,0	-0,6	4,4	2,4	
I - TRANSPORT, GOSPODARKA MAGAZYNOWA I ŁĄCZNOŚĆ	6,7	5,7	5,1	5,0	2,6	-1,8	1,2	2,1	2,0	2,2	3,2	1,5	7,9	7,4	6,2	6,2	
sektor publiczny	7,4	7,3	6,4	7,4	-4,2	-1,4	1,6	-1,6	-0,9	1,6	1,8	1,0	8,0	7,7	6,8	8,0	
sektor prywatny	4,1	0,7	1,6	-0,6	3,2	-1,9	1,2	2,4	3,7	2,5	4,1	1,7	6,5	3,8	-0,1	-6,9	
J - POŚREDNICTWO FINANSOWE	19,8	18,7	11,1	3,9	13,1	14,7	6,6	2,6	25,9	31,8	24,8	6,9	13,0	19,4	17,0	14,3	
sektor publiczny	72,2	39,2	39,9	34,8	18,2	-31,2	18,3	27,7	73,0	62,8	65,0	46,3	-	-	-	-	
sektor prywatny	14,0	16,6	5,7	1,8	13,0	16,1	5,1	1,3	15,2	18,4	6,9	1,1	13,0	19,4	17,0	14,3	
K - OBSŁUGA NIERUCHOMOŚCI I FIRM	3,3	3,5	3,8	4,5	3,3	4,5	4,0	4,2	3,3	3,8	4,0	4,9	3,3	2,2	3,3	4,5	
sektor publiczny	5,8	4,5	5,3	5,9	4,3	-0,8	18,4	8,4	5,0	6,1	4,6	4,5	6,9	4,3	2,8	5,9	
sektor prywatny	2,5	3,2	3,4	4,2	3,2	5,0	2,9	3,8	2,6	3,1	3,8	5,0	-0,5	0,7	4,0	3,1	
M - EDUKACJA	9,7	1,6	7,4	7,1	4,9	0,5	6,1	7,4	18,6	11,7	10,5	6,2	-	-	-	-	
sektor publiczny	4,3	4,7	.	2,2	6,1	8,9	.	.	2,6	0,0	.	.	-	-	-	-	
sektor prywatny	10,6	1,5	.	7,2	4,9	0,4	.	.	19,6	12,6	.	.	-	-	-	-	
N - OCHRONA ZDROWIA	0,4	0,4	0,9	1,5	-4,7	0,6	-1,4	0,5	2,8	2,7	4,5	2,7	1,5	-0,3	0,5	1,4	
sektor publiczny	1,1	-0,5	.	1,5	-14,3	-6,7	.	1,9	-0,7	-1,9	.	.	1,3	-0,4	.	.	
sektor prywatny	-0,8	1,4	.	1,4	-4,6	0,7	.	0,3	3,7	4,1	.	.	4,6	0,2	.	.	
O - POZOSTAŁA DZIAŁALNOŚĆ USŁUGOWA	10,2	5,2	5,1	5,6	8,3	3,2	2,7	2,3	3,1	3,4	4,3	2,2	15,7	10,1	7,9	8,4	
sektor publiczny	14,7	8,9	9,5	7,6	1,5	3,0	0,8	2,1	7,5	4,8	3,9	3,8	18,1	11,3	11,8	9,0	
sektor prywatny	6,0	3,5	2,1	2,8	8,8	3,2	2,8	2,3	-0,8	2,4	4,6	1,1	7,2	6,8	-4,3	6,0	

Tablica 11. Wskaźniki rentowności obrotu netto w przedsiębiorstwach różnej wielkości wg sektorów własności i sekcji EKD (w %)

Wyszczególnienie	ogółem				L.zatr. 0-50				L.zatr. 51-250				L.zatr.>250			
	1994	1995	1996	1997	1994	1995	1996	1997	1994	1995	1996	1997	1994	1995	1996	1997
OGÓLEM	1,5	1,8	1,5	1,6	0,8	0,9	1,1	1,3	0,6	1,4	2,2	1,9	2,2	2,4	1,3	1,7
sektor publiczny	1,7	2,0	0,9	1,5	-13,2	-6,5	-1,1	-0,6	0,1	1,6	2,7	0,8	2,4	2,2	0,7	1,6
sektor prywatny	1,2	1,7	1,9	1,7	1,4	1,2	1,2	1,3	0,8	1,4	2,1	2,0	1,2	2,7	2,6	1,7
C - GÓRNICSTWO I KOPALNICTWO	1,5	-0,6	-6,9	-2,7	-3,1	-9,9	-3,6	-3,2	-6,2	0,0	-2,3	1,7	1,6	-0,6	-7,0	-2,9
sektor publiczny	1,9	-0,5	-7,0	-3,1	-9,0	-20,3	-3,0	-7,3	-8,0	-0,5	-2,6	-3,2	2,0	-0,5	-7,1	-3,1
sektor prywatny	-22,7	-7,3	-2,5	4,2	-1,8	-7,0	-3,8	-2,4	1,9	1,6	-1,8	7,9	-37,1	-12,0	-2,4	4,2
D - DZIAŁALNOŚĆ PRODUKCYJNA	1,2	2,0	1,9	2,1	-0,8	-0,6	0,3	1,2	0,1	0,7	2,1	2,2	1,7	2,6	2,1	2,2
sektor publiczny	1,3	1,3	0,6	1,1	-24,8	-12,0	-19,5	-21,6	-5,4	-4,2	-1,7	-2,2	1,8	1,8	1,0	1,7
sektor prywatny	1,1	2,6	3,0	2,5	0,4	0,2	1,1	1,9	1,6	1,8	2,7	2,8	1,4	4,2	3,8	2,5
E - ZAOPATRYWANIE W ENERGIĘ ELEKTRYCZNĄ, GAZ I WODĘ	3,6	3,5	2,2	2,3	-74,6	1,7	-7,8	-2,4	2,4	2,8	6,2	1,9	3,9	3,5	2,1	2,4
sektor publiczny	3,6	3,5	2,4	2,3	-	0,4	0,8	1,5	2,2	2,6	6,6	1,9	3,9	3,6	2,1	2,4
sektor prywatny	2,6	3,8	-4,1	-0,3	115,7	1,1	5,9	-15,3	-15,3	3,4	4,3	3,6	2,1	2,1	1,8	3,1
F - BUDOWNICTWO	0,6	1,6	1,8	2,5	0,1	1,0	1,3	1,8	0,8	1,5	2,8	3,7	0,8	2,1	1,2	1,9
sektor publiczny	-5,2	-2,2	-1,1	-0,2	-35,9	-15,7	-11,0	-6,1	-3,9	-2,2	0,4	1,6	-3,5	-0,6	-0,8	-1,6
sektor prywatny	2,6	2,6	2,5	2,8	2,0	1,9	2,1	2,1	2,3	2,6	3,3	4,1	3,6	3,2	2,0	2,2
G - HANDEL I NAPRAWY	0,9	0,9	1,1	1,0	1,2	1,1	1,1	1,2	0,2	1,2	1,6	1,3	1,1	0,1	0,6	0,2
sektor publiczny	1,8	1,8	1,6	1,1	-1,8	-1,2	1,0	0,4	4,9	4,6	4,0	2,0	1,3	0,6	1,1	0,9
sektor prywatny	0,6	0,8	1,0	1,0	1,3	1,1	1,1	1,2	-0,8	0,7	1,3	1,2	0,5	-0,3	0,1	-0,2
H - HOTELE I RESTAURACJE	-4,4	-4,5	1,3	1,3	-6,6	-2,1	-0,6	0,1	-15,3	-20,5	-2,4	0,1	0,1	0,0	3,1	2,3
sektor publiczny	3,0	0,7	3,0	3,9	-3,7	0,1	-2,5	-3,2	1,5	0,0	1,7	3,0	3,4	0,8	3,5	4,5
sektor prywatny	-10,2	-8,3	0,0	-0,1	-6,8	-2,3	-0,5	0,3	-19,5	-24,7	-3,5	-0,5	-5,5	-1,2	2,5	-0,2
I - TRANSPORT, GOSPODARKA MAGAZYNOWA I ŁĄCZNOŚĆ	3,1	3,0	2,1	1,8	0,7	-3,4	-0,3	0,3	-0,3	-0,1	1,3	-0,4	3,9	4,4	2,7	2,5
sektor publiczny	3,4	4,2	2,9	3,6	-6,4	-3,6	-0,6	-3,6	-3,8	-1,0	0,5	-0,3	3,9	4,6	3,2	4,0
sektor prywatny	2,0	-1,0	-0,2	-2,3	1,3	-3,4	-0,3	0,6	1,8	0,4	1,8	-0,4	3,7	2,1	-2,1	-8,3
J - POŚREDNICTWO FINANSOWE	15,9	13,0	9,1	2,3	10,8	8,2	5,5	1,7	20,0	28,5	20,2	3,7	7,3	17,0	13,5	8,6
sektor publiczny	44,1	34,2	34,8	26,0	9,4	-33,5	16,4	24,1	44,6	56,9	56,2	29,0	-	-	-	-
sektor prywatny	12,6	10,8	4,3	0,8	10,8	9,5	4,1	0,5	14,3	16,2	4,1	0,0	7,3	17,0	13,5	8,6
K - OBSŁUGA NIERUCHOMOŚCI I FIRM	1,6	1,3	1,9	2,6	1,4	0,8	1,7	2,0	2,0	2,4	2,2	3,1	1,2	0,7	1,9	2,6
sektor publiczny	3,2	2,3	2,6	3,7	0,8	-3,4	9,8	5,8	3,3	4,0	2,0	2,7	3,6	2,1	1,3	3,6
sektor prywatny	1,1	1,0	1,7	2,3	1,5	1,0	1,1	1,7	1,5	1,8	2,2	3,1	-1,4	-0,3	2,5	1,5
M - EDUKACJA	6,3	0,5	4,7	4,7	3,1	-0,2	4,2	5,0	12,4	6,5	5,8	3,6	-	-	-	-
sektor publiczny	1,0	2,5	.	1,2	1,1	4,4	.	.	0,9	0,7	.	.	-	-	-	-
sektor prywatny	6,6	0,5	.	4,8	3,1	-0,2	.	.	13,1	6,9	.	.	-	-	-	-
N - OCHRONA ZDROWIA	-1,4	-1,1	-0,1	1,0	-6,8	-1,2	-2,8	-0,7	0,5	1,0	3,0	2,0	-0,1	-1,6	-0,1	1,1
sektor publiczny	-0,4	-2,0	.	1,2	-22,2	-7,4	.	1,6	-2,7	-2,8	.	.	-0,2	-1,9	.	.
sektor prywatny	-3,0	-0,1	.	0,1	-6,7	-1,1	.	-1,1	1,4	2,1	.	.	2,3	0,4	.	.
O - POZOSTAŁA DZIAŁALNOŚĆ USŁUGOWA	7,1	3,1	2,8	2,5	7,4	2,5	2,1	0,6	0,9	1,7	2,5	-0,8	10,4	5,5	3,8	4,8
sektor publiczny	9,5	4,3	5,3	4,1	0,0	1,8	-0,3	0,7	4,7	2,6	1,9	2,1	11,8	5,3	6,6	4,9
sektor prywatny	4,8	2,6	1,2	0,2	7,9	2,5	2,2	0,6	-2,5	1,1	2,9	-2,8	5,5	5,9	-5,2	4,4

Tablica 12. Stopa obciążeń zysku brutto w przedsiębiorstwach różnej wielkości wg sektorów własności i sekcji EKD (w %)

Wyszczególnienie	ogółem				Lzatr. 0-50				Lzatr. 51-250				Lzatr.>250			
	1994	1995	1996	1997	1994	1995	1996	1997	1994	1995	1996	1997	1994	1995	1996	1997
OGÓLEM	36,2	35,4	35,1	33,7	29,0	33,2	30,2	28,0	30,1	29,2	30,9	31,9	39,4	37,9	38,7	37,0
sektor publiczny	40,0	39,2	40,5	39,1	30,7	25,6	24,7	24,1	31,0	26,7	28,2	35,6	41,0	40,9	43,3	40,2
sektor prywatny	29,7	31,1	31,0	30,8	28,9	33,5	30,7	28,3	29,6	30,2	31,8	31,3	30,8	29,2	30,5	32,8
C - GÓRNICTWO I KOPALNICTWO	47,2	40,2	59,6	39,6	28,4	33,8	27,5	31,6	50,9	47,7	47,0	28,2	47,3	40,0	61,4	40,6
sektor publiczny	47,4	40,3	61,0	40,7	21,4	38,5	28,1	34,7	53,9	49,6	49,5	44,3	47,3	40,1	61,8	40,6
sektor prywatny	33,8	35,5	36,7	30,4	30,2	32,8	27,1	31,4	37,5	39,0	42,6	18,7	34,4	35,1	38,7	40,6
D - DZIAŁALNOŚĆ PRODUKCYJNA	35,5	34,1	32,0	31,5	26,8	29,5	29,8	27,0	31,3	30,7	30,5	29,5	37,2	35,4	32,8	33,0
sektor publiczny	39,3	40,0	36,7	36,1	24,7	19,4	16,4	29,3	40,0	38,4	36,0	35,2	39,5	40,4	37,2	36,3
sektor prywatny	28,2	27,5	29,0	29,8	27,0	30,5	31,0	26,9	29,1	29,0	29,6	29,0	28,1	25,9	28,2	31,1
E - ZAOPATRYWANIE W ENERGIĘ ELEKTRYCZNĄ, GAZ I WODĘ	39,9	44,5	48,5	41,2	27,9	35,0	33,4	22,8	31,2	29,3	26,1	35,9	40,6	45,4	51,6	41,8
sektor publiczny	39,9	44,5	48,7	41,4	25,9	39,1	35,8	24,6	30,7	27,9	25,0	35,1	40,6	45,4	51,7	41,8
sektor prywatny	36,3	37,8	32,7	32,9	34,1	24,6	25,0	18,7	38,6	42,1	39,1	40,1	32,3	40,3	22,0	28,8
F - BUDOWNICTWO	35,5	35,5	37,1	35,0	32,1	32,0	31,3	29,5	35,8	37,4	36,0	35,6	38,1	36,6	44,2	40,3
sektor publiczny	47,9	43,8	49,5	46,2	34,1	37,2	35,2	29,8	44,1	43,1	48,8	48,0	53,0	45,3	51,7	50,0
sektor prywatny	33,2	34,0	35,0	34,1	32,0	31,8	31,2	29,5	33,9	36,2	33,7	33,8	33,6	34,3	41,6	39,7
G - HANDEL I NAPRAWY	33,4	34,8	34,5	31,8	31,7	34,8	32,8	28,0	25,8	27,8	30,3	32,8	42,4	45,6	44,7	42,1
sektor publiczny	36,3	31,5	35,0	40,1	41,2	40,2	24,2	37,8	21,1	18,1	19,1	29,6	43,6	46,9	46,7	45,5
sektor prywatny	32,1	35,6	34,5	30,7	31,5	34,7	33,1	27,8	28,9	32,0	33,2	33,3	39,8	44,8	42,9	39,7
H - HOTELE I RESTAURACJE	39,8	38,2	40,8	42,2	28,7	28,0	35,4	29,7	12,2	35,1	40,5	34,1	58,3	42,4	42,0	48,9
sektor publiczny	57,5	48,5	49,7	51,7	30,0	42,9	38,9	42,5	54,5	67,9	49,3	41,6	58,4	47,4	50,0	52,9
sektor prywatny	15,9	26,1	31,5	34,1	28,6	26,3	35,1	28,9	8,2	27,8	37,6	32,4	50,0	24,1	26,6	40,5
I - TRANSPORT, GOSPODARKA MAGAZYNOWA I ŁĄCZNOŚĆ	41,8	36,1	42,5	43,6	33,7	39,5	36,2	33,7	41,8	38,6	38,1	40,4	42,5	35,6	43,6	45,0
sektor publiczny	42,5	35,6	43,3	45,1	24,1	40,2	30,6	29,4	49,4	44,2	39,6	46,8	42,5	35,4	43,7	45,2
sektor prywatny	37,6	38,8	38,7	37,1	34,6	39,5	37,3	34,0	37,7	36,3	37,6	38,7	42,4	41,3	43,0	41,4
J - POŚREDNICTWO FINANSOWE	21,4	26,7	16,0	27,5	14,2	36,1	13,1	22,5	22,8	10,1	18,5	31,4	44,0	11,7	20,6	39,6
sektor publiczny	38,4	8,3	12,1	24,2	0,0	2,3	8,2	11,8	38,9	9,4	13,5	37,4	-	-	-	-
sektor prywatny	12,4	32,4	20,3	29,9	14,2	38,0	15,2	29,4	5,5	11,2	38,1	23,1	44,0	11,7	20,6	39,6
K - OBSŁUGA NIERUCHOMOŚCI I FIRM	30,1	33,2	32,3	29,6	30,3	34,4	32,7	29,1	28,0	31,2	36,4	31,2	32,2	32,2	25,6	28,2
sektor publiczny	29,6	29,9	35,2	26,5	36,1	36,7	38,2	25,3	19,7	26,4	39,0	27,5	37,2	31,6	28,8	26,6
sektor prywatny	30,3	34,3	31,0	30,6	29,7	34,4	31,1	29,6	36,7	34,5	35,2	32,0	21,3	33,3	22,5	31,1
M - EDUKACJA	30,4	36,3	32,7	30,1	26,0	30,6	26,2	26,9	33,3	43,7	43,6	41,8	-	-	-	-
sektor publiczny	75,0	50,0	.	30,3	66,7	50,0	.	53,1	100,0	.	.	.	-	-	-	-
sektor prywatny	29,4	35,6	.	30,1	24,3	29,2	.	26,8	33,0	45,1	.	.	-	-	-	-
N - OCHRONA ZDROWIA	51,5	44,4	28,4	9,9	43,9	38,3	36,8	30,9	44,1	35,3	28,1	19,8	61,8	62,2	23,9	4,8
sektor publiczny	61,1	58,1	.	5,0	.	.	.	6,6	50,0	33,3	.	9,3	62,0	60,0	.	.
sektor prywatny	44,7	40,2	.	35,1	43,9	38,3	.	35,2	43,3	41,2	.	34,3	60,0	100,0	.	.
O - POZOSTAŁA DZIAŁALNOŚĆ USŁUGOWA	25,1	29,7	28,8	37,7	7,6	13,7	11,6	25,9	29,5	28,8	28,3	36,3	33,1	43,2	38,2	41,0
sektor publiczny	33,4	47,5	41,9	42,6	27,8	20,2	20,9	21,2	29,2	35,0	41,0	34,7	34,3	51,9	42,5	44,7
sektor prywatny	12,6	14,9	14,4	30,9	7,0	13,4	11,2	26,8	29,8	23,9	22,4	36,9	22,3	10,3	13,2	21,8

Tablica 13. Nakłady inwestycyjne w gospodarce narodowej w 1997 r. według sekcji gospodarki

WYSZCZEGÓLNIENIE	GOSPODARKA NARODOWA OGÓLEM	w tym PRZEDSIĘBIORSTWA			
		OGÓLEM	o liczbie zatrudnionych		
			do 50 osób	51-250 osób	ponad 250 osób
OGÓLEM (suma sekcji od C do O)	87843746,0	68490803,0	15683599,6	12856514,6	39950688,8
w tym					
budynki i budowlę	42729515,1	26521411,9	6622607,3	5204641,7	14694162,9
maszyny, urządzenia techniczne i narzędzia	32832276,6	30704366,5	5033818,1	5051591,5	20618956,9
środki transportowe	8611392,7	7939874,7	3543023,7	2188274,6	2208576,4
Sekcja C. Górnictwo i kopalnictwo	2057307,4	2057144,8	27197,8	70884,8	1959062,2
w tym					
budynki i budowlę	741308,1	741292,2	5541,0	25198,9	710552,3
maszyny, urządzenia techniczne i narzędzia	1225323,7	1225303,0	13527,1	40929,2	1170846,7
środki transportowe	69963,8	69837,8	5889,3	3931,7	60016,8
Sekcja D. Działalność produkcyjna	23083597,7	23081145,7	3057096,6	4590740,8	15433308,3
w tym					
budynki i budowlę	6479553,4	6479148,7	1099638,5	1362065,7	4017444,5
maszyny, urządzenia techniczne i narzędzia	14366684,4	14364904,8	1454868,1	2740989,1	10169047,6
środki transportowe	1328919,0	1328656,1	366517,2	338386,4	623752,5
Sekcja E. Zaopatrzenie w energię elektr., gaz i wodę	10026594,5	7760996,2	166303,5	288646,7	7306046,0
w tym					
budynki i budowlę	5326607,0	3175824,2	88186,8	172314,8	2915322,6
maszyny, urządzenia techniczne i narzędzia	3325130,8	3256308,5	74471,0	93111,9	3088725,6
środki transportowe	140288,6	122618,0	2552,5	14229,7	105835,8
Sekcja F. Budownictwo	5547448,9	3072762,4	1196310,2	1348845,6	527606,6
w tym					
budynki i budowlę	3946368,1	1657093,0	543128,2	968753,2	145211,6
maszyny, urządzenia techniczne i narzędzia	976892,1	882200,9	355327,6	240347,1	286526,2
środki transportowe	455939,3	438227,1	255652,3	97526,5	85048,3
Sekcja G. Handel i naprawy	7913067,5	7888849,4	3657858,3	1939025,5	2291965,6
w tym					
budynki i budowlę	3327727,5	3305262,0	1310668,3	808594,0	1185999,7
maszyny, urządzenia techniczne i narzędzia	2692200,1	2690912,4	1156623,6	649893,2	884395,6
środki transportowe	1644271,5	1644125,0	1067977,2	407246,7	168901,1
Sekcja H. Hotele i restauracje	603067,9	534070,4	212619,1	80461,4	240989,9
w tym					
budynki i budowlę	371202,4	317800,1	140356,8	47552,4	129890,9
maszyny, urządzenia techniczne i narzędzia	182712,6	170518,6	48605,5	22782,7	99130,4
środki transportowe	29702,6	27458,3	16048,6	3680,9	7728,8
Sekcja I. Transport, gospodarka magazynowa i łączność	11404769,1	10648484,2	1184920,8	773914,7	8689648,7
w tym					
budynki i budowlę	4591197,8	4274975,9	218766,1	282387,3	3773822,5
maszyny, urządzenia techniczne i narzędzia	4014988,5	3942730,5	256121,9	224495,0	3462113,6
środki transportowe	2253464,1	1888895,3	671291,5	243464,4	974139,4
Sekcja J. Pośrednictwo finansowe	5449284,6	5225547,4	1492369,5	1792207,3	1940970,6
w tym					
budynki i budowlę	1384145,3	1219215,2	102373,9	200729,3	916112,0
maszyny, urządzenia techniczne i narzędzia	2339564,8	2292054,6	742436,9	617512,1	932105,6
środki transportowe	1624169,9	1613921,9	619486,4	919639,7	74795,8
Sekcja K. Obsługa nieruchomości i firm	10390483,3	6594776,8	3937573,4	1652182,4	1005021,0
w tym					
budynki i budowlę	8343165,1	4666407,2	2844263,4	1181480,5	640663,3
maszyny, urządzenia techniczne i narzędzia	1274528,8	1202870,8	582015,1	314744,3	306111,4
środki transportowe	602075,1	586089,1	436094,0	109158,3	40836,8
Sekcja L. Administracja publiczna i obrona narodowa	1471143,4	9793,6	8286,2	492,7	1014,7
w tym					
budynki i budowlę	952063,7	4970,7	4714,0	256,7	
maszyny, urządzenia techniczne i narzędzia	365743,0	3779,4	3079,2	163,4	536,8
środki transportowe	91083,8	829,9	279,4	72,6	477,9
Sekcja M. Edukacja	2483216,3	164540,5	79510,5	42311,6	42718,4
w tym					
budynki i budowlę	1976124,1	85430,3	15926,7	33192,8	36310,8
maszyny, urządzenia techniczne i narzędzia	393607,6	43491,2	30622,2	7197,1	5671,9
środki transportowe	76291,3	34790,0	32553,1	1605,2	631,7
Sekcja N. Ochrona zdrowia i opieka socjalna	2481780,9	380011,1	247188,6	33525,1	99297,4
w tym					
budynki i budowlę	1331212,4	89132,3	31844,1	12680,7	44607,5
maszyny, urządzenia techniczne i narzędzia	1028355,2	250971,2	180883,6	18454,8	51632,8
środki transportowe	86190,1	38554,4	34000,6	2042,6	2511,2
Sekcja O. Pozostała działalność usługowa	4931984,5	1072680,5	416365,1	243276,0	413039,4
w tym					
budynki i budowlę	3958840,2	504860,1	217199,5	109435,4	178225,2
maszyny, urządzenia techniczne i narzędzia	646545,0	378320,6	135236,3	80971,6	162112,7
środki transportowe	209033,6	145871,8	34681,6	47289,9	63900,3

Tablica 14. Nakłady inwestycyjne w sektorze publicznym w 1997 r. według sekcji gospodarki

WYSZCZEGÓLNIENIE	GOSPODARKA NARODOWA OGÓLEM	w tym PRZEDSIĘBIORSTWA			
		OGÓLEM	o liczbie zatrudnionych		
			do 50 osób	51-250 osób	ponad 250 osób
OGÓLEM (suma sekcji od C do O)	41754584,5	26677198,4	838543,8	1562413,5	24276241,1
w tym					
budynki i budowlę	23110792,1	11105612,3	394263,9	653611,6	10057736,8
maszyny, urządzenia techniczne i narzędzia	13842490,0	11767229,1	310342,3	622799,4	10834087,4
środki transportowe	2361278,7	1709745,0	96930,3	247714,7	1365100,0
Sekcja C. Górnictwo i kopalnictwo	1943335,0	1943172,4	2297,2	18458,3	1922416,9
w tym					
budynki i budowlę	702904,3	702888,4	340,9	2942,1	699605,4
maszyny, urządzenia techniczne i narzędzia	1161404,6	1161383,9	764,3	13019,1	1147600,5
środki transportowe	60681,9	60555,9	116,1	2081,0	58358,8
Sekcja D. Działalność produkcyjna	5472983,2	5472015,3	60817,0	279993,7	5131204,6
w tym					
budynki i budowlę	1573714,0	1573423,0	14071,3	57527,3	1501824,4
maszyny, urządzenia techniczne i narzędzia	3440994,4	3440509,5	44268,8	192506,2	3203734,5
środki transportowe	139335,6	139148,4	2075,6	16061,2	121011,6
Sekcja E. Zaopatrzenie w energię elektr., gaz i wodę	9242326,6	7707528,7	148222,8	273174,6	7286131,3
w tym					
budynki i budowlę	4576871,3	3156859,4	80140,4	167556,8	2909162,2
maszyny, urządzenia techniczne i narzędzia	3296050,1	3227232,4	66101,0	84443,1	3076688,3
środki transportowe	135095,7	117450,0	983,9	12293,7	104172,4
Sekcja F. Budownictwo	2655675,0	181039,7	60339,9	58245,0	62454,8
w tym					
budynki i budowlę	2362685,0	73409,9	35383,5	9919,0	28107,4
maszyny, urządzenia techniczne i narzędzia	174438,0	79786,5	20797,7	33391,3	25597,5
środki transportowe	39699,3	21998,6	1425,6	13154,9	7418,1
Sekcja G. Handel i naprawy	463137,3	439761,6	55918,6	99228,4	284614,6
w tym					
budynki i budowlę	239106,3	217007,6	28988,3	44953,9	143065,4
maszyny, urządzenia techniczne i narzędzia	152944,4	152090,4	12593,9	32730,0	106766,5
środki transportowe	58585,9	58481,3	10227,5	20775,9	27477,9
Sekcja H. Hotele i restauracje	203182,6	134409,9	10746,8	16222,5	107440,6
w tym					
budynki i budowlę	133062,7	79696,9	9216,5	10422,4	60058,0
maszyny, urządzenia techniczne i narzędzia	59869,3	47863,6	1292,7	4845,1	41725,8
środki transportowe	6441,0	4196,7	163,7	528,1	3504,9
Sekcja I. Transport, gospodarka magazynowa i łączność	8513928,7	7757925,2	78711,3	222375,9	7456838,0
w tym					
budynki i budowlę	4144413,7	3828424,0	24173,3	76133,5	3728117,2
maszyny, urządzenia techniczne i narzędzia	2466313,6	2394069,4	31326,2	29740,8	2333002,4
środki transportowe	1429084,3	1064550,9	21657,9	115129,3	927763,7
Sekcja J. Pośrednictwo finansowe	1625245,5	1401508,3	149751,1	201536,1	1050221,1
w tym					
budynki i budowlę	736527,1	571597,0	17738,0	116197,6	437661,4
maszyny, urządzenia techniczne i narzędzia	754526,7	707016,5	86407,5	61848,1	558760,9
środki transportowe	113129,9	102881,9	42398,0	20495,8	39988,1
Sekcja K. Obsługa nieruchomości i firm	1515631,8	924915,1	158971,4	210294,8	555648,9
w tym					
budynki i budowlę	990394,6	517976,5	98499,9	70924,2	348552,4
maszyny, urządzenia techniczne i narzędzia	394723,7	323607,1	30018,9	109751,5	183836,7
środki transportowe	75103,0	59225,6	15342,0	24269,4	19614,2
Sekcja L. Administracja publiczna i obrona narodowa	1467994,4	9534,6	8148,8	371,1	1014,7
w tym					
budynki i budowlę	949936,4	4946,2	4714,0	232,2	
maszyny, urządzenia techniczne i narzędzia	365385,3	3553,8	2941,8	75,2	536,8
środki transportowe	90419,8	821,0	279,4	63,7	477,9
Sekcja M. Edukacja	2332963,3	19196,3	1964,9	884,6	16346,8
w tym					
budynki i budowlę	1902563,3	15459,6	1636,4	393,4	13429,8
maszyny, urządzenia techniczne i narzędzia	352129,2	2854,7	264,8	254,9	2335,0
środki transportowe	41692,8	668,3		189,6	478,7
Sekcja N. Ochrona zdrowia i opieka socjalna	2230253,8	134057,3	17760,2	21312,0	94985,1
w tym					
budynki i budowlę	1303352,9	65757,9	14336,2	8765,5	42656,2
maszyny, urządzenia techniczne i narzędzia	839968,3	63630,8	3188,7	10882,0	49560,1
środki transportowe	51348,9	3754,9	107,0	1390,0	2257,9
Sekcja O. Pozostała działalność usługowa	4087927,3	552134,0	84893,8	160316,5	306923,7
w tym					
budynki i budowlę	3495260,5	298165,9	65025,2	87643,7	145497,0
maszyny, urządzenia techniczne i narzędzia	383742,4	163630,5	10376,0	49312,1	103942,4
środki transportowe	120660,6	76011,5	2153,6	21282,1	52575,8

Tablica 15. Nakłady inwestycyjne w sektorze prywatnym w 1997 r. według sekcji gospodarki

WYSZCZEGÓLNIENIE	GOSPODARKA		w tym PRZEDSIĘBIORSTWA		
	NARODOWA OGÓLEM	OGÓLEM	o liczbie zatrudnionych		
			do 50 osób	51-250 osób	ponad 250 osób
OGÓLEM (suma sekcji od C do O)	46089161,5	41813604,6	14845055,8	11294101,1	15674447,7
w tym					
budynki i budowle	19618723,0	15415799,6	6228343,4	4551030,1	4636426,1
maszyny, urządzenia techniczne i narzędzia	18989786,6	18937137,4	4723475,8	4428792,1	9784869,5
środki transportowe	6250114,0	6230129,7	3446093,4	1940559,9	843476,4
Sekcja C. Górnictwo i kopalnictwo	113972,4	113972,4	24900,6	52426,5	36645,3
w tym					
budynki i budowle	38403,8	38403,8	5200,1	22256,8	10946,9
maszyny, urządzenia techniczne i narzędzia	63919,1	63919,1	12762,8	27910,1	23246,2
środki transportowe	9281,9	9281,9	5773,2	1850,7	1658,0
Sekcja D. Działalność produkcyjna	17610614,5	17609130,4	2996279,6	4310747,1	10302103,7
w tym					
budynki i budowle	4905839,4	4905725,7	1085567,2	1304538,4	2515620,1
maszyny, urządzenia techniczne i narzędzia	10925690,0	10924395,3	1410599,3	2548482,9	6965313,1
środki transportowe	1189583,4	1189507,7	364441,6	322325,2	502740,9
Sekcja E. Zaopatrzenie w energię elektr., gaz i wodę	784267,9	53467,5	18080,7	15472,1	19914,7
w tym					
budynki i budowle	749735,7	18964,8	8046,4	4758,0	6160,4
maszyny, urządzenia techniczne i narzędzia	29080,7	29076,1	8370,0	8668,8	12037,3
środki transportowe	5192,9	5168,0	1568,6	1936,0	1663,4
Sekcja F. Budownictwo	2891773,9	2891722,7	1135970,3	1290600,6	465151,8
w tym					
budynki i budowle	1583683,1	1583683,1	507744,7	958834,2	117104,2
maszyny, urządzenia techniczne i narzędzia	802454,1	802414,4	334529,9	206955,8	260928,7
środki transportowe	416240,0	416228,5	254226,7	84371,6	77630,2
Sekcja G. Handel i naprawy	7449930,2	7449087,8	3601939,7	1839797,1	2007351,0
w tym					
budynki i budowle	3088621,2	3088254,4	1281680,0	763640,1	1042934,3
maszyny, urządzenia techniczne i narzędzia	2539255,7	2538822,0	1144029,7	617163,2	777629,1
środki transportowe	1585685,6	1585643,7	1057749,7	386470,8	141423,2
Sekcja H. Hotele i restauracje	399885,3	399660,5	201872,3	64238,9	133549,3
w tym					
budynki i budowle	238139,7	238103,2	131140,3	37130,0	69832,9
maszyny, urządzenia techniczne i narzędzia	122843,3	122655,0	47312,8	17937,6	57404,6
środki transportowe	23261,6	23261,6	15884,9	3152,8	4223,9
Sekcja I. Transport, gospodarka magazynowa i łączność	2890840,4	2890559,0	1106209,5	551538,8	1232810,7
w tym					
budynki i budowle	446784,1	446551,9	194592,8	206253,8	45705,3
maszyny, urządzenia techniczne i narzędzia	1548674,9	1548661,1	224795,7	194754,2	1129111,2
środki transportowe	824379,8	824344,4	649633,6	128335,1	46375,7
Sekcja J. Pośrednictwo finansowe	3824039,1	3824039,1	1342618,4	1590671,2	890749,5
w tym					
budynki i budowle	647618,2	647618,2	84635,9	84531,7	478450,6
maszyny, urządzenia techniczne i narzędzia	1585038,1	1585038,1	656029,4	555664,0	373344,7
środki transportowe	1511040,0	1511040,0	577088,4	899143,9	34807,7
Sekcja K. Obsługa nieruchomości i firm	8874851,5	5669861,7	3778602,0	1441887,6	449372,1
w tym					
budynki i budowle	7352770,5	4148430,7	2745763,5	1110556,3	292110,9
maszyny, urządzenia techniczne i narzędzia	879805,1	879263,7	551996,2	204992,8	122274,7
środki transportowe	526972,1	526863,5	420752,0	84888,9	21222,6
Sekcja L. Administracja publiczna i obrona narodowa	3149,0	259,0	137,4	121,6	-
w tym					
budynki i budowle	2127,3	24,5	0,0	24,5	-
maszyny, urządzenia techniczne i narzędzia	357,7	225,6	137,4	88,2	-
środki transportowe	664,0	8,9	0,0	8,9	-
Sekcja M. Edukacja	150253,0	145344,2	77545,6	41427,0	26371,6
w tym					
budynki i budowle	73560,8	69970,7	14290,3	32799,4	22881,0
maszyny, urządzenia techniczne i narzędzia	41478,4	40636,5	30357,4	6942,2	3336,9
środki transportowe	34598,5	34121,7	32553,1	1415,6	153,0
Sekcja N. Ochrona zdrowia i opieka socjalna	251527,1	245953,8	229428,4	12213,1	4312,3
w tym					
budynki i budowle	27859,5	23374,4	17507,9	3915,2	1951,3
maszyny, urządzenia techniczne i narzędzia	188386,9	187340,4	177694,9	7572,8	2072,7
środki transportowe	34841,2	34799,5	33893,6	652,6	253,3
Sekcja O. Pozostała działalność usługowa	844057,2	520546,5	331471,3	82959,5	106115,7
w tym					
budynki i budowle	463579,7	206694,2	152174,3	21791,7	32728,2
maszyny, urządzenia techniczne i narzędzia	262802,6	214690,1	124860,3	31659,5	58170,3
środki transportowe	88373,0	69860,3	32528,0	26007,8	11324,5

Tablica 16. Nakłady inwestycyjne na 1 pracującego w sektorze rynkowym ogółem i przedsiębiorstwa różnej wielkości wg sekcji EKD w latach 1994-1997 (ceny bieżące – w tys. zł)

Wyszczególnienie	1994				1995				1996				1997			
	ogółem	Lzatr. 0-50	Lzatr. 51-250	Lzatr. >250	ogółem	Lzatr. 0-50	Lzatr. 51-250	Lzatr. >250	ogółem	Lzatr. 0-50	Lzatr. 51-250	Lzatr. >250	ogółem	Lzatr. 0-50	Lzatr. 51-250	Lzatr. >250
OGÓŁEM	2,8	1,5	2,3	4,2	4,0	2,1	3,4	6,3	5,6	2,7	5,3	8,9	7,5	3,7	8,1	11,8
w tym																
budynki i budowle	1,1	0,7	0,9	1,6	1,5	0,9	1,3	2,3	2,0	1,1	2,3	3,0	2,9	1,6	3,3	4,3
maszyny, urządzenia techniczne i narzędzia	1,2	0,5	1,0	1,9	1,8	0,7	1,5	3,2	2,5	0,8	2,1	4,6	3,4	1,2	3,2	6,1
środki transportowe	0,3	0,3	0,3	0,2	0,5	0,5	0,4	0,4	0,6	0,7	0,7	0,6	0,9	0,8	1,4	0,7
C - GÓRNICTWO I KOPALNICTWO	3,7	7,9	1,5	3,7	4,5	6,4	3,2	4,6	5,3	7,5	4,2	5,3	6,3	5,6	7,2	6,2
w tym																
budynki i budowle	1,3	1,7	0,3	1,3	1,5	3,6	0,6	1,5	1,5	2,0	1,1	1,5	2,3	1,1	2,6	2,3
maszyny, urządzenia techniczne i narzędzia	1,9	5,3	0,9	1,9	2,6	2,0	2,3	2,6	3,4	4,6	2,5	3,4	3,7	2,8	4,2	3,7
środki transportowe	0,1	0,3	0,2	0,1	0,3	0,6	0,3	0,3	0,2	0,8	0,4	0,2	0,2	1,2	0,4	0,2
D - DZIAŁALNOŚĆ PRODUKCYJNA	2,7	1,7	2,2	3,5	3,8	1,8	3,3	5,2	5,5	1,9	4,7	8,1	7,5	3,2	6,9	10,6
w tym																
budynki i budowle	0,7	0,5	0,5	0,9	1,1	0,5	0,9	1,4	1,4	0,6	1,3	2,0	2,1	1,1	2,1	2,7
maszyny, urządzenia techniczne i narzędzia	1,7	0,9	1,3	2,2	2,3	0,9	2,1	3,3	3,5	1,0	2,7	5,4	4,6	1,5	4,1	7,0
środki transportowe	0,2	0,2	0,2	0,1	0,2	0,2	0,2	0,2	0,3	0,3	0,4	0,3	0,4	0,4	0,5	0,4
E - ZAOPATRYWANIE W ENERGIĘ ELEKTRYCZNĄ, GAZ I WODĘ	12,2	4,4	2,5	14,4	18,5	5,9	4,4	21,9	24,3	11,7	4,7	29,2	27,6	11,5	5,6	34,0
w tym																
budynki i budowle	5,8	2,2	1,6	6,7	8,0	4,3	2,6	9,2	9,6	7,7	2,7	11,2	11,3	6,1	3,3	13,6
maszyny, urządzenia techniczne i narzędzia	3,2	2,1	0,8	3,7	6,5	1,4	1,5	7,8	9,5	3,8	1,7	11,5	11,6	5,2	1,8	14,4
środki transportowe	0,3	0,1	0,1	0,3	0,3	0,1	0,1	0,4	0,5	0,2	0,2	0,6	0,4	0,2	0,3	0,5
F - BUDOWNICTWO	0,7	0,8	0,5	0,8	1,1	1,2	0,9	1,3	2,5	1,5	5,5	1,6	3,5	2,4	6,5	2,8
w tym																
budynki i budowle	0,3	0,5	0,1	0,3	0,4	0,5	0,3	0,3	1,3	0,6	4,0	0,3	1,9	1,1	4,7	0,8
maszyny, urządzenia techniczne i narzędzia	0,3	0,2	0,3	0,4	0,5	0,3	0,5	0,8	0,7	0,5	0,8	0,9	1,0	0,7	1,2	1,5
środki transportowe	0,2	0,2	0,1	0,1	0,2	0,3	0,1	0,2	0,3	0,3	0,3	0,3	0,5	0,5	0,5	0,5
G - HANDEL I NAPRAWY	1,0	0,8	1,4	2,6	2,0	1,4	3,0	5,9	2,6	1,7	4,5	7,1	3,9	2,3	7,4	12,7
w tym																
budynki i budowle	0,4	0,3	0,5	1,2	0,7	0,5	0,9	2,1	1,0	0,6	1,6	3,4	1,6	0,8	3,1	6,6
maszyny, urządzenia techniczne i narzędzia	0,3	0,2	0,6	0,9	0,8	0,4	1,5	2,9	0,9	0,6	1,8	2,8	1,3	0,7	2,5	4,9
środki transportowe	0,3	0,3	0,4	0,4	0,5	0,5	0,5	0,7	0,6	0,5	1,0	0,7	0,8	0,7	1,5	0,9

Tablica 17. Nakłady inwestycyjne na 1 pracującego w rynkowym sektorze publicznym ogółem i przedsiębiorstwa różnej wielkości wg sekcji EKD w latach 1994-1996 (ceny bieżące – w tys. zł)

Wyszczególnienie	1994				1995				1996				1997			
	ogółem	Lzatr. 0-50	Lzatr. 51-250	Lzatr. >250	ogółem	Lzatr. 0-50	Lzatr. 51-250	Lzatr. >250	ogółem	Lzatr. 0-50	Lzatr. 51-250	Lzatr. >250	ogółem	Lzatr. 0-50	Lzatr. 51-250	Lzatr. >250
OGÓLEM	3,6	0,8	1,6	4,2	5,4	1,3	1,9	6,4	7,7	2,2	2,9	9,0	10,5	4,2	3,8	12,5
w tym																
budynki i budowle	1,4	0,4	0,6	1,6	2,1	0,8	0,7	2,4	2,8	0,9	1,1	3,3	4,4	2,0	1,6	5,2
maszyny, urządzenia techniczne i narzędzia	1,6	0,3	0,7	1,8	2,6	0,4	0,8	3,0	3,6	0,7	1,3	4,3	4,6	1,6	1,5	5,6
środki transportowe	0,2	0,0	0,3	0,2	0,3	0,1	0,3	0,4	0,5	0,4	0,5	0,6	0,7	0,5	0,6	0,7
C - GÓRNICTWO I KOPALNICTWO	3,8	41,6	1,5	3,7	4,6	4,3	3,3	4,6	5,3	19,6	2,7	5,3	6,2	4,9	3,5	6,3
w tym																
budynki i budowle	1,3	6,3	0,2	1,3	1,5	1,8	0,5	1,6	1,5	0,3	0,7	1,6	2,3	0,7	0,6	2,3
maszyny, urządzenia techniczne i narzędzia	1,9	31,4	1,0	1,9	2,6	2,3	2,4	2,6	3,4	17,2	1,6	3,5	3,7	1,6	2,5	3,8
środki transportowe	0,1	0,6	0,1	0,1	0,3	0,2	0,3	0,3	0,2	1,9	0,2	0,2	0,2	0,2	0,4	0,2
D - DZIAŁALNOŚĆ PRODUKCYJNA	2,5	0,5	0,9	2,7	3,9	1,4	1,3	4,3	5,8	1,2	1,5	6,4	8,4	4,3	2,8	9,5
w tym																
budynki i budowle	0,6	0,2	0,2	0,7	1,2	0,3	0,4	1,3	1,6	0,2	0,3	1,8	2,4	1,0	0,6	2,8
maszyny, urządzenia techniczne i narzędzia	1,5	0,3	0,6	1,7	2,4	1,0	0,8	2,6	3,7	0,8	0,9	4,1	5,3	3,1	1,9	5,9
środki transportowe	0,1	0,0	0,1	0,1	0,1	0,1	0,1	0,1	0,2	0,1	0,1	0,2	0,2	0,1	0,2	0,2
E - ZAOPATRYWANIE W ENERGIĘ ELEKTRYCZNĄ, GAZ I WODĘ	12,5	4,0	2,6	14,5	19,1	6,2	4,8	22,1	25,1	10,7	5,2	29,6	28,8	13,2	6,2	34,4
w tym																
budynki i budowle	5,9	1,6	1,6	6,7	8,2	4,5	2,9	9,3	9,9	7,8	3,1	11,4	11,8	7,2	3,8	13,7
maszyny, urządzenia techniczne i narzędzia	3,2	2,3	0,8	3,7	6,8	1,6	1,7	7,9	9,8	2,7	1,8	11,6	12,1	5,9	1,9	14,5
środki transportowe	0,3	0,1	0,1	0,3	0,3	0,1	0,2	0,4	0,5	0,1	0,2	0,6	0,4	0,1	0,3	0,5
F - BUDOWNICTWO	0,5	0,2	0,4	0,6	1,5	8,3	0,7	1,3	1,8	6,0	1,1	1,7	2,4	7,8	1,4	2,4
w tym																
budynki i budowle	0,2	0,1	0,1	0,2	0,6	7,6	0,1	0,2	0,4	1,7	0,1	0,4	1,0	4,6	0,2	1,1
maszyny, urządzenia techniczne i narzędzia	0,3	0,1	0,2	0,4	0,7	0,2	0,6	0,8	0,9	1,9	0,7	0,9	1,0	2,7	0,8	1,0
środki transportowe	0,1	0,0	0,1	0,1	0,2	0,1	0,1	0,2	0,3	0,1	0,2	0,4	0,3	0,2	0,3	0,3
G - HANDEL I NAPRAWY	1,7	0,7	0,7	2,1	3,4	1,3	1,4	4,3	4,2	3,4	3,4	4,6	6,1	7,4	5,0	6,3
w tym																
budynki i budowle	0,8	0,2	0,2	1,1	1,6	0,4	0,5	2,1	1,8	2,0	1,1	2,0	3,0	3,8	2,3	3,2
maszyny, urządzenia techniczne i narzędzia	0,6	0,3	0,3	0,7	1,2	0,6	0,6	1,5	1,7	1,1	1,5	1,9	2,1	1,7	1,6	2,4
środki transportowe	0,3	0,2	0,2	0,3	0,4	0,2	0,3	0,5	0,5	0,3	0,7	0,5	0,8	1,4	1,0	0,6

Tablica 18. Nakłady inwestycyjne na 1 pracującego w rynkowym sektorze prywatnym ogółem i przedsiębiorstwa różnej wielkości wg sekcji EKD w latach 1994-1996 (ceny bieżące – w tys. zł)

Wyszczególnienie	1994				1995				1996				1997			
	ogółem	Lzatr. 0-50	Lzatr. 51-250	Lzatr. >250	ogółem	Lzatr. 0-50	Lzatr. 51-250	Lzatr. >250	ogółem	Lzatr. 0-50	Lzatr. 51-250	Lzatr. >250	ogółem	Lzatr. 0-50	Lzatr. 51-250	Lzatr. >250
OGÓŁEM	2,2	1,5	2,7	4,5	3,1	2,2	4,1	6,2	4,4	2,7	6,2	8,7	6,4	3,7	9,6	10,9
w tym																
budynki i budowle	0,9	0,7	1,0	1,4	1,2	0,9	1,6	1,8	1,6	1,1	2,8	2,2	2,4	1,6	3,9	3,2
maszyny, urządzenia techniczne i narzędzia	0,9	0,5	1,1	2,5	1,4	0,7	1,9	3,7	1,9	0,9	2,4	5,5	2,9	1,2	3,8	6,8
środki transportowe	0,3	0,3	0,4	0,3	0,5	0,5	0,5	0,5	0,7	0,7	0,8	0,5	0,9	0,9	1,7	0,6
C - GÓRNICTWO I KOPALNICTWO	1,6	3,2	1,3	0,7	4,1	6,6	2,9	2,2	5,1	6,1	6,5	2,6	6,5	5,7	11,5	4,3
w tym																
budynki i budowle	0,5	1,1	0,3	0,2	1,8	3,8	0,6	0,6	1,6	2,2	1,8	0,6	2,2	1,2	4,9	1,3
maszyny, urządzenia techniczne i narzędzia	0,9	1,7	0,6	0,5	1,5	1,9	1,8	0,9	3,0	3,1	4,0	1,7	3,6	2,9	6,1	2,7
środki transportowe	0,1	0,3	0,3	0,0	0,3	0,6	0,3	0,1	0,5	0,6	0,6	0,1	0,5	1,3	0,4	0,2
D - DZIAŁALNOŚĆ PRODUKCYJNA	2,9	1,7	2,6	5,8	3,7	1,8	3,9	7,2	5,3	1,9	5,5	10,8	7,2	3,1	7,6	11,2
w tym																
budynki i budowle	0,8	0,5	0,6	1,5	1,0	0,6	1,0	1,8	1,3	0,6	1,5	2,2	2,0	1,1	2,3	2,7
maszyny, urządzenia techniczne i narzędzia	1,8	0,9	1,6	3,8	2,3	0,9	2,5	4,7	3,4	1,0	3,2	7,6	4,5	1,5	4,5	7,5
środki transportowe	0,3	0,2	0,2	0,3	0,3	0,2	0,3	0,5	0,4	0,3	0,5	0,6	0,5	0,4	0,6	0,5
E - ZAOPATRYWANIE W ENERGIĘ ELEKTRYCZNĄ, GAZ I WODĘ	3,3	6,0	2,2	2,7	2,2	4,4	1,0	3,0	4,7	15,2	1,2	2,7	3,9	5,6	2,2	6,3
w tym																
budynki i budowle	2,1	4,6	0,9	1,8	1,4	3,5	0,4	1,8	1,9	7,2	0,3	0,8	1,4	2,5	0,7	2,0
maszyny, urządzenia techniczne i narzędzia	0,9	1,2	1,0	0,7	0,7	0,7	0,4	1,1	2,5	7,6	0,8	1,5	2,1	2,6	1,2	3,8
środki transportowe	0,1	0,2	0,1	0,1	0,1	0,1	0,0	0,1	0,2	0,3	0,1	0,4	0,4	0,5	0,3	0,5
F - BUDOWNICTWO	0,8	0,9	0,6	0,9	1,1	1,0	1,0	1,2	2,6	1,5	6,9	1,6	3,6	2,3	7,8	2,9
w tym																
budynki i budowle	0,4	0,5	0,1	0,3	0,4	0,4	0,4	0,3	1,5	0,6	5,3	0,3	1,9	1,0	5,8	0,7
maszyny, urządzenia techniczne i narzędzia	0,2	0,2	0,3	0,4	0,4	0,3	0,5	0,7	0,7	0,5	0,8	1,0	1,0	0,7	1,3	1,6
środki transportowe	0,2	0,2	0,1	0,2	0,3	0,3	0,2	0,2	0,3	0,3	0,3	0,3	0,5	0,5	0,5	0,5
G - HANDEL I NAPRAWY	1,0	0,8	1,5	3,0	1,9	1,4	3,2	7,1	2,5	1,7	4,6	8,5	3,8	2,3	7,6	14,8
w tym																
budynki i budowle	0,4	0,3	0,5	1,4	0,7	0,5	1,0	2,2	0,9	0,6	1,6	4,1	1,6	0,8	3,1	7,7
maszyny, urządzenia techniczne i narzędzia	0,3	0,2	0,6	1,0	0,7	0,4	1,6	3,9	0,9	0,6	1,8	3,3	1,3	0,7	2,5	5,7
środki transportowe	0,3	0,3	0,4	0,4	0,5	0,5	0,5	0,9	0,6	0,5	1,1	0,8	0,8	0,7	1,6	1,0

Tablica 19. Liczba aktywnych MSP wg województw w 1997 r.

Województwa	Liczba przedsiębiorstw wg liczby pracujących			
	Wg liczby pracujących ogółem	małe		średnie 51 - 250
		0 - 5	6 - 50	
POLSKA	1593084	1492509	87767	12808
Warszawskie	151455	139959	10266	1230
Białkopodlaskie	8626	8124	433	69
Białostockie	26916	25572	1125	219
Bielskie	44702	42201	2205	296
Bydgoskie	48022	44973	2610	439
Chełmskie	7947	7478	428	41
Ciechanowskie	14357	13635	623	99
Częstochowskie	37128	34933	1938	257
Elbląskie	17127	16009	967	151
Gdańskie	68925	63044	5341	540
Gorzowskie	23698	22130	1355	213
Jeleniogórskie	21692	20540	990	162
Kaliskie	28252	26387	1608	257
Katowickie	149535	139769	8477	1289
Kieleckie	36734	34359	2056	319
Konińskie	15637	14732	808	97
Koszalińskie	27035	25507	1305	223
Krakowskie	66636	62334	3793	509
Krośnieńskie	17111	16368	620	123
Legnickie	21402	20149	1097	156
Leszczyńskie	18319	17332	859	128
Lubelskie	38371	35872	2169	330
Łomżyńskie	9075	8571	453	51
Łódzkie	55910	52057	3376	477
Nowosądeckie	32121	30672	1288	161
Olsztyńskie	26938	25207	1420	311
Opolskie	32712	30154	2248	310
Ostrołęckie	13494	12816	583	95
Piłskie	19815	18617	1020	178
Piotrkowskie	23717	22720	837	160
Płockie	17000	15960	881	159
Poznańskie	75469	71411	3443	615
Przemyskie	11724	11073	577	74
Radomskie	28002	26450	1370	182
Rzeszowskie	22391	20697	1466	228
Siedleckie	22017	21052	824	141
Sieradzkie	15785	14990	673	122
Skierniewickie	17230	16420	710	100
Słupskie	17593	16535	899	159
Suwalskie	13477	12654	686	137
Szczecińskie	54637	51209	3101	327
Tarnobrzeskie	13259	12580	573	106
Tarnowskie	21385	20191	1002	192
Toruńskie	24633	23095	1298	240
Wałbrzyskie	28840	27316	1333	191
Włocławskie	13348	12676	554	118
Wrocławskie	50492	46059	3950	483
Zamojskie	12882	12185	599	98
Zielonogórskie	29511	27735	1530	246

Tablica 20. Zmiany w liczebności aktywnych MSP w latach 1994 – 1997

Województwa	Zmiany w liczebności przedsiębiorstw wg liczby pracujących			
	Ogółem	małe		średnie 51 - 250
		0 - 5	6 - 50	
POLSKA	478099	457132	18848	2119
Warszawskie	41151	40739	216	196
Białkopodlaskie	3152	3079	67	6
Białostockie	9280	8941	311	28
Bielskie	12099	11649	424	26
Bydgoskie	13833	13496	262	75
Chełmskie	1954	1859	100	-5
Ciechanowskie	3907	3662	239	6
Częstochowskie	7760	7112	592	56
Elbąskie	5200	4880	277	43
Gdańskie	28210	27268	848	94
Gorzowskie	8860	8407	432	21
Jeleniogórskie	7449	7336	89	24
Kaliskie	3363	2856	465	42
Katowickie	32356	30064	2023	269
Kieleckie	4646	3972	625	49
Konińskie	4215	3893	321	1
Koszalińskie	11403	11055	303	45
Krakowskie	28878	28132	641	105
Krośnieńskie	4615	4404	186	25
Legnickie	5393	5001	369	23
Leszczyńskie	4417	4076	324	17
Lubelskie	14229	13648	536	45
Łomżyńskie	3731	3604	124	3
Łódzkie	15326	14488	759	79
Nowosądeckie	13725	13114	584	27
Olsztyńskie	7205	6941	214	50
Opolskie	6751	5947	764	40
Ostrołęckie	4803	4662	121	20
Pilskie	6855	6366	444	45
Piotrkowskie	4627	4274	321	32
Płockie	5477	5117	322	38
Poznańskie	33578	33328	129	121
Przemyskie	3700	3520	168	12
Radomskie	7957	7511	426	20
Rzeszowskie	5631	5122	452	57
Siedleckie	6091	5939	142	10
Sieradzkie	6588	6335	241	12
Skierniewickie	6475	6161	294	20
Słupskie	5915	5730	137	48
Suwalskie	3508	3328	179	1
Szczecińskie	14670	13978	684	8
Tarnobrzeskie	3152	3035	118	-1
Tarnowskie	4760	4392	334	34
Toruńskie	9016	8532	424	60
Wałbrzyskie	12999	12687	278	34
Włocławskie	3161	3120	23	18
Wrocławskie	11512	10392	1030	90
Zamojskie	4793	4615	166	12
Zielonogórskie	9723	9365	320	38

Tablica 21. Pracujący w MSP wg województw w 1997 r.

Województwa	Pracujący w przedsiębiorstwach		
	Ogółem	małe 0 - 50	średnie 51 - 250
POLSKA	6971301	4544156	2427145
Warszawskie	777545	538391	239154
Białkopodlaskie	40415	24721	15694
Białostockie	107020	63973	43047
Bielskie	166579	111058	55521
Bydgoskie	210772	131619	79153
Chełmskie	34597	21695	12902
Ciechanowskie	61918	39158	22760
Częstochowskie	157955	113193	44762
Elbląskie	80834	51486	29348
Gdańskie	310331	211857	98474
Gorzowskie	98911	64496	34415
Jeleniogórskie	97426	63931	33495
Kaliskie	122684	78131	44553
Katowickie	638081	416503	221578
Kieleckie	161359	97490	63869
Konińskie	62921	41290	21631
Koszalińskie	109854	69945	39909
Krakowskie	264186	180953	83233
Krośnieńskie	66582	39320	27262
Legnickie	89289	54874	34415
Leszczyńskie	67420	44531	22889
Lubelskie	167025	103835	63190
Łomżyńskie	39455	25371	14084
Łódzkie	251328	169763	81565
Nowosądeckie	107945	70652	37293
Olsztyńskie	140396	84517	55879
Opolskie	167125	107864	59261
Ostrołęckie	47735	27971	19764
Piłskie	93359	60583	32776
Piotrkowskie	98213	64306	33907
Płockie	79108	49469	29639
Poznańskie	323021	218746	104275
Przemyskie	53339	32221	21118
Radomskie	111641	72813	38828
Rzeszowskie	115515	73563	41952
Siedleckie	86309	56321	29988
Sieradzkie	66620	43889	22731
Skierniewickie	67358	45875	21483
Słupskie	80670	50894	29776
Suwalskie	71018	41823	29195
Szczecińskie	199044	138399	60645
Tarnobrzeskie	69161	41006	28155
Tarnowskie	96835	60637	36198
Toruńskie	112513	64195	48318
Wałbrzyskie	116751	75033	41718
Włocławskie	68048	44598	23450
Wrocławskie	221373	138422	82951
Zamojskie	61477	35522	25955
Zielonogórskie	132240	87253	44987

Tablica 22. Przychody MSP ze sprzedaży produktów, towarów i materiałów wg województw w 1997 r.

Województwa	Przychody przedsiębiorstw ze sprzedaży produktów, towarów i materiałów		
	Ogółem	małe 0 - 50	średnie 51 - 250
	<i>w mln zł</i>		
POLSKA	399 565,8	207 667,9	191 897,9
Warszawskie	84 345,8	44 202,6	40 143,3
Białkopodlaskie	1 457,5	692,6	764,8
Białostockie	5 528,3	2 476,4	3 051,8
Bielskie	7 878,7	4 335,7	3 543,0
Bydgoskie	9 511,2	5 105,8	4 405,4
Chełmskie	1 197,5	839,6	357,9
Ciechanowskie	2 628,6	1 301,2	1 327,4
Częstochowskie	6 522,9	3 263,9	3 259,0
Elbąskie	3 296,4	1 746,8	1 549,6
Gdańskie	19 512,6	11 607,3	7 905,3
Gorzowskie	4 435,9	2 493,5	1 942,3
Jeleniogórskie	3 210,5	1 874,4	1 336,1
Kaliskie	6 555,1	3 482,2	3 072,9
Katowickie	40 139,6	21 719,2	18 420,4
Kieleckie	7 217,6	3 257,2	3 960,4
Konińskie	2 727,9	1 316,7	1 411,3
Koszalińskie	4 668,1	1 913,2	2 754,9
Krakowskie	16 455,2	8 996,2	7 459,0
Krośnieńskie	1 869,7	831,8	1 037,9
Legnickie	3 827,8	1 821,0	2 006,8
Leszczyńskie	2 900,9	1 540,7	1 360,2
Lubelskie	9 071,4	4 297,3	4 774,1
Łomżyńskie	1 506,2	978,0	528,2
Łódzkie	14 204,5	8 185,3	6 019,2
Nowosądeckie	3 938,9	2 507,1	1 431,8
Olsztyńskie	6 813,5	3 044,9	3 768,6
Opolskie	7 153,1	3 631,0	3 522,2
Ostrołęckie	2 020,4	870,9	1 149,5
Pilskie	3 719,5	1 841,5	1 878,1
Piotrkowskie	3 399,0	1 501,7	1 897,3
Płockie	4 229,2	1 899,7	2 329,4
Poznańskie	26 605,9	13 060,0	13 545,9
Przemyskie	1 539,0	1 001,2	537,8
Radomskie	3 601,1	2 059,4	1 541,7
Rzeszowskie	6 685,5	3 225,9	3 459,7
Siedleckie	3 102,8	1 909,4	1 193,4
Sieradzkie	2 901,8	1 426,7	1 475,2
Skierniewickie	2 578,7	1 133,5	1 445,2
Słupskie	2 958,2	1 443,1	1 515,2
Suwalskie	2 363,0	1 221,0	1 142,1
Szczecińskie	11 846,4	6 742,5	5 103,9
Tarnobrzeskie	2 094,8	955,6	1 139,3
Tarnowskie	4 064,4	1 984,3	2 080,1
Toruńskie	6 408,9	2 601,3	3 807,5
Wałbrzyskie	4 496,5	2 264,8	2 231,7
Włocławskie	2 547,9	1 207,2	1 340,7
Wrocławskie	16 143,2	8 406,1	7 737,1
Zamojskie	2 258,3	874,6	1 383,7
Zielonogórskie	5 425,6	2 575,9	2 849,7

Tablica 23. Nakłady inwestycyjne w MSP wg województw w 1997 r.

Województwa	Nakłady inwestycyjne w przedsiębiorstwach		
	Ogółem	małe 0 - 50	średnie 51 - 250
	<i>w mln zł</i>		
POLSKA	28 540,1	15 683,6	12 856,5
Warszawskie	7 170,9	3 883,0	3 287,9
Białkopodlaskie	89,8	60,1	29,7
Białostockie	371,7	208,8	162,9
Bielskie	486,3	300,4	186,0
Bydgoskie	627,1	304,5	322,6
Chełmskie	85,9	56,1	29,7
Ciechanowskie	172,1	84,3	87,8
Częstochowskie	347,9	218,1	129,8
Elbląskie	213,6	136,6	77,0
Gdańskie	1 386,1	848,4	537,7
Gorzowskie	299,0	168,8	130,2
Jeleniogórskie	231,5	122,0	109,5
Kaliskie	417,6	241,7	175,9
Katowickie	2 478,6	1 705,7	772,9
Kieleckie	416,1	203,6	212,5
Konińskie	162,1	122,2	39,8
Koszalińskie	548,1	169,0	379,2
Krakowskie	1 035,7	600,3	435,5
Krośnieńskie	111,6	64,6	47,0
Legnickie	201,9	128,1	73,8
Leszczyńskie	204,5	82,2	122,3
Lubelskie	707,6	431,4	276,2
Łomżyńskie	105,3	77,2	28,1
Łódzkie	743,1	442,8	300,3
Nowosądeckie	287,6	176,3	111,3
Olsztyńskie	455,8	279,0	176,8
Opolskie	538,0	227,0	311,0
Ostrołęckie	198,8	107,7	91,2
Pilskie	259,5	140,7	118,7
Piotrkowskie	302,3	139,9	162,4
Płockie	273,9	123,3	150,6
Poznańskie	1 728,1	696,6	1 031,6
Przemyskie	84,3	53,1	31,2
Radomskie	366,0	213,9	152,1
Rzeszowskie	425,3	224,3	201,0
Siedleckie	242,7	103,3	139,5
Sieradzkie	169,0	93,2	75,8
Skierniewickie	179,5	96,0	83,5
Słupskie	223,9	129,6	94,4
Suwalskie	189,9	133,3	56,6
Szczecińskie	828,8	475,9	353,0
Tarnobrzeskie	189,7	125,4	64,3
Tarnowskie	337,1	119,9	217,2
Toruńskie	418,2	220,6	197,6
Wałbrzyskie	272,8	184,3	88,6
Włocławskie	140,6	90,3	50,2
Wrocławskie	1 229,8	546,6	683,2
Zamojskie	157,7	69,8	87,9
Zielonogórskie	426,7	253,9	172,8

Aneks 2 Wybrane akty prawa wspólnotowego ważne dla małych i średnich przedsiębiorstw

WARUNKI ROZPOCZYNANIA I PROWADZENIA DZIAŁALNOŚCI GOSPODARCZEJ

- dyrektywa Rady (64/427/EEC) wyznaczająca szczegółowe postanowienia co do środków tymczasowych stosowanych w odniesieniu do działalności osób zatrudnionych we własnym przedsiębiorstwie w przemyśle wytwórczym i przetwórczym sklasyfikowanym w Głównych Grupach ISIC 23-40 (przemysł i drobna wytwórczość);
- dyrektywa Rady (64/429/EEC) dotycząca swobody prowadzenia działalności gospodarczej i świadczenia usług w odniesieniu do działalności osób zatrudnionych we własnym przedsiębiorstwie w przemyśle wytwórczym i przetwórczym sklasyfikowanych w Głównych Grupach ISIC 23-40 (przemysł i drobna wytwórczość);
- dyrektywa Rady (66/162/EEC) dotycząca swobody prowadzenia działalności gospodarczej i świadczenia usług w odniesieniu do działalności osób zatrudnionych we własnym przedsiębiorstwie świadczącym usługi dostawy energii elektrycznej, gazu, wody i usług sanitarnych (ISIC Dział 5);
- dyrektywa Rady (68/365/EEC) dotycząca swobody prowadzenia działalności gospodarczej i świadczenia usług w odniesieniu do osób zatrudnionych we własnym przedsiębiorstwie świadczącym usługi w zakresie: (1) Spraw związanych z „nieruchomościami” (za wyjątkiem 6 401) ISIC Grupa ex 640; (2) „usług, które nie zostały sklasyfikowane w pozostałych grupach”;
- dyrektywa Rady(68/365/EEC) dotycząca swobody prowadzenia działalności gospodarczej w odniesieniu do osób zatrudnionych we własnym przedsiębiorstwie w przemyśle spożywczym i produkcji napojów;
- dyrektywa Rady (68/366/EEC) wyznaczająca szczegółowe postanowienia odnośnie środków tymczasowych stosowanych w odniesieniu do osób zatrudnionych we własnym przedsiębiorstwie w przemyśle spożywczym i produkcji napojów),
- dyrektywa Rady (69/77/EEC) zmieniająca Dyrektywę Rady 64/427/EEC z 7 lipca 1964 r. wyznaczającą szczegółowe postanowienia odnośnie do środków tymczasowych stosowanych w odniesieniu do działalności osób we własnym przedsiębiorstwie w przemyśle wytwórczym i przetwórczym sklasyfikowanym w Głównych Grupach ISIC 23-40 (przemysł i drobna wytwórczość);
- dyrektywa Rady (69/82/EEC) dotycząca swobody prowadzenia działalności gospodarczej i świadczenia usług w odniesieniu do działalności osób zatrudnionych we własnym przedsiębiorstwie prowadzącym prace wydobywcze (poszukiwanie i wiercenie) ropy naftowej i gazu;
- dyrektywa Rady (71/304/EEC) dotycząca swobody prowadzenia działalności gospodarczej i świadczenia usług w zakresie realizacji robót publicznych oraz w sprawie przyznawania kontraktów na roboty publiczne wykonawcom działającym za pośrednictwem agencji lub oddziałów;
- dyrektywa nr 68/1510 regulująca zasady ogłaszania obowiązkowych danych o spółkach, ważności zobowiązań spółki wobec osób trzecich oraz przypadki nieważności spółki;
- dyrektywa Rady (75/368/EEC) w sprawie środków umożliwiających efektywne korzystanie z prawa do swobodnego prowadzenia działalności gospodarczej i świadczenia usług w zakresie różnych form działalności (oprócz ISIC Dział 01 do 85) oraz w szczególności środków tymczasowych w odniesieniu do takiej działalności);
- dyrektywa Rady (82/470EEC) w sprawie środków umożliwiających efektywne korzystanie z prawa do swobodnego prowadzenia działalności gospodarczej i świadczenia usług w odniesieniu do działalności osób zatrudnionych we własnym przedsiębiorstwie świadczącym usługi związane z transportem i przewozem;
- rekomendacja Komisji Europejskiej (OJ C(97)1161) w sprawie poprawy sytuacji i ułatwień dla przedsiębiorstw rozpoczynających działalność;
- dyrektywa Rady (68/151 EEC) zmierzająca do zharmonizowania gwarancji jakie są wymagane w państwach członkowskich od spółek w znaczeniu art. 58 ust. 2 Traktatu dla ochrony interesów zarówno wspólników jak i osób trzecich;
- dyrektywa Rady (77/91EEC) zmierzająca do zharmonizowania gwarancji jakie są wymagane w państwach członkowskich od spółek w znaczeniu art. 58 ust. 2 Traktatu dla ochrony interesów zarówno wspólników jak i osób trzecich w zakresie tworzenia spółki akcyjnej oraz utrzymania i zmian jej kapitału;
- dyrektywa Rady (78/855EEC) wydana na podstawie art. 54 ust. 3 Traktatu dotycząca łączenia spółek akcyjnych;
- dyrektywa Rady (78/660EEC) dotycząca sprawozdań finansowych spółek i zasad ich ogłaszania;
- dyrektywa Rady (82/891EEC) dotycząca podziału spółek akcyjnych;

- dyrektywa Rady (83/349/EEC) dotycząca rachunkowości spółek;
- dyrektywa Rady (84/253/EEC) podająca warunki które muszą spełniać osoby odpowiedzialne z kontrolę dokumentów finansowych spółki;
- dyrektywa Rady (89/666/EEC) dotycząca ogłaszania danych o oddziałach utworzonych w państwie członkowskim przez pewne typy spółek podlegające prawu innego państwa;
- dyrektywa Rady (89/667/EEC) dotyczy regulacji prawnych stosowanych w przypadku tworzenia jednoosobowych spółek z ograniczoną odpowiedzialnością.

PRZEPISY REGULUJĄCE ZAGADNIENIA Z ZAKRESU PRAWA PRACY

- dyrektywa 98/59/EC o zwolnieniach grupowych;
- dyrektywa 94/45/EC dotycząca tworzenia Europejskich Rad Zakładowych;
- dyrektywa 98/50/EC w sprawie zbliżenia prawa państw członkowskich odnoszącego się do zabezpieczenia praw pracowniczych w wypadku transferu przedsiębiorstw, zakładów lub ich części.

Bezpieczeństwo i higiena pracy

- dyrektywa ramowa 89/391/EEG w sprawie wprowadzenia środków w celu zwiększenia bezpieczeństwa i poprawy zdrowia pracowników podczas pracy;
- dyrektywa 92/58/EEG w sprawie minimalnych wymagań dla zapewnienia znaków bezpieczeństwa i higieny pracy;
- dyrektywa 92/85/EEG dotycząca bezpieczeństwa i ochrony zdrowia kobiet ciężarnych i karmiących;
- dyrektywa 89/654/EEG, dotycząca minimalnych wymagań bezpieczeństwa i ochrony zdrowia podczas pracy;
- dyrektywa 89/655/EEG, dotycząca minimalnych wymagań w dziedzinie bezpieczeństwa i ochrony zdrowia przy użytkowaniu przez pracowników urządzeń produkujących podczas pracy;
- dyrektywa 90/394/EEG o ochronie pracowników przed czynnikami rakotwórczymi;
- dyrektywa 90/270/EEG, dotycząca minimalnych wymagań w dziedzinie bezpieczeństwa i ochrony zdrowia przy pracy z urządzeniami wyposażonymi w monitory ekranowe;
- dyrektywa 90/269/EEG w sprawie minimalnych wymagań bezpieczeństwa i higieny pracy przy ręcznej obsłudze ładunków zagrożone szczególnie urazem kręgosłupa;
- dyrektywa Rady 89/391/EEG o wprowadzeniu środków w celu zwiększenia bezpieczeństwa i poprawy zdrowia pracowników podczas pracy;
- dyrektywa 89/392/EEG w sprawie ujednoczenia przepisów prawnych państw członkowskich dotyczących maszyn, wraz z nowelizującą ją dyrektywą 91/368/EEG;
- dyrektywa 89/656/EEG w sprawie minimalnych wymagań w dziedzinie bezpieczeństwa i ochrony zdrowia dotyczących stosowanie przez pracowników ochrony indywidualnej w miejscu pracy;
- dyrektywa Rady 80/1107/EEG w sprawie ochrony pracowników przed ryzykiem związanym z narażeniem na działanie czynników chemicznych, fizycznych i biologicznych;
- dyrektywa 96/94/EEG ustanawiająca drugą listę wartości granicznych poprzez wprowadzenie w życie dyrektywy Rady 80/1107/EEG dotyczącej ochrony pracowników przed ryzykiem związanym z narażeniem na działanie czynników chemicznych, fizycznych i biologicznych;
- dyrektywa Rady 86/188/EEG w sprawie ochrony pracowników przed hałasem w miejscu pracy;
- dyrektywa 82/605/EEG o ochronie pracowników narażonych na kontakt z metalami ciężkimi;
- dyrektywa 83/477/EEG w sprawie zabezpieczenia pracowników przed azbestem.

Maksymalny czas pracy

- dyrektywa 93/104/EC ustalająca zasady organizacji czasu pracy.

Równe traktowanie kobiet i mężczyzn

- dyrektywa Rady Europy 75/117/EEC o zbliżaniu prawa państw członkowskich odnośnie zastosowania zasady równej płacy dla mężczyzn i kobiet;
- dyrektywa Rady Europy 86/613/EEC o równym traktowaniu mężczyzn i kobiet pracujących na własny rachunek i kobiet w rolnictwie;
- dyrektywa Rady Europy 86/378/EEC o społecznym zabezpieczeniu zawodowym;

- dyrektywa Rady Europy 79/7/EEC o stopniowym wprowadzeniu w życie zasady równego traktowania mężczyzn i kobiet w kwestii ubezpieczenia społecznego;
- dyrektywa Rady Europy 76/207/EEC o wprowadzeniu w życie zasady równego traktowania mężczyzn i kobiet w zakresie dostępu do zatrudnienia, szkolenia zawodowego, awansu zawodowego oraz warunków pracy;
- zalecenie Komisji Europejskiej 92/131/EEC o ochronie godności mężczyzn i kobiet w pracy.

Uznawanie kwalifikacji

- dyrektywa Rady (85/348/EEC) w sprawie wzajemnego uznawania dyplomów, świadectw i innych poświadczeń kwalifikacji zawodowych w dziedzinie architektury łącznie ze środkami umożliwiającymi korzystanie z prawa do swobodnego prowadzenia działalności gospodarczej oraz świadczenia usług);
- dyrektywa Rady (85/614/EEC) zmieniająca, w związku z przystąpieniem Hiszpanii i Portugalii, Dyrektywę 85/384/EEC w sprawie wzajemnego uznawania dyplomów, świadectw i innych poświadczeń kwalifikacji zawodowych w dziedzinie architektury, łącznie ze środkami umożliwiającymi korzystanie z prawa do swobodnego prowadzenia działalności gospodarczej oraz świadczenia usług).

PRAWO PODATKOWE I FINANSOWE

- rekomendacja Komisji Europejskiej (94/390/EEC) w sprawie opodatkowania małych i średnich przedsiębiorstw;
- rekomendacja Komisji Europejskiej (94/1069/EC) w sprawie transferu małych i średnich przedsiębiorstw;
- rekomendacja Rady (95/198/EEC) w sprawie terminów płatności w transakcjach handlowych.

Podatek VAT

- VI dyrektywa Rady 77/388/EWG w sprawie harmonizacji ustawodawstw państw członkowskich dotyczących podatku obrotowego;
- dyrektywa 92/77/EWG w sprawie uzupełnienia wspólnego systemu podatku od towarów i usług i w sprawie zmiany dyrektywy Rady 77/388/EWG.

Podatek akcyzowy

- dyrektywa Rady EWG/92/79 w sprawie zbliżenia podatków akcyzowych od papierosów;
- dyrektywa Rady EWG/92/80 w sprawie zbliżenia podatków akcyzowych od innych niż papierosy wyrobów tytoniowych;
- dyrektywa Rady EWG/92/81 w sprawie harmonizacji struktury podatku akcyzowego od olejów mineralnych;
- dyrektywa Rady EWG/92/82 w sprawie zbliżenia stawek podatku akcyzowego od olejów mineralnych - określającej minimalne stawki podatku akcyzowego w zależności od rodzaju produktu;
- dyrektywa Rady EWG/92/83 w sprawie harmonizacji struktur podatku akcyzowego od alkoholu i napojów alkoholowych;
- dyrektywa Rady EWG/92/84 w sprawie zbliżenia stawek podatku akcyzowego od alkoholu i napojów alkoholowych.

Podatki bezpośrednie

- konwencja 90/436 w sprawie eliminowania podwójnego opodatkowania w wypadku korekty zysków przedsiębiorstw powiązanych;
- zalecenie Komisji z dnia 25 maja 1994 r. w sprawie opodatkowania małych i średnich przedsiębiorstw;
- dyrektywa 90/435/EWG w sprawie wspólnego systemu podatkowego w odniesieniu do spółek - matek i spółek - córek w różnych państwach członkowskich Wspólnoty Europejskiej;
- dyrektywa 90/434/EWG w sprawie wspólnego systemu podatkowego dla fuzji, podziałów wniesienia majątku i zmiany udziałów w odniesieniu do spółek różnych państw członkowskich.

PRAWO OCHRONY KONKURENCJI

Prawo antymonopolowe

Kontrola połączeń

- rozporządzenie 4064/89/EEC w sprawie kontroli połączeń

Zakaz nadużywania dominującej pozycji rynkowej

- rozporządzenie Rady nr 17/62 wprowadzające w życie art. 85 i 86 Traktatu Rzymskiego

Pomoc publiczna dla przedsiębiorstw

- dyrektywa Rady 80/723/EEC w sprawie przejrzystości relacji finansowych pomiędzy państwami członkowskimi i przedsiębiorstwami publicznymi;
- wskazówki Wspólnoty dotyczące pomocy państwa dla małych i średnich przedsiębiorstw 96/C213/04.

Przeciwdziałanie nieuczciwej konkurencji

- dyrektywa (450/84 EEC) o ujednoczeniu przepisów prawnych i administracyjnych państwa członkowskich dotyczących wprowadzającej w błąd reklamy;
- dyrektywa o ujednoczeniu przepisów prawnych i administracyjnych w zakresie prowadzenia działalności telewizyjnej;
- dyrektywa (78/112 EEC) o etykietowaniu i opakowywaniu produktów żywnościowych;
- dyrektywa (79/581 EEC) o podawaniu cen środków żywności;
- dyrektywa (76/ 768 EEC) o oznakowaniu produktów chemicznych i kosmetycznych;

Reklama

- dyrektywa Rady z 10 września 1984 roku dotycząca reklamy porównawczej (84/450/EWG) wraz ze zmianą z 6 października 1997 roku uwzględniającą reklamę porównawczą (97/55/WE);
- dyrektywa Rady z 3 października 1989 dotycząca przekazu i działalności telewizyjnej (89/552/EWG);
- dyrektywa Rady z 31 marca 1992 w sprawie reklamy produktów medycznych przeznaczonych dla ludzi (92/28/EWG);
- dyrektywa Rady z 1992 dotycząca wyrobów tytoniowych (92/C129/04).

OCHRONA WŁASNOŚCI INTELEKTUALNEJ

- Akt Paryski Konwencji berneńskiej o ochronie dzieł literackich i artystycznych przyjęty w Paryżu 24.07.1971 r.;
- Konwencja Rzymska o ochronie wykonawców producentów fonogramów oraz organizacji radiowych i telewizyjnych przyjęta w Rzymie 26.10.1961 r.;
- dyrektywa 91/250/EEC w sprawie ochrony prawnej programów komputerowych;
- dyrektywa 92/100/EEC w sprawie użyczenia, dzierżawy innych praw związanych z autorskim prawem do utworu w zakresie praw własności intelektualnej;
- dyrektywa 93/98/EEC w sprawie harmonizacji czasu trwania autorskich praw majątkowych i pewnych praw pokrewnych;
- dyrektywa 93/83/EEC w sprawie koordynacji pewnych zasad dotyczących praw autorskich i praw pokrewnych stosowanych w odniesieniu do rozpowszechniania programów systemem rozsiewczym satelitarnym oraz rozprowadzania programów w sieciach kablowych;
- dyrektywa 96/9/EEC o prawnej ochronie baz danych;
- rozporządzenie Rady Unii Europejskiej 3295/94 ustanawiające środki zakazu dopuszczania do wolnego obrotu, eksportu, reeksportu lub stosowania procedury wstrzymującej (zabezpieczającej) względem towarów podrobionych lub mających charakter piracki.

Prawo Wynalazcze

- Konwencja Monachijska z 5 października 1973 r. o udzielaniu patentów europejskich (CBE);
- Konwencja Luksemburska z 15 grudnia 1975 r. o patencie europejskim dla Wspólnoty (CBC);
- Porozumienie Luksemburskie o patentach wspólnotowych z 15 grudnia 1989 r. (ABC);
- Układ o współpracy patentowej (PCT) z 1970 r;
- Konwencje Strasburskie:
 - z 11 grudnia 1953 r. o ujednoczeniu wymagań dotyczących zgłoszeń patentowych;
 - z 19 grudnia 1954 r. o międzynarodowej klasyfikacji patentowej;
 - z 27 grudnia 1963 r. o ujednoczeniu niektórych pojęć prawa patentowego.

ZNAKI TOWAROWE

- dyrektywa z dnia 21 grudnia 1988 r. o ujednoczeniu przepisów prawa państw członkowskich dotyczących znaków towarowych (89/104/EEC);
- rozporządzenie Rady (EC) Nr 40/94 z 20 grudnia 1994 r., o znaku wspólnotowym;
- rozporządzenie Rady Europy z dnia 20 grudnia 1993 r. o europejskim znaku towarowym

ZAMÓWIENIA PUBLICZNE

- dyrektywa 71/305/EEC w sprawie koordynacji procedur przy udzielaniu kontraktów na prace publiczne;
- dyrektywa 90/531/EEC w sprawie procedur udzielania zamówień publicznych dla podmiotów działających w sektorze wodnym, energetycznym, transportowym i telekomunikacyjnym;
- dyrektywa Rady 92/50/EEC z dnia 18 czerwca 1992 r. dotycząca koordynacji procedur zawierania kontraktów publicznych na świadczenie usług;
- dyrektywa Rady 93/36/EEC z dnia 14 czerwca 1993 r. dotycząca koordynacji procedur zawierania kontraktów na dostawę;
- dyrektywa Rady 93/37/EEC z dnia 14 czerwca 1993 r. dotycząca koordynacji procedur zawierania kontraktów publicznych na wykonanie robót;
- dyrektywa Rady 93/38/EEC z dnia 14 czerwca 1993 r. koordynująca procedury zlecania zamówień przez jednostki działające w sektorze gospodarki wodnej, energetyki, transportu i telekomunikacji;
- dyrektywa Rady 89/665/EEC z dnia 21 grudnia 1989 r. koordynująca przepisy i regulacje administracyjne dotyczące stosowania procedur odwoławczych w udzielaniu zamówień publicznych na dostawy i roboty budowlane;
- dyrektywa Rady 92/13/EEC z dnia 25 lutego 1992 r. koordynująca przepisy i regulacje administracyjne dotyczące stosowania zasad Wspólnoty w zakresie procedur udzielania zamówień przez podmioty działające w sektorach gospodarki wodnej, energetyki, transportu i telekomunikacji;
- dyrektywa 93/36/EWG z dnia 14 czerwca 1993 r. w sprawie koordynacji procedur przyznawania kontraktów na dostawy publiczne.

NORMY PRAWNE REGULUJĄCE STANDARDY JAKOŚCIOWE

- dyrektywy regulujące certyfikację oparte na założeniach nowego podejścia:
 - 87/404/EEC - proste zbiorniki ciśnieniowe;
 - 88/378/EEC - bezpieczeństwo zabawek;
 - 89/106/EEC - wyroby budowlane;
 - 89/336/EEC - kompatybilność elektromagnetyczna;
 - 89/392/EEC – maszyny;
 - 89/686/EEC - środki ochrony indywidualnej;
 - 90/384/EEC - nieautomatyczne urządzenia wagowe;
 - 90/385/EEC – implanty;
 - 90/396/EEC - urządzenia spalające paliwa gazowe;
 - 91/263/EEC - urządzenia telekomunikacyjne;
 - 92/42/EEC - sprawność kotłów grzejnych;
 - 93/15/EEC - materiały wybuchowe stosowane dla celów niewojskowych;
 - 93/42/EEC - urządzenia medyczne;
 - 93/68/EEC - niskie napięcie;
 - 94/9/EEC - sprzęt i systemy zabezpieczające przeznaczone do stosowania w atmosferach potencjalnie wybuchowych;
 - 94/25/EEC - łodzie rekreacyjne;

- 95/16/EEC – dźwigi.

OCHRONA ŚRODOWISKA

- dyrektywa Rady nr 85/337/EEC (OJ L175 z 1985r) w sprawie oceny skutków niektórych publicznych i prywatnych przedsięwzięć dla środowiska, zmieniona dyrektywą 97/11/EC (OJ L73 z 1997 r.);
- dyrektywa 90/313/EEC w sprawie swobodnego dostępu do informacji o środowisku (OJ L158 z 1990);
- dyrektywa 91/692/EEC w sprawie standaryzacji i racjonalizacji sprawozdań o realizacji niektórych dyrektyw dotyczących ochrony środowiska (OJ L337, z 1991r.);
- rozporządzenie EEC/1210/90 w sprawie powołania Europejskiej Agencji Ochrony Środowiska;
- rozporządzenie EEC/1973/92 w sprawie ustanowienia finansowego instrumentu na rzecz środowiska.

Ochrona powietrza

- dyrektywa 96/62/EC w sprawie oceny i zarządzania jakością powietrza (OJ L296 z 1996 r.);
- dyrektywa 80/779/EEC w sprawie dopuszczalnych i zalecanych wartości stężeń dwutlenku siarki i pyłu zawieszonego w powietrzu (OJ L229 z 1980 r.);
- dyrektywa 82/884/EEC w sprawie dopuszczalnej wartości stężenia ołowiu w powietrzu (OJ L378 z 1982r.);
- dyrektywa 85/203/EEC w sprawie dopuszczalnej wartości stężeń dwutlenku azotu w powietrzu (OJ L87 z 1985 r.);
- dyrektywa 92/72/EEC w sprawie zanieczyszczenia powietrza przez ozon (OJ L297 z 1992 r.).

Motoryzacja

- dyrektywa 94/63/EC w sprawie ograniczenia emisji lotnych związków organicznych związanej z magazynowaniem i dystrybucją benzyny (OJ L365 z 1994 r.).

Zarządzanie odpadami

- dyrektywa Rady 75/442/EEC w sprawie odpadów - jest dyrektywą ramową wyznaczającą wspólne zasady dotyczące zarządzania odpadami przez kraje członkowskie;
- ramowa dyrektywa 91/689/EEC w sprawie odpadów niebezpiecznych;
- rozporządzenie 259/93/EEC w sprawie nadzoru i kontroli przesyłania odpadów w obrębie Wspólnoty oraz poza jej obszar (OJ L30 z 1993 r.);
- dyrektywa 94/67/EEC w sprawie spalania odpadów niebezpiecznych (OJ L365 z 1994 r.);
- dyrektywa 89/369/EEC oraz 89/429/EEC w sprawie komunalnych spalarni odpadów;
- dyrektywa Rady 75/439/EEC w sprawie usuwania olejów odpadowych (OJ L194 z 1975 r.);
- dyrektywa 78/176/EEC oraz 82/883/EEC dotyczące redukcji zanieczyszczeń powodowanych przez dwutlenek tytanu;
- dyrektywa 96/59/EC w sprawie eliminacji zanieczyszczeń powodowanych przez polichlorowane dwufenyle i trójfenyle;
- dyrektywa Rady 91/157/EEC w sprawie baterii i akumulatorów zawierających określone niebezpieczne substancje (rtęć, kadm lub ołów);
- dyrektywa 94/62/EC w sprawie opakowań i odpadków z opakowań (OJ L365 z 1994 r.).

Ochrona wody

- dyrektywa 91/271/EEC w sprawie postępowania ze ściekami miejskimi;
- dyrektywa 76/464/EEC w sprawie zanieczyszczeń powodowanych przez niektóre substancje niebezpieczne wprowadzane do wody;
- dyrektywa 80/68/EEC w sprawie ochrony przed zanieczyszczeniami przez substancje niebezpieczne wód powierzchniowych;
- dyrektywa 76/160/EEC w sprawie jakości wody w kąpieliskach publicznych.

Ochrona środowiska przyrodniczego

- rozporządzenie 97/338/EC w sprawie ochrony gatunków dzikiej fauny i flory.

Kontrola zanieczyszczenia przemysłowego i zarządzanie ryzykiem

- dyrektywa Rady 96/61/EC w sprawie zintegrowanej kontroli i zapobieganiu zanieczyszczeniom;
- dyrektywa 84/360/EEC w sprawie walki z zanieczyszczeniem powietrza pochodzącym z zakładów przemysłowych;
- dyrektywa 96/82/EEC w sprawie kontroli ryzyka poważnych awarii dotyczących substancji niebezpiecznych;
- rozporządzenie 1836/93/EEC w sprawie dobrowolnego uczestnictwa firm przemysłowych w systemie zarządzania ochroną środowiska i przeglądów ekologicznych Wspólnoty;
- rozporządzenie 880/92/EEC w sprawie wspólnotowego systemu proekologicznego oznaczania produktów.

Przepisy dotyczące wyrobów chemicznych, organizmów modyfikowanych genetycznie, eksperymentów na zwierzętach, należytej praktyki laboratoryjnej

- dyrektywa Rady 67/548/EEC w sprawie testowania, klasyfikacji, opakowania i oznaczania środków chemicznych niebezpiecznych dla człowieka i środowiska. Postanowienie tej dyrektywy zostały rozwinięte w dyrektywie Rady 88/379/EEC;
- dyrektywa 90/2192/EEC w sprawie kontrolowanego wykorzystania genetycznie zmodyfikowanych organizmów;
- dyrektywa 90/220/EEC w sprawie zamierzonego uwolnienia do środowiska genetycznie zmodyfikowanych organizmów wprowadza system kontroli nad wprowadzaniem do środowiska takich organizmów;
- dyrektywa 87/217/EEC w sprawie ochrony i redukcji zanieczyszczenia środowiska przez azbest;
- dyrektywa 73/4040/EEC w sprawie zbliżenia ustawodawstwa państw członkowskich w sprawie detergentów oraz dyrektywa nr 73/405/EEC;
- dyrektywa Rady 76/769/EEC w sprawie ograniczenia w sprzedaży i użyciu pewnych niebezpiecznych substancji i preparatów.

Przepisy fitosanitarne

- dyrektywa 77/93/EEC o sposobach zapobiegania wprowadzaniu na rynek państw członkowskich organizmów szkodliwych dla roślin i produktów roślinnych oraz zapobiegania ich rozprzestrzenianiu się na obszarze Wspólnoty;
- dyrektywa 77/93/EEC o metodach zapobiegania wprowadzaniu do krajów członkowskich z obszarów innych krajów członkowskich lub nie-członkowskich organizmów, które są szkodliwe dla roślin i produktów roślinnych;
- dyrektywa 79/117/EEC dotycząca zakazu wprowadzania do obrotu i stosowania środków ochrony roślin zawierających określone substancje aktywne;
- dyrektywa 91/414/EEC dotycząca wprowadzania do obrotu środków ochrony roślin;
- dyrektywa 91/414/EEC o zasadach i trybie postępowania przy udzielaniu zezwoleń na wprowadzanie do obrotu środków ochrony roślin.

STATYSTYKA

- dyrektywa Rady (72/211/EEC) dotycząca koordynacji statystyki w zakresie cyklu gospodarczego w przemyśle i drobnej wytwórczości;
- dyrektywa Rady (90/604/EEC) zmieniająca dyrektywę nr 78/660/EEC w sprawie sprawozdań rocznych i Dyrektywę nr 83/349/EEC w sprawie sprawozdań zbiorczych w odniesieniu do wyjątków czynionych dla małych i średnich przedsiębiorstw oraz publikowania sprawozdań w ECU.

POMOC DLA MSP

- decyzja Rady Europejskiej (93/379/EEC) w sprawie wieloletniego programu Wspólnoty w zakresie środków stosowanych w odniesieniu do dziedzin priorytetowych i zapewnienia ciągłości oraz konsolidacji polityki promowania małych i średnich przedsiębiorstw w krajach Wspólnoty;
- decyzja Rady Europejskiej. (97/15/EC) w sprawie Trzeciego Wieloletniego Programu dla Małych i Średnich Przedsiębiorstw na terenie Unii Europejskiej);

- decyzja Komisji Europejskiej (97/761/EC) w sprawie mechanizmu pomocy w podejmowaniu przez małe i średnie przedsiębiorstwa na obszarze Wspólnoty Transnarodowych przedsięwzięć typu *joint venture*;
- rekomendacja Rady (90/246/EEC) w sprawie realizacji polityki upraszczania procedur administracyjnych na korzyść małych i średnich przedsiębiorstw krajów członkowskich;
- decyzja Rady z 19 maja 1998 r. w sprawie instrumentów finansowych dla MSP wprowadzających innowacje i tworzących nowe miejsca pracy - inicjatywa dotycząca rozwoju zatrudnienia.

Aneks 3. Wykaz sekcji i działów PCN. Udział MSP w eksporcie i imporcie wg sekcji PCN

Sekcja I

Zwierzęta żywe, produkty pochodzenia zwierzęcego

1. Zwierzęta żywe;
2. Mięso i podroby jadalne;
3. Ryby i skorupiaki, mięczaki i inne bezkręgowce wodne;
4. Produkty mleczarskie; jaja ptasie; miód naturalny; jadalne produkty pochodzenia zwierzęcego, gdzie indziej nie wymienione ani nie włączone;
5. Produkty pochodzenia zwierzęcego, gdzie indziej nie wymienione ani nie włączone.

Sekcja II

Produkty pochodzenia roślinnego

6. Żywe drzewa i inne rośliny; bulwy, korzenie i podobne; cięte kwiaty i ozdobne liście;
7. Warzywa oraz niektóre korzenie i bulwy jadalne;
8. Owoce i orzechy jadalne; skórki owoców cytrusowych lub melonów;
9. Kawa, herbata, herbata paragwajska i przyprawy;
10. Zboża;
11. Produkty przemysłu młynarskiego; sład; skrobie, insulina; gluten pszenny;
12. Nasiona i owoce oleiste; ziarna, nasiona i owoce różne; rośliny przemysłowe i lecznicze; słoma i pasza;
13. Szelak; gumy, żywice oraz inne soki i ekstrakty roślinne;
14. Materiały roślinne do wyplatania; produkty pochodzenia roślinnego gdzie indziej i nie wymienione ani nie włączone.

Sekcja III

Tłuszcze i oleje pochodzenia zwierzęcego lub roślinnego oraz produkty ich rozkładu, gotowe tłuszcze jadalne, woski pochodzenia zwierzęcego lub roślinnego

15. Tłuszcze i oleje pochodzenia zwierzęcego lub roślinnego oraz produkty ich rozkładu; gotowe tłuszcze jadalne; woski pochodzenia zwierzęcego lub roślinnego.

Sekcja IV

Gotowe artykuły spożywcze, napoje bezalkoholowe, alkoholowe i ocet, tytoń i przemysłowe namiastki tytoniu

16. Przetwory z mięsa, ryb lub skorupiaków, mięczaków i innych bezkręgowców wodnych;
17. Cukry i wyroby cukiernicze;
18. Kakao i przetwory z kakao;
19. Przetwory ze zbóż, mąki, skrobi lub mleka; pieczywa cukiernicze;
20. Przetwory z warzyw, owoców, orzechów lub innych części roślin;
21. Różne przetwory spożywcze;
22. Napoje bezalkoholowe, alkoholowe i ocet;
23. Pozostałości i odpady przemysłu spożywczego; gotowa pasza dla zwierząt;
24. Tytoń i przemysłowe namiastki tytoniu.

Sekcja V

Produkty mineralne

25. Sól; siarka; ziemie i kamienie; materiały gipsowe, wapno i cement;
26. Rudy metali, żużel i popiół;
26. Paliwa mineralne, oleje mineralne i produkty ich destylacji; substancje bitumiczne; woski Mineralne.

Sekcja VI

Produkty przemysłu chemicznego i przemysłów pokrewnych

27. Chemikalia nieorganiczne, organiczne lub nieorganiczne związki metali szlachetnych, metali ziem rzadkich oraz pierwiastków promieniotwórczych lub izotopów;

29. Chemikalia organiczne;
30. Produkty farmaceutyczne;
31. Nawozy;
32. Ekstrakty garbników i środków barwiących garbniki i ich pochodne; barwniki, pigmenty i inne substancje barwiące; farby i lakiery; kit i inne masy uszczelniające ; atramenty;
33. Olejki eteryczne i rezinoidy; preparaty perfumetyjne, kosmetyczne i toaletowe;
34. Mydło, organiczne środki powierzchniowo czynne, preparaty piorące, preparaty smarowe, woski syntetyczne, woski preparowane, preparaty do czyszczenia i szorowania, świece i artykuły podobne, pasty modelarskie, „woski dentystyczne” oraz preparaty dentystyczne produkowane na bazie gipsu;
35. Substancje białkowe; skrobie modyfikowane; kleje; enzymy;
36. Materiały wybuchowe; produkty pirotechniczne; zapalki; stopy piroforyczne; niektóre materiały łatwopalne;
37. Materiały fotograficzne i kinematograficzne;
38. Produkty chemiczne różne.

Sekcja VII

Tworzywa sztuczne i wyroby z nich: kauczuk i wyroby z kauczuku

39. Tworzywa sztuczne i wyroby z nich;
40. Kauczuk i wyrobu z kauczuku.

Sekcja VIII

Skóry i skórki surowe, skóry wyprawione, skóry futerkowe i wyroby z nich, wyroby siodlarskie i rymarskie, artykuły podróżne, torby ręczne i podobne pojemniki, artykuły z wnętrzości zwierzęcych (z wyjątkiem wnętrzości jedwabników)

41. Skóry i skórki surowe (z wyjątkiem skór futerkowych) oraz skóry wyprawione;
42. Wyroby ze skóry; wyroby siodlarskie i rymarskie; artykuły podróżne, torby ręczne i podobne pojemniki; artykuły z wnętrzości zwierzęcych;
43. Skóry futerkowe i futra sztuczne; wyroby z nich.

Sekcja IX

Drewno i wyroby z drewna; węgiel drzewny, korek i wyroby z korka, wyroby ze słomy, zesparto i innych materiałów do wyplatania, wyroby koszykarskie i wyroby z wikliny

44. Drewno i wyroby z drewna; węgiel drzewny;
45. Korek i wyroby z korka;
46. Wyroby ze słomy, z esparto i innych materiałów do wyplatania; wyroby koszykarskie oraz wyroby z wikliny.

Sekcja X

Ścier drzewny lub z innego włóknistego materiału celulozowego, odpady papieru lub tekstury, papier i tektura oraz wyroby z nich

47. Ścier drzewny lub z innego włóknistego materiału celulozowego; odpady papieru lub tekstury;
48. Papier i tektura; wyroby z masy papierniczej, papieru lub tekstury;
49. Książki, gazety, obrazki i inne wyroby przemysłu poligraficznego; manuskrypty; maszynopisy i plany.

Sekcja XI

Materiały i wyroby włókiennicze

50. Jedwab;
51. Wełna, cienka lub gruba sierść zwierzęca; przędza i tkanina z włosia końskiego;
52. Bawełna;
53. Inne roślinne materiały włókiennicze; przędza papierowa i tkaniny z przędzy papierowej;
54. Włókna chemiczne ciągle;
55. Włókna chemiczne cięte;
56. Wata, filc i włókniny; przędze specjalne; szpagat, powrozy, linki i liny oraz wyroby z nich;
57. Dywany i inne włókiennicze wykładziny podłogowe;
58. Tkaniny specjalne; tkaniny pluszowe; koronki; tkaniny obiciowe; pasmanteria; hafty;

59. Tkaniny impregnowane, powlekane, pokrywane lub laminowane; wyroby włókiennicze do celów technicznych;
60. Dzianiny i wyroby szydełkowe;
61. Odzież i dodatki odzieżowe dziane lub szydełkowane;
62. Odzież i dodatki odzieżowe, bez dzianych i szydełkowanych;
63. Inne konfekcjonowane artykuły włókiennicze; zestawy; odzież używana i używane artykuły włókiennicze; szmaty.

Sekcja XII

Obuwie, nakrycia głowy, parasole, parasole przeciwsłoneczne, laski, laski z siodełkiem, bicze, szpicruty i ich części, preparowane pióra i wyroby z nich, sztuczne kwiaty, wyroby z włosów ludzkich

64. Obuwie, getry i wyroby podobne ich części;
65. Nakrycia głowy i ich części;
66. Parasole, parasole przeciwsłoneczne, laski, laski z siodełkiem, bicze, szpicruty i ich części;
67. Preparowane pióra i puch oraz wyroby z piór lub puchu; sztuczne kwiaty; wyroby włosów ludzkich.

Sekcja XIII

Wyroby z kamieni, gipsu, cementu, azbestu, miki lub podobnych materiałów, wyroby ceramiczne, szkło i wyroby ze szkła

68. Wyroby z kamieni, gipsu, cementu, azbestu, miki lub podobnych materiałów;
69. Wyroby ceramiczne;
70. Szkło i wyroby ze szkła.

Sekcja XIV

Perły naturalne lub hodowlane, kamienie szlachetne lub półszlachetne, metale szlachetne, metale platerowane metalem szlachetnym i wyroby z nich, sztuczna biżuteria, monety

71. Perły naturalne lub hodowlane kamienie szlachetne lub półszlachetne, metale szlachetne, metale platerowane metalem szlachetnym i wyroby z nich, sztuczna biżuteria, monety.

Sekcja XV

Metale nieszlachetne i wyroby z metali nieszlachetnych

72. Żelazo, żeliwo i stal;
73. Wyroby z żeliwa i stali;
74. Miedź i wyroby z miedzi;
75. Nikiel i wyroby z niklu;
76. Aluminium i wyroby z aluminium;
78. Ołów i wyroby z ołowiu;
79. Cynk i wyroby z cynku;
80. Cyna i wyroby z cyny;
81. Inne metale nieszlachetne; cermetale; wyroby z tych materiałów;
82. Narzędzia, przybory, noże, łyżki, widelce i inne sztucce z metali nieszlachetnych; ich części z metali nieszlachetnych;
83. Wyroby różne z metali nieszlachetnych.

Sekcja XVI

Maszyny i urządzenia mechaniczne, sprzęt elektryczny, części do nich, urządzenia do rejestracji i odtwarzania dźwięku, urządzenia telewizyjne do rejestracji i odtwarzania obrazu i dźwięku oraz części i wyposażenie dodatkowe do tych urządzeń

84. Reaktory jądrowe, kotły, maszyny i urządzenia mechaniczne oraz ich części;
85. Maszyny i urządzenia elektryczne oraz ich części; rejestratory i odtwarzacze dźwięku, rejestratory i odtwarzacze obrazu i dźwięku oraz części i akcesoria do tych wyrobów.

Sekcja XVII

Pojazdy, statki powietrzne, jednostki pływające oraz współdziałające urządzenia transportowe

86. Lokomotywy pojazdów szynowych, tabor szynowy i jego części; osprzęt i elementy towarów kolejowych i tramwajowych wraz z ich częściami, mechaniczne (także elektromechaniczne) komunikacyjne urządzenia sygnalizacyjne wszelkich typów - mechaniczne (także elektromechaniczne);
87. Pojazdy nieszynowe oraz ich części i akcesoria;
88. Statki powietrzne, statki kosmiczne i ich części;
89. Statki, łodzie oraz konstrukcje pływające.

Sekcja XVIII

Przyrządy, narzędzia i aparaty optyczne, fotograficzne, kinematograficzne, pomiarowe, kontrolne, precyzyjne, medyczne i chirurgiczne; zegary ściennie i zegarki naręczne; instrumenty muzyczne; ich części oraz akcesoria

90. Przyrządy, narzędzia i aparaty optyczne, fotograficzne, kinematograficzne, pomiarowe, kontrolne, precyzyjne, medyczne i chirurgiczne; zegary ściennie i zegarki naręczne; instrumenty muzyczne; ich części oraz akcesoria;
91. Zegary, zegarki oraz ich części;
92. Instrumenty muzyczne; części i akcesoria do tych wyrobów.

Sekcja XIX

Broń i amunicja, części i akcesoria

93. Broń i amunicja, ich części i akcesoria.

Sekcja XX

Wyroby różne

94. Meble; pościel, materace, stelaże pod materace, poduszki i temu podobne wyroby wypchane; lampy i oprawy oświetleniowe nie wymienione ani nie włączone gdzie indziej; reklamy świetlne, podświetlane tablice i znaki informacyjne itp.; budynki prefabrykowane;
95. Zabawki, gry i artykuły sportowe; ich części i akcesoria;
96. Różne wyroby przemysłowe.

Sekcja XXI

Dzieła sztuki, przedmioty kolekcjonerskie i antyki

97. Dzieła sztuki, przedmioty kolekcjonerskie i antyki;
98. Kompletne zakłady przemysłowe eksportowane zgodnie z przepisem (EEC) Nr 518/79.

Tabela 1. Udział MSP w eksporcie całkowitym sekcji PCN w latach 1993-1997

Sekcja PCN	1993	1994	1995	1996	1997	przeciętna dla 1993-1997
Ogółem MSP	23,2	22,1	20,3	20,3	21,9	
01	54,7	51,8	49,7	53,6	54,5	52,86
02	57,3	59,2	62,1	58,2	55,5	58,46
03	52	55,2	50,2	46,1	26,7	46,04
04	45,2	42,6	32,9	30,5	27,5	35,74
05	5,3	5,8	6,9	5,5	5,9	5,88
06	19,9	15,7	14,7	16,2	17,7	16,84
07	21,2	21,9	21,6	25	26	23,14
08	52	43,5	35	32,4	34,1	39,4
09	44,8	42,7	40	39	38,3	40,96
10	15,5	16	16,8	20,7	20,3	17,86
11	24,5	20,5	20,4	20,1	21,3	21,36
12	34,4	24,2	16	21,6	33,5	25,94
13	22,9	22,8	22	22,2	24,1	22,8
14	11,2	9,2	14,2	14,4	18,8	13,56
15	14,6	12,4	13,7	14,7	15	14,08
16	22,6	23,4	20,1	19,6	19,4	21,02
17	16,6	16,1	11,5	8,7	14,5	13,48
18	35,3	45,8	24,8	25,6	29,4	32,18
19	47,5	41,4	46,6	33,3	26,4	39,04
20	23,2	22,5	19,8	21,5	25,6	22,52
21	73,9	81,1	82,1	11,4	11,4	51,98
NN	92,4	20,7	54,1	30,5	26,2	44,78

Źródło: dane GUS, obliczenia IBnGR.

Tabela 2. Udział MSP w imporcie całkowitym w sekcjach PCN (w %)

Sekcja PCN	1993	1994	1995	1996	1997
<i>Ogółem</i>	35,8	33,5	32,8	33,5	33,0
1	61,7	54,3	58,1	57,5	51,1
2	58,3	64,5	60,3	59,0	62,6
3	25,5	21,7	21,2	20,4	23,1
4	37,0	32,0	30,2	30,9	33,8
5	4,2	5,2	5,7	6,6	5,4
6	36,0	30,7	30,3	31,7	33,1
7	41,7	37,6	36,9	39,0	38,2
8	42,7	38,5	38,2	43,5	44,9
9	51,7	43,4	38,1	35,0	31,3
10	42,8	35,3	32,2	31,4	32,4
11	35,6	34,0	31,9	33,3	35,4
12	79,7	77,5	73,8	76,7	77,2
13	51,7	51,1	47,7	48,2	45,2
14	82,8	69,5	62,0	68,0	62,6
15	35,3	34,9	36,2	36,4	37,9
16	39,5	36,4	34,9	36,5	34,1
17	35,8	30,9	26,8	19,5	23,5
18	45,5	43,0	47,0	46,9	47,3
19	78,8	54,7	36,6	69,9	69,8
20	61,3	55,1	55,5	60,1	55,2
21	80,6	79,8	76,2	80,0	54,5
Nn	29,0	19,8	15,6	11,7	10,5

Źródło: dane GUS, obliczenia własne.

Aneks 4. Międzynarodowe organizacje przedsiębiorców

Procesy integracyjne w krajach Unii Europejskiej ujawniły potrzebę stałej współpracy krajowych organizacji zrzeszających przedsiębiorców. Perspektywa naszego członkostwa w Unii Europejskiej zwiększa zainteresowanie istniejącymi w Unii międzynarodowymi organizacjami przedsiębiorców. Poniżej prezentujemy krótkie informacje na temat najbardziej liczących się organizacji.

1. European Association for Craft and Small and Medium Sized Enterprise - UEAPME

**Rue Jacques de Lalaing, 4
B-1040 Bruxelles
Belgique**

Organizacja założona w 1979 r. zrzesza organizacje z 23 krajów europejskich. Główne cele to:

- informowanie członków o kierunkach rozwoju polityki realizowanej przez Unię Europejską;
- lobbying na rzecz członków w instytucjach Unii Europejskiej;
- wspieranie podejmowanych przez zrzeszone organizacje wspólnych przedsięwzięć o charakterze ogólnoeuropejskim.

2. Groupe (Cecd/Fewita/Geddis) – Eurocommerce

**Rue Froissart, 123-133
B-1040 Bruxelles
Belgique**

Organizacja powstała w 1993 r. Zrzesza organizacje z 20 krajów Europy. O członkostwo mogą ubiegać się firmy handlowe (zarówno firmy handlu detalicznego jak i hurtowego oraz związki handlowe). Informuje członków o działaniach podejmowanych w ramach Unii, mających wpływ na warunki prowadzenia działalności handlowej. Broni interesów swoich członków wobec instytucji unijnych.

3. Association of European Chambers of Commerce and Industry – Eurochambers

**Rue Archimède, 5 Bte 4
B-1000 Bruxelles
Belgique**

Organizacja powstała w 1958 r., zrzesza 24 organizacje członkowskie, reprezentuje interesy ponad 1200 izb przemysłowych i handlowych z całej Europy. EUROCHAMBERS stawia sobie dwa główne cele:

- doradztwo dla władz szczebla lokalnego, regionalnego oraz krajowego w sprawach rozwoju przedsiębiorczości;
- świadczenie szerokiego wachlarza usług dla swoich członków i wspieranie zrzeszonych izb w dążeniu do poprawiania jakości świadczonych przez nie usług.

4. European Committee for Small and Medium Sized Independent Enterprises – EUROPMI

**Rue de Toulouse, 43 Bte J-E2, app. 1
B-1040 Bruxelles
Belgique**

O pełnoprawne członkostwo w EUROPMI mogą ubiegać się niezależne organizacje zrzeszające MSP z krajów Unii Europejskiej. Organizacje z krajów Europy Środkowej i Wschodniej mogą uzyskać status członka stowarzyszonego. Główne zadania organizacji to informowanie członków o pracach Komisji Europejskiej, organizowanie konferencji, seminariów na tematy związane z MSP i rzemiosłem, reprezentowanie sektora w czasie konsultacji wewnątrz unijnych, w pracach komisji, seminariach, obrona interesów sektora MSP, wymiana informacji na temat polityki wobec MSP prowadzonej w poszczególnych krajach członkowskich.

5. European Union of Small and Medium-Sized Companies – EUMC

**Rue Posschier 2
B-1040 Bruxelles
Belgique**

Członkami mogą być małe i średnie przedsiębiorstwa przemysłowe, usługowe, handlowe, rzemieślnicze. EUMC utrzymuje na wielu płaszczyznach kontakty z Komisją Europejską. Dostarcza zrzeszonym organizacjom, firmom informacji na temat nadchodzących zmian, kolejnych działań. Jako federacja skupiająca organizacje z różnych sektorów EUMC stara się prezentować jednolite stanowisko wobec władz unijnych.

6. Union of Industrial And Employers' Confederations of Europe – UNICE

**Rue Joseph II, 40 Bte 4
B-1000 Bruxelles
Belgique**

Organizacja została założona w 1958 r. UNICE jest zrzeszeniem europejskich związków przemysłowych i pracodawców (skupia 33 organizacje z 25 krajów Europy). Na forum organizacji uzgadniane są interesy członków we wszystkich kwestiach europejskich i wypracowane stanowisko prezentowane jest wobec instytucji unijnych.

7. European Committee of Workers Co-Operatives – CECOP

**Rue Guillaume Tell, 59
B-1060 Bruxelles
Belgique**

Organizacja powstała w 1979 r. Głównym celem jest obrona interesów członków wobec instytucji unijnych. Podstawowe działania: pomoc organizacjom członkowskim w umacnianiu ich pozycji i w dalszym rozwoju, wspieranie i koordynowanie wszelkich działań pomiędzy członkami.

Aneks 5. Lista instytucji reprezentowanych w Radzie Polskiej Fundacji Promocji i Rozwoju Małych i Średnich Przedsiębiorstw

1. Business Center Club
2. Komitet Integracji Europejskiej
3. Konfederacja Pracodawców Polskich
4. Konwencja Przedsiębiorców, Handlowców i Producentów Rolnych
5. Krajowa Izba Gospodarcza
6. Krajowe Stowarzyszenie Agencji i Fundacji Rozwoju Regionalnego
7. Mazowiecka Izba Rzemiosła i Przedsiębiorczości
8. Ministerstwo Finansów
9. Ministerstwo Gospodarki
10. Ministerstwo Pracy i Polityki Socjalnej
11. Ministerstwo Skarbu Państwa
12. Polska Agencja Rozwoju Regionalnego
13. Powszechny Bank Kredytowy S.A.
14. Związek Banków Polskich
15. Związek Rzemiosła Polskiego
16. Przedstawicielstwo Komisji Europejskiej w Polsce – obserwator
17. USAID GEMINI Small Business Project – obserwator

BIBLIOGRAFIA

Źródła publikowane

- Analiza prawnoporównawcza przepisów Unii Europejskiej dotyczących małych i średnich przedsiębiorstw z przepisami obowiązującymi w Polsce, Ministerstwo Gospodarki, Warszawa 1998;
- Biuletyn tygodniowy Centrum Informacyjnego Rządu 15–21 lutego 1999
- Country Reports on Human Rights Practises, State Department USA, 1997;
- Informacja do Raportu Komisji Europejskiej z postępów na drodze zbliżania Polski do członkostwa w UE. Przegląd Rządowy nr 10/98;
- Informacja o sytuacji społeczno-gospodarczej kraju. Rok 1998, GUS, Warszawa. 1999;
- Informacja Pełnomocnika Rządu ds. Usuwania Skutków Powodzi, Przegląd Rządowy nr 11/98;
- Instrumenty finansowe wspierania małych i średnich przedsiębiorstw w Unii Europejskiej i w Polsce. Wybrane zagadnienia., O. Lissowski, Poznań, 1998;
- Monitoring warunków pracy sądów rejonowych, Ł. Bojarski, J. Swaton, Warszawa 1998
- 1999;
- Narodowy Program Przygotowania do Członkostwa. Monitor Integracji Europejskiej nr 19/98;
- Ocena sytuacji społeczno-gospodarczej w roku 1998 wraz z elementami prognozy na rok 1999, RCSS, Warszawa 1999;
- Prawo Wspólnot Europejskich a prawo polskie, Prawo Spółek, red M. Safian, Warszawa 1996;
- Publiczna pomoc finansowa dla MSP w obrębie UE oraz kryteria jej udzielania, W. Karsz, Łódź 1995;
- Raport o stanie sektora małych i średnich przedsiębiorstw w Polsce w latach 1996 – 1997, M. Kubisz red., Warszawa 1998;
- Sixth survey on state aid in the European Union in the manufacturing and certain other sectors, European Commission, Luksemburg 1998;
- Stan sektora małych i średnich przedsiębiorstw w Polsce. Raport za lata 1995-1996, G. Gęsicka red., Warszawa 1997;
- Średniookresowa strategia finansowa. Przegląd Rządowy nr 8/98;
- Średniookresowa strategia rozwoju rolnictwa i obszarów wiejskich. Przegląd Rządowy nr 5/98;
- The Benefits of a Single Market, P. Cecchini, 1992
- The Corruption Perceptions Index, Transparency International 1998;
- The Economics of 1992. An Assessment of the Potential Economic Effects of Completing the Internal Market of the European Community, European Economy, No 35/1988
- The European Business Survey. Prospects and Issues for SMEs, Grant Thornton International Business Strategies Ltd., 1999-03-27;
- The Work of the Structural Funds in 1997, European Commission, 1997;
- Warunki prowadzenia działalności gospodarczej przez MSP w Polsce i krajach Unii Europejskiej, B. Piasecki, A. Rogut, E. Stawasz, D. Smallbone, S. Johnson, Warszawa.

Źródła niepublikowane

- Dostosowanie małych i średnich przedsiębiorstw do funkcjonowania w Unii Europejskiej (Raport na zlecenie PFPiRMSP), Bąk M., Kulawczuk P. maszynopis, Warszawa 1999;
- Małe i średnie przedsiębiorstwa w handlu zagranicznym Polski w latach 1993–1997 oraz sytuacja finansowa MSP eksportujących w latach 1995–1997 i pierwszym półroczu 1998, M. Guzek, Z. Wołodkiewicz – Donimirski, J. Biskup, J. Niemczyk, U. Kopeć, (maszynopis) 1998;
- Polityka Rządu wobec małych i średnich przedsiębiorstw do roku 2002 (projekt), Ministerstwo Gospodarki, Warszawa 27 marca 1999;
- Raport o pomocy publicznej w Polsce udzielonej w 1997 roku podmiotom gospodarczym. Synteza;
- Ramowy plan pracy Rady Ministrów – maszynopis;
- Reforma górnictwa węgla kamiennego w Polsce w latach 1998–2002 – maszynopis;
- Sprawozdanie Krajowego Urzędu Pracy z wykonania Funduszu Pracy. Materiał dla Komisji Polityki Społecznej Sejmu RP;
- Wyniki ankietyzacji przeprowadzonej w sektorze MSP w 1998 roku, (raport na zlecenie Ministerstwa Gospodarki) Bąk M., Kulawczuk P., A. Szcześniak ;
- Założenia Narodowej Strategii Rozwoju Regionalnego Polski w latach 2000–2006, Ministerstwo Gospodarki, Warszawa 27 marca 1999.

SPIS UŻYWANYCH SKRÓTÓW

- AWRSP Agencja Własności Rolnej Skarbu Państwa
- BCC Business Centre Club
- BC – Net Business Cooperation Network
- BHP Bezpieczeństwo i Higiena Pracy
- BIN Business Information Network
- BGK Bank Gospodarstwa Krajowego
- CEFTA Central European Free Trade Area
- DG Dyrekcja Generalna Komisji Europejskiej
- Dz.U. Dziennik Ustaw
- EXPROM Program Promocji Eksportu - EXPROM
- GUS Główny Urząd Statystyczny
- IBnGR Instytut Badań nad Gospodarką Rynkową
- KERM Komitet Ekonomiczny Rady Ministrów
- KUP Krajowy Urząd Pracy
- MG Ministerstwo Gospodarki
- MP Monitor Polski
- MPiH Ministerstwo Przemysłu i Handlu
- MPiPS Ministerstwo Pracy i Polityki Socjalnej
- MSP Małe i średnie przedsiębiorstwa
- OECD Organisation for Economic Cooperation and Development (Organizacja Współpracy Gospodarczej i Rozwoju)
- PFPiRMSP Polska Fundacja Promocji i Rozwoju Małych i Średnich Przedsiębiorstw
- Phare Poland, Hungary Assistance for Restructurisation of Economy
- PKB Produkt Krajowy Brutto
- RAPID Program Rozwoju Infrastruktury na Terenach Wiejskich
- RCSS Rządowe Centrum Studiów Strategicznych
- REGON Rejestr Podmiotów Gospodarki Narodowej
- S.A. Spółka Akcyjna
- STEP Program Rozwoju Przedsiębiorczości STEP
- STRUDER Program Rozwoju Strukturalnego w Wybranych Regionach
- TIPS Technological and Trade Information Promotion System
- UE Unia Europejska
- UKFiT Urząd Kultury Fizycznej i Turystyki
- UOKiK Urząd Ochrony Konkurencji i Konsumenta
- USAID United States Agency for International Development
- WNP Wspólnota Niepodległych Państw
- WTO World Trade Organisation (Światowa Organizacja Handlu)
- ZSRR Związek Socjalistycznych Republik Radzieckich